

PROJEKTAS VP1-2.2-ŠMM-04-V-01-001

**„MOKYMOSI KRYPTIES PASIRINKIMO GALIMYBIŲ DIDINIMAS 14–19 METŲ
MOKINIAMS, II ETAPAS: GILESNIŠ MOKYMOSI DIFERENCIJAVIMAS IR
INDIVIDUALIZAVIMAS, SIEKiant UGDYMO KOKYBĖS, REIKALINGOS
ŠIUOLAIKINIAM DARBO PASAULIUI“**

1.2.2. Modulinių mokymo programų viduriniam ugdymui rengimo veikla

**Vidurinio ugdymo (11–12 kl.) etikos ir katalikų tikybos
modulių programų įgyvendinimo
metodinės rekomendacijos**

Parengė:

Rita Giedrė Rugevičiūtė
Dr. Lilija Duoblienė
Dr. Laimutė Jakavonytė
Violeta Staniulionienė
Dr. Irena Stonkuvienė
Dr. Lina Šulcienė

TURINYS

1. Dorinio ugdymo 11–12 (III–IV gimnazijos) klasių modulių programų įgyvendinimas ...	4
2. Dorinio ugdymo modulių aktualumas ir planavimo gairės.....	5
2.1. Modulio <i>Profesinė etika</i> aktualumas	5
2.2. Modulio <i>Šeimos etika</i> aktualumas	12
2.3. Modulio <i>Etika ir kinas</i> aktualumas. Kaip per etikos pamokas panaudoti kiną?.....	19
2.4. Modulio <i>Katalikybė ir pasaulio religijos</i> aktualumas	26
2.5. Modulio <i>Pašaukimai gyvenimui</i> aktualumas.....	28
2.6. Modulio <i>Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė</i> aktualumas	29
2.7. Modulio <i>Religijos filosofija</i> aktualumas.....	32
2.8. Modulinio katalikų tikybos mokymo 11–12 klasėse ugdymo gairės	35
3. Ilgalaikių planų pavyzdžiai	37
3.1. Modulio <i>Filosofinė etika</i> ilgalaikis planas 11 klasei	37
3.2. Modulio <i>Filosofinė etika</i> ilgalaikis planas 12 klasei	40
3.3. Modulio <i>Profesinė etika</i> ilgalaikis planas 11 klasei	42
3.4. Modulio <i>Šeimos etika</i> ilgalaikis planas 11 klasei	48
3.5. Modulio <i>Šeimos etika</i> ilgalaikis planas 12 klasei	51
3.6. Modulio <i>Šeimos etika</i> teminiai planai.....	57
3.7. Modulio <i>Etika ir kinas</i> teminis planas	61
3.8. Modulio <i>Katalikybė ir pasaulio religijos</i> ilgalaikis planas	63
3.9. Modulio <i>Pašaukimai gyvenimui</i> ilgalaikis planas	67
3.10. Modulio <i>Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė</i> ilgalaikis planas	70
3.11. Modulio <i>Religijos filosofija</i> ilgalaikis planas	73
4. Mokinių atliekamos veiklos vertinimas	77
4.1. Kaip rašyti ir vertinti esė?	77
4.2. Pristatymo: viešo pasisakymo, pateikčių, vertinimas	81
4.3. Darbo su tekstu vertinimas	83
4.4. Atvejo analizė ir vertinimas	86
4.5. Viduramžių disputo metodika	90
4.6. Projektinė veikla ir vertinimas	94

5. Mokinių pasiekimų vertinimas baigus modulio programą	100
5.1. Modulio <i>Filosofinė etika</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai	100
5.2. Modulio <i>Profesinė etika</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai	106
5.3. Modulio <i>Šeimos etika</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai	112
5.4. Modulio <i>Etika ir kinas</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai	115
5.5. Modulio <i>Katalikybė ir pasaulio religijos</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai.....	117
5.6. Modulio <i>Pašaukimai gyvenimui</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai.....	118
5.7. Modulio <i>Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai	120
5.8. Modulio <i>Religijos filosofija</i> diagnostinių užduočių pavyzdžiai	131
 6. Rekomenduojama literatūra	 138
6.1. Modulis <i>Filosofinės etika</i>	138
6.2. Modulis <i>Profesinė etika</i>	139
6.3. Modulis <i>Šeimos etika</i>	142
6.4. Modulis <i>Etika ir kinas</i>	143
6.5. Modulis <i>Katalikybė ir pasaulio religijos</i>	146
6.6. Modulis <i>Pašaukimai gyvenimui</i>	150
6.7. Modulis <i>Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė</i>	152
6.8. Modulis <i>Religijos filosofija</i>	159

1. Dorinio ugdymo 11–12 (III–IV gimnazijos) klasių modulių programų įgyvendinimas

Etikos modulių programos

Valandų skaičius:

11–12 kl. numatyta 70 val.

Paaiškinimai:

Programų turinys skirstomas į modulius (du iš jų mokiniai gali rinktis):

- 1.1. filosofinės etikos,
- 1.2. profesinės etikos,
- 1.3. šeimos etikos,
- 1.4. etikos ir kino.

Filosofinė etika skirta 11–12 klasių mokiniams, kurie nori ugdytis filosofinį mąstymą, ypač tiems, kurie renkasi akademinę mokymosi kryptį ir siekia pasirengti aukštojo mokslo universitetinėms studijoms. Pagal šią programą, gali būti mokoma(-si) dvejus metus III–IV gimnazijos klasėse arba mokymas intensyvinamas IV klasėje.

Naujos taikomosios etikos krypties modulių programos siūlomos atsižvelgiant į 11–12 klasių mokinių pasirinktą mokymosi kryptį ir tai, kas jiems aktualu. Mokyklos turėtų sudaryti sąlygas mokinių grupėms rinktis tiek filosofinės etikos, tiek ir bent vieną iš siūlomų taikomosios etikos modulių.

Jei etikos mokymas intensyvinamas, mokiniai vienuoliktoje klasėje gali mokytis abiejų kryptių – filosofinės ir taikomosios etikos lygiagrečiai. Taikomosios etikos programų turinys apima ir teorinį, ir praktinį etikos lygmenį.

Klasė	Etikos programos moduliai*	Trukmė
11–12 klasėms	Filosofinė etika	35 ar 70 val.
	Profesinė etika	17 ar 35 val.
	Šeimos etika	17 ar 35 val.
	Etika ir kinas	17 ar 35 val.

* Mokiniai privalo pasirinkti du modulius po 35 val. arba mokytojas planuoja kursą iš modulių po 17 val.

Katalikų tikybos modulių programos

Valandų skaičius:

11–12 kl. numatyta 70 val.

Paaiškinimai:

1. Bendroji mokymo programa susideda iš keturių lygiaverčių modulių: *Katalikybė ir pasaulio religijos*, *Pašaukimai gyvenimui*, *Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė*, *Religijos filosofija*.
2. Mokykla, atsižvelgdama į mokinių mokymosi siekius, klasės pasirengimo lygį, mokinių poreikius ir pasaulėžiūrą, tikybos mokytojo kvalifikaciją, užtikrina galimybę įgyvendinti katalikų tikybos bendrosios programos modulius.

Klasė	Katalikų tikybos programos moduliai*	Trukmė
11–12 klasėms	Katalikybė ir pasaulio religijos	35 val.
	Pašaukimai gyvenimui	35 val.
	Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė	35 val.
	Religijos filosofija	35 val.

* Mokiniai privalo pasirinkti du modulius.

2. Dorinio ugdymo modulių aktualumas ir planavimo gairės

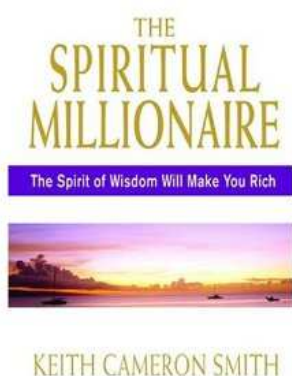
2.1. Modulio *Profesinė etika* aktualumas

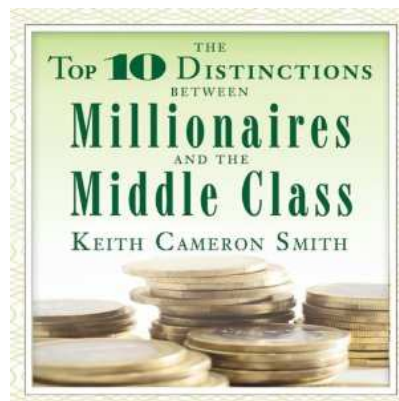
Trečdalį gyvenimo žmonės pramiega, dar tiek pat – dirba. Kuo turtingesnė ir civilizuočiau visuomenė, tuo trumpesnė jos piliečių darbo savaitė. Paskutinio šimtmečio tendencijos parodė, kad šiuolaikinėje visuomenėje ši daug amžių pripažinta neginčijama visuomenės raidos taisyklė kinta, keičiasi ją lemiantys kiekybiniai ir kokybiniai dėmenys. Paaiškėjo, kad šiuolaikinės visuomenės žmonės ėmė vis daugiau laiko skirti profesijai ir tai nėra vertinama kaip ekonominė būtinybė, vargas, t. y. blogai. Paaiškėjo, kad moderniose ir išsivysčiusiose visuomenėse tirpsta riba tarp darbo ir laisvalaikio, jeigu pasiseka rasti profesiją, kuri atitinka mūsų gabumus bei polinkius, ir darbo kolektyvą, su kuriuo dirbdami galime realizuoti savo tobulėjimo ir profesinio augimo galimybes, tai dirbti, t. y. „vargti“, mums kaip ir nebereikia, nes darbas tampa pasitenkinimo ir saviraiškos siekimo priemone. Nors šalia šių naujų asmenybės saviraiškos galimybių išryškėjo ir naujų pavojų bei iššūkių, mokslininkus neramina naujas reiškiny – darboholizmas, kai žmonės savanoriškai užsisklendžia savo mažame profesiniame pasaulėlyje, vis labiau tolsta nuo šeimos, draugų, kultūrinio gyvenimo, taip skurdina save, dažnai serga. Kalbėdami apie šį reiškinį, tyrinėtojai vis dažniau pabrėžia filosofines ir etines jo priežastis: painiavą, atsirenkant gyvenimo vertybes, baimę atsiverti, mylėti ir įsipareigoti žmonėms, nes visa tai suprantama tik kaip pavojus tapti pažeidžiamais.

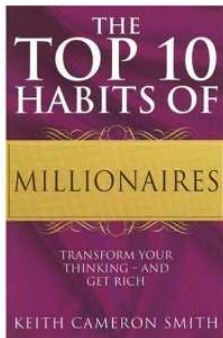
Keithas Cameronas Smithas iki 25 metų dirbo sunkų ir menkai apmokamą darbą, nuo 25-rių kūrė pelningą verslą, būdamas 33 metų jau buvo užsidirbęs tiek, kad galėjo leisti sau imtis tik įdomių darbų. Jaunasis milijonierius

sugaišo dvejus metus ir išleido apie šimtą tūkstančių dolerių tyrinėdamas sėkmingiausių verslo atstovų patirtį. Jis apibendrino surinktą medžiagą ir

parašė keletą labai populiarių knygų, kurių pavadinimai puikiausiai liudija, kad sėkmės priežasčių autorius ieško ne ekonomikos, ne profesionalizmo, o filosofijos ir etikos srityse: „The Spiritual Millionaire: The Spirit Of Wisdom Will Make You Rich“ (*Dvasingas milijonierius: išminties dvasia padarys tave turtingą*), „The Top 10 Distinctions Between Millionaires and the Middle Class“ (*10 svarbiausių skirtumų tarp milijonierių ir vidurinės klasės*), „The Top 10 Habits of Millionaires: A Simple Path to Wealth and Fulfillment: Transform Your Thinking – and Get Rich“ (*10 pagrindinių milijonierių įpročių: paprastas kelias į gerovę ir saviraišką: Pakeisk savo mąstymą ir tapk turtingas*)).

Paprašytas trumpai pristatyti savo požiūrį į darbą, turtą ir gyvenimo sėkmę skaitomiausių knygų autorius perfrazavo šv. Aurelijaus Augustino mintį: „I love people and I use things. There are some millionaires out there that love money, things and use people and that is definitely the wrong formula“ (*Aš myliu žmones ir naudojuosi daiktais. Yra milijonierių, kurie myli pinigus, daiktus ir naudojasi žmonėmis, ir tai neabejotinai ydinga formulė.*)). O paragintas išskirti iš dešimties vieną, patį svarbiausią, milijonierių

(pagal mąstymo būdą, o ne sąskaitos dydį) skiriantį bruožą teigia: „Millionaires Focus on Freedom. Freedom is like an oak tree, where survival or comfort is like growing a weed or a little bush; it doesn't take too long“ (*Milijonieriai siekia laisvės. Laisvė auginama kaip ažuolas, skirtingai nuo išlikimo ar patogumo, kurie kaip piktžolės ar krūmai auga greitai ir nereikalauja augintojo pastangų.*)).

Laisvė, meilė – ne su ekonomika ir ne su profesija susijusios sąvokos. Tai dalykinės veiklos vertybės ir tikslai. Norint juos teisingai pasirinkti ir sėkmingai įgyvendinti, reikia ne tik ir net ne tiek profesinių žinių ir įgūdžių, bet daug labiau auklėjimo, saviugdos, sąmoningai ir kryptingai formuojamos pasaulėžiūros.

Mes labai skirtingai vertiname savo profesiją ir dalykinės veiklos pasiekimus bei kriterijus, leidžiančius pasverti ir įvertinti šiuos pasiekimus. Skirtumus lemia mūsų individualus požiūris į gyvenimo prasmę ir daugelį kitų mažesnių, tačiau ne mažiau svarbių, gyvenimo strategijos ir taktikos pasirinkimą lemiančių dalykų. Vienos profesijos atstovai vertybes (pvz.: profesinė garbė ir orumas, profesijos prestižas, profesionalo reputacija ir t. t.) supranta nevienodai, jei skiriasi jų supratimas apie gyvenimo prasmę ir tikslus.

Jau niekas nedrįsta teigti, kad garbingas profesionalas gali būti ramus dėl savo reputacijos, jei žino ir laikosi dešimties Dievo įsakymų. Globalizacija privertė domėtis kitų religijų ir kultūrų brėžiamomis ribomis tarp to, kas yra vertinama kaip gėris, ir to, kas laikoma blogiu. Savo profesinėje veikloje žmonės šiandien bendrauja su tarptautinėmis verslo, visuomeninėmis ir valstybinėmis organizacijomis. Pasaulio įvairovės ir pasaulėžiūrų skirtumai skatina iš naujo atrasti savašias kultūros tradicijas ir palyginti jas su svetimomis, ieškoti dialogo, supratimo, savitarpio

pagarbos ir bendradarbiavimo galimybių. Visa tai skatina vėl ir vėl grįžti prie filosofinių ir etinių klausimų, nes jie lemia mūsų gyvenimo kokybę, kurios niekada neužtikrins kiekybiniai vartojimo ir turėjimo parametrai.

Krikščionių mokyme suformuluota kiekvieno žmogaus – sukurto pagal krikščionių Dievo kūrėjo ir darbininko paveikslą bei pavidalą – vertės ir garbingumo idėja pabrėžianti, kad žmogus yra Dievo bendradarbis, neabejotinai pasitarnavo, kuriant šiuolaikinės demokratinės visuomenės etinės pasaulėžiūros pamatus. Ne veltui Naujųjų amžių pradžią ženklina Reformacijos sąjūdis, kvietęs gaivinti ankstyvosios krikščionybės tradicijas. Protestantiškoji etika ir kapitalizmo dvasia

neatskiriamos (pagal M. Weberį). Profesinė sėkmė protestantizmo etikoje – Dievo malonė, suteikiama tiems, kurie nori būti Dievo bendradarbiais, nori ir moka dirbti, kurti, dalytis, rūpintis kitais. Viso pasaulio istorikai sutaria, kad tokios etinės nuostatos turėjo įtakos Vakarų civilizacijos veržlumui, pažangai ir gerovei.

Moderni pasaulietinė visuomenė gimė panaikinus luomus ir jų privilegijas. Svarbiausia aristokratų luomo privilegija tūkstančius metų buvo jų paveldima valdžia, šeimos garbė ir teisė (peraugusi į pareigą) nedirbti neįdomių, nekūrybingų, nekvalifikuotų darbų. Modernioje visuomenėje gerbiamas žmogaus orumas (tokia nuostata įtvirtinama Jungtinių Tautų Žmogaus teisių deklaracijoje, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių Europos konvencijoje, Europos Sąjungos Lisabonos sutartyje), tačiau žmogaus garbę užtikrina ne demokratiški įstatymai, ne giminystė ar paveldėtas turtas, o kiekvieno atskiro žmogaus moralinės savybės, jo elgesys šeimoje, darbe, visuomenėje. Garbė modernioje visuomenėje turi būti susikurta mokantis, dirbant, kuriant šeimą, bendraujant, dalyvaujant visuomeninėje veikloje, todėl visos profesijos yra gerbtinos, o profesijų prestižą ir profesionalų reputaciją kuria garbingi ir kompetentingi darbuotojai.

Profesinė veikla yra tiek etiška, kiek ji nevaržoma stereotipų ir ideologinių mitų, kiek suteikia laisvės profesinei saviraiškai ir leidžia individui dvasiškai tobulėti, kiek ji laisva nuo diskriminacijos dėl negalios ar amžiaus, išvaizdos, lyties, rasės, tautybės, religinių ir politinių įsitikinimų.

Apie tai, kaip sunkiai nugalimi tūkstančius metų gyvavę stereotipai ir įsitikinimai, liudija vis dar plačiai paplitę mitai apie profesinę etiką: „nėra ir negali būti jokios profesinės veiklos etikos, nes žmonės nėra laisvi, jie – samdomi darbuotojai; kas moka pinigus, tas ir diktuoja profesinės veiklos sąlygas“; „pirmas verslininko milijonas visada pavogtas“; „jeigu įstatymas nepažeistas, tai visa kita – nevertos dėmesio priekabės“; „nenorintys teisingai atlyginti už darbą darbdaviai ir jų interesus ginantys korumpuoti politikai seka pasakas apie profesinę etiką, profesinę garbę ir orumą“; „suaugusių žmonių negalima išmokyti elgtis gerai ir teisingai – ne pamokymai, o bausmės

gali padėti sutramdyti nedorėlius“; „rinkos ekonomika yra save reguliuojanti sistema, todėl negarbinga verslo praktika anksčiau ar vėliau neišvengiamai atveda prie bankroto“...

Jau seniai prastą skonį ir primityvumą liudijančiu ženklu tarp sėkmingos karjeros žmonių tapo puikiai visiems žinomo posakio *pinigai nekvepia* vartojimas. Atskirų žmonių ir visuomenių gerovę, galią ir sėkmę šiandien tapo įprasta matuoti universaliais teisingumo, sąžiningumo, lygių galimybių ir kt. kriterijais. Ugdyti mokinių etinį jautrumą, gebėjimą pajusti „blogą sėkmės kvapą“, „neprarasti gero vardo“ patekus į korumpuotą terpę, – vienas svarbiausių profesinės etikos dalyko mokymo tikslų.

Reputacija – ilgalaikis procesas, o ne statiškas visam laikui paveldėtas ar kitaip įgytas gražus daiktas, puošmena.

Profesinės garbės sąvoka apima daugiau nei tik rinkos ekonomikos dėsnių reguliuojamus piliečių santykius. Profesinė garbė reikalauja nesąlygiškai laikytis neformalių sutarčių (garbės žodis). Ji neatsiejama nuo *moralinio įsipareigojimo*, kaip priemonės apibrėžti, kurios sutartys yra galiojančios nepriklausomai nuo jų teisinio statuso. *Profesinės garbės* supratimas numato *profesinės priesaikos* sąvokos, kuri teigia asmens moralinį įsipareigojimą garbingai atlikti profesines pareigas, susiklosčius net ir nepalankioms finansinėms ar socialinėms aplinkybėms, analizę.

Rinkos ekonomikos dėsniai veikia kitaip, nei gamtos dėsniai, tiksliau, jie iš viso neveikia, jei rinkos ekonomikos pagrindu kuriamos visuomenės subjektai (piliečiai, organizacijos) nesupranta rinkos ekonomikos dėsnių ir priima sprendimus vadovaudamiesi natūraliais poreikiais (jų pagrindas - instinktai), o ne kultūriniais interesais (ekonominiais, socialiniais, politiniais, etiniais, moskliniais ir pan.). Šiuolaikinių modernių valstybių įstatymai kuriami kompetentingų profesionalų, jie turėtų užtikrinti, kad rinkos ekonomikos ir demokratinės visuomenės dėsniai veiktų, tačiau be eilinių piliečių moralinių ir etinių įsitikinimų jų teisingumu ir solidarių pastangų jie neveikia. Bandymai priversti tik padeda įsigalėti biurokratizmui, vežėti represinėms struktūroms, kilti gilioms ekonomikos ir politikos krizėms. Šiuolaikinėse moderniose valstybėse jau XX a. antroje pusėje buvo suprasta, kad yra būtina kurti sudėtingą daugiakultūrės ir liberalios visuomenės etikos sistemos infrastruktūrą, kuri padėtų skirtingų tautybių, religinių įsitikinimų ir politinių pažiūrų piliečiams sutarti, kurią dalykinę veiklą valstybė ir visuomenė turėtų skatinti, o kurios netoleruoti.

Šiuolaikinių modernių visuomenių etikos infrastruktūrą sudaro profesinės etikos kodeksai, jų veiksmingumą kontroliuojantys komitetai ir (ar) komisijos; konsultantai, ekspertai, advokatai, kiti etikos pareigūnai, teikiantys informaciją etikos klausimais; etikos mokymo programas; verslo ar dalykinės (profesinės) etikos centrai; dalykinės etikos mokslinio tyrimo ir informacijos populiarinimo žiniasklaidoje struktūros, vienijančios mokslininkus, konsultantus ir pareigūnus. Visa ši etikos infrastruktūra reikalauja didelių visuomenės piniginių ir žmogiškųjų išteklių sąnaudų, todėl visuomenėje ji efektyviai veiks tik tada, kai visi į darbo rinką ir profesinės veiklos santykius

įsitraukiantys piliečiai turės būtiną žinių ir įgūdžių dalyvauti socialiai atsakingų dalykinės veiklos subjektų (piliečių ir organizacijų) veikloje.

Modulio paskirtis ir tikslai

Profesinės etikos dalykas **nagrinėja** profesinės etikos kaip vienos iš svarbiausių taikomosios etikos šakų specifiką. Profesinė etika aptariama kaip mokslinė disciplina filosofinės etikos kontekste; kaip normatyvinė profesinės veiklos reguliavimo svertų sistema; kaip svarbus naujų mąstymo, elgesio, vertinimo modelių kūrimosi šiuolaikinėje visuomenėje veiksnys.

Profesinės etikos dalykas svarbus vyresnių klasių mokiniams, kurie turi priimti vieną svarbiausių sprendimų, turėsiančių įtakos jų tolesnio gyvenimo kokybei – pasirinkti profesiją, studijų kryptį, savo didžiąją svajonę, kai svarbiausia nuspręsti ne tik **kuo** jie norėtų būti (moderni visuomenė leidžia bet kokio amžiaus žmonėms radikalai keisti savo profesiją, mokytis visą gyvenimą), bet ir **kokie** norėtų būti. Šis pasirinkimas priklauso nuo to, kaip mokiniai pažino save, ar susiformavo jų gyvenimo vertybių sistema ir jos darną užtikrinantys prioritetai, t. y. kiek mokiniai geba racionaliai ir argumentuotai mąstyti apie profesijos pasirinkimą ir profesinę sėkmę, kiek jų mąstymas organiškai integruotas į platesnį gyvenimo prasmės ir tikslų apmąstymo kontekstą.

Profesinės etikos pamokos leidžia naujai kelti filosofinės etikos klausimus ir juos apmąstyti konkrečiau, gilinti supratimą ir plėsti probleminį lauką. Dėl to gerėja mokymosi kokybė, mokiniai turi galimybę dar kartą paklausti savęs įvairių klausimų, pvz.: ar sutampa galimybės ir norai? Kaip galima pakeisti savo charakterį? Kokių kompetencijų, įgūdžių ir žinių reikia, kad derėtų norai ir galimybės? Ar jie yra atviri gyvenimo iššūkiams? Ar yra nusiteikę sąmoningai ir kryptingai valdyti savo gyvenimo pokyčius?

Atsakymų į šiuos klausimus paieškos padės mokiniams **igyti** vertingų tolimesnėje jų profesinėje veikloje **kompetencijų ir gebėjimų**: priimti racionaliai pagrįstus ir emociškai įkvepiančius tobulėjimui sprendimus; pasirinkti efektyvias ir etiškai priimtinas sprendimų įgyvendinimo priemones.

Metodai

Ugdant **emancipuotą mąstymą ir savarankiškumą priimti profesinius sprendimus** pirmoji nuostata – neprimesti kitiems savo nuomonės ir savo tiesos, todėl mažėja „atsakinėjimo“ pamokoje, debatų, diskusijų, o auga **dialogo**, mokinių individualių ir grupinių **sąveikiųjų projektų** reikšmė, nes aktyviai bendraudami ir **bendradarbiaudami** mokiniai suvokia savikūros paieškų ribas, patikrina įgytas žinias, **mokosi vieni iš kitų**, ypač svarbūs **mokinių Pažangos apmąstymų dienos**, padedantys mokiniams stebėti, ką naujo ir svarbaus jie sužinojo, ko išmoko ir kaip pasikeitė jų supratimas, o kokie klausimai lieka neatsakyti.

Moralinių nepriklausomo charakterio savybių ugdymo pagrindas – dialogas – yra galimas tik jo dalyviams esant lygiaverčiams, todėl **mokytojui tenka studijų proceso įkvėpėjo, skatintojo, vadovo vaidmuo.**

Dialogas būtų beprasmiškas, jei vyktų stingant informacijos, todėl neverta menkinti mokytojo kaip būtinos **informacijos pateikėjo** (per įvadinę ir apibendrinamąsias pamokų dalis) ir **mokymosi koordinatoriaus** vaidmens (skiriant namų darbus, konsultuojant, vertinant).

Dalyko turinys

Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas profesinės etikos problemų identifikavimui ir profesinės veiklos etinio vertinimo kriterijų analizei.

- ❑ Darbas ir profesija.
- ❑ Profesinės veiklos vertybės ir principai.
- ❑ Profesinė garbė ir prestižas. Profesijų vertinimo stereotipai. Kompetencijos apibrėžiančios garbingo profesionalo sampratą.
- ❑ Neteisėtų ir neetiškų veiksmų demaskavimas („švilpuko pūtimas“). Demaskavimas / skundimas.
- ❑ Profesinės etikos kodeksai.
- ❑ Interesų konfliktai profesinėje veikloje.
- ❑ Korupcijos priežastys ir esmė etikos požiūriu;
- ❑ Politinių partijų, valstybės institucijų ir tarnybų, nevyriausybinių organizacijų, žiniasklaidos ir pilietinės visuomenės bendradarbiavimas kuriant, realizuojant ir palaikant profesinės etikos standartus.

Diagnosticinė įvadinės pamokos užduotis

Grupėmis (po 3–4 mokinius) aptarkite šiuos klausimus:

- Už kokią veiklą mane daugiausia giria tėvai, mokytojai, draugai? Ar jų teigiami vertinimai sutampa su manaisiais?

- Kuri veikla man sekasi be ypatingų pastangų?
- Ką aš darau savo noru ir entuziastingai?
- Ką aš dirbu, norėdamas išreikšti save, o ne pasiekti konkrečių rezultatų?
- Ar visada pasiektas tikslas man teikia pasitenkinimą?
- Ar teko (ir kada) spręsti dilemą: ar visos priemonės geros, siekiant užsibrėžto tikslo?

Kuo vadovavausi rinkdamasis priemones?

Baigę darbą grupėse, aptarkite bendruosius klausimus:

1. Kas sieja veikiančiojo ir aplinkinių veiklos pobūdį, tikslus, rezultatus, jų siekimo priemones ir veiklos vertinimą?
2. Kas lemia, ar konkreti veikla turės įtakos ne tik praktiniams tikslams ir rezultatams, bet ir saviraiškos bei savęs tobulinimo tikslams?

2.2. Modulio *Šeimos etika* aktualumas

Modulio paskirtis

Programa skirta 11 arba 12 klasės mokiniams. Tai dvejopo – aprašomojo ir normatyvinio – pobūdžio kursas. Siekiant atsakyti į klausimą, *kuo šeimos etika skiriasi nuo kitų šeimotyro ir lytinio ugdymo disciplinų*, įvade šeimos etika analizuojama kaip *aprašomoji* ir *normatyvinė* etikos sritis. Plėtojama mokinių pažinimo kompetencija.

Metodologiniai *Šeimos etikos* kurso pagrindai – tarpdiscipliniškumas ir holistinis požiūris į šeimą. Skatinamos mokinių nuostatos: saviraiška, pagarba, atsakomybė, tolerancija, dialogas ir kritinis mąstymas.

Tikslas. Mokant šeimos etikos, siekiama ugdyti visapusišką mokinių požiūrį į šeimą, pasitelkiant jų patirtį, naujas žinias ir kritinį mąstymą.

Uždaviniai

- Susipažinti su šeimos fenomenu plačiame istoriniame, kultūriniame, socialiniame kontekste;
- Ugdyti sąmoningą apsisprendimą kurti darnią šeimą;
- Permaštyti dorovinių šeimos vertybių prasmę ir aktualumą žmogaus gyvenime;
- Išvelgti šeimos kaip asmens saviraiškos terpės galimybes;
- Aptarti ir įvertinti šeimos institucijos pokyčius.

Modulio turinys

Siekiant ugdyti *pagarbos, tolerancijos, atsakomybės* nuostatas ir *kultūrinius* bei *socialinius* gebėjimus, **šeima** analizuojama **kaip unikalus sociokultūrinis fenomenas, kaip institucija**:

- Šeimos samprata.
- Šeimos formos.
- Istorinė lietuvių šeimos raida, lietuvių šeimos tradicijos ir papročiai, tradicinės šeimos tarpusavio santykiai.
- Šeima kaip vertybė.
- Etiniai valstybinės šeimos politikos aspektai.
- Santuokos formos (monogamija, poliandrija, poliginija). Santuokos motyvai. Partnerio pasirinkimas.

Siekiant, kad mokiniai įsisąmonintų, jog šeimos gyvenimas grindžiamas meile, ir įvertintų meilės reikšmę šeimos ir atskiro asmens gyvenimui, analizuojamos **Šeimos ir meilės** temos:

- Meilės formos ir raiškos būdai.
- Meilės modeliai ir dimensijos.
- Intymumas.
- Geismas.
- Draugystė.
- Ištikimybė.
- Įsipareigojimas ir kt.

Siekiant ugdyti asmenines, socialinę ir komunikavimo kompetencijas, remiantis etika, analizuojamos šios **šeimos funkcijos**:

- reprodukcinė ir ugdomoji;
- ūkinė ir ekonominė;
- bendravimo;
- rekreacinė.

Siekiant aptarti viešumoje vis dažniau pasigirstančias nuomones, kad *šeima žlunga* ar kad *šeima įvairėja*, mokiniai skatinami analizuoti ir kritiškai įvertinti šeimos kitimo požymius ir veiksnius:

- Šeima globalizacijos kontekste.
- Šeimos deinstitutionalizacijos priežastys ir padariniai.
- Individualizacijos ir emancipacijos įtaka šeimos kaitai.
- Santuokų mažėjimas, kohabitacija.
- Skyrybos.
- Pakartotinės santuokos.
- Gimstamumo mažėjimas.
- Atotolio (tarptautinės) šeimos.

Šeimos etikos įvadinės pamokos diagnostinė užduotis

Tema

Pvz.: **Šeimos institucija: idealai ir realybė.**

Tikslai

- **Išsiaiškinti įvairius mokinių požiūrio į šeimos instituciją aspektus.**
- Sužinoti mokinių mėgstamus mąstymo būdus.
- Nustatyti mokinių gebėjimus diskutuoti, argumentuoti, apibendrinti, išklausti, laikytis žaidimo taisyklių ir t. t.

Metodai

Darbas „dūzgiančiomis“ grupėmis:

- 1) 6 grupės nariai gauna po skrybėlę ir instrukciją (1 priedas). Jie diskutuoja grupėje, o diskusijos rezultatus užrašo į lentelę (2 priedas) ir pristato kitoms grupėms ir (arba) atiduoda mokytojui;
- 2) 6 (4) grupės gauna po skrybėlę ir instrukciją (1 priedas). Jie diskutuoja tam tikru būdu, pvz., visa grupė dėvi geltoną skrybėlę ir ieško teigiamų šeimos institucijos bruožų, vėliau diskusijos rezultatus pristato kitoms grupėms.

Patarimas: jei mokiniai negauna jokios dalomosios medžiagos su faktais, mokytojas pats gali užsidėti baltą skrybėlę ir supažindinti mokinius su statistika, šeimos tyrimais (pvz., žr. skaidres *Šeimos funkcijos*) ir pan. Mokytojas, apibendrindamas pamoką, gali pasimatuoti mėlyną skrybėlę. Kitas būdas – mokiniai pasisako individualiai, tačiau prieš pasisakydami turi užsidėti pasirinktą skrybėlę.

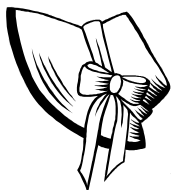
Priemonės

- 6 spalvotos skrybėlės (tikros ar iškirptos iš popieriaus (galima panaudoti 3 priedą), jei nėra skrybėlių, galima naudoti spalvotus lapelius, pieštukus ir t. t.);
- Instrukcijos, ką kiekviena skrybėlė reiškia (1 priedas);
- Lentelės (2 priedas).

Skrybėles taip pat galima panaudoti:

- tyrinėjant problemą;
- rengiant pranešimą;
- rašant rašto darbą ir t. t.

De Bono skrybėlės

- **Balta skrybėlė.** Ji simbolizuoja faktus, todėl mąstant apie problemą užsidėjus baltą skrybėlę reikia galvoti tik apie konkrečius faktus ir patvirtintą informaciją. Tai gali būti statistika, duomenys, kokių nors ekspertų nuomonės (bet svarbu, jog ne paties mąstytojo nuomonė) – tam, kad būtų galima susidaryti kuo objektyvesnį vaizdą. Dar ne pro šali pagalvoti, kiek duomenis patikimi, ar jie nepasenę (ir ar iš viso gali būti pritaikomi šiai konkrečiai problemai spręsti).

- **Raudona skrybėlė.** Ji simbolizuoja jausmus, nuojautą. Svarbiausia, kad nereikia aiškinti, kodėl nuojauta sako taip ar anaip, tiesiog reikia ją konstatuoti. Pvz., jeigu manoma, kad šeima yra vertybė (ar šeima yra atgyvena), tai užtenka tai pasakyti ir nesigilinti, kodėl taip manoma. De Bono teigia, kad Vakarų kultūroje vyraujantis racionalumo kultas verčia žmones kažkaip bandyti pateisinti jausmus bei nuojautą, bet dažnai tas pateisinimas gali būti ir ne visai teisingas. Todėl geriau tiesiog paprastai ir įvardyti, kad vienas ar kitas problemos sprendimo būdas neatrodo patraukliai, arba kaip tik atvirkščiai – nuojauta kužda, kad viskas bus gerai.

- **Juoda skrybėlė.** Tai standartinis vakarietiškas kritinis mąstymas, kai kiekvienam problemos sprendimui stengiamasi sugalvoti trūkumų ir pamąstyti, kas gali būti blogai. Paprastai kritikuoti lengviausia, nes visoje Vakarų kultūroje kritinis mąstymas labiausiai gerbiamas, todėl gerai išvystytas.

- **Geltona skrybėlė.** Ji simbolizuoja teigiamus problemos sprendimo aspektus. Kai žiūrima į problemą teigiamai, galvojama tik apie teigiamus rezultatus, prognozes ir t. t. Gerai apgalvoti teigiamus dalykus lygiai taip pat svarbu, kaip ir išlavinti kritinį mąstymą, tam kad būtų galima susidaryti darnų vaizdą.

- **Žalia skrybėlė.** Ji simbolizuoja fantaziją. Mąstant apie problemą užsidėjus žalią skrybėlę galima prisigalvoti bet kokių, net fantastiškų ir pačių kvailiausių sprendimo būdų. Svarbu, kad apie juos būtų gerai pagalvota, atsiribojant nuo kritikos. Žalia skrybėlė – tai tarsi minčių audra, kai neatmetama nei viena idėja, asmuo, dėvintis žalią skrybėlę, skatinamas fantazuoti.

- **Mėlyna skrybėlė.** Ji simbolizuoja problemos sprendimo paieškos eigos apmąstymą: gal turime per daug juodos skrybėlės argumentų ir reikia užsidėti geltoną skrybėlę, o gal reikia grįžti prie žalios skrybėlės ir sugalvoti naujų idėjų, o gal tiesiog trūksta baltos skrybėlės faktų, kurių reikėtų rasti. Mėlynoji skrybėlė yra tarsi dirigentas ir sprendimo paieškos vadovas.

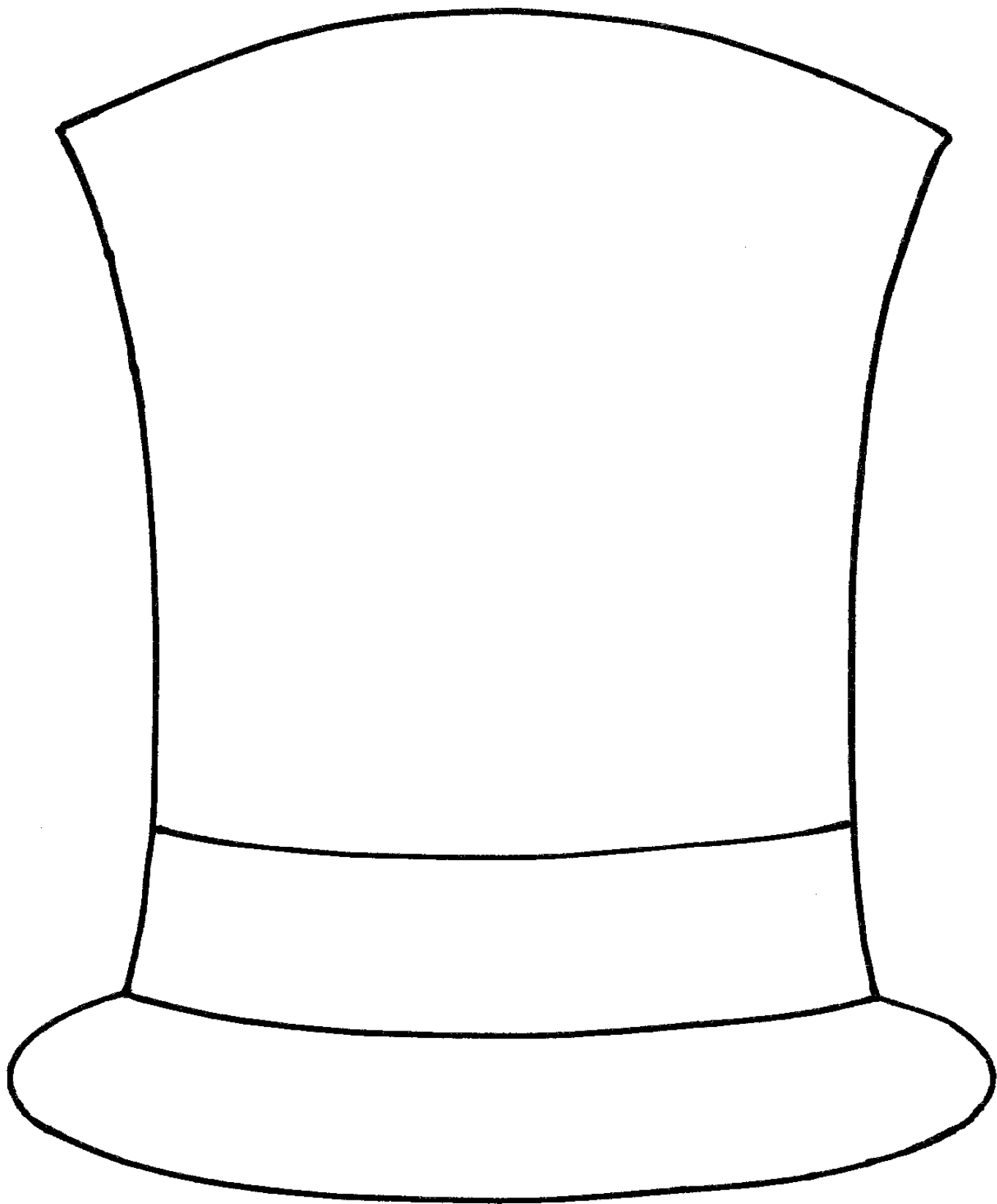
Pagal: Butkienė G., Kepalaitė A. *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius: Margi raštai, 1996.

..... ŠEIMOS INSTITUCIJA (Šeima) ..... (įrašyti vietoje daugtaškių)

Skrybėlė	(Pa)aiškinimas	Galvokite apie...	Pagrindiniai klausimai	Atsakymai*
Balta skrybėlė	- Patikrinta, naujausia informacija - Faktai - Neutrali informacija	Popieriaus lapą	1. Kokios informacijos turime apie ..... ? 2. Kokios informacijos apie ..... trūksta? 3. Kur galima rasti trūkstamą informaciją?	
Raudona skrybėlė	- Emocijos - Jausmai - Nuojauda - Intuicija - Patinka–nepatinka	Liepsną ir šilumą	1. Ką jaučiate, galvodami apie .....? 2. Kas jums ..... patinka? 3. Kas jums ..... nepatinka ?	
Juoda skrybėlė	- Vakarietiškas kritinis mąstymas - Trūkumai - Klaidų prevencija	Griežtą teisę	1. Ar ..... reikalinga? 2. Ar ..... veiksminga? 3. Kokios ..... problemos? 4. Kokie pavojai gresia ..... ?	
Geltona skrybėlė	- Teigiami aspektai - Viltis - Optimistinės prognozės	Saulės šviesą	1. Kokie teigiami ..... aspektai?	
Žalia skrybėlė	„Aktyvi“ skrybėlė - Kūrybinis mąstymas - Fantazija - Pasiūlymai	Žolę, medžius, augimą	Klausimai, susiję su...: - naujomis idėjomis, - pasiūlymais, - alternatyvomis, - naujais sprendimais	
Mėlyna skrybėlė	- Apibendrinimas - Apmąstymas - Galvojimas apie galvojimą	Mėlyną dangų (virš planetos), orkestro dirigentą	Kur mes buvome? Kur mes esame? Koks kitas žingsnis? Ir t. t.	

Pastaba: atsakymus patogiau rašyti ant didesnio popieriaus lapo, nebent norima gauti labai koncentruotą informaciją.

2.3. Modulio *Etika ir kinas* aktualumas

Kaip per etikos pamokas panaudoti kiną?

Kino aktualumas

Šiuolaikinis gyvenimas yra neatsiejamas nuo vaizdinės kultūros, kurios kalba turi savitą perskaitymo metodiką, reikalauja išmanyti judančio vaizdo kodus, ja lengviau, įtaigiau ir sykiu įmančiau derinti žodį ir vaizdą. Judančio vaizdo technologijos skverbiasi į visas šiuolaikinio bendravimo ir informacijos sritis: viešąją erdvę (per ekranus rodomos informacinės, mokomosios ar pramoginės laidos), taip pat kasdienio asmeninio, vartojamojo ir mokomojo gyvenimo erdvę (televizoriai, kompiuteriai, fotoaparatai ir filmavimo technika).

Taip pat gyvenimas neatsiejamas nuo etinių problemų, nuolatinių moralės kolizijų sprendimo. Kiekvienas privatus ir viešas asmens judesys reikalauja apsispręsti, pasirinkti, priimti atsakomybę.

Natūraliai kyla įvairių klausimų. Pavyzdžiui, ko galime pasimokyti iš kino, kaip turime vertinti kiną? Kokią žinią jis mums siunčia? Gal ką nors propaguoja ar indoktrinuoja? Gal atskleidžia gyvenimo realybę, moko stereotipinių situacijų ir kaip išvengti nepageidaujamų ar sulaukti norimų rezultatų? Gal gydo, o gal luošina, o gal tiesiog moko estetikos?

Galima numanyti, kad įmanomi tiek teigiami, tiek neigiami atsakymai į šiuos klausimus. Kokios įtakos filmas turės asmeniui, priklausys ne tik nuo filmo, bet ir nuo asmens nuostatų ir pasirengimo jį žiūrėti, t. y. nuo jo gebėjimo išvelgti svarbius gyvenimo dalykus.

Kinas kaip malonumas ir kaip prasmų paieškos

Turbūt visi sutiks, kad geras kinas – didelis malonumas: grožimasi vaizdais, kurie įsitraukiama į siužetą, tampama įvykių dalyviu, stebimasi labai įvairiais: nuo labai nuoširdžių iki nepaprastai piktavališkų, charakteriais, sužinoma naujos ir smalsumą žadinančios informacijos. Tačiau malonumas tėra tik viena potyrio dalis. Žiūrint filmą, keičiasi asmens santykis su realybe. Filmas ne visuomet teikia malonumą, kartais atvirkščiai – pasiūlykštėjimą, tačiau visada veikia žiūrovo psichiką ir jausmus, nes: 1) pernelyg tapatinamasi su filmo herojais, pernelyg tiesmukai gretinamas realus ir vaizduojamas gyvenimas, 2) dėl įsisąmoninamų prasmų atsiveria giliausi, netikėčiausi, slėpingiausi realybės klodai. Antra priežastis yra kur kas rimtesnis ir vertingesnis argumentas žiūrėti kiną. Juk suprantama, kad kinas – tai kūryba, režisieriaus pozicija, o ne gyvenimo atspindys, nebent tai būtų dokumentika. Žiūrėjimas, siekiant suvokti filmo esmę, reikalauja daugiau pastangų ir dėmesio. Taigi edukacijos, naudojant kiną, tikslas – išmokyti žiūrovą dėmesingai „skaityti“ filmo tekstą, tirti režisieriaus pasakojimą kaip kūrybą, skirtą pranešti žiūrovui kažką svarbaus, užuot labai įsijautus ir perėmus personažų nuotaikas, patiriant svetimą istoriją. Ar bus išgirsta ir pamatyta kažkas svarbaus taip, kaip norėjo autorius, ar kitaip – savitai, pagal

kiekvieno žiūrovo brandą, – ne taip svarbu. Pakanka, kad žiūrint filmą žadinama žiūrovo sąmonė, verčiama klausti, komentuoti, mintyse kurti dialogą su paskirais filmo herojais ar jo režisieriumi.

Kinas kaip sąvokinis ir vaizdinis mąstymas

Daugelį metų buvo įprasta mokomąjį tekstą suvokti tik kaip žodžių tekstą, nors mąstymas gali būti ir vaizdinis, ir simbolinis. Šiandienė technologijų kultūra visuomenę orientuoja į vaizdinį mąstymą, kurio raida žmonijos istorijoje unikali.

Juk jei archajiškos tautos žmonės vaizdą skaitė linijiškai, t. y. žiūrėdami atviruką ar filmą, veiksmo tąsos ieškojo už vaizdo, pasukdami galvą (McLuhan, 2003), pramonės karta vaizdą skaitė linijiškai, informaciją dėliodami sąmonėje, tai naujoji technologijų karta, regis, vis mažiau geba mąstyti linijiškai, skaityti informaciją chronologiškai, versti puslapį po puslapio. Nuo linijinio mąstymo pasukta link simultaninio (Sodeika, 2009). Skaitovas mieliau žvelgia į vieną šaltinį, kuriame gali rasti įvairios informacijos, ją kaupia priklausomai nuo to, kokios informacijos jam reikia, arba kuria savo vaizdinius iš atskiros erdvės esančių ir labiausiai akį traukiančių informacijos fragmentų. Tie fragmentai gali būti ir žodžiai, ir vaizdai. Sąvokų ar vaizdų teksto skaitymas ir mąstymas tuo pačiu metu vyksta keliomis kryptimis, netolygiai įvykių laiko ir erdvės prasme. Geriausias to pavyzdys – įvairus darbas kompiuteriu. Panašus principas taikomas ir šiuolaikiniam kinui, naudojančiam daug modernių technikų, leidžiančių simultaniškai matyti įvairias perspektyvas (pvz., viename kadre rodyti kelis skirtingus veiksmo planus), kuriant skirtingus žanrus (animaciją, dokumentiką, kompiuterinę grafiką, vaidybą) jungiantį ir įvairesnę kiną, kuriant trumpametražius filmus, kuriuos žiūrint reikia greitai „perjungti“ sąmonę. Gebėjimas mąstyti fragmentiškai, dėliojant savitą minčių mozaiką, gebėjimas mąstyti keliomis kryptimis – modernių vaizdo technologijų vartojimo padarinys ir ateities kūrėjų iššūkis.

Kuriant klasikinį kiną nebuvo naudojama tiek daug modernių technologijų, buvo verčiamasi kitomis priemonėmis siužeto laiko ir erdvės kaitos subtilybėms, įvairovei pabrėžti. Tradiciškai vaizdinio teksto siužetas yra paremtas pasakojimu (naratyvu), kuris kuriamas perpinant laiką, herojui prisimenant ir perpasakojant įvykius, o režisieriui savo ruožtu siužetą dėliojant taip, kad labiau būtų pabrėžiama intriga, kulminacija, pasakojamos istorijos esmė, o ne chronologija. Režisieriaus papasakota istorija laiko prasme susidėlioja linijiškai, nors herojai ją galėjo pasakoti atvirkščiai, su pertrūkiais, fragmentiškai. Dažnos istorijos privalumas yra jos daugiaplaniškumas, netikėtumas, paslaptینگumas. To pasiekama ne tik perpinant skirtingus laikus ir erdves, bet ir įvairiomis estetikos priemonėmis, tarp kurių didelis vaidmuo tenka spalvai, formai, ypač – vaizdo metaforoms, kurių prasmės ir laukai nesuderinami, todėl jos dar labiau stiprina nuostabą dėl pačių netikėčiausių dalykų galimumo. Toks pasakojimo metodas nuo seno gana sėkmingai realizuojamas

ir literatūroje, nors kuriant filmą yra kur kas daugiau priemonių tuo būdu sukurti įtaigų efektą. Vaizdo priemonės šiuolaikinei sąmonei tampa labiau priimtinos ir suprantamos.

Didesnis informacijos kiekis per mažesnį laiko tarpą

Vaizdas leidžia išsamiau, plačiau pažvelgti į įvykį, perduodamą informaciją ir padaryti tai kur kas greičiau: kinas gali trukti nuo kelių minučių iki poros valandų, o per šį laiką gali būti parodyta daugybė įvykių ar neįtikėtinų istorijų. Tradicinis kinas trunka iki dviejų valandų. Tai leidžia parodyti ilgiausius šimtmečius trunkančias istorijas, apimančias įvairius pasaulio kraštus, nors kartais režisieriai renkasi visai atvirkščią sumanymą – rodomai istorijai skirti vos vieną dieną ar tik dalį jos ir tik vieną apibrėžtą erdvę ar patalpą. Toks kinas rečiau sulaukia didelio susidomėjimo. Tačiau jei tai yra autorinis, o ne populiarusis prodiuserinis kinas (pvz., Larso von Triero *Dogvilis*), sėkmė galima.

Daugeliui žinomi daugybę valandų trunkantys serialai, kurie paprastai kuriami istoriniams įvykiams prisiminti. Tai gali būti įvairios sagos, pasakojimai apie garsių kultūros ar meno asmenybių gyvenimus bei valstybių istorijas, grindžiami tikrais ir pramanytais faktais, ar paprasčiausios meilės ir nuotykių istorijos. Perduodamos informacijos gausa ne visuomet yra proporcinga kino trukmei. Ypač populiarėja trumpametražis filmas, kurio paskirtis – ne perduoti faktinę informaciją ar nuosekliai papasakoti istoriją, o pateikti originalią idėją. Daugelis rodomų dalykų – tik užuominos, apie kurias galima toliau mąstyti. Užuo išbaigus mintį, siekiama tik suteikti postūmį, tarsi užminti mįslę žiūrovui.

Istorijos faktus atspindinčių dokumentinių filmų paskirtis kita – svarbu teikti objektyvią informaciją, autentiškus liudijimus. Taip pat svarbu atkurti istoriją, budinti tautos ar žmonijos sąmonę, nepamirštini ir edukaciniai tikslai, kurių pasiekti galima kuriant ir trumpametražius, ir tradicinius filmus.

Temų ir laiko planavimas: modulis apima vienus mokslo metus (32 val.)

1 val. – įvadinė pamoka.

12 val. – filmų ištraukų (per vieną pamoką žiūrima viena, 20 min., ištrauka) peržiūra ir trumpas aptarimas. 11 filmų pagal programą ir 1 pasirinktinai pagal klasei aktualią tematiką.

12 val. – matytų filmų ištraukų analizė ir interpretacija (kita pamoka po peržiūros).

3 val. – rašto darbai – esė (semestro pabaigoje).

1 val. – kūrybiniai darbai – scenarijų kūrimas ir jų ekranizacija – užduoties formulavimas, galimybių realizuoti aptarimas ir susitarimas dėl siekiamo rezultato.

2 val. – kūrybinių darbų peržiūra ir aptarimas.

1 val. – kurso apibendrinimo ir įsivertinimo (refleksijos) pamoka.

Metodai

- Informacinis pasakojamasis metodas, kai mokytojas pateikia svarbią medžiagą, reikalingą temai suprasti (pirma pamoka, įvadinės ar apibendrinamosios kitų pamokų dalys).
- Filmų peržiūra (20 min. per vieną pamoką).
- Diskusija apie filmo ištrauką (idėja, priemonės idėjai reikšti, siužetas, nuotaika, charakteriai).
- Analitinis ir interpretacinis metodas, kai siekiama išsiaiškinti herojų charakterių ypatumus, moralines dilemas, kino ir atitinkamo romano, kino ir filosofinio teksto analogijas.
- Esė – rašto darbas pagal užduodamą temą (iš vieno filmo, dviejų filmų lyginimas, filmo ir filosofinio teksto ar romano lyginimas).
- Kūrybiniai darbai – kuriamas trumpo filmo scenarijus ir, jei yra galimybė, montuojamas filmas (panaudojant animaciją, dokumentinę ar kitą filmuotą medžiagą, įgarsinant, parenkant muziką). Skiriama namų darbams.
- Publicistinių, filosofinių ir literatūros tekstų, interneto svetainių medžiagos skaitymas filmo ištraukai suprasti.
- Trumpi pranešimai pasirengta tema.
- Filmų ištraukų analizė ir kūrybinių darbų į(si)vertinimas.

Vertinimas

Kaupiamasis vertinimas. Atsiskaityti pateikiami keli darbai, kurių didžiausia įvertinimo suma yra 10 balų, mažiausia (reikalinga įskaitai gauti) – 5 balai.

1. Kūrybinis darbas – daugiausia 2 balai.
2. Pranešimas – daugiausia 1 balas.
3. Esė – daugiausia 4 balai.
4. Dalyvavimas diskutuojant, analizuojant ir interpretuojant per pamokas – daugiausia – 3 balai.

Diagnosticinis vertinimas. Mokinių pasiekimai – žinios, supratimas ir gebėjimai – vertinami pateikiant diagnostines užduotis modulio programos mokymo pradžioje ir pabaigoje. Kiekviena užduotis vertinama pagal kriterijus atitinkama taškų suma, išvedamas bendras balas dešimtbalėje sistemoje.

Diagnosticinė įvadinės pamokos užduotis

Grupėmis (po keturis mokinius) aptarkite kurį nors vieną matytą lietuvišką ar užsienio filmą – žinomo romano ekranizaciją. Palyginkite filmą ir romaną keliais aspektais: romano ir filmo pavadinimas, autorius, pagrindinė idėja; kuri meno rūšis (kinas ar literatūra) jums atrodo įtaigesnė, perteikiant idėją; kaip ir kiek skiriasi tos pačios idėjos interpretacija romane ir kine; ar kino ir romano herojų charakteriai yra vienodi.

Pavyzdys

L. Visconti filmas *Svetimas* (pagal A. Camus romaną *Svetimas*)

Tema: laisvė ir atsakomybė (**Aš ir Mes** temų grupė, nors galima analizuoti ir **Aš ir Tu** santykio aspektu).

Skiriama dviem pamokoms, per trečią pamoką šia tema rašoma esė (viena iš keturių pasiūlytų temų semestro pabaigoje).

1 pamoka

1. Trumpa įžanga į filmą (10 min.): pristatomas filmas, režisierius, filmo žanras – autorinis kinas pagal romaną (ekranizacija), atitinkamas A. Camus romanas, pagal kurį sukurtas filmas. Trumpai papasakojamas filmo siužetas ir nurodoma, kokia ištrauka bus žiūrima.
2. Žiūrima ištrauka apie antrą po motinos mirties Merso dieną, kurią jis praleido paplūdimyje kartu su drauge Mari, ir teismą bei įkalinimą. Ištrauka baigiasi Merso priešmirtiniu monologu. Pateikiama tema, į kurią reikia sutelkti dėmesį žiūrint ištrauką, – *laisvė ir atsakomybė*, tiksliau – gyvenimo džiaugsmas kaip laisvė atsiverti išgyvenamai akimirkai ir atsakomybė už poelgius (paties suvokta ir kitų priskiriama) Žiūrima 20 min.
3. Aptarimas vyksta per tą pačią pamoką, pažiūrėjus ištrauką. Diskusijos klausimai: koks laikotarpis vaizduojamas filme; kokia šalis, vieta; kokia filmo nuotaika; kas yra pagrindiniai veikėjai; kuo jie gyvena; kas juos sieja; kodėl pagrindinis herojus teisiamas ir kodėl jis atmeta kunigo palaiminimą; ar galima pateisinti Merso argumentus? Diskusija vyksta 12 min.
4. Galimi namų darbai:
  - prisiminti A. Camus romano idėją, pagrindinio veikėjo Merso istoriją;
  - perskaityti pagrindines filosofų mintis apie laisvę ir atsakomybę, teikiamas J. Baranovos vadovėlyje *Filosofinė etika. Gyvenimo prasmė* (XII kl.);

- perskaityti J. Baranovos monografijos *Filosofija ir literatūra: priešpriešos, paralelės, sankirtos* („Tyto alba“, 2006, p. 125–143) apie A. Camus filosofiją (ši darbą galima skirti vienam iš mokinių, kad jis kitai pamokai parengtų trumpą pranešimą).

2 pamoka

Filmo ištraukos analizė – interpretacija vyksta pagal duotą temą. Mokytojas turi aiškiai apsibrėžti, kokias kompetencijas ugdo, ir pagal tai vadovauti diskusijai ir neleisti pernelyg nukrypti į kitas temas.

Ugdomos kompetencijos: kognityvinė (sužinoti ir suprasti), socialinė ir kultūrinė (bendrauti ir bendradarbiauti su kitais manančiais), bendravimo (reikšti savo mintis ir įsiklausyti į kitų mintis).

Ugdomos vertybinės nuostatos: atsakomybė (už ir prieš save, kitą), kito supratimas ir empatija, kritiškumas.

1. Pranešimas apie A. Camus filosofiją (pagal A. Camus romaną *Svetimas* ir pagal J. Baranovos monografiją) arba, jei visi skaitė, drauge su visais aptariama, kaip gali būti suprantamas Merso charakteris.
2. Trumpai pasakojama žiūrėta ištrauka.
3. Ištrauka analizuojama ir interpretuojama klasėje, pasisakant, išdėstant savo argumentus, atsakant į šiuos klausimus:
  - Kuo gyvena pagrindinis veikėjas Merso. Kas jam rūpi? Kas jį domina? Koks jo santykis su savimi ir aplinkiniais: Mari, mirusia mama, draugu Reimonu?
  - Kodėl teisiamas Merso? Kuo jis kaltinamas?
  - Kaip kaltinimus priima Merso? Ar jis suvokia savo kaltę?
  - Kodėl Merso nepriima kunigo kvietimo atgailauti ir prieš mirtį susitaikyti su Dievu?
  - Kaip Merso pasitinka mirtį?
  - Kaip laisvės ir įkalinimo dilemą sprendžia režisierius ir kaip romano autorius?
  - Kaip fizinės laisvės praradimą režisierius sieja su vidine laisve?
  - Jei A. Camus filosofija yra vadinama absurdo filosofija, kaip apibūdintumėte L. Visconti *Svetimo* interpretaciją? Ar juntamas gyvenimo absurdas? Kodėl?
  - Paanalizuokite paskutinį Merso monologą ir norą atsiverti „švelniam visatos abejingumui“.
  - Kokius savo kontrargumentus pateiktumėte A. Camus ir L. Visconti dėl požiūrio į gyvenimo prasmę, fizinę ir vidinę laisvę, atsakomybės pojūtį?
  - Kaip manote, kokios stipriosios filmo pusės, t. y. ką geriau pavyko perteikti L. Visconti nei A. Camus? Kodėl?

Klausimus galima surūšiuoti ir papildyti pagal ugdomas kompetencijas. Pvz., daugiau užduoti klausimų apie bendravimą (Kaip jis vyksta? Kodėl veikėjai taip skirtingai bendrauja, nuo ko tai

priklauso?) arba apie sociokultūrinius skirtumus (vyrų ir moterų, baltųjų ir arabų, tikinčiųjų ir netikinčiųjų, jaunų ir senų), užduodant šiuos klausimus: ką šie skirtumai lemia; ar jie esminiai santykiams susiklostyti; ar režisieriui buvo svarbu tai pabrėžti?

Temos vertinimas

Pasisakymai per diskusijas, logiški ar įdomūs argumentai, originalios išvalgos – daugiausia 3 balai.

Esė – daugiausia 4 balai (semestro pabaigoje).

Pranešimas – daugiausia 1 balas.

2.4. Modulio *Katalikybė ir pasaulio religijos* aktualumas

Gyvename globalioje, įvairioms kultūroms atviroje visuomenėje. Kultūrų įvairovė leidžia susitikti ir bendradarbiauti, o ne atsiriboti, priešintis vieni kitiems. Ši modulio programa padės nukeliauti į kitas civilizacijas, suprasti pasaulio religijų dvasinės patirties aspektus, mokytis gerbti vienas kitą priimant egzistuojantį kitoniškumą ir suvokti žmogaus vertybių visuotinumą. Tai tarpdalykinės integracijos modelis, kai mokomasi įvairiais lygmenimis: religiniu, kultūriniu, lingvistiniu, istoriniu, meniniu analizuoti klausimus. Norint kurti civilizacijos ateitį, reikia pažinti didžiąsias pasaulio tradicijas ir krikščionybės vertę, būti solidariems rūpinantis kultūrinėmis ir religinėmis vertybėmis.

Tarpreliginis ir kultūrų dialogas įmanomas, kai žmonės pasirengę ne tik pažinti religijas, kultūras, bet ir siekia atvirumo susitikdami, gerbia kito žmogaus įsitikinimus, vertybes, tradicijas. Užsimezga stipraus ir silpno, turtingo ir vargšo dialogas. Tarpreliginio ir kultūrų dialogo prielaida yra teisingi ir pagarbūs santykiai, taikūs tikslai ir kilnūs motyvai, troškimas dalytis ir kurti. Per tikybos pamokas bus galima mokytis ir įgyti dialogo, diskusijų, situacijų analizės ir refleksijos gebėjimų.

Šio modulio programa padės jaunimui atrasti krikščionybę ir pagilinti žinias apie ją. Kiekvienas žmogus pirmiausia turėtų didžiuotis savo tautos tikėjimu ir kultūriniu paveldu. Turėtume išmokti gerbti tai, kas esame. Šis kursas grindžiamas ekumenizmo principu, širdžių atsivertimu, krikščionių bendruomenių pažinimu. Visa tai padeda tirti mūsų tikėjimo praeities atminimą ir išskaistinimą. Sieksime atrasti krikščionių tikėjimą kaip žmogaus orumo šaltinį, kaip piliečio pasaulėžiūros kryptį, kaip asmens tapatybės dalį. Tapatybė siejama su savęs pažinimu, asmens vertybėmis, įsitikinimais, tikslo siekiu, religiniu sąmoningumu. Neįsisąmoninus savo tapatybės, neįmanoma pajusti ir priimti kitų tapatybės.

Šiame modulyje siūloma religijų ir mokslų požiūriu nagrinėti įvairius žmogaus ir visuomenės gyvenimo klausimus (kas aš esu?, iš kur atėjau, kur link einu?, kas yra gyvenimas?, kas yra mirtis?, kas yra dora?, ar yra Dievas?, ką aš tikiu?, kas yra šeima ir kokia jos paskirtis?, kokie visuomenės ir religijų ryšiai?, koks gamtos ir religijos santykis?, kaip sąveikauja kultūra ir religija? ir kt.) skatinant mokinių gebėjimą klausinėti, ieškoti, rūšiuoti, analizuoti, vertinti situacijas ir problemas iš įvairių perspektyvų. Taip lavinamas kritinis mąstymas ir atvirumas tiesai ir meilei. Religija neatskiriama nuo žmogaus gyvenimo. Tikėjimas nekonkuruoja su mokslu ir technologijų pažanga. Moderni žinių visuomenė gali atsakyti į klausimus: kas, iš kur, kaip, o religijos padeda atsakyti į klausimus: kam ir kodėl.

Šis modulis skirtas kiekvienam, kuris atviras ieškojimams, priimantis tikėjimo tiesas, norintis laisvai ir sąmoningai gyventi kultūrų įvairovėje. Pažinęs religijos kultūrą, žmogus randa gyvenimo

šaknis, prasmės siekį ir kuria ateities kultūrą, vadovaudamasis tolerancija. Tolerancijos prielaida – žinios, supratimas ir savo tapatybės suvokimas. Tolerancija kaskart susiduria su ribomis, vis iš naujo išbandoma naujais klausimais ir užduotimis: kiek svetimumo galime priimti į asmeninį, visuomeninį gyvenimą nekeldami pavojaus savo pačių tapatybei? Į tai reikia kasdien atsakyti. Šios pamokos leidžia įsisąmoninti skirtingumus, gerbti priešingumus, turėti aiškią religinę, etinę ir kultūrinę poziciją. Susipažinę su pasaulio religijų tikėjimo simbolių prasmėmis ir kultūriniu indėliu, mokiniai pagilins savo tikėjimo supratimą ir puoselės pagarbą dvasinei kultūrai, kurią patys ateityje kurs ir skleis. Tai – jaunimo dvasinio gyvenimo perspektyva.

Modulio *Katalikybė ir pasaulio religijos* ugdomosios veiklos laiko planavimas (35 val.)

1–2 val. – įvadinės pamokos.

6–8 val. – gyvenimo klausimų kėlimas, atsakymų ieškojimas, analizavimas, vertinimas pasaulio religijų ir kultūros paveldo kontekste.

6–8 val. – mokymasis bendrauti, diskutuoti, puoselėti dialogą, dalyvauti debatuose, organizuoti socialinę ir projektinę veiklą pagal numatytas programos temas.

6–8 val. – didžiųjų pasaulio religijų simbolių, tekstų ir atvejo analizė, interpretacija.

4–6 val. – interaktyvioji veikla ekumeninio ir tarpreliginio dialogo požiūriu.

4 val. – rašto darbai (esė, rašiniai, apmąstymai, sąvokų žemėlapiai ir kt.).

4–6 val. – projektinės veiklos organizavimas, pristatymas, vertinimas.

4–6 val. – vaizdinės medžiagos (filmų, skaidrių) peržiūra, analizė, interpretacija.

4–6 val. – Šv. Rašto ir kitų religijų šventų knygų skaitymas, santraukos, mąstymas, įžvalgos, malda.

4–6 val. – kūrybinių darbų kūrimas, pristatymas, aptarimas, žaidimai, inscenizacijos.

2–3 val. – esminių temų apibendrinimas, testai, refleksija.

Diagnosticinės įvadininių pamokų užduotys

1. Užrašyti svarbiausius mokinių gyvenime kylančius klausimus, į kuriuos jie neranda atsakymų.
2. Užduotis: pagal religijas suskirstyti svarbiausius simbolius, knygas, maldos namus.
3. Perskaityti B. Ferrero pasakojimą (Ferrero B. *Švytuoklė // Kartais užtenka vieno saulės spindulio. Trumpi pasakojimai sielai*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2002, p. 8):
Vieno išminčiaus kambaryje kabojo milžiniškas laikrodys su švytuokle, neregėtai lėtai, bet itin garsiai mušdavęs valandas.
– Ar tavęs tai neblaško? – kartą paklausė mokinys.
– Ne, – atsakė išminčius. – Kaskart man tai dingstis savęs paklausti, ką nuveikiau per šią pralėkusių valandą?
4. Atsakyti į klausimą, ką norėtum gero nuveikti per padovanotą gyvenimo valandą?

2.5. Modulio *Pašaukimai gyvenimui* aktualumas

Kai sutinkame bet kurios profesijos žmogų, dirbantį iš pašaukimo ir pagal jį gyvenantį, visada galime ne tik pasidžiaugti jo(s) darbo rezultatais, bet ir įsitikinti, kad tas žmogus prasmingai gyvena ir džiugiai darbuojasi. Vadinasi, tiek visuomenė, tiek mokykla, šeima ir kiekvienas atskiras žmogus laimi, kai jauni žmonės atranda savo pašaukimą. Deja, kol kas tikrai negalime teigti, kad dauguma žmonių Lietuvoje dirba ir gyvena pagal pašaukimą. Todėl mokykloje yra aktualu atskleisti, kas yra pašaukimas, kaip jis atrandamas ir ugdomas.

Pašaukimo ugdymas reiškia ugdyti asmenį gyvenimo prasmei ir laimei. Tai ir prevencinis jaunų žmonių ugdymas, nes gali padėti spręsti tokias aktualias jaunimui kylančias grėsmes kaip savižudybė, narkomanija, alkoholizmas, masinė emigracija. Pašaukimas gali būti suprantamas kaip religinė sąvoka, kuri yra daugialypė ir apima visas gyvenimo ir ugdymo sritis. Per dorinio ugdymo pamokas pašaukimas turėtų būti aptariamas ir ugdomas plačiausiaja prasme – kaip kvietimas ir paskata gyventi, būti pilnaverčiam ir laimingam, gebančiam suvokti, išskleisti ir realizuoti savo galimybes, džiugiai dirbuoti ir tobulėti kuriant geresnį pasaulį bei patį save, mylėti žmones, Kūrėją, kūrinių. Tai ir orumo, savivertės bei pagarbos kiekvienam asmeniui ugdymas pabrėžiant ir atskleidžiant Dievo paveikslą savyje ir kiekviename sutiktame žmoguje. Taip suprastam pašaukimui ugdyti baigiamosiose klasėse ir yra skiriamas šis katalikų tikybos programos modulis.

Dar vienas šio modulio uždavinių – sukurti gilesnę ir moralesnę alternatyvą pastaruoju metu įsitvirtinančiai bedvasei, komerciškai, materializuotai, iš dalies ciniškai, ugdymo vizijai, kurios tikslas – verslus, veržlus ir konkurencingas žmogus, lyderis, „prasimušantis“ ir beatodairiškai siekiantis sėkmės. Krikščioniškoji ugdymo samprata tokiai vizijai priešina agapę – Dievo ir artimo meilę, atjautą, pagalbą ir globą. Savyje ugdyti šiuos dalykus ir juos dovanoti kitiems ir yra kiekvieno mūsų pašaukimas, kuriam nereikia jokios konkurencinės kovos ir kuris padeda įveikti dabarties asmens individualistinį cinizmą.

2.6. Modulio *Šventasis Raštas* – gyvenimo kelionė aktualumas

Moderni visuomenė remiasi mokslo ir technikos pažanga, kartu ieško tikrumo, autentiškumo, dvasinės gelmės. Šiandien drąsu siūlyti atsigręžti į visais laikais aktualų Dievo Žodį. Pažinti religiją galima iš jos raštų. Jais remiantis sukurtas šis modulis. Modulyje siūloma šiuolaikiniam mokiniui pažinti Šventojo Rašto gelmes remiantis vidine Biblijos logika. Žmogus pažindamas dvasinę kultūrą gali atrasti savo gyvenimo gelmės šaknis, įgyti tikrumo ir gyvybingumo. Šis modulis mokyklai – tai paspartis bendradarbiauti ugdant asmenį, galimybė integruoti lietuvių kalbos, istorijos, geografijos dalykus ir dvasinį etinį pažinimą. Mokantis įvairiais aspektais tyrinėti, diskutuoti, skatinamas kultūros dialogas. Religinis sąmoningumas veda į laisvę ir atsakomybę, pagarbą kitai religijai ir pasaulėžiūrai. Kiekvienas žmogus yra kviečiamas laisvai apsispręsti, kuo tikėti, kurią religiją rinktis, kokia pasaulėžiūra grįsti gyvenimą.

Kelionė su Šventuoju Raštu – tai dvasinė žmogaus kelionė. Ši kelionė niekuomet nesibaigia, kiekvienas laikmetis, kiekvienas žmogus turi galimybę iš naujo pažinti šventąsias knygas. Šiuo kursu siekiama padėti mokiniams pažvelgti į Šventąjį Raštą, jo kilmę, egzistencinį žmogaus ir Dievo dialogą, Biblijos įvykių prasmę, aktualumą siekiant supažindinti su Dievo Žodžiu kaip visuma. Norėtusi, kad mokiniai suprastų, kad Šventojo Rašto prasmė glūdi ne tik praeityje, bet ir dabartyje, Dievo tikrovę atskleidžiančiuose įvykiuose. Šventojo Rašto kelionė vyksta laike ir erdvėje, kuriai priklauso praeitis, dabartis ir ateitis. Dievo Žodžio skaitymas ir Šventojo Rašto suvokimas – tai susitikimas su Esančiuoju, Jo priėmimas į žmogaus protą, širdį ir gyvenimą. Taip pradedamas ir tęsiamas asmenų dialogas.

Šis modulis kviečia jaunimą žvelgti į Bibliją ne tik kaip į kultūros reiškinių, bet ir mokytis dieviškosios išminties stengiantis skaityti Šventosios Dvasios įkvėptus ir žmogaus užrašytus tekstus, bandyti juos analizuoti ir interpretuoti, asmeniškai patirti Dievo artumą ir dvasinio augimo džiaugsmą. „Žmogus gyvas ne vien duona, bet ir kiekvienu žodžiu, kuris išeina iš Dievo lūpų“ (Mt 4,4). Kai gyvenime nėra vietos Dievo Žodžiui arba tas Žodis nepriimamas visas, žmogaus siela pradeda alkti, todėl atsiranda dvasinė tuštuma, beprasmybė, neviltis, prarandami gyvenimo orientyrai. Šis kursas padės atpažinti ir analizuoti Dievo veikimo ženklus žmogaus gyvenime, kvies apmąstyti savo tikėjimo kelią, santykių su kitais žmonėmis vertę, bendruomenės paskirtį, atliekamos veiklos prasmę. Tai galimybė rasti amžinąjį gyvybės šaltinį, suvokti Kūrėjo santykį su kūriniais.

Šiandien norint patenkinti smalsumą nepakanka atsiversti Bibliją. Juk tai ne paprasta knyga, o Dievo Žodis! Modulyje siekiama mokytis skaityti ne spontaniškai, bet sistemiškai, analizuojant, interpretuojant šventąjį tekstą, kad ieškant dvasinės prasmės Viešpaties mintys atsivertų, prabiltų ir paliestų patį asmenį. Mokoma naudotis įvairiomis Biblinio tyrimo priemonėmis (istoriniu ir kritiniu,

literatūros analizės metodais, socialiniu ir psichologiniu būdais), kuriomis remiantis suvokiamas kontekstas, nustatomas literatūrinis žanras, apčiuopiama teologinė mintis. Skaitydami Šv. Raštą mokiniai mokysis naudotis įvairiais metodais, kad gebėtų patys kelti gyvenimo problemas, ieškoti atsakymų, analizuoti juos remdamiesi Šventuoju Raštu, dalytis išvalgomis ir taikyti jas gyvenime. Tai padės kelti žmogaus vertės, orumo, tikėjimo ir vilties, laisvės ir vergovės, teisingumo ir apgaulės, meilės ir neapykantos, solidarumo ir individualumo klausimus ir ieškoti atsakymų į juos priimančiam gyvenimo iššūkius ir mokantis atsakingai apsispręsti.

Šventasis Raštas teikia aiškumo sprendžiant gyvenimo problemas, stiprina tikėjimą, atveria galimybę dvasinėms patirtims. Dievas nėra tik tiesa. Jis yra ir Asmuo, kviečiantis ir trokšantis bendrystės, draugystės – be prievartos ir prisirišimo. Dievas myli žmogų. Žmogui pažinti Dievą įmanoma ne vien proto pastangomis, bet ir asmeniškai susitinkant su Juo. Jei žmogus drįsta tikėti ir pasitikėti Dievo meile ir tiesa priimdamas savo silpnumą, ribotumą, tada jis palaipsniui keičia savo žvilgsnį, širdį ir veiklą. „Dievas lieka amžina meilės, asmeniškumo ir laisvės paslaptis.“ (Kavaliauskas Č. *Trumpas teologijos žodynas*. Vilnius: Logos knyga, 1991, p. 85). Dievas veda tiek, kiek žmogus žengia Jo meilės ir pasitikėjimo keliu. Tai skatina kiekvieną asmenį užmegzti tikrus santykius su kitais žmonėmis, visuomene ir gamta.

Šis modelis parengtas taip, kad mokiniai būtų skatinami suvokti egzistencinę tikrovę, brandinti ir auginti vidinį gyvenimą ir siekti dvasinio sąmoningumo, kad galėtų atrasti ir gyventi naudodamiesi žmonijos istorijoje sukauptos turtingos religinio gyvenimo patirties išmintimi.

Katalikų tikybos modulio *Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė* ugdomosios veiklos laiko planas (35 val.)

1–2 val. – įvadinės pamokos.

6–7 val. – keliami klausimai apie Šv. Rašto kilmę, sandarą, paskirtį, esminius įvykius, ieškoma atsakymų šių dienų žmogaus požiūriu.

16–18 val. – svarbiausių Šv. Rašto įvykių skaitymas, esminių prasmų išskyrimas, analizė, sudabartinimas.

4–6 val. – Biblijos simbolių aiškinimas, analogijų ieškojimas, analizė, lyginimas, interpretacija.

4–6 val. – kūrybinių darbų kūrimas, pristatymas, aptarimas, žaidimai, inscenizacijos.

4–6 val. – sąveikioji veikla, projektai, akcijos.

4 val. – rašto darbai (esė, laisvi rašiniai, apmąstymai, Biblijos įvykių laiko juosta ir kt.).

2–4 val. – meditacijos, dienoraščiai, malda.

1 val. – pranešimai, jų pristatymas, aptarimas.

1–2 val. – esminių temų apibendrinimas, refleksija.

Diagnosticinės įvadinių pamokų užduotys

1. Užduotis: „Žmogus išsiruošė ilgai kelionei apink pasaulį. Ilgai mąstė ir dėjo daiktus į savo lagaminą. Pirmiausia jis pasiėmė Šventąjį Raštą, o po to kitus daiktus.“
Pagalvok ir parašyk, kodėl šis žmogus pasiėmė Šv. Raštą. Argumentuok jo pasirinkimą arba jį paneik.
2. Užduotis: pagal duotą sąrašą suskirstyk Biblijos veikėjus, kurie yra Senajame ir kurie Naujajame Testamentuose.
3. Perskaityti evangelijos ištrauką ir atsakyti į klausimą.
Jėzus klausė mokinius: „Pasakykite, kuo mane žmonės laiko?“ Jie atsakė: „Vieni – Jonu Krikštytoju, kiti – Eliju, treči – dar kuriuo iš pranašų.“ Tada jis paklausė: „O jūs kuo mane laikote?“ (Mk 8, 27-29)
Kas tau yra Jėzus?

2.7. Modulio Religijos filosofija aktualumas

Analizuojant šiandienės visuomenės situaciją akivaizdu, kad vienas svarbiausių iššūkių, su kuriuo tenka susidurti nūdienos pedagogams, – tam tikra mąstymo, ypač kritinio, atrofija. Informacinių srautų gausa bei intensyvumas ir su tuo susijęs socialinių procesų greitėjimas kliudo šiandienos žmogui apmąstyti jį ištinkančius įvykius, patirtas situacijas ir jį pasiekiančią informaciją. Dabarties žmogus neretai nepajėgus pasinerti į gilesnę patiriamos tikrovės refleksiją ir apsiriboja momentiniu-paviršiniu jos suvokimu bei informacinėje erdvėje siūlomomis jos vertinimo ir interpretavimo klišėmis.

Iš tiesų, šiandienos informacinės technologijos išpūdingai tarnauja žmonijos gerovei ir pažangai. Jos atveria naujas pažinimo ir bendravimo galimybes. Šiandienos žmogaus tikrovė virsta medijuota tikrove, t.y. šiuolaikinės medijos vis labiau tampa visos žmogaus patyrimo erdvės tarpininku ir neišvengiamai keičia jo santykį su tikrove. Vienas tokios transformacijos padarinių – atsirandantis ir gilėjantis žmogaus pasyvumas, kuris reiškiasi ir gilesnio, kritinio mąstymo nykimu. Norėdamas giliau apmąstyti patiriamą tikrovę, žmogus turi pasipriešinti medijuotos terpės „režimui“, „sustabdyti laiką“, filtruodamas ir mažindamas informacijos srautus bei jo ieškančius socialinius tinklus, kurie gana dažnai slopina ir blokuoja tokias pastangas.

Vis dėlto mąstymo trūkumas nėra tik mūsų laikmečio problema. Su juo susiduriama visais laikais. Apie tai taikliai kalba Šv. Jono kongregacijos įkūrėjas tėvas Marie-Dominique Philippe, OP. Paklaustas, ar galėtų apibrėžti, kas yra filosofas, jis sako: *„Geriausias, mano galva, filosofo apibrėžimas, prie kurio nuolat grįžtu – tai Péguy (Pegi), kuris nebuvo filosofas, apibrėžimas. Jis geriausias ne absoliučiai, bet dėl to, kad žmonės jį geriausiai supranta. Péguy savaip aiškina, kad yra tik dvi žmonių rūšys: plaukiantys pasroviui ir kylantys prie šaltinio; taip jis skiria filosofus nuo ne filosofų. Daugybė žmonių plaukia pasroviui, tai nesunku – ir numirėliai plaukia pasroviui, jų lavonai pasroviui plaukia net greičiau už kitus – tad, kad laimėtume plaukimo pasroviui varžybas, tapkime lavonais! Darykime kaip visi, plaukime pasroviui.*

Kai ko nors klausiu: „Kodėl jūs taip darote?“, o man atsakoma: „Šiandien tokia mada, visi taip daro“, aš atšauku: „Vadinasi, plaukiate pasroviui? Tapkite lavonu, taip plauksite greičiau. Kitaip sakant, nebemąstykite, plaukite, darykite kaip visi, ir tiek.“

Kai kurie, priešingai, nori kilti prie šaltinio. Ir Péguy priduria: prie šaltinio kilti sunku, tai labai vargina, be to, reikia susitaikyti su tuo, kad lieki vienas. Labai gerai nusakyta. Péguy ne apibrėžia, bet aprašo vidinį nusiteikimą ieškoti tiesos. Manding, filosofas ir yra tas, kuris kaip pašėlęs ieško tiesos. Ne tam, kad jį užvaldytų, bet kad būtų jos užvaldytas, jos perimtas. Kaip tik todėl gana neblogai būtų galima apibrėžti filosofą, tariant, kad filosofas yra žmogus, besigrumiantis su visais a priori – politikos, moralės, žodžiu, visais a priori, kokių tik galima turėti, o mes jų turime gyvą galybę ir visą laiką turėsime. Reikia grumtis su a priori, kad galėtume žvelgti į

kito žmogaus veidą, į draugo veidą, į šventojo veidą, į gamtą, į mažytę žibutę. Labai mylėjau vieną didį tapytoją, kuris sakydavo: „Tapytojas – tai tas, kuris moka žiūrėti į obuolį taip, lyg niekada nebūtų jo matęs“. Norėdavau jam atsakyti: tas ir yra filosofas!“ (Marie-Dominique Philippe, OP. Trys išmintys. Vilnius, 2009, p. 26–27).

Filosofijos ugdomas mąstymas – tai aktyvus, kritinis mąstymas. Jis svarbus pažįstant kiekvieną dalyką. Taip pat ir mokant tikybos. Jis padeda grumtis su dogmatizmu ir kasdienybės savaime suprantamumu, dominuojančiomis mąstymo klišėmis ir ideologine manipuliacija. Tam ir tarnauja filosofijos krypties modulis tikybos mokymo programoje.

Taigi *Religijos filosofijos* modulis skirtas mąstymo gebėjimui ugdyti. Jis turėtų padėti mokiniams siekti gilaus savo žmogiškosios egzistencijos pažinimo ir sąmoningai gilinti savo tikėjimą. Supažindinant mokinius su krikščioniškosios minties tradicija, keliančia Dievo klausimą, jis turėtų paskatinti juos apmąstyti savo vidinę dvasinę patirtį ir formuoti bei brandinti pasaulėžiūrą.

Modulio *Religijos filosofija* ugdomosios veiklos laiko planas (35 val.)

1–3 val. – įvadinės pamokos.

6–8 val. – egzistencinių klausimų kėlimas ir mėginimas į juos atsakyti dieviškosios tikrovės galimybės (būtinumo) klausimo perspektyvoje; religinės patirties analizavimas krikščioniškosios minties paveldo kontekste, iššūkių, su kuriais šiandien susiduria krikščionis, apmąstymas ir jų keliamų problemų sprendimas.

6–8 val. – mokymasis bendrauti ir puoselėti dialogą mėginant prabilti apie tikėjimo patirtį.

6–8 val. – religijos filosofijos tekstų analizė, religinės kalbos simbolių aiškinimas(is) ir interpretacija.

4 val. – rašto darbai (esė, rašiniai, apmąstymai, sąvokų žemėlapiai ir kt.).

4–6 val. – vaizdinės medžiagos (filmų, skaidrių) peržiūra, analizė, interpretacija.

4–6 val. – dvasinės ir religinės patirties apmąstymas, vidinė malda, meditacija.

4–6 val. – kūrybinių darbų rengimas, pristatymas, aptarimas.

2–3 val. – esminių temų apibendrinimas, refleksija.

Diagnosticinės įvadinių pamokų užduotys

1. Iš mokytojo pateikto sąrašo išrinkite šiandienės visuomenės gyvenimo tendencijas, kurių problemišumą tikintysis labiausiai išgyvena. Sąrašą savarankiškai papildykite. Pasirinktas tikrovės aktualijas plačiau paaiškinkite, argumentuokite pasirinkimą, ieškoti būdų problemoms spręsti.

2. Užduotis-galvosūkis: neatitraukę rankos keturiomis tiesiomis linijomis sujunkite 9 taškus, išdėliotus trimis eilėmis po tris.

3. Perskaitykite Emericho Coretho tekstą¹ ir atsakyti į klausimą.

Žmogus yra klausiančioji būtybė. Jiis yra tas, kuris geba klausti ir privalo klausti. Klausti gali tik žmogus. Nei akmuo, nei augalas, nei gyvūnas to negeba. Jie nugrimzdę dusliame savojo buvimo neklausimingume. Net gyvūnas, kuris, nors ir suvokia aplinką, klausti negeba. Jis visą laiką lieka susaistytas kiekvieno naujo reiškinių duotybės – jos neperžengia ir neklausia apie tai, kas yra anapus reiškinių. Apie tai, ką jis mato, lieka nepaklausta. Jis yra anapus klausimo kėlimo slenksčio. Tik žmogus yra atsidūręs klausimo galimybės ir būtinybės plotmėje. Tai nuostabus išskirtinis jo esmės požymis. Kokia tai būtybė, kuri skiriasi nuo kitų gebėjimu klausti ir priederme klausti? Kokia tai būtybė, kuri klausdama pati tampa klausimo objektu ir kuriai tenka klausti apie savąją esmę: kas yra žmogus? Klausti apie savo paties esmę įstengia tik žmogus. Tik čia galime sakyti: joks kitas daiktas, jokia kita gyva būtybė pasaulyje to negeba. Visos kitos būtybės skendi nesąmoningoje ir todėl nebylioje esamybėje. Jos neįstengia paklausti savęs apie savo pačių esmę. Tik žmogus yra klausiančioji būtybė, kuri visų, net savęs paties, klausia apie esmę ir tokiu būdu peržengia tiesioginę duotybę ir eina dar toliau – jos pamato link. Tačiau kiekvienam klausimui turi būti tam tikros prielaidos. Klausti galiu tik tada, kai dar nežinau to, apie ką klausiu; kitaip klausimą užgožia žinojimas, ir jis tampa nebeįmanomas. Ir vis dėlto klausti galiu tik tada, kai tai, apie ką klausiu, jau žinau; kitaip mano klausimas neturės krypties nei tikslo ir bus neįmanomas. Jo prielaida yra tam tikras išankstinis žinojimas apie klausiamąjį dalyką. Tas žinojimas dar yra miglotas, neapibrėžtas. Tai žinojimas „aš žinau, kad nežinau“, kaip sakė Sokratas, t. y. žinojimas, jog aš ne viską žinau arba netobulai žinau, kitaip tariant, žinojimas apie žinojimo ribas, sąmoningas nežinojimas – docta ignorantia, kaip sako Augustinas ir Nikolajus Kuzietis. Tačiau žinojimas apie žinojimo ribas jau reiškia, kad mes peržengiame tiesioginės duotybės ir to, ką jau žinome, ribas, – tai reiškia tolesnių, dar nežinomų dalykų numatymą, dalykų, kurių aš dar nežinau, bet kuriuos noriu žinoti. Klausimas įmanomas tik jau atvertame horizonte, t. y. tokiame, kuris peržengia ligšiolinį paskirų dalykų žinojimą ir pažadina klausimo kėlimą.

Kuo jūsų gyvenime yra svarbus klausimas?

---

¹ Coreth E. *Was ist der Mensch?* Innsbruck, 1986, p. 11. Vertė T. Sodeika. Cit. iš: Baranova J., Sodeika T. *Filosofija: žmogus*. Vadovėlis XII klasei. Vilnius, 2007.

2.8. Modulinio katalikų tikybos mokymo 11–12 klasėse ugdymo gairės

Vidurinio ugdymo konkurencijai mokiniams siūlomos platesnės katalikų tikybos turinio pasirinkimo galimybės. Bendroji mokymo programa susideda iš keturių lygiaverčių modulių: *Katalikybė ir pasaulio religijos, Pašaukimai gyvenimui, Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė, Religijos filosofija*.

Tikybos mokymas derinamas su bendraisiais ugdymo tikslais, uždaviniais, šiuolaikine didaktika ir atitinka bendrąsias švietimo kaitos tendencijas. Tikybos mokytojų svarbu pasitelkti aktyviuosius mokymo(si) metodus, kuriais remiantis būtų ugdoma valia, intelektas, jausmai, dvasia, plėtojamos bendrosios ir dalyko kompetencijos.

Siūlomi metodai modulių programoms įgyvendinti

- Informacinis, pasakojamasis, aiškinamasis, kai mokytoja(s) pateikia gvildenamos temos informaciją, „sąvokų žemėlapi“, „klausimų ramunę“ ir kt.
- Progresyvus egzistencinis klausinėjimas trimis lygiais. Pirma, analizuojant jaunimo gyvenimo patirtį formuluojama problema, randama jos prasmė. Antra, žvelgiama į situaciją plačiau, ieškoma, ką teigiamo ar neigiamo teigia mokslas (kultūra, visuomenė) apie šią problemą. Trečia, ko šiuo klausimu moko didžiosios pasaulio religijos ir krikščionybė (tikėjimo, šventimo ir gyvenimo lygmenyse).
- Pokalbis, diskusija, „apskritasis stalas“, „sakyk ir klausyk“, „argumentai už ir prieš“, debatai pagal iškeltą klausimą, problemą, situaciją ir kt.
- Darbas su įvairiais (publicistikos, literatūros, filosofijos, teologijos, Bažnyčios dokumentų, Šv. Rašto ir kt.) tekstais, jų skaitymas, analizė, lyginimas, analogijų ieškojimas, socialinės, moralinės ir dvasinės prasmės interpretacija ir kt.
- Įvairios vaizdinės medžiagos stebėjimas, analizė, filosofinių, religinių, socialinių ir antropologinių problemų lyginimas, vertinimas, kūrybinis taikymas ir kt.
- Interaktyvioji veikla grupėmis, „kampai“, projektiniai darbai, gerumo akcijos ir kt.
- Kūrybiniai metodai: plakatai, skaidrės, muliažai, vaidinimai, miniatiūros, žaidimai ir kt.
- Rašymo metodai: esė, „nebaigti sakiniai“, „žodžių žemėlapis“, rašiniai, apybraižos, interviu, dienoraščiai, esminių minčių santraukos – penkiaeilis, malda ir kt.
- Trumpi pranešimai pasirinkta tema.
- Informacinių ir komunikacinių technologijų taikymas.
- Mąstymas, meditacija, įsivertinimas, testas ir kt.

Vertinimas

Per tikybos pamokas taikomas formuojamasis, diagnostinis ir kaupiamasis vertinimas. Klasėje mokinių veikla vertinama klausinėjant, atliekant užduotis, klausantis vienas kito, dalyvaujant diskusijose, projektinėje veikloje, pristatant atliktas užduotis raštu ir žodžiu.

Atsiskaityti pateikiami keli darbai, kurių didžiausia suma yra 10 balų, o mažiausia (baigiamajam įvertinimui gauti) – 5 balai: esė – 2, projektas – 2, interpretacinė veikla – 2, kūrybinis darbas – 1, pranešimas – 1, dalyvavimas diskusijose, analitinė užduotis, gerumo akcija – 2 balai.

Diagnostinis vertinimas atliekamas modulio programos mokymo pradžioje ir pabaigoje. Mokinių pasiekimai – žinios, supratimas ir gebėjimai – gali būti vertinami pateikiant diagnostines užduotis, kiekvienos užduoties atlikimas vertinamas pagal kriterijus atitinkama taškų suma, išvedamas bendras balas pagal mokykloje sutartą įskaitos ar dešimbalę pažymių sistemą.

3. Ilgalaikių planų pavyzdžiai

3.1. Modulio *Filosofinė etika* ilgalaikis planas 11 klasei (36 valandos)

Tikslas: padėti ugdytis asmenybės mąstymą ir sąmoningas etines nuostatas, įgyti bendrą supratimą apie filosofinius etikos pagrindus, gebėti pagrįsti etines vertybes ir stiprinti motyvaciją jomis vadovautis, įprasminti savo gyvenimą, kurti atsakingus santykius su kitais ir aplinkos pasauliu.

Mokymo uždaviniai:

1. Pažinti pagrindines filosofinės etikos kryptis ir problemas, jų svarstymo tradiciją; mąstytojus, kurie pagrindė etinius principus ir nuostatas.
2. Ugdyti(s) gebėjimą suprasti ir interpretuoti filosofinį tekstą, samprotauti filosofinės etikos temomis.
3. Ugdyti(s) nuostatas ieškoti prasmės, pripažinti moralumo, etinės pareigos ir atsakomybės vertę, toleruoti visuomenės nuomonių, etinių pažiūrų, filosofinių koncepcijų įvairovę, kritiškai vertinti stereotipus.

Eil. Nr.	Etapo pavadinimas	Gebėjimai – laukiami rezultatai	Pamokos (nuo - iki)	Vertinimas	Pastabos
1. Įsisąmoninta tapatybė ir saviugda: Aš-Asmuo					
1.	Filosofinė etika: sąvoka, objektas, problemos.	Mokiniai gebės apibrėžti, kas yra filosofinė etika ir kokius klausimus ji nagrinėja. Paaiškins filosofinės etikos tikslus, savo mokymosi motyvus. Gebės paaiškinti, kas yra filosofinio mąstymo šaltiniai.	1-2 val.	Supažindinama su vertinimo sistema. Vertinami atsakymai į pateiktus klausimus.	Mokinių pasiekimai gali būti vertinami pateikiant skirtingo lygmens užduotis.
2.	Kas esu ir kuo noriu būti?	Mokiniai analizuos asmens tapatumo, kūno ir sielos, prigimtinių žmogaus savybių, išskiriančių žmogų iš kitų gyvų pasaulio būtybių, klausimus. Gebės nagrinėti pasirinkimo ir motyvacijos problemą.	2-3 val.	Esė „Kodėl esu toks, koks esu?“ Vertinami atsakymai į pateiktus klausimus.	Visose pamokose taikomas formuojamas is vertinimas ir įsivertinimas.
3.	Kas yra išmintis, išminčius?	Mokiniai gebės skirti ir palyginti įvairių filosofinės etikos krypčių išminties aiškinimą.	3-4 val.	Informacinių pateikčių apie išmintį parengimas ir pristatymas.	
4.	Kaip asmens laisvė susijusi su vertybėmis?	Remdamiesi nagrinėtais filosofų tekstais, mokiniai gebės pagrįsti ir apginti tam tikrą etinę nuostatą ar požiūrį. Gebės svarstyti asmens laisvės sąvoką, pozityviai susieti jos turinį su vertybėmis, analizuoti, kokiomis koncepcijomis tos vertybės grįstos. Paaiškins skirtumą tarp faktų ir vertybių, idealo ir realybės, praktinių	2-3 val.	Diskusija. Filosofinio teksto suvokimas ir interpretavimas.	

		ir filosofinių klausimų.			
5.	Kas yra dora ir dorybės? Kaip ugdyti charakterį?	Mokiniai gebės palyginti ir vertinti skirtingas dorybių etikos tradicijas. Gebės įvertinti savo motyvaciją ugdytis kilnaus žmogaus charakterio savybes.	2-3 val.	Informacinių pateikčių „Dorybių etikos tradicijos“ parengimas ir pristatymas. Teksto suvokimas ir interpretavimas.	
2. Dialogas: Aš ir Tu					
1.	Aš ar kitas – svarbiausia problema? Kokią reikšmę moralei turi kitas žmogus?	Mokiniai gebės apibūdinti mąstytojus, kurie svarstė etikos klausimus dialogo būdu ir kurie mąstė apie Aš-Tu santykio etinius pagrindus. Gebės nurodyti ir analizuoti dvi etinio mąstymo galimybes: racionalų „sokratiškąjį pokalbį“ ir dialoginį Aš-Tu santykį. Paaiškins, kokios etinės, filosofinės, religinės nuostatos lemia dvejopą tarpasmeninio santykio su <i>kitu</i> pobūdį: priešpriešą arba pozityvų tarpasmeninį dialogą.	3-4 val.	Darbo su tekstu vertinimas. Atvejo analizė ir vertinimas.	
2.	Kodėl išgyvename vienvetę?	Mokiniai įvertins vienvetės pozityvius ir negatyvius aspektus, apibendrins konstruktyvų filosofų požiūrį į vienvetę.	2-3 val.	Esė. Atvejo analizė ir vertinimas.	
3.	Kokia yra draugystės ir bičiulystės etinė vertė?	Gebės apibūdinti ir analizuoti draugystės ir bičiulystės bruožus bei jų etinę vertę pagal Antikos, Rytų ir moderniuosius Vakarų mąstytojus.	2-3 val.	Užduočių atlikimas pratimų sąsiuvinyje.	
4.	Kaip meilė išaukština žmogaus orumą ir gyvenimo vertę?	Mokiniai gebės svarstyti vyro ir moters santykių problemą filosofiniu ir psichologiniu požiūriu. Gebės apibrėžti meilės esmę ir atskirti jos rūšis pagal filosofijos klasikus ir psichoanalitikus.	2-3 val.	Darbo su tekstu vertinimas. Diskusija.	
5.	Kodėl jaučiu atsakomybę ir kaltę prieš kitą žmogų?	Mokiniai gebės analizuoti ir vertinti filosofinius atsakomybės kaip humaniško, tarpžmogiško santykio pagrindus; moralinės ir metafizinės kaltės sampratą.	2-3 val.	Atvejo analizė ir vertinimas. Teksto suvokimas ir interpretavimas.	
6.	Kur slypi agresijos,	Gebės apibūdinti ir palyginti filosofinius samprotavimus apie	2-3 val.	Teksto suvokimas ir interpretavimas.	

7.	kovos, destruktyvaus elgesio, pavydo ir neapykantos šaknys? Kur galima rasti atlaidumo, gerumo šaltinį? Kaip atkurti nutrūkusį santykį su kitu?	blogio kilmę, pyktį, pavydą ir neapykantą, priešišumą, susvetimėjimą; krikščionybės ir Rytų filosofijos (induizmo, budizmo, dzenbudizmo) nuostatas apie pasipriešinimą blogiui be prievartos. Mokiniai gebės palyginti iki-krikščioniškos epochos žmogaus etinės laikysenos – graikų filosofų, Romos stoikų, Rytų filosofų kilnaus žmogaus ir krikščionybės gailestingumo ir atlaidumo idealus. Gebės svarstyti teismo, atgailos ir atleidimo kitiems problemą.	1-2 val.	Debatai. Esė „Mylėk savo artimą kaip save patį“. Vertinami mokinių atsakymai į pateiktus klausimus. Apibendrinamasis kurso vertinimas: testas.	

Parengė Kauno Milikonių vidurinės mokyklos etikos mokytoja metodininkė Polina Žemaitienė

3.2. Modulio *Filosofinė etika* ilgalaikis planas 12 klasei (34 valandos)

Tikslas: padėti asmenybei ugdytis mąstymą ir sąmoningas etines nuostatas, įgyti bendrą supratimą apie filosofinius etikos pagrindus, gebėti pagrįsti etines vertybes ir stiprinti motyvaciją jomis vadovautis, įprasinti savo gyvenimą, kurti atsakingus santykius su kitais ir aplinkos pasauliu.

Mokymo(si) uždaviniai:

1. Pažinti pagrindines filosofinės etikos kryptis ir problemas, jų svarstymo tradiciją; mąstytojus, kurie pagrindė etinius principus ir nuostatas.
2. Ugdyti(s) gebėjimą suprasti ir argumentuotai samprotauti apie socialinius santykius ir normas, pagrįstas konvencijomis, bendrais tikslais ir vertybėmis, kritiškai vertinti išankstinius stereotipus ir nuostatas, įsisąmoninti asmens ir visuomenės santykius demokratijos kontekste.
3. Ugdyti(s) gebėjimą egzistenciškai mąstyti, autentiškai būti ir ieškoti gyvenimo prasmės, apmąstyti ribines gyvenimo situacijas, kūrybiškai ir konstruktyviai spręsti problemas.
4. Ugdyti(s) gebėjimą referuoti, suprasti, interpretuoti filosofinį tekstą.

Eil. Nr.	Etapo pavadinimas	Gebėjimai – laukiami rezultatai	Pamokos (nuo - iki)	Vertinimas	Pastabos
3. Socialiniai santykiai: Aš ir Mes					
1.	Žmogaus prigimtis: socialiai ar egocentriška?	Mokiniai gebės analizuoti žmogaus prigimtį klausimą apibūdinti individualistinę arba socialiai orientuotą etikos požiūrį.	4-5 val.	Debatai	Mokinių pasiekimai gali būti vertinami pateikiant skirtingo lygmens uždavimus.
2.	Skirtingų epochų mąstytojų pažiūros į šeimos instituciją.	Mokiniai gebės apibūdinti etikos ir teisės normas, nustatančias žmonių bendruomenės tarpusavio santykius, analizuoti jų skirtumus ir sąsajas. Gebės reflektuoti atsakomybę ir savo santykius su kitais remdamiesi filosofų pagrindais etikos principais. Palygins skirtingų epochų mąstytojų pažiūras į šeimos instituciją, pateiks apibendrinimus ir argumentuotas išvadas. Gebės paaiškinti tėvų ir vaikų santykių įtaką asmenybės dorinei raidai.	3-4 val.	Filosofinių tekstų ir kino M. Haneke „ <i>Baltas kaspinas</i> “ ištraukos supratimas ir interpretacija.	Visose pamokose taikomas formuojamasis vertinimas ir įsivertinimas.
3.	Lyčių santykiai: moteriškumo ir vyriškumo prigimtis, įvaizdžiai, socialiniai vaidmenys.	Mokiniai nurodys Antikos, Viduramžių, Naujųjų laikų ir XX a. epochos Vakarų mąstytojus, kurie svarstė lyčių santykių klausimus. Gebės paaiškinti, kuo grindžiami moters ir vyro įvaizdžiai, lygios galimybės ir lygiateisiai santykiai.	3-4 val.	Debatai. Darbo su tekstu vertinimas.	

4.	Kaip filosofškai grindžiamos žmogaus teisės ir teisingumo principas?	Mokiniai išnagrinės žmogaus teisių sampratą ir jos raidą. Gebės paaiškinti, ką reiškia teisingumo principas ir ką mes šiandien laikome teisinga sprendami visuomenės problemas. Palygins antikos, švietimo epochos ir šiuolaikinių mąstytojų idėjas apie žmogaus teises ir teisingumo principą.	3-4 val.	Darbo su tekstu vertinimas. Diskusija. Vertinami mokinių atsakymai į mokytojo pateiktus klausimus.	
4. Gyvenimo įprasminimas pasaulyje: Aš ir prasmė					
1.	Laimės samprata įvairiose etikos koncepcijose.	Mokiniai gebės argumentuotai kalbėti apie laimę kaip gyvenimo įprasminimo galimybę. Svarstys ir palygins laimės sampratą įvairiose etikos koncepcijose.	3-4 val.	Vertinamas užduočių atlikimas pratybų sąsiuvinyje.	
2.	Filosofų požiūris į žmogaus egzistenciją: kančios kilmė, prasmė ir žmogaus etinė laikysena su ja susidūrus.	Mokiniai gebės nagrinėti egzistencinio nerimo šaltinius ir interpretuoti laikyseną kančios akivaizdoje. Gebės apibrėžti ir palyginti įvairių epochų mąstytojų požiūrį į kančią ir jos įveikos būdus. Apibūdins įvairios etinės laikysenos mąstytojus. Gebės nurodyti skirtingus gyvenimo įprasminimo tikslus.	4-5 val.	Argumentuotas pasisakymas. Teksto supratimas ir interpretavimas.	
3.	Gyvenimo vertė ir prasmė.	Mokiniai gebės kelti tikslo ir vertybių klausimus bei paaiškinti pamatinio gyvenimo prasmės poreikio svarbą.	5-6 val.	Diskusija. Esė.	
4.	Filosofinės etikos modulio apibendrinimas.	Mokiniai pažins pagrindines filosofinės etikos kryptis ir problemas, jų svarstymo tradiciją. Gebės suprasti ir interpretuoti filosofijos tekstus, samprotauti etinėmis temomis. Išmoks skirti filosofinį etikos diskursą ir filosofškai samprotauti. Spręs problemas taikydami įgytus gebėjimus įvairiose situacijose.	1-2 val.	Apibendrinamasis modulio vertinimas: atsakymai į pateiktus klausimus. Testas. Kūrybiniai darbai.	

Parengė Kauno Milikonių vidurinės mokyklos etikos mokytoja metodininkė Polina Žemaitienė

3.3. Modulio *Profesinės etika* ilgalaikis planas 11 klasei (35 val.)

Data (mėn.)	Tema	Val. sk.	Pamokos tikslai	Mokinių gebėjimai	Integracija IP – integruojamosios programos	Pastabos
Rugsėjis, 1 sav.	Įvadinė pamoka	1	Susipažinti su modulio programa, tikslais ir uždaviniais, aptarti darbo specifiką ir vertinimo sistemą.	Suvoks pasirinkto modulio kaip saviugdos ir savikūros tikslą.		
Rugsėjis	Įsisąmoninta tapatybė ir saviugda: Aš – Asmuo Profesinės etikos objektas. Profesinė dora.	10 1	Išsiaiškinti, kad profesinės etikos objektas yra profesinės doros funkcionavimas visuomenėje, kokia jos esmė, specifiška, vaidmuo profesinėje veikloje.	Gebės nusakyti etikos teorijas, skirtingų religijų ir modernios pasaulietinės visuomenės požiūrius į darbą ir profesinę veiklą.	Istorija. Tikyba. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Rugsėjis	Profesinė sąžinė, pareiga ir atsakomybė. Profesinės etikos kodeksai.	2	1. Išsiaiškinti profesinės sąžinės, pareigos ir atsakomybės sąsajas. 2. Išsiaiškinti, kokie yra ir kam reikalingi profesinės etikos kodeksai.	Gebės paaiškinti, kad kiekvienas profesionalas privalo dirbti sąžiningai, būti pareigingas ir atsakingas. Gebės nusakyti, kokiais principais vadovaujantis kuriami profesinės etikos kodeksai.	Pilietiškumo pagrindai. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Spalis	Profesinės veiklos vertingumas ir vertybės. Darbas kaip žmogaus savęs įprasminimas gyvenime.	2	Išsiaiškinti, kodėl žmogus turi dirbti, kodėl jam reikalinga profesija ir kokiomis vertybėmis grindžiama kiekviena	Gebės analizuoti istoriškai besikeičiantį visuomenės požiūrį į profesinę veiklą ir nurodys	Istorija. Pilietiškumo IP. Mokymosi mokyti IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP.	

			profesinė veikla.	vertybes – profesinę garbę, sąžinę, orumą, prestižo palaikymą ir pan.	Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Spalis	Kodėl visuomenei reikia profesionalų? Profesinės veiklos vertingumas šiuolaikiniame gyvenime. Profesinė kompetencija.	2	Išsiaiškinti, kad šiuolaikinės visuomenės plėtra reikalauja tik kvalifikuoto darbo ir jį išmanančių profesionalų.	Gebės pagrįsti, kodėl šiuolaikinėje visuomenėje reikalingas ir vertinamas profesionalus darbas ir kas yra profesinė kompetencija.	Mokymosi mokytis IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Pilietiškumo IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Lapkritis	Žmogaus norai ir galimybės, įprasminant save profesinėje veikloje. Teigiamas mąstymas ir profesinė sėkmė.	1	1. Išsiaiškinti, kad kiekvienas žmogus, rinkdamasis profesiją, turėtų pasverti savo gabumus ir galimybes. 2. Aptarti teigiamo mąstymo įtaką žmogaus ateities apsisprendimams.	Gebės paaiškinti, kaip talentai, gabumai susiję su profesiniu pašaukimu. Svarstys apie tokią profesiją, kuri teiktų malonumą.	Mokymosi mokytis IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Lapkritis	Ko aš siekiu gyvenime? Mano norai ir galimybės. Darbo paieška. Gyvenimo aprašymas (CV).	2	1. Aptarti individualius gyvenimo siekius, profesines svajones bei galimybes jas realizuoti. 2. Išmokti parašyti savo gyvenimo aprašymą (CV) ir kaip jį pateikti.	Atsižvelgdamas į savo norus ir galimybes apsispręs dėl gyvenimo pasirinkimo. Mokės parašyti gyvenimo aprašymą (CV).	Mokymosi mokytis IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Gruodis	Dialogas: Aš ir Tu. Profesinis autoritetas. Valdžia ir etinis autoritetas.	8 2	1. Išsiaiškinti, kad dažniausiai moralinis autoritetas sutampa su profesiniu. 2. Aptarti etinius	Gebės skirti valdžia nuo etinio autoriteto. Suvoks vadovavimo stilių įtaką	Istorija. Mokymosi mokytis IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus	

	Vadovas – autoritetas? Vadovavimo stiliai ir bendravimo su komanda problemos.		tradicinių vadovavimų stilių aspektus ir galimas konfliktines situacijas su pavaldiniais.	komandos veiklos rezultatams.	vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Gruodis-Sausis	Vadovo ir pavaldinio santykiai. Konfliktų valdymas.	2	1. Išsiaiškinti, kaip turėtų bendrauti vadovas ir pavaldinys, kad nekiltų grėsmė normaliai profesinei veiklai. 2. Aptarti galimas stresines situacijas, konfliktų sprendimo būdus.	Žinos pagrindines dalykinio ir profesinio bendravimo su vadovu taisykles. Gebės atpažinti stresinę situaciją, mokės pasirinkti bendravimo ir etinių konfliktų sprendimo būdus.	Psichologija. Mokymosi mokyti IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Sausis	Santykiai tarp kolegų. Kolegų tipai ir kaip elgtis.	2	Išsiaiškinti, kaip, dirbant komandoje su įvairiais kolegų (kaip ir klasiokų) tipais, nesugadinti santykių.	Gebės komandos žmogų priskirti tam tikram tipui ir mokės diplomatiškai nesugadinti su juo santykių.	Psichologija. Mokymosi mokyti IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Vasaris	Kaip save pateikti vadovui ir kolektyvui. Pirmasis pokalbis. Pirmoji darbo diena.	2	Prisiminti, kokią įtaką žmogui daro pirmasis išpūdis, ir išsiaiškinti, kaip tai gali atspindėti profesinėje veikloje.	Inscenizuotoje situacijoje gebės teigiamai save pristatyti „darbdaviui“ ir „kolektyvui“.	Psichologija. Mokymosi mokyti IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Vasaris	Socialiniai santykiai: Aš	7	Išsiaiškinti valdžios ir galios	Gebės paaiškinti, kokia yra	Istorija. Psichologija.	

	ir Mes. Lyderystė darbo kolektyve: formalus ir neformalus lyderis.	2	prigimtį akcentuojant, kad valdžios prigimtis lemia, kiek etiškas yra vadovavimo stilius ir santykiai su komanda.	prievarta ir baime, moraliniu autoritetu, profesionalumu, charizma grindžiama valdžia. Svarstys nominalaus vadovo, formalaus ir neformalaus lyderio santykius su kolektyvu.	Mokymosi mokytis IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Kovas	Aš ir kolektyvas. Santykiai darbo kolektyve. Mes – bendradarbiai.	2	Išsiaiškinti komandinio darbo specifiką ir kokie turėtų būti darbuotojų dalykinio bendravimo santykiai.	Ugdysis etiškų santykių su kolegomis kūrimo įgūdžius.	Psichologija. Mokymosi mokytis IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Kovas	Kolektyvo mikroklimato įtaka profesinei veiklai. Garbinga ir negarbinga profesinė konkurencija.	2	1. Išsiaiškinti organizacijos etinės kultūros esmę ir reikšmę produktyviam darbui. 2. Aptarti bendravimo ir interesų konfliktų sprendimo strategijas.	Identifikuos profesinės etikos konfliktų pobūdį, siūlys etiškų sprendimų priėmimo modelius.	Pilietiškumo IP. Mokymosi mokytis IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Kovas	Profesinė veikla ir politika. Interesų konfliktai.	1	Aptarti šiuolaikinėje politikoje pasireiškiančius viešųjų ir privačių interesų konfliktus, jų padarinius visuomenės gyvenimui.	Gebės išžvelgti viešųjų ir privačių interesų konfliktus, kritiškai vertins.	Pilietiškumo IP. Mokymosi mokytis IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Balandis	Gyvenimo įprasminimas	9		Įsisąmonins, kad kiekviena	Pilietiškumo IP. Mokymosi	

	pasaulyje: Aš ir prasmė. Kiekviena profesija verta pagarbos. Garbingo profesionalo įvaizdis.	2	Išsiaiškinti, kad kiekviena profesija yra reikalinga ir kad ne vieta puošia žmogų, o jo profesionalumas.	sąžiningai atliekama profesinė veika leidžia žmogui pajusti savo gyvenimo prasmingumą ir pelnyti aplinkinių pagarbą bei pripažinimą.	mokytis IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Balandis-Gegužė	Profesinė veikla ir korupcija.	2	Išsiaiškinti, kad kyšininkavimas, protekcija, naudojimasis tarnybine padėtimi ir kitos korupcijos apraiškos nesuderinamos su garbingo profesionalo įvaizdžiu ir kenkia visuomenei.	Remdamasis informacijos šaltiniais ir patirtimi, gebės analizuoti korupcijos atvejus įvairioje profesinėje veikloje, suvoks tai kaip amoralų reiškinį, nesuderinamą su profesionalumu.	Pilietiškumo IP. Mokymosi mokytis IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Gegužė	Nedarbas.	1	Išsiaiškinti nedarbo priežastis ir šio reiškinio poveikį profesinei veiklai.	Analizuos nedarbą asmeniniu lygmeniu ir kaip socialinės rizikos veiksnių. Suvoks aukštą profesionalumą kaip apsaugą nuo nedarbo.	Istorija. Pilietiškumo IP. Mokymosi mokytis IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Gegužė	Stereotipų ir ideologinių mitų įtaka profesinėje veikloje.	1	Paskatinti emancipuotą mąstymą apie profesinį pašaukimą ir profesinius pasiekimus.	Gebės paaiškinti, kaip istoriškai susidarė įvairūs profesiniai stereotipai, kurie riboja galimybes įgyvendinti profesinį pašaukimą. Suvoks, kad žmogus turi teisę realizuoti save kaip asmenybę	Istorija. Pilietiškumo IP. Mokymosi mokytis IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	

				profesinėje veikloje, nepaisydamas visuomenėje susiformavusių stereotipų, prietarų ir mitų.		
Gegužė	Profesinės etikos priežiūra ir kontrolė.	1	Supažindinti su profesinės etikos priežiūrą vykdančių institucijų darbu (VTEK, SEPK, profesinės etikos komisijos ir kt.).	Žinos, kur ir kada galima kreiptis dėl kilusių profesinės etikos problemų.	Pilietiškumo IP. Mokymosi mokytis IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Gegužė-birželis	Profesinio etiketo pagrindai. Į(si)vertinimas.	2	Supažindinti su pagrindinėmis dalykinio etiketo taisyklėmis.	Žinos pagrindines dalykinio parengimo, bendravimo telefonu ir elektroniniu paštu, dalykinių laiškų rašymo taisykles.	Mokymosi mokytis IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	

Parengė Plungės r. Žemaičių Kalvarijos vidurinės mokyklos etikos vyr. mokytoja Ilona Jasaitienė

3.4. Modulio *Šeimos etika* ilgalaikis planas 11 klasei

Eil. nr.	Tema	Pamokų skaičius	Pamokos tikslai	Mokinių gebėjimai
1.	Modulio aktualumas.	1	Susipažinti su modulio programa, tikslais ir uždaviniais.	Mokiniai suvoks, kodėl aktualus <i>Šeimos etikos</i> modulis
2.	Šeimos samprata. Šeimos formos.	1	Išaiškinti, kokios būna šeimos, apibūdinti šeimų įvairovę.	Gebės svarstyti ir interpretuoti įvairias šeimos sampratas, suvoks šeimos formų įvairovę.
3.	Šeima ir jos raida.	1	Papasakoti, kaip formavosi šeima visuomenės kontekste. Palyginti tradicinę lietuvių šeimą su dabartine šeima.	Suvoks, kaip šeimos vaidmenį visuomenėje. Sužinos šeimos raidą Lietuvoje. Gebės paaiškinti istorinę vyrų ir moterų vaidmenų kaitą.
4.	Santuoka ir šeimos kūrimas. Santuokos motyvai.	1	Išaiškinti, kad santuoka yra teisinis šeimos kūrimo pagrindas. Paaiškinti santuokos motyvus – „santuoka iš meilės“, „santuoka iš išskaičiavimo“.	Gebės paaiškinti santuokos ir šeimos santykį. Mokės paaiškinti, kokie galimi santuokos motyvai.
5.	Santuokos formos. Šiuolaikinės santuokos.	1	Išaiškinti santuokos formas – monogamija, poliandrija, poliginija. Pakalbėti apie šiuolaikines santuokas. Pateikti faktus, kokios santuokos yra Lietuvoje.	Sužinos įvairiose kultūrose egzistuojančias santuokos formas.
6.	Šeima kaip vertybė.	2	Formuoti nuostatą, kad šeima yra didžiausia vertybė. Išaiškinti, kad šeimoje žmogus gali realizuoti save. Paaiškinti etinį šeimos pagrindą.	Argumentuotai paaiškins, kodėl šeima yra vertybė. Naudodamiesi statistiniais duomenimis, nurodys, kokią vietą užima šeima gyventojų vertybių skalėje.
7.	Meilės prasmė.	2	Paaiškinti meilės prasmę ir įtaką šeimos gyvenimui. Pateikti brandžios meilės ir išimylėjimo požymius. Perteikti Z. Baumaną, A.Giddensą ir kitų autorių požiūrius apie meilę, intymumą, geismą.	Mokės įvertinti meilės reikšmę šeimos gyvenimui. Remiantis įvairiais autoriais gebės analizuoti ir paaiškinti meilės.
8.	Meilės formos ir raiškos būdai.	2	Išaiškinti, kokios yra meilės formos. Papasakoti apie meilės ir asmens dorovinės savybes. Pateikti meilės modelius, kurie pateikiami žiniasklaidoje.	Žinos meilės formas ir skirtingus jos raiškos būdus įvairiose epochose. Supras, kaip meilės modeliai veikiami populiariosios kultūros.
9.	Lytiškumas kaip asmens raiška.	3	Perteikti etinius šeimos lytinio gyvenimo aspektus. Paaiškinti lytinio potraukio valdymo įtaką asmenybės brandai.	Suvoks, žmogaus lytiškumo prasmę. Mokės paaiškinti sekso ir meilės prieštarą. Gebės argumentuotai pagrįsti

			Pakalbėti apie ankstyvus lytinius santykius.	ankstyvų lytinių santykių padarinius.
10.	Sutuoktinių santykiai.	1	Išaiškinti sutuoktinių pareigas, priedermes ir atsakomybę. Paaiškinti, kad tikros meilės sąlyga – ištikimybė. Kokie neištikimybės padariniai. Aptarti tokius jausmus kaip geismas, intymumas, aistra ir kt.	Suvoks etinius šeimos lytinio gyvenimo aspektus. Mokės apibūdinti romantiškos ir brandžios meilės komponentus: erotiškumą, emocingumą, partnerio idealizavimą, atsakomybę, pagalbą ir kt. Palygins aistros ir draugystės meilėje dimensijas.
11.	Šeimos narių poreikiai ir vaidmenys.	2	Aptarti ir įvertinti šeimos funkcijas, kaip jos atliekamos siekiant šeimos narių poreikių tenkinimo ir vaidmenų atitikimo.	Suvoks, kokie yra doroviniai šeimos pagrindai ir vaidmenys. Aptars ir įvertins šeimos narių poreikių tenkinimą.
12.	Šeimos funkcijos: -reprodukcinė ir ugdomoji; - ūkinė ir ekonominė; - rekreacinė.	2	Aptarti ir pristatyti pagrindines šeimos funkcijas. Išaiškinti, kuo svarbi ir ypatinga šeimos reprodukcinė funkcija. Pristatyti ūkinę, ekonominę ir rekreacinę šeimos funkcijas.	Palygins įvairių autorių nurodomas šeimos funkcijas. Suvoks šeimos, kaip pagrindinio socializacijos instituto reikšmę. Gebės paaiškinti, kokie yra tėvystės ir motinystės įvaizdžiai. Parašys esė „Tėvystė veža“. Supras, ką reiškia laisvalaikis su šeima.
13.	Šeimos komunikavimo funkcija. Bendravimas šeimoje.	1	Pristatyti bendravimo šeimoje specifiką. Paaiškinti dorovinius bendravimo šeimoje principus. Aptarti šeimos konfliktus, kartų konfliktus.	Gebės paaiškinti bendravimo šeimoje reikšmę. Suvoks, kokia svarbi komunikavimo funkcija šeimoje.
14.	Smurtas ir prievarta šeimoje.	1	Išaiškinti, kaip smurtas griauna šeimos santykius; Paaiškinti, kokie galimi smurto ir prievartos atvejai šeimoje.	Suvoks, kokios yra smurto pasekmės. Sužinos, kaip suteikti pagalbą smurto aukoms. Gaus įstaigų, kur galima sulaukti pagalbos, sąrašą.
15.	Santuokų mažėjimas. Šeimos nykimo tendencijos.	1	Pristatyti šeimos transformacijos požymius ir veiksniai; Atskleisti individualizavimo ir emancipacijos veiksnių įtaką šeimai.	Gebės paaiškinti priežastis, lemiančias santuokų mažėjimą Lietuvoje. Diskutuos ir įvertins: „Santuoka ar gyvenimas „susidėjus“? Suvoks, kas yra <i>kohabitacija</i> . Gebės interpretuoti šeimos kaip institucijos nykimo priežastis ir pasekmes.
16.	Skyrybos. Skyrybų priežastys ir pasekmės.	2	Pristatyti statistinius skyrybų skaičius Lietuvoje. Paaiškinti skyrybų padarinius visiems šeimos nariams. Įvardinti dažniausias skyrybų priežastis. Aptarti skyrybų augimą Lietuvoje.	Supras skyrybų pasekmes. Suras ir pristatys santuokų ir skyrybų skaičių santykį Klaipėdoje.

17.	Ribinės šeimos.	3	Išaiškinti, kokios šeimos yra vadinamos ribinėmis (tos pačios lyties, komunos, alkoholikų, narkomanų ir kt.) Paaiškinti gyvenimo tokiose šeimose pasekmes.	Suvoks, kokios yra ribinės šeimos. Diskusijos apie tos pačios lyties asmenų šeimą.
18.	Gimstamumo problema šiuolaikinėje visuomenėje.	2	Pokalbis apie abortus. Pažvelgti į negimusios gyvybės apsaugos problemas. Paaiškinti abortų padarinius. Pakalbėti apie nevaisingumo ir bevaikystės problemas Lietuvoje.	Pažiūrėję kino filmą „Pagalbos šauksmas“ mokiniai sužinos psichologines, fizines ir moralines nėštumo nutraukimo pasekmes. Atlikdami užduotį „Sprendimų medis“ gebės išreikšti savo nuomonę apie abortus.
19.	Šeima šiandieninėje valstybėje.	1	Peržvelgti šeimos problemas šiuolaikinėje visuomenėje. Pristatyti šeimos problemas reguliuojančius dokumentus.	Mokiniai susipažins su LR Konstitucija, Visuotine žmogaus teisių dekracija, Šeimos teisių chartija.
20.	Mano svajonių šeima.	1	Apibendrinti <i>Šeimos etikos modulio</i> naudą ir reikšmingumą. Sužinoti mokinių nuomonę.	Naudodamiesi įgytomis žiniomis, parašys esė „Mano svajonių šeima“.

Viso: 31 pamoka (1 pamoka apibendrinamoji)

Parengė Klaipėdos Hermano Zudermano gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui Rasa Mašurinienė

3.5. Modulio *Šeimos etika* ilgalaikio plano pavyzdys 12 klasei (32 val.)

Data (mėn.)	Tema	Val. sk.	Pamokos tikslai	Mokinių gebėjimai	Integracija IP- integruojamosios programos	Pastabos
Rugsėjis	Įvadinė pamoka.	1	Susipažinti su modulio programa, tikslais ir uždaviniais, aptarti darbo specifiką ir vertinimo sistemą.	Suvoks pasirinktą modulį kaip saviugdos ir savikūros tikslą.		
Rugsėjis	Šeima kaip institucija: sociokultūrinis kontekstas. Šeima kaip visuomenės institutas.	8 1	Aptarti šeimą kaip mažiausią visuomenės ląstelę, kurioje prasideda žmogaus formavimasis.	Gebės paaiškinti, kas yra šeima, kodėl ji svarbi visuomenės organizacijos dalis.	Istorija. Mokymosi mokytis IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Rugsėjis	Santuoka ir šeimos kūrimo reikšmė. Šeima kaip vertybė.	2	1. Aptarti istoriniu aspektu priežastis, kodėl buvo ir yra kuriamos šeimos. 2. Išsiaiškinti, kad šeimos vertingumas priklauso nuo jos dorinio sąmoningumo.	Gebės istoriškai paaiškinti šeimos kūrimo priežastis. Gebės pagrįsti, kodėl šeima laikoma vertybe, ir apibendrina, kad nuo šeimos priklauso fizinis ir dvasinis tautos išlikimas.	Istorija. Mokymosi mokytis IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Spalis	Doroviniai šeimos pagrindai. Jaunimo pasirengimo šeimai problemos.	2	1. Išsiaiškinti, kas yra doroviniai šeimos pagrindai: sutuoktinių meilė, pagarba, pareigos, priedermės ir atsakomybė. 2. Padiskutuoti, su kokiomis problemomis susiduria šeimą kurti besiruošiantis	Gebės paaiškinti, kokie yra doroviniai šeimos pagrindai, pateiks pavyzdžių iš savo aplinkos. Išvelgs ir kritiškai vertins šiuolaikinio	Istorija. Mokymosi mokytis IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	

			jaunimas.	jaunimo šeimos kūrimo problemas.		
Spalis	Moraliniai santuokos motyvai.	2	Išsiaiškinsime, kokiais motyvais – iš meilės, išskaičiavimo ar kitų priežasčių – kuriamos šeimos anksčiau ir dabar, ir kokie jose vyrauja santykiai.	Gebės įvardyti, kokiais motyvais remiantis anksčiau buvo sudaromos santuokos, kas išliko ir kas pasikeitė šiuolaikiniame pasaulyje.	Istorija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Pilietiškumo IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Lapkritis	Diskusija: dorovinė šeimos misija.	1	Aptarti, kaip šeimoje ugdomi jausmai, mandagumas, tolerancija, puoselėjama tautinė kultūra, tradicijos.	Gebės diskutuoti apie santuoką ir šeimą, kaip mažiausią visuomenės socialinę grupę, kuri turi užduotį – užauginti ir išauklėti sąmoningą ir dorą valstybės pilietį.	Tikyba. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Lapkritis	Šeima ir meilė Nuo draugystės iki meilės. Meilė – specifinis dorovės reiškiny.	4 1	Aptarti bendravimo formas – draugystę, bičiulystę ir meilę. Kokie tarpusavio ryšiai sieja bendraujančius.	Gebės apibūdinti įvairius dviejų žmonių tarpusavio santykius, suvoks meilę kaip specifinę šių santykių išraiškos formą.	Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Lapkritis	Meilė ir seksas	1	Išsiaiškinti erotinius šeimos gyvenimo aspektus ir intymaus lytinio gyvenimo sampratą.	Reikš savo požiūrį į vedybinius ir nevedybinius lytinius santykius ir formuosius nuostata, kad lytinis gyvenimas –	Biologija. Istorija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio	

				tai ne tik lytinis aktas.	sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Lapkritis	Meilė ir seksas žiniasklaidos pasaulyje.	1	Aptarti, kaip per žiniasklaidos priemones propaguojama sekso laisvė ir kaip tai veikia žmogaus suvokimą apie meilę ir seksą.	Kritiškai vertins žiniasklaidos priemonių pateikiamus vyro ir moters bendravimo modelius kaip seksualinę „techniką“ ir formuosiu nuostata, kad erotiškumas realizuojamas per tobulą meilę, bendravimo pilnatvę, žavėjimosi kultūrą.	Biologija. Mokymosi mokytis IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Lapkritis	Prostitucija, svetimavimas, seksualinė agresija.	1	Aptarti seksualinius santykius, prieštaraujančius dorovės normoms.	Reikš savo neigiamą požiūrį į anomalinius sekso išraiškos būdus ir dorovinę šiuolaikinio pasaulio problemą.	Istorija. Mokymosi mokytis IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Gruodis	Šeimos funkcijos. Sutuoktinių santykiai šeimoje. Vyriškumo ir moteriškumo atsiskleidimas šeimoje.	12 2	1. Plačiąja prasme apžvelgti, kokias funkcijas šeimoje atlieka sutuoktiniai. 2. Išsiaiškinti, kokie mūsų visuomenėje vyrauja tradiciniai lyčių socialiniai ir psichologiniai stereotipai ir kaip jie gali būti laužomi, siekiant tikslo – lygiavertės	Gebės nusakyti įvairius požiūrius apie vyro ir moters funkcijas šeimoje, kaip istoriškai kito biologinis ir socialinis požiūris į vyriškumą ir moteriškumą. Aiškins vakarietišką ir krikščionišką požiūrį į lytį.	Biologija. Psichologija. Mokymosi mokytis IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	

			partnerystės šeimoje.	suvoks jų lygiavertiškumą		
Gruodis	Dvasinis ir fizinis tėvų pasirengimas turėti vaikų. Tėvų vaidmenys, auklėjant vaikus.	2	1. Išsiaiškinti priežastis, kodėl žmonės nori turėti vaikų ir kokios sąlygos būtinos, siekiant pradėti vaiką. 2. Padiskutuoti, kokius vaidmenis šeimoje turi vaidinti tėvas ir motina, auklėjant vaikus.	Gebės paaiškinti, kad tapti tėvu ir motina – ne tik didelis džiaugsmas, bet dar didesnė atsakomybė. Reikš savo požiūrį į tėvų vaidmenis šeimoje, auklėjant vaikus, analizuos ir kritiškai vertins savo aplinkos atvejus.	Psichologija. Mokymosi mokytis IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Sausis	Materialinis ir finansinis šeimos pagrindas. Šeimos narių darbas ir pareigų pasidalijimas.	2	1. Išsiaiškinti, kiek svarbu kuriant šeimą ir gyvenant šeimoje darbas, būstas, gebėjimas tvarkyti ūkį ir finansus. 2. Aptarti, kaip šeimos nariai turėtų dalytis pareigomis, kokia egzistuoja stereotipinio mąstymo suformuota nuostata apie pareigų dalijimąsi ir kaip ją spręsti.	Gebės paaiškinti, kodėl šeimai kurti būtinas materialinis ir finansinis pagrindas bei sutuoktinių gebėjimas racionaliai tvarkyti ūkį. Gebės analizuoti ir kritiškai vertins šeimos narių vaidmenis ir pareigų dalijimąsi.	Psichologija. Mokymosi mokytis IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Sausis	Šeimos bendravimo kultūra. Santykiai tarp kartų.	2	1. Išsiaiškinti, kokie turėtų vyrauti tėvų ir vaikų santykiai, kad šeima darniai funkcionuotų. 2. Aptarti kartų konfliktų priežastis, jų sprendimo būdus.	Gebės įvardyti tėvų ir vaikų santykių problemas, jų priežastis ir sprendimų būdus. Ugdysis gebėjimą kurti ir plėtoti darnius santykius su visais šeimos nariais.	Istorija. Psichologija. Mokymosi mokytis IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	

Vasaris	Šeimos papročiai ir šventės. Mano šeimos tradicijos	2	Aptarti, kaip yra svarbu praskaidrinti šeimos gyvenimo kasdienybę, puoselėti tautines ir šeimos tradicijas bei šventes.	Remdamasi patirtimi gebės paaiškinti, kaip svarbu šeimos kasdienybę praskaidrinti šventėmis, turiningai praleisti laisvalaikį.	Psichologija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Vasaris	Dorovinis šeimos nestabilumas. Šeimos konfliktai ir jų padariniai.	2	Išsiaiškinti, kaip dorovinės ydos, neigiamos charakterio savybės, bendravimo taisyklių nesilaikymas, lytinio gyvenimo nesusipratimai gali tapti konfliktų priežastimi, kokie būna padariniai.	Gebės įvardyti, dėl kokių priežasčių šeimose tarp sutuoktinių kyla nesutarimų, kaip jie veikia vaikus.	Mokymosi mokyti IP Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Kovas	Šeimos transformacijos. Šeimos suvokimo pasikeitimai šiuolaikiniame pasaulyje. Nepriklausomybės ir emancipacijos problemos šeimoje.	8 2	1. Išsiaiškinti, kaip ir kodėl šiuolaikiniame pasaulyje pasikeitė šeimos institucija. 2. Išsiaiškinti, kaip pasikeitusios socialinės ir istorinės sąlygos pakeitė vyro ir moters vaidmenį šeimoje.	Gebės paaiškinti, kaip dėl kultūrinių, ekonominių ir socialinių pokyčių keitėsi šeimos institucija. Svarstys emancipacijos ir feminizmo įtaką šeimos santykiams.	Istorija. Mokymosi mokyti IP. Komunikacinių ir informacinių technologijų IP Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Kovas	Ribinės šeimos formos.	1	Aptarti ribines šeimos formas, jų poveikį vaikų gimstamumui, jų psichologiniam ir socialiniam saugumui.	Gebės įvardyti, kodėl mažėja santuokų, kritiškai vertins tos pačios lyties asmenų, kohabitacinių šeimų, vienišų motinų daugėjimo problemas.	Mokymosi mokyti IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Kovas	Dorovinis ir pragmatinis alternatyvios	1	Padiskutuoti: kas geriau – tradicinė šeima ar	Reikš nuomonę apie tradicinės ir	Tikyba. Mokymosi mokyti IP.	

	šeimos vertimas.		gyvenimas „susimetus“?	netradicinės šeimos privalumus ir trūkumus, vertins krikščioniškai.	Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Balandis	Skyrybos ir pakartotinė santuoka.	1	Aptarti skyrybas kaip kraštutinį šeimos konflikto sprendimo būdą ir jų įtaką vaikų dvasiniam ir fiziniam komfortui.	Neigiamai vertins skyrybas kaip šeimos krizę ir kaip vaikų psichiką žalojančią tėvų sprendimą.	Mokymosi mokyti IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Balandis	Dirbtinis gimstamumo reguliavimas.	1	Aptarti gimstamumo mažėjimo priežastis ir galimas grėsmes tautai išlikti.	Gebės išvardyti gimstamumo mažėjimo priežastis, suvoks šeimos planavimo svarbą.	Pilietiškumo IP. Mokymosi mokyti IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Balandis	Valstybės šeimos politika.	1	Aptarti, kaip Lietuvoje vykdoma šeimos politika, ar pakankamai rūpinamasi vaikų ateitimi.	Remdamasis informacija, gebės nusakyti, kaip valstybė rūpinasi šeimomis, kokios veikia šeimas prižiūrinčios ir remiančios valstybės kontroliuojamos institucijos.	Pilietiškumo IP. Mokymosi mokyti IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	
Gegužė	Žmogaus mobilumas ir šeimos problemos. Baigiamasis įvertinimas	1	Išsiaiškinti, kas yra atotolio šeima ir kokią neigiamą poveikį daro šis reiškinys sutuoktiniams ir jų vaikams.	Suvoks ir gebės įvardyti atotolio šeimų vaikų psichologines ir socialines problemas.	Mokymosi mokyti IP. Darnaus vystymosi IP. Kultūrinio sąmoningumo IP. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.	

Parengė Plungės r. Žemaičių Kalvarijos vidurinės mokyklos etikos vyr. mokytoja Ilona Jasaitienė

3.6. Modulio Šeimos etika teminiai planai

Teminis planas III gimnazijos klasei

Tikslas

Ugdyti visapusišką mokinių požiūrį į šeimą, pasitelkiant jų autentišką patirtį, naujas žinias ir kritinį mąstymą.

Uždaviniai

- Siekiant tikslo, mokiniai yra skatinami:
- a) susipažinti su šeimos fenomenu plačiame istoriniame, kultūriniame, socialiniame kontekste;
  - b) ugdytis sąmoningą apsisprendimą kurti darnią šeimą;
  - c) permąstyti dorovinių šeimos vertybių prasmę ir aktualumą žmogaus gyvenime;
  - d) išvelgti šeimos, kaip asmens saviraiškos terpės, galimybes;
  - e) aptarti ir įvertinti šeimos institucijos pokyčius.

Eil. nr.	Temos pavadinimas	Valandų skaičius	Pastabos
	ŠEIMA KAIP INSTITUCIJA: SOCIOKULTŪRINIS KONTEKSTAS	10 val.	
1.	Įvadinė pamoka. Modulio pristatymas.	1 val.	Apie visus modulius ir apie šeimos modulį plačiau žr. skaidres.
2.	Šeima, šeimoje ugdomos vertybės.	2 val.	
3	Šeimos formos, jų kaita žmonijos istorijoje.	2 val.	
4.	Lietuvių šeimos tradicijos ir papročiai.	2 val.	
5.	Šeimos kūrimas. Santuoka, santuokos formos. Temų apibendrinimas, įsivertinimas (namų darbams).	3 val.	
	ŠEIMA IR MEILĖ	7 val.	
6	Meilė. Meilės formos ir raiškos būdai.	2 val.	
7.	Kaip išlaikyti meilę ir pagarbą, kaip išsaugoti šeimą ir santuoką.	2 val.	
8.	Šeimos problemas reguliuojantys dokumentai.	1 val.	
9.	Harmoningas šeimos gyvenimas. Atsiskaitymas už temą.	2 val.	

	ŠEIMOS FUNKCIJOS	10 val.	
10.	Vyras ir moteris, motinystė ir tėvystė.	1 val.	
11.	Vaikai ir tėvai, jų tarpusavio santykiai.	1 val.	
12.	Dorovės bruožų ugdymas šeimoje.	2 val.	
13.	Šeimos narių tarpusavio santykiai.	2 val.	
14.	Užsienio šalių šeima, tradicijos, vaikų ugdymas.	2 val.	
15.	Rekreacinė šeimos funkcija. Temų apibendrinimas, savianalizė (namų darbui).	2 val.	
	ŠEIMOS TRANSFORMACIJOS	9 val.	
16.	Santuokų mažėjimas, pakartotinės, atotolio šeimos.	2 val.	
17.	Skyrybos, jų padariniai sutuoktiniams ir vaikams.	2 val.	
18.	Smurtas ir prievarta šeimose.	2 val.	
19.	Apibendrinimas, savianalizė. Įskaita.	3 val.	
		Iš viso 36 valandos	

Literatūra ir kita medžiaga

Baranova J. (sud.) *Filosofinės etikos chrestomatija XI-XII kl.* Vilnius: Alma litera, 2001.

Miškinis K. *Šeima žmogaus gyvenime.* Kaunas: Aušra, 2003.

Aškinytė-Degėšienė R., Kanapinskaitė J. *Moters pasaulis.* Vilnius: Kronta, 2007.

Filmai, interneto medžiaga, televizijos laidos, spauda.

Planą parengė Alytaus profesinio rengimo centro etikos vyr. mokytoja Marytė Sinkevičienė

Modulio Šeimos etika teminis planas (35 val.)

Tikslas

Mokant šeimos etikos, siekiama ugdyti visapusišką mokinių požiūrį į šeimą, pasitelkiant jų patirtį, naujas žinias ir kritinį mąstymą.

Uždaviniai

Siekiant tikslo, mokiniai yra skatinami:

- susipažinti su šeimos fenomenu plačiame istoriniame, kultūriniame, socialiniame kontekste;
- ugdytis sąmoningą apsisprendimą kurti darnią šeimą;
- permąstyti dorovinių šeimos vertybių prasmę ir aktualumą žmogaus gyvenime;
- išvelgti šeimos, kaip asmens saviraiškos terpės, galimybes;
- aptarti ir įvertinti šeimos institucijos pokyčius.

Eil. nr.	Pamokos tema	Pastabos
1.	1. Įvadas į šeimos etiką. Įvadinė pamoka. Supažindinimas su programa. Pagrindinės metodologinės ir teorinės nuostatos.	
2.	Šeimos etikos ir kitų žmogaus bei visuomenės mokslų sąsajos.	
3.	2. Šeima kaip institucija: sociokultūrinis kontekstas. Šeimos samprata.	
4.	Šeimos formos.	
5.	Istorinė lietuvių šeimos raida, savitumas.	
6.	Lietuvių šeimos papročiai ir šventės.	
7.	Tradicinės šeimos tarpusavio santykiai.	
8.	Šeima kaip vertybė.	
9.	Etiniai valstybinės šeimos politikos aspektai.	
10.	Santuokos reikšmė, motyvai.	
11.	Partnerio pasirinkimas.	
12.	Santuokos formos.	
	3. Šeima ir meilė.	
13.	Kuriančioji meilė, meilės prasmė.	
14.	Meilės formos ir jos raiškos būdai įvairiomis epochomis.	
15.	Meilė ir asmens dorovinės savybės.	
16.	Meilės modeliai ir dimensijos.	
17.	Meilės jausmų kultūra.	
18.	4. Šeimos funkcijos. Šeima – žmoniškumo pagrindas. Šeimos narių poreikiai ir vaidmenys.	
19.	Šeimos funkcijos.	
20.	Sąmoningos motinystės ir tėvystės svarba.	
21.	Šeimos raidos pakopos.	
22.	Šeimos narių vaidmenų pasiskirstymas ir pareigų pasidalijimas.	
23.	Priedermės šeimoje, atsakomybė.	
24.	Pagarbos samprata ir jos raiškos šeimoje kitimas.	
25.	Ūkinė ir ekonominė šeimos funkcijos, materialinių gėrybių įtaka šeimos gyvenimui.	
26.	Simetrinis ir nesimetrinis šeimos modeliai, darbštumo, tvarkingumo, taupumo, rūpinimosi ir pagalbos buityje vertybės.	
27.	Bendravimo šeimoje funkcija.	

28.	Verbalinio ir neverbalinio bendravimo ypatumai.	
29.	Tėvų ir vaikų santykių problemos, priežastys, jų sprendimo būdai.	
30.	Rekreacinė šeimos funkcija.	
31.	Doroviniai bendravimo šeimoje principai.	
	5. Šeimos kaita.	
32.	Šeimos institucijos kaita globalizacijos kontekste.	
33.	Skyrybos, įtaka buvusiems sutuoktiniams, vaikams.	
34.	Atotolio šeimos, migracijos padariniai.	
35.	Apibendrinimas.	

Parengė: VšĮ Panevėžio profesinio rengimo centro etikos vyr. mokytoja Danguolė Maldeikienė

3.7. Modulio *Etika ir kinas* teminis planas
IV gimnazijos klasė

Tikslas

Remiantis kino meno interpretacija, sudaryti sąlygas mokiniams formuoti dorinę poziciją, kuri padėtų orientuotis pasaulio įvairovėje, ją analizuoti, vertinti ir tinkamai elgtis.

Uždaviniai

Siekiant tikslo, mokiniai skatinami:

- ugdytis gebėjimą suprasti ir analizuoti kiną, kaip šiuolaikinę kūrybos, taip pat ir informacijos apie moralę ir vertybes priemonę;
- suvokti vaizdo kalbos galią, siekiant išreikšti egzistencinius žmogaus patyrimus, klausimus, poreikius ir siekius;
- remiantis vaizdo kūrinių analize, kurtis pasaulėžiūrą, grindžiamą bendrosiomis žmogaus vertybėmis, ir atsakingai rinktis gyvenimo būdą;
- ieškoti atsakymų į gyvenimo prasmės klausimus, remiantis kine fiksuojama tautos ir žmonijos išmintimi;
- ugdytis gebėjimą skirti rimtąjį bei populiarųjį komercinį kiną ir jų deklaruojamas vertybes;
- mokytis savarankiškai vertinti kine vaizduojamų pasaulietinių ir religinių pasaulėžiūrų, ideologijų vertybines sistemas.

Eil. nr.	Temos pavadinimas	Valandų skaičius	Pastabos (filmai)
	Saviugda ir savisauga: Aš-Žmogus	14 val.	
1.	Įvadinė pamoka. Programos pristatymas.	1 val.	
2.	Šiuolaikinės kultūros kino meno rūšys.	1 val.	
3.	Verbalinė ir neverbalinė kino kalba, jos reikšmė bendraujant.	3 val.	
4.	Vienatvė ir jos pusės: depresyvioji ir kūrybingoji.	3 val.	
5.	Kančia filosofijoje, kino klasikoje ir populiariajame kine.	4 val.	
6.	Gyvenimo prasmės paieškos.	1 val.	
7.	Kino galimybės paveikti žmogų. Temų apibendrinimas, savianalizė (namų darbui) ir įvertinimas.	1 val.	
	Dialoginis bendravimas: Aš ir Tu.	7 val.	
8.	Meilės ,draugystės santykiai kine.	2 val.	
9.	Vyro ir moters santykiai filosofijoje ir kine, pavydas ir neapykanta.	3 val.	

10.	Atlaidumo problematika sakraliajame ir pasaulietiniame kino mene.	2 val.	
	Socialiniai santykiai: Aš ir Mes.	7 val.	
11.	Laisvės samprata, remiantis filosofų ir kino meno pavyzdžiais.	3 val.	
12.	Laimė žmogaus gyvenime.	2 val.	
13.	Atsakomybė.	2 val.	
	Santykis su pasauliu: Aš ir Tai.	6 val.	
14.	Laisvalaikio praleidimo formos	2 val.	
15.	Žiniasklaida žmogaus gyvenime.	1 val.	
16.	Šiuolaikinės technologijos ir dėl jų kylančios ekologinės problemos.	1 val.	
17.	Temų apibendrinimas, įsivertinimas ir įvertinimas, įskaita.	2 val.	
Iš viso 34 valandos			

Literatūra ir kita medžiaga

Baranova J. (sud.) *Filosofinės etikos chrestomatija XI-XII kl.* Vilnius: Alma litera, 2001.

Baranova J., Sodeika T. *Filosofinė etika: aš ir tai. Vadovėlis X-XI kl.* Vilnius: Tyto alba, 2007.

Interneto medžiaga, filmai ir kt.

Parengė Alytaus profesinio rengimo centro etikos vyr. mokytoja Marytė Sinkevičienė

3.8. Modulio *Katalikybė ir pasaulio religijos* ilgalaikis planas (35 pamokos)

Mokymo uždaviniai

- Skatinti analizuoti ir vertinti egzistencinę tikrovę, atrasti ir brandinti moralinį mąstymą siekiant dvasinio ir visuomenės gyvenimo sąmoningumo bei svarstyti katalikų tikėjimo ir pasaulio religijų dvasinę patirtį.
- Kviesti svarstyti tapatybės, pasaulėžiūros ir žmogaus pašaukimo klausimus, mokytis pažinti save ir gerbti žmonių skirtumus, asmeniškai įsipareigoti ir apsispręsti gyventi pagal evangelines vertybes.

Eil. nr.	Etapo pavadinimas	Gebėjimai – laukiami rezultatai (pagal BP)	Pamokos (nuo–iki)	Integracija. Mokomieji dalykai ir integruojamosios bei prevencinės programos	Pastabos
1. Gyvenimo klausimai tikėjimo požiūriu					
1.1	Esu žmogus.	Kelia klausimus ir aptaria žmogaus sampratą filosofijoje. Apmąsto ir paaiškina biblinį asmens kilnumą. Diskutuoja ir argumentuotai apibūdina įvairius požiūrius apie žmogaus gyvenimą filosofijoje ir religijose. Išdėsto argumentus, atskleidžiančius Katalikų Bažnyčios požiūrį apie žmogaus gyvenimo prasmės klausimą. Kelia klausimus ir diskutuoja apie svarbiausius žmogaus būties klausimus filosofijoje ir religijoje apmąstant savo gyvenimo įprasminimo kelius tikėjimo perspektyvoje.	3–4 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, atidžiai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina. <u>Etika</u> – vadovaujasi savo sąžine ir moralinėmis vertybėmis, ugdydamiesi siekia tapti laisvi ir atsakingi.	
1.2	Gyvenu <i>čia ir dabar</i> .	Vertina buvimo <i>čia ir dabar</i> svarbą, analizuoja veiksmus siekiant gėrio. Paaiškina mirties esmės sampratą religijose. Apibūdina žemiškojo ir amžinojo gyvenimo sąvokas krikščionybės požiūriu. Grindžia vertybių paskirtį asmens gyvenime ir	3–4 pam.		

		santykiuose su kitais. Diskutuoja apie šiuolaikinės visuomenės universaliasias ir individualiasias vertybes. Analizuoja mokslo ir tikėjimo autonomiją ir jų sąlyti.			
2. Bendravimas ir sutarimas					
2.1	Gyvenu bendruomenėje.	Analizuoja ir vertina visuomenėje ir religijoje siūlomus šeimos modelius, religijų nuostatas dėl šeimos. Lygina ir analizuoja religinių bendruomenių kilmę, struktūrą, etikos principus. Analizuoja ir vertina socialinius, psichologinius, dvasinius neteisingumo visuomenėje reiškinius ir nurodo jų sprendimo kelius remdamiesi krikščionybe. Pristato religijų socialinio teisingumo principus naudojantis IT.	3–4 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, atidžiai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina. <u>Pilietiškumo ugdymas</u> – gerbia demokratines vertybes ir principus, stengiasi juos įgyvendinti savo kasdienybėje. <u>Etika</u> – analizuoja įvairius globalinių problemų aspektus ir požiūrius. <u>Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa</u> – jaučiasi bendruomenės nariai, atsakingi už sprendimų priėmimą.	
2.2	„Eikite į visą pasaulį ir skelbkite Evangeliją visai kūriniųjai“ (Mk 16, 15).	Analizuoja ekologinę aplinkos situaciją, nurodo priežastis, padarinius ir sprendimo būdus remdamiesi religijų pagarbos gyvybei principais. Apibrėžia religijos sąvoką ir įvardija pagonybės ženklus Lietuvos ir Europos kultūrose. Naudodamiesi IT analizuoja Rytų religijų ir krikščionybės mokymus, grindžia šių religijų dvasinių vertybių svarbą. Diskutuoja apie Rytų religijų įtaką pasauliui, taip pat ir Lietuvai.	2–3 pam.		
3. Šventojo Rašto ir tikėjimo pažinimas					
3.1	Apreikštosios religijos.	Lygina apreikštųjų religijų doktrinas ir apibūdina jų mokymą. Analizuoja fundamentalizmo poveikį visuomenei. Pristato svarbiausias musulmonų, judėjų, krikščionių šventąsias knygas ir paaiškina jų	2–3 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką savarankiškai rinkdamiesi kriterijus, grįsdami vertinimus. <u>Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių</u>	

3.2	Dievo ir žmogaus dialogas.	reikšmę įvairiose religijose. Analizuoja Dievo sandorą su žmogumi. Pristato ir analizuoja moralines žmogaus problemas ir išryškina religijų sankirtų aktualumą. Apmąsto ir grindžia Dekalogo, Palaiminimų, Šariato svarbą tikinčiajam remdamiesi šių dienų aktualijomis. Diskutuoja apie pranašų paskirtį praeityje ir analizuoja, kaip krikščionis gali daryti įtaką visuomenės gyvenimui būdamas „pranašu“. Analizuoja Naujojo Testamento palyginimus ir grindžia jų šiuolaikiškumą bei aktualumą dabarties žmogaus situacijoje. Paiškina, kas yra Jėzus didžiosiose pasaulio religijose ir apmąsto savo požiūrį į Jėzų.	3–4 pam.	<u>integruojamoji programa</u> – jaučiasi bendruomenės nariai, atsakingi už sprendimų priėmimą. <u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – toleruoja ir gerbia kultūros, visuomenės, ekonomikos ir gamtos įvairovę.	
4. Atsiliepimas į Dievo ir Bažnyčios kvietimą					
4.1	Pasaulyje, visuomenėje, bendruomenėje.	Pristato ir įvertina daugiakultūrės visuomenės bruožus tolerantiškai priimdami kitų tautų ir religijų žmones. Diskutuoja apie Katalikų Bažnyčios atvirumą kitoms tautybėms ir religijoms. Analizuoja, kaip asmens vertybės lemia žmogaus veiklos konstruktyvumą ar destruktivumą. Pristato biblinį požiūrį į žmogų kaip kūrėją ir įvertina jo pėdsakus kultūroje. Paiškina kultūros ir religijos sąveiką, analizuoja jų vertybių suderinamumą, paskirtį. Diskutuoja apie asmens vaidmenį visuomenėje ir religinėje bendruomenėje, nurodo konkrečias veiklos ir atsakomybės sritis (pilietinis, bendruomeninis aktyvumas, solidarumas ir t. t.). Analizuoja, vertina technologijų įtaką žmogui ir žmogaus įtaką technologijoms.	4–5 pam.	<u>Kultūrinio sąmoningumo integruojamoji programa</u> – geba tobulinti estetinį skonį ir vertybinį suvokimą interpretuodami istorinius ir šiuolaikinius kultūros, mokslo, ekonomikos, politinio gyvenimo reiškinius. <u>Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa</u> – jaučiasi bendruomenės nariai, atsakingi už sprendimų priėmimą. <u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – toleruoja ir gerbia kultūros, visuomenės, ekonomikos ir gamtos įvairovę.	

4.2	„Mano Tėvo namuose daug buveinių“ (Jn 14, 2).	Naudodamiesi IT priemonėmis aptaria įvairias krikščionių bendruomenes. Paaiškina ekumenizmo ir tarpreliginio dialogo sąvokas ir jų svarbą visuomenei bei Bažnyčiai.	2–3 pam.	<u>Istorija</u> – vengia stereotipų, vertindami istorinę praeitį.	
5. Dvasinis augimas					
5.1	Aš esu.	Įvardija savo gyvenimo tikslus, siekius, vertybes ir ieško sąlyčio taškų su Evangelijos tiesomis. Ieško būdų, kaip įveikti skirtingus požiūrius, klaidas, sunkumus naudodamiesi religijos dvasinėmis patirtimis. Apmąsto asmens vientisumo poveikslą Biblijoje ir grindžia būtinybę žmogui siekti vidinės ir išorinės pusiausvyros. Paaiškina, ką reiškia siekiant įgyvendinti savo gyvenimo tikslus būti oriu žmogumi, ir nurodo kelius, kaip gali būti atkuriamas jo orumas.	3–4 pam.	<u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – prisiima asmeninę atsakomybę ir dalyvauja sprendžiant darnaus vystymosi problemas. <u>Etika</u> – vadovaujasi savo sąžine ir moralinėmis vertybėmis, ugdydamiesi siekia tapti laisvi ir atsakingi. <u>Ekonomika ir verslumas</u> – rodo asmeninę iniciatyvą, veikia aktyviai ir kūrybingai, yra pasiruošę susidurti su rizika ir jos padariniais, įgyvendinant idėjas.	
5.2	Dvasinė kelionė – <i>tikėjimo kelias</i> .	Apibūdina savo pasaulėžiūrą bei pasaulėjautą, apmąsto, kas tam turi įtakos. Lygina ir vertina sekuliariosios ir katalikiškosios visuomenės bruožus, nurodo katalikiškosios pasaulėžiūros galimybes turtinant šiuolaikinę visuomenę. Apmąsto ir apibūdina savo tikėjimo raidą. Įvertina dvasinių pratybų svarbą ir numato, kaip galima augti dvasiškai. Paaiškina dvasinių vertybių paskirtį, nurodo dvasinio augimo kelius. Įvardija ir aptaria sąmoningo krikščionio bruožus ir ieško jų savyje.	2–3 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, aktyviai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina.	

Parengė Vilniaus vid. mokyklos „Lietuvių namai“ vyresnioji mokytoja Agnė Lastauskienė

3.9. Modulio *Pašaukimai gyvenimui ilgalaikis planas* (35 pamokos)

Mokymo ir mokymosi uždaviniai:

1. Mokiniai stengiasi pažinti Dievo dovanotą unikalumą, įgimus talentus, gabumus ir įgytuosius gebėjimus, vertinti juos kaip dovanas, už kurias dera dėkingai išsipareigoti gyvenime renkantis ir kuriant ne tik individualų, bet ir bendrąjį gerį.
2. Mokosi veikti kartu su kitais inicijuodami ir kurdami projektus, kuriuose bus realizuojami artimo meilės darbai.
3. Ieško atsakymų į egzistencinius, etinius, socialinius klausimus Šventajame Rašte ir Bažnyčios dokumentuose.
4. Susipažįsta su Bažnyčios socialiniu mokymu ir siūlo jų pritaikymą visuomenėje.
5. Mokosi remtis tikėjimu laisvai ir atsakingai priimdami Dievo kvietimą bendrystei ir meilei renkantis bet kurią profesiją svarstant savo ateities perspektyvas ir gyvenimo kelią.

Ciklo pavadinimas, tema	Gebėjimai – laukiami rezultatai (pagal BP)	Integracija	Pamokos (nuo–iki)	Vertinimo būdai
		Mokomieji dalykai ir integruojamosios bei prevencinės programos, gebėjimai		
1. Gyvenimo klausimai tikėjimo požiūriu				
Esu vertinga(s), reikalingas žmonėms ir Dievui	Aptaria kiekvieno mūsų savastį (gabumus, talentus, pasiekimus) krikščionybės mokymo apie sukūrimą požiūriu. Svarsto teigiamą asmens savitumo ir vertingumo perspektyvas renkantis gyvenimo kelią, analizuoja dėkingumo nuostatos paskirtį. Nagrinėja, kaip ir kodėl Dievas apdovanoja mūsų asmenį laisve, kuo laisvė skiriasi nuo savivalės ir anarchijos, kaip ji siejasi su išsipareigojimu, atsakomybe. Svarsto, kaip mus laisvina tiesa, gėris, teigiamas atsakas į Dievo ir žmonių kvietimą, saviraišką kūryba. Diskutuoja temas apie žmogaus protą, valią, laisvę, gebėjimą kurti, sielos nemirtingumą. Įvardija savo siekius, svajones, norus, įvertina laimės ir sėkmės sąlygas, realias galimybes. Diskutuoja apie savo ir bendraklasių vertybes bei prioritetus, imponuojančius veikėjus, idealus.	<u>Etika</u> – vadovaujasi savo sąžine ir moralinėmis vertybėmis, ugdydamiesi siekia tapti laisvi ir atsakingi. <u>Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa</u> – aktyviai reiškia poziciją: pasisako prieš alkoholio ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimą, prioritetą teikia blaivios asmenybės įvaizdžiui, dalyvauja prevencijos veikloje. <u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – prisiima asmeninę atsakomybę ir dalyvauja sprendžiant darnaus vystymosi problemas; prisiima atsakomybę už socialinio teisingumo įgyvendinimą. <u>Lietuvių kalba</u> – išsako požiūrį apie abstrakčius dalykus, remdamiesi įvairiais šaltiniais vertina, argumentuoja.	6–8 pam.	Testas. Interpretacija. Refleksija. Interviu. Debatai.

	Analizuoja kančios priežastis savo ir kitų gyvenime, krikščionybės požiūrį į blogį bei kančią, jų priežastis, būdus jiems nugalėti arba įprasminti. Svarsto sąvokas <i>chronos</i> ir <i>kairos</i> , mokėjimą skubėti ir mokėjimą sustoti, laiką, skiriamą sau, kitiems, Kitam.			
2. Bendravimas ir sutarimas				
Būti „žuvimi“ ar „rąstu“?	Svarsto puikybės, individualizmo apraiškas bei, padarinius žmogui ir visuomenei. Nagrinėja Bažnyčios mokymą apie asmens paskirtį bendrystei, žmogaus santykius su Dievu, kitais žmonėmis, savimi, kūriniu. Tikėjimo šviesoje aptaria saviugdos bei geranoriško bendravimo būdus, padedančius įveikti šiurkštumo, patyčių, smurto apraiškas. Kritiškai analizuoja įvairias asmenį nuvertinančias tendencijas, visuomenės struktūras ir teorijas, lygina jas su Bažnyčios ir Šv. Rašto mokymu, pateikia konkrečių pavyzdžių. Svarsto Bažnyčios socialinio mokymo principus ir juos sieja su realiu gyvenimu. Įvertina savo aplinkos žmonių, šalies gyvenimo sąlygas, politikos, ekonomikos, kultūros reiškinius, remdamiesi Bažnyčios socialiniu mokymu. Analizuoja, kokia yra krikščionio, piliečio misija pasaulyje, veiklos perspektyvos Lietuvoje, aptaria krikščionišką požiūrį į valdžią, politiką, ekonomiką, kultūrą.	<u>Lietuvių kalba</u> – vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką, savarankiškai pasirinkdami kriterijus, grįsdami vertinimus; išsako požiūrį apie gana abstrakčius dalykus, vertina, argumentuoja remdamiesi įvairiais šaltiniais. <u>Etika</u> – padeda kitam įveikti vienišumą ir netektį; analizuoja įvairius globalinių problemų aspektus ir požiūrius. <u>Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa</u> – jaučiasi bendruomenės nariais, atsakingi už sprendimų priėmimą. <u>Geografija</u> – analizuoja ir vertina įvairius šaltinius, nurodo esminius religijų bruožus. <u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – toleruoja ir gerbia kultūros, visuomenės, ekonomikos ir gamtos įvairovę; solidarizuoja su savo bendruomene, gerbia kiekvieno žmogaus reikmes ir įsipareigojimus; prisiima atsakomybę už socialinio teisingumo įgyvendinimą. <u>Pilietiškumo ugdymas</u> – geba skaityti, analizuoti, vertinti informaciją ir jos interpretacijas, teikiamas žiniasklaidos, skiria faktą ir nuomonę; gerbia demokratines vertybes ir principus, stengiasi juos įgyvendinti kasdienybėje.	5–7 pam.	Testas. Darbas grupėmis. Kūrybinis darbas. Stendiniai pranešimai. Pristatymas. Pateikčių parengimas. Naudojimas IKT. Tiriamieji darbai. Situacijų analizė. Savianalizė.
3. Šventojo Rašto ir tikėjimo pažinimas				
Mano pašaukimas	Aptaria pašaukimo sąvoką bei rūšis pagal Šventąjį Raštą.	<u>Lietuvių kalba</u> – išsako požiūrį apie gana abstrakčius dalykus, vertina, argumentuoja	5–7 pam.	Testas. Pokalbis.

bendrystei ir meilei.	Gilinausi į Bažnyčios mokymą apie visuotinį pašaukimą mylėti, šventėti, būti palaimintiems. Analizuoja pašaukimą šeimai, viengungystei, religinei tarnystei. Apataria ir gyvenimo pavyzdžiais iliustruoja Senojo ir Naujojo Testamentų nušviestą požiūrį į pinigus, turta, blogio šaknis. Diskutuoja asmens, sukurto pagal Dievo paveikslą, bendrumo su kitais reikšmę, kritiškai vertina mūsų laikų status – turta, aukštą postą, populiarumą.	remdamiesi įvairiais šaltiniais. <u>Muzika</u> – supranta ir vertina savo individualumą, siekia jį išreikšti savita kūryba. <u>Etika</u> – analizuoja įvairius globalinių problemų aspektus ir požiūrius. <u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – prisiima atsakomybę už socialinio teisingumo įgyvendinimą.		Apskritasis stalas. Darbas su Šv. Raštu. Projektas. Interviu. Esė.
4. Atsiliepiamas į Dievo ir Bažnyčios kvietimą				
Esame Dievo karalystės kūrėjai	Analizuoja profesijų (ne)prestižo priežastis, argumentuoja požiūrį į jas. Nagrinėja tarnystės sampratą krikščionybėje, jos svarbą visuomenei, bendruomenei, asmeniui, tarnystės ir meilės, tarnystės ir valdymo sąveikas. Diskutuoja apie meilės rūšį agapę (<i>caritas</i>), jos apraiškas mūsų aplinkoje, krikščioniškosios vilties perspektyvą.	<u>Ekonomika ir verslumas</u> – rodo asmeninę iniciatyvą, veikia aktyviai ir kūrybingai, yra pasiruošę susidurti su rizika ir jos padariniais, įgyvendinant idėjas. <u>Kultūrinio sąmoningumo integruojamoji programa</u> – formuoja(si) savo kultūrinį tapatumą, tapatinasi su šeimos, mokyklos, Bažnyčios bendruomene, tautos, Europos vertybėmis ir normomis.	5–7 pam.	Pokalbis. Projektas. Interviu. Esė. Refleksija. Filmuota medžiaga. Interviu.
5. Dvasinis augimas				
Tikėjimas – brangus perlas.	Nagrinėja krikščionybės išskirtinumą prieš kitas religijas ir tikėjimo svarbą žmogaus gyvenime. Apmąsto savo tikėjimo istoriją, turinį ir dabartinę būklę, vertina jo vietą, remdamiesi kitais savo gyvenimo veiksniais. Analizuoja viešojo gyvenimo ir tikėjimo sąveiką mūsų laikais. Aptaria sinkretinio tikėjimo nepriimtinumą ir sąmoningo tikėjimo iššūkius.	<u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, aktyviai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumen-tuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina. <u>Etika</u> – išvelgia sąžinės sąsajas su vertybėmis, įvertina sąžinės reikšmę moraliniam gyvenimui. <u>Dailė</u> – stengiasi būti atviri kaitai, ieškojimams ir naujai patirčiai.	6–7 pam.	Testas. Pokalbis. Projektinė veikla. Savianalizė.

Parengė Vilniaus M. Mažvydo pagr. mokyklos vyr. mokytoja Asta Zašauskaitė

3.10. Modulio Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė ilgalaikis planas (32–35 pamokos)

Mokymo(si) uždaviniai

- Suvokti Dievo dovanotą kilnumą ir kitas teikiamas dovanas, svarstyti tapatybės, religinio sąmoningumo, gyvenimo pašaukimo klausimus.
- Mokyti suprasti Šventojo Rašto žinią, perduodamas vertybes, skaityti, analizuoti, interpretuoti Senojo ir Naujojo Testamento įvykius bei pasakojimus.
- Nagrinėti Dievo veikimą žmonijos istorijoje ir išvelgti Jo ženklus savo gyvenime.

Etapo pavadinimas	Gebėjimai – laukiami rezultatai (pagal BP)	Pamokos (nuo–iki)	Integracija. Mokomieji dalykai ir integruojamosios bei prevencinės programos	Vertinimo būdai
1. Klausimai apie Šventąjį Raštą				
„Dangus ir žemė praeis, o mano žodžiai nepraeis“ (Lk 21, 33). Dievas kalba amžinai.	Kelia klausimus ir aptaria Šventojo Rašto kelią į Lietuvą ir tikinčiojo širdį. Analizuoja ir apibūdina Šventojo Rašto kilmę. Pristato ir paaiškina jo struktūrą. Demonstruoja ir apibūdina istorinę bei geografinę Biblijos įvykių laiko juostą. Analizuoja ir atsako į klausimus apie literatūrinius Biblijos žanrus. Aptaria Šventojo Rašto universalumo priežastis. Užduoda pasirinktam Biblijos veikėjui klausimus, geba pagrįsti jo atsakymus. Analizuoja ištrauką ir pateikia argumentus, kas yra aktualu šiuolaikiniam žmogui.	4–5 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, aktyviai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina. <u>Etika</u> – vadovaujasi savo sąžine ir moralinėmis vertybėmis, ugdydamiesi siekia tapti laisvi ir atsakingi.	Stendinis pranešimas. Analizė. Interviu.
2. Dievo ir žmogaus dialogas Senajame Testamente				
„Pasiruošk susitikti su savo Dievu, Izraeli!“ (Am 4, 12) Esminiai Senojo Testamento įvykiai	Analizuoja Kūrimo ir Nuopuolio istoriją, apmąsto Dievo meilę, žmogaus kilnumą ir aptaria jo klystkelius dabartinėje visuomenėje. Pristato Abraomo kelionės etapus. Nagrinėja šiuolaikinio žmogaus tikėjimo kliūtis ir siūlo būdus, kaip būtų galima jas įveikti. Aptaria išėjimo iš Egipto vergijos fenomeną. Apibūdina savo išorines ir vidines „vergovės“ ir „išėjimo“ patirtis, įvertina jų	8–10 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, aktyviai klausosi, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina. <u>Etika</u> – vadovaujasi savo sąžine ir moralinėmis vertybėmis,	Literatūrinė Šventojo Rašto analizė. Įžvalgų formulavimas. Temos pristatymas, remiantis kritiniu istoriniu metodu. Projektinis darbas. Padėkos psalmės kūrimas

ir Dievo ištikimybės ženklai.	įtaką asmens augimui. Svarsto ir apibrėžia didžiųjų pranašų paskirtį. Analizuoja ir lygina dabartinių pranašų veikimo kryptį. Apmąsto savo pašaukimo kelią. Analizuoja ir pristato pasirinktą Išminties knygos temą kritiniu istoriniu metodu. Vertina savo ir kitų žmonių patirties įtaką mąstymui, poelgiams, ateities planams, sukuria padėkos psalmę.		ugdydamiesi siekia tapti laisvi ir atsakingi.	
3. Jėzaus Kristaus mokymo pažinimas				
„Tas Žodis tapo kūnu ir gyveno tarp mūsų“ (Jn 1, 14). Naujojo Testamento žinia šių dienų pasauliui	Išryškina ir pristato įvairius požiūrius apie Jėzų Kristų. Apmąsto asmeninį ryšį su Jėzumi, analizuoja mėgstamą Evangelijos ištrauką. Pristato ir paaiškina evangelijų struktūrą, tikslus ir paskirtį. Analizuoja ir apibūdina Jėzaus veiklos tikslą ir mokymo būdus Evangelijoje pagal Luką. Išskiria ir paaiškina universalūs Jėzaus susitikimų su moterimis bendravimo požymius. Analizuoja, vertina, lygina savo ir Evangelijos pagal Matą vertybes. Analizuoja palyginimą apie Dievo karalystę ir šiuolaikiškai interpretuoja. Apmąsto ir siūlo, kaip gali kurti Dievo karalystę <i>čia ir dabar</i>. Svarsto ir pristato Evangelijos pagal Joną pasakojimo ženklus. Analizuoja Jėzaus kančios, mirties ir Prisikėlimo prasmę. Apmąsto ir apibūdina, ką Prisikėlimas reiškia kiekvieno iš mūsų gyvenime. Analizuoja ir aptaria įvairius maldos būdus. Apmąsto, ką kiekvienam asmeniškai reiškia malda, kodėl, kada, kaip meldžiamasi. Analizuoja Jėzaus maldą ir pristato savo išvalgas pasirinkta menine forma. Aptaria Marijos vietą Dievo plane ir įvardija jos reikšmę istorijoje.	9–10 pam.	Lietuvių kalba – vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką savarankiškai pasirinkdami kriterijus, grįsdami vertinimus. <u>Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa</u> – jaučiasi bendruomenės nariai, atsakingi už sprendimų priėmimą. <u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – toleruoja ir gerbia kultūros, visuomenės, ekonomikos ir gamtos įvairovę.	Interviu. Kūrybinis darbas. Analizė. Refleksija. Lyginimas. Darbas su tekstu, interpretacija.

4. Atsiliepimas į Bažnyčios kvietimą				
„Eikite ir skelbkite, jog prisiartino dangaus karalystė“ (Mt 10, 7). Dievo žinia religinėms bendruomenėms ir šių dienų žmogui.	Pristato ir vertina daugiakultūrės visuomenės bruožus tolerantiškai priimdami kitų tautų ir religijų žmones. Diskutuoja apie Katalikų Bažnyčios atvirumą kitų tautybių ir religijų žmonėms nurodydami argumentus. Analizuoja, kaip asmens vertybės veikia žmogaus veiklos konstruktyvumą ar destruktivumą. Pristato biblinį požiūrį į žmogų kaip kūrėją ir įvertina jo pėdsakus kultūroje. Naudodamiesi IKT priemonėmis, pristato apaštalo Pauliaus gyvenimo įvykius ir apmąsto, koku krikščionimi norėtų tapti. Analizuoja kelis Pauliaus laiškus Bažnyčioms. Parašo laišką savo Bažnyčios bendruomenei. Analizuoja Bažnyčios simbolius ir aiškina Jos paskirtį visuomenėje. Lygina ir svarsto pirmųjų ir šiuolaikinių Bažnyčios narių tarnystes. Apmąsto ir įvardija, kaip Bažnyčia atliepia laiko ženklus. Apibūdina ir pristato Apreiškimo Jonui knygos struktūrą. Paaiškina kelis apokaliptinius ženklus kultūriniu ir religiniu požiūriu. Apmąsto ir nurodo, kuo Apreiškimas svarbus religinei bendruomenei ir žmogui. Surenka informaciją, įvertina ir pristato jaunimo požiūrį į Šventąjį Raštą ir įvairius jo skaitymo būdus. Įvardija ir aptaria Šventojo Rašto vietą religinėse apeigose. Apmąsto savo santykį su Dievo Žodžiu ir siūlo būdus, kaip pažinti, gyventi ir perduoti Dievo žinią kitiems, kaip tapti Šventojo Rašto ambasadoriumi.	8–10 pam.	<u>Kultūrinio sąmoningumo integruojamoji programa</u> – geba tobulinti estetinį skonį ir vertybinį suvokimą interpretuodami istorinius ir šiuolaikinius kultūros, mokslo, ekonomikos, politinio gyvenimo reiškinius. <u>Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa</u> – jaučiasi bendruomenės nariai, atsakingi už sprendimų priėmimą. <u>Darnaus vystymosi integruojamoji programa</u> – toleruoja ir gerbia kultūros, visuomenės, ekonomikos ir gamtos įvairovę. <u>Istorija</u> – vengia stereotipų vertindami istorinę praeitį.	Naudojimasis IKT. Laiško rašymas. Stendo kūrimas. Debatai.

Parengė Vilniaus „Ažuolyno“ pagr. mokyklos mokytoja metodininkė Violeta Staniulionienė

3.11. Modulio *Religijos filosofija* ilgalaikis planas

35 pamokos

Tikslas:

Padėti mokiniams, remiantis krikščioniškosios minties tradicijos pažinimu ir juo grindžiama vidinės dvasinės patirties refleksija, siekti gilaus savo egzistencijos pažinimo ir sąmoningo tikėjimo, ugdant brandų santykį su Dievu, pačiu savimi ir kitais žmonėmis.

Mokymo uždaviniai:

- susipažinti su religijos filosofijos problemų panorama bei gausiu krikščioniškosios minties paveldu;
- pažinti save, išvelgti savo kilnumo šaltinį ir patirti savo, kaip religinio santykio subjekto, vertę;
- suvokti moralinių apsisprendimų religinio pagrindimo svarbą;
- ugdytis gebėjimą priimti ir įgyvendinti krikščioniui deramus sprendimus susidūrus su egzistenciniais nūdienos iššūkiais;
- pažinti ir gilinti savo dvasinį gyvenimą;
- atrasti, reflektuoti ir puoselėti asmeninį santykį su Dievu.

Eil. nr.	Etapo pavadinimas	Gebėjimai – laukiami rezultatai	Pamokos (nuo–iki)	Integracija	Vertinimas	Pastabos
				Mokomieji dalykai ir integruojamosios bei prevencinės programos, gebėjimai		
1. Gyvenimo klausimai tikėjimo požiūriu						
1.1	Kas yra religijos filosofija?	Atranda filosofiją kaip galimybę pažinti save, apmąstyti santykį su kitais žmonėmis ir Dievu. Analizuoja filosofinio metodo savitumą. Kelia filosofinius klausimus apie žmogaus ir Dievo santykį, Dievo prigimtį ir kt. Svarsto religijos filosofijos problemas ir kelis jų sprendimo pavyzdžius iš idėjų istorijos paveldo.	2–3 pam.	Lietuvių kalba – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, klausosi, klausia, atsako, formuluoja problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina.	Supažindinama su vertinimo sistema.	
1.2	Žvelgiu į pasaulį savo akimis.	Analizuoja savo gyvenimo tikrovės problemškumą: vartotojiškumo dominavimą, medijuotos tikrovės bruožus ir poveikį savo	3–4 pam.		Kelia klausimus, diskutuoja.	

		gyvenimui, greičio problemą kt. Svarsto blogio ir kančios prasmės klausimą. Apmąsto transcendentinės žmogaus dimensijos patirtį ir jos įrodymo galimybę.				
1.3	Ieškodamas Dievo, atrandu pasaulį.	Analizuoja Dievo egzistencijos klausimo svarbą apmąstant žmogaus mirties neišvengiamumą, sąžinės fenomeną ir žmogaus gyvenimo prasmės klausimą. Aptaria kai kuriuos Dievo buvimo įrodymus idėjų istorijoje. Atranda Dievo ir Jo kūrinių santykį pagal būties ir būtybės perskyrą. Analizuoja išankstinio Dievo numatymo ir žmogaus laisvos valios santykio problemiškumą.	5–6 pam.	<u>Etika</u> – vadovaujasi savo sąžine ir moralinėmis vertybėmis, ugdydamiesi siekia tapti laisvi ir atsakingi. <u>Darnaus vystymosi</u> <u>integruojamoji programa</u> – toleruoja ir gerbia kultūros, visuomenės, ekonomikos ir gamtos įvairovę.	Esė, testas.	
2. Bendravimas ir sutarimas						
2.1	Filosofų Dievas, mano ir mūsų Dievas.	Apmąsto „Aš ir Tu“ santykį kaip pamatinę asmens charakteristiką. Analizuoja religijos Dievo ir „filosofų Dievo“ perskyrą bei Dievo sąvokos įvairovę filosofijoje. Siekia išgyventi Dievą kaip manąjį „Tu“ ir geba dalintis šia patirtimi. Analizuoja religinį santykį, telkiantį asmenis į religinę bendruomenę. Apmąsto asmens bendravimo su Dievu poveikio jo psichologinei, socialinei ir kultūrinei evoliucijai mastą.	3–4 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – dalyvauja įvairaus pobūdžio diskusijose, klausosi, klausia, atsako, formuluoja problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja, vertina, apibendrina. <u>Etika</u> – analizuoja įvairius globalinių problemų aspektus ir požiūrius. <u>Pilietiškumo ugdymas</u> – gerbia demokratinės vertybes ir principus, stengiasi juos	Sąveikioji projektinė veikla.	

2.2	Išvydęs širdimi, mėginu apie tai prabilti.	Apmąsto religinės patirties vidinę dvasinę dimensiją ir religinės kalbos problemišumą. Aptaria ir kūrybiškai pristatyto analoginę kalbą kaip priemonę atskleisti religinę patirtį. Analizuoja savo religinę patirtį teigimo ir neigimo „kelių“ perskyros kontekste.	4–5 pam.	įgyvendinti savo kasdienybėje. <u>Istorija</u> – aiškinasi religijų kilmę ir istorinę krikščionybės reikšmę	Religinių simbolių interpretacija.	
2.3	Išvydęs širdimi, mėginu bendrauti.	Svarsto religinio pliuralizmo iššūkius nūdienos krikščionims. Apmąsto skirtingas religijos filosofijos koncepcijas. Lygina moralės teorijas, neturinčias religinio pagrindo su tomis, kurios yra grindžiamos religija.	2–3 pam.		Debatų.	
3. Dievo pažinimo klausimas Bažnyčios tradicijoje						
3.1	Krikščioniškosios minties paveldas.	Analizuoja skirtingus Šventojo Rašto skaitymo ir interpretavimo lygmenis. Aptaria Šventojo Rašto reikšmių teorijas. Interpretuoja pasirinktą Šv. Rašto ištrauką. Apmąsto krikščioniškosios minties paveldo reikšmę asmeniniam Dievo pažinimui.	5–6 pam.	<u>Lietuvių kalba</u> – vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką savarankiškai pasirinkdami kriterijus, mokosi juos interpretuoti ne tik meniniu, bet ir moraliniu požiūriu. <u>Istorija</u> – nagrinėja tam tikro laikotarpio kultūros ir religijos sąsajas, vengia stereotipų, vertindami istorinę praeitį	Esė. Interpretacija.	

3.2	Tikėjimo ir racionalaus mąstymo takoskyra.	Apmąsto tikėjimo ir abejonės sąveikos patirtį. Aptaria racionalaus Dievo pažinimo ir Apreiškimo perskyrą. Analizuoja racionalaus mąstymo ir tikėjimo prieštarą bei suvokia jų dermės reikšmę. Apibūdina mokslo ir religijos santykio problematiką. Svarsto nūdienos mokslo iššūkius religiniam tikėjimui.	3–4 pam.	<u>Biologija</u> – mokiniai susiduria su žmogaus kilmės problemomis, kurias svarstant kyla pasaulėžiūros ir etikos klausimų.	Konfrontacijos tarp religijos ir mokslo pavyzdžių analizė.	
4. Dvasinis augimas						
4.1	Nutilti, kad išgirstum.	Atpažįsta transcendencijos ilgesį žmogaus gyvenime. Svarsto ir siūlo būdus, kaip nepasiduoti technologinės visuomenės gyvenimo ritmui ir ieškoti kelio, vedančio į vidinę ramybę. Apmąsto tylos, išvaduojančios žmogų iš jo „išsibarstymo“, svarbą. Įvardija, su kokiais sunkumais susiduria žmogus, ieškantis dvasinio susitelkimo ir vidinės tylos.	2–3 pam.	<u>Kultūrinio sąmoningumo integruojamoji programa</u> – geba tobulinti estetinį skonį ir vertybinį suvokimą interpretuodami istorinius ir šiuolaikinius kultūros, mokslo, ekonomikos, politinio gyvenimo reiškinius. <u>Darna</u> <u>vystymosi integruojamoji programa</u> – toleruoja ir gerbia kultūros, visuomenės, ekonomikos ir gamtos įvairovę.	Technologinio ir dvasinio laiko meninis vaizdavimas.	
4.2	Mąstyti ir melstis.	Randa religinį apmąstymą kaip maldos formą. Apmąsto tikėjimo kaip absoliučios pareigos Dievui gelmę. Svarsto apie savo pašaukimą Dievo akivaizdoje. Įvertina savo asmeninį pajėgumą religiniam apmąstymui.	2–3 pam.		Esė.	

Parengė Jonavos J. Ralio vidurinės mokyklos vyresnysis mokytojas Egidijus Živaitis

4. Mokinių atliekamos veiklos vertinimas

4.1. Kaip rašyti ir vertinti esė?

Esė kildinamas iš prancūziško žodžio *essayer*, kuris reiškia bandyti, *essai* – bandymas. Būtent tokia pirminė žodžio reikšmė tarsi šiek tiek atpalaiduoja ir leidžia priimti šį žodį, kaip nuorodą į neįpareigojantį kūrinį, kuriuo save tik išbandome, dëliodami mintis. Deja, iš šio žodžio pirminės sampratos rašant realiai lieka tik tiek, kad jis teikia daugiau laisvių rašytojui, nei kito žanro tekstas. Geras esė turi aiškią idėją, savo logiką, išbaigtumą, savitą originalų minčių dėstymo stilių. Esė gali būti labai įvairus: publicistinis, asmeninis, literatūrinis, mokslinis, taip pat skirtingas savo temomis – geografinis kelioninis, istorinis informacinis, kultūrinis ir kt.

Kyla klausimas, kaip pasiekti tokį lygį, kuriame būtų galima susieti aiškią mintį su tarsi neįpareigojančiu bandymu, griežtą logiką su spontaniškomis asmeninėmis išvalgomis. Prieš rašant, pirmiausia būtina pagalvoti apie savo skaitytoją ir apmąstyti savo pažiūras, nuomonę, kiek jos yra subjektyvios ir gali būti kitiems įdomios ar suprantamos. O toliau pasitelkiamos kelios esė rašymo strategijos.

1 strategija: *Laisvas esė*

Pradedama nuo rūpimos idėjos ir judama natūraliai plėtojant mintį, neturint aiškaus plano. Čia tyko daug pavojų, nes mintis gali kisti chaotiškai, padrikai ir galiausiai nutrūkti. Bet jei mintis turi sąmoninį planą ir kinta įdomiai, net pačiam rašytojui gerai nežinant kur link, galiausiai ji duoda gana originalų, netikėtą rezultatą. Toks esė yra būdingas asmeniniam literatūros žanrui. Jį dažnai rašo labai kūrybingi ir talentingi arba įvairių egzistencinių problemų kankinami žmonės bei tie, kuriems rašymas yra svarbi psichoterapijos priemonė.

Laisvas rašymas gali padėti ir tada, kai stinga minčių suplanuotam esė, nors tikslas yra parašyti labai aiškos struktūros ir logikos kūrinį. *Išeities iš tokios padėties metodika*: rašomi juodraščiai (1, 2, 3) teksto neapmąstant. Reflektuojama ir bandoma aptikti mintį tik tada, kai parašomas ilgesnis gabaliukas (didesnė esė dalis). Rekomenduojama bandyti tol, kol iš juodraščio paaiškės pagrindinė mintis ir jos plėtojimo kryptis. Paskutinis variantas redaguojamas.

- Toks laisvas rašymas padeda aptikti pagrindines tezes, jeigu jų nėra.
- Padeda, kai jaučiama įtampa, nederą mintys, kai būdingas vidinis emocinis maištas, pasimetimas.

2 strategija: *Esė pagal planą* (planas rašomas arba turimas galvoje)

Pirmiausia parašomas **planas**, turintis aiškią struktūrą: įvadą, pagrindinės tezės, išvadas arba apibendrinimą.

Įvadas. Keliamas klausimas, hipotezė arba pagrindinė mintis, apibrėžiamas kontekstas, autoritetai (kuo remiamasi), pateikiamos prielaidos, formuluojama intriga. Esė intriga yra labai svarbu. Moksliniame esė tai yra probleminis klausimas.

Dėstymas

- Laikytis plano ir pagrindinių tezių bei jų argumentų, nuosekliai jungti pastraipas.
- Stebėti, ar visi argumentai veda prie išvadų ir apibendrinimo.
- Kiekviena nauja mintis rašoma iš naujos pastraipos (apie 100 žodžių) arba kelių pastraipų. Minčių seka gali būti priežastinė išvestinė, lyginamoji arba tiesiog teminė, pvz., apie tą patį objektą pirmoje pastraipoje (keliose pastraipose) kalbėti istoriškai, antroje – estetiškai, trečioje – etiškai, arba pirmoje – egzistenciškai, antroje – socialiai, trečioje – kultūriškai, arba pirmoje – lokaliai, antroje – globaliai, trečioje – asmeniškai.
- Kiekviena pastraipa turi turėti jungtį su kita pastraipa. Jei ta pati mintis plėtojama per dvi pastraipas, žiūrima, kodėl: ar jos viena kitą papildo, ar plėtojama priešinga linkme. Jei papildo, tai koks esminis jų skirtumas, kodėl jos atskirtos viena nuo kitos.
- Jei norima įvertinti kelių skirtingų perspektyvų argumentus, sumuojami „už“ ir „prieš“ argumentai iki prieinama prie išvadų.
- Kiekviena mintis pateikiama aiškiai, negalvojant, kad skaitytojas pats viską supras arba viską žino.
- Suderinami esminiai teiginiai, mintys ir jų išdėstymas, patikrinant, kas užėmė svarbiausią vietą, ar reikiama mintis. Ar jos neužgožė antraeilės reikšmės mintis ir mažiau reikšmingos pastraipos?
- Patikrinama apimtis (gali būti nuo visai trumpo iki vidutiniško (apie 2 000 žodžių), t. y. 20 pastraipų, o kartais ir ilgesnis esė). Nereikalingų sakinių rekomenduojama atsisakyti.
- Patikrinama, ar gražiai sujungta informacija, panaudoti pavyzdžiai, argumentai, citatos, akivaizdumas, kaip naudojamas laikas.

Pabaiga

- Sumuojame argumentus.
- Pabrėžiame esmines tezės, išryškiname esminę išvadą.
- Pasitikriname, kiek pabaiga susijusi su pradžia.

- Pabaigoje galima formuluoti kito tyrimo ar šiaip probleminį klausimą, kuris kilo esė pabaigoje.
- Galima pabaigti netikėta įžvalga.
- Nedera esė pabaigti pernelyg greitai, neišplėtojus minties, netikėtai arba visai kita mintimi, nei buvo rašoma.

Esė tikrinimas

- Ar pasiektas tikslas?
- Argumentai ir jų pateikimas.
- Turinys: ar atsakoma į iškeltą klausimą, ar aiški teorinė pozicija, nuostatos, ar pakanka medžiagos ir citatų, nuorodų.
- Struktūra.
- Pagrindinės pastraipų idėjos.
- Išvados.
- Kalbos stilius.
- Klausama savęs, ar šis esė atvedė prie naujų įžvalgų, minčių? Ar pasakiau tai, ką norėjau pasakyti? Ką keisčiau, jei rašyčiau dar kartą?

3 strategija: *Pusiau suplanuotas esė*

Gali būti tarpiniai variantai arba bandymai tarp laisvo ir suplanuoto esė.

- Parengiamas planas ne su tezėmis, o su nuorodomis, citatomis, argumentais.
Planas realizuojamas tokiais būdais:
  - 1) rašoma pagrindinė dalis, o tik tada pradžia ir pabaiga;
  - 2) rašoma nuo pradžių iki galo;
  - 3) pradedama nuo tų dalykų, kurie yra labiausiai aiškūs, ir nuo jų atsispiriant plėtojama mintis. Po to struktūriškai sutvarkoma.
- Nors turimas planas, bet rašoma laisvai, po to pasitikrinant ir papildant citatomis pagal planą. Dalys jungiamos taip, kad būtų judama link išvadų.

Ką daryti, jei rašant esė užstringama ir nėra tolesnės idėjos minčiai plėtoti?

Pradedama visai laisvai rašyti bet ką, kas ateina į galvą. Rašoma tol, kol užtinkama kokia nors įdomi mintis, kuri sykiu ir išves iš keblios padėties. Po to viskas peržiūrima ir palyginama.

Esė vertinimo kriterijai

- Pagrindinė idėja.
- Kaip turinys atliepia pavadinimą (temą).
- Argumentavimas.
- Minties nuoseklumas.
- Originalumas.
- Stilius.

Esė plano pavyzdys pagal Kim Ki Duko filmą *Pavasaris, vasara, ruduo, žiema* (Modulis *Kinas ir etika*, XII kl.). Iki 1 300 žodžių esė.

Esė Pririšti akmenį – pražudyti ar išgelbėti? arba Akmens lengvumas ir našta

(Pagal filmo *Pavasaris, vasara, ruduo, žiema* ištrauką apie mokytojo santykį su mokiniu, mokant jį puoselėti gyvybę – 20 min.)

Įvadas: paminimas filmas, jo režisierius ir trumpai aptariamas epizodas, kai mokytojas seka vaiką ir pamatęs, kad jis netinkamai elgiasi su gyvūnais, naktį pririša prie vaiko akmenį. Formuluojamas esės klausimas: kodėl išminčius pasirinko tokį būdą? Ar tai tiesmukas pamokymas? Ar tai teisinga ir prasminga? (T. y. klausimo arba kontroversijos iškėlimas trumpai paminimame kontekste.)

Dėstymas

- 1 pastraipa: kultūrinė ir religinė epizodo perspektyva (Artima ir tolima tradicija?).
- 2 pastraipa: filmo veikėjų santykio su gamta perspektyva (Kas čia valdovas?).
- 3 pastraipa: moralinė vaiko elgesio perspektyva (Ar draudžiama pokštauti?).
- 4 pastraipa: moralinė mokytojo elgesio perspektyva (negailestingas jautrumas).
- 5 pastraipa: mokymo perspektyva rytuose prie perspektyvą vakaruose (Tiesmuki žodžiai ar iškalbingi veiksmai?).
- 6 pastraipa: išmintis – kino ir gyvenimo sankirta ir ryšiai (Kodėl kinas leidžia suprasti tai, ko įprastai nesuprantame?).

Pabaiga: akmuo skandina, nes yra sunkus, ir gelbsti, nes yra tvarus, bet kodėl nutinka vienaip ar kitaip – esminis klausimas. (Gali nuskambėti kiekvieno mokinio individualiai pasirenkami (ne)prisirišimo, intencijos, situacijos ir kt. šio klausimo sprendimo aspektai, originalios išvalgos.

Daugiau skaitykite:

J. Baranova. *Etika: filosofija kaip praktika*. Vilnius: Tyto alba, 2002.

G. Beresnevičius. *Religijotyros įvadas*. Vilnius: Aidai, 1997.

Pelenų barstymas ant Budos: Zeno meistro Seung Sohno mokymas. Vilnius, 2000.

Esė kaip literatūros žanras (pagal Paulo Grahamo esė *The age of the essay* (2004 m.)
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:X6DtUYvv-RUJ:>

www.atzalynas.net/uploads/MokymosiMedziaga/G.Spudiene/Ese_kaip_literaturos_zanras.doc
+apibrezimas:+ese&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt

4.2. Pristatymo: viešo pasisakymo, pateikčių, vertinimas

Pristatymas (arba *prezentacija*) kaip vertinimo metodas gali būti taikomas tarpiniams temų atsiskaitymams ir baigiamajam vertinimui. Viešai pristatydami savo darbą mokiniai turi galimybę pademonstruoti ne tik įgytas žinias, bet ir išlavintus dalyko bei bendruosius gebėjimus (kūrybinius gebėjimus; gebėjimą dirbti su mokslo literatūra; gebėjimą suvokti, analizuoti ir vertinti mokslines dalyko problemas; gebėjimą teisingai vartoti mokslo kalbą, logiškai ir kritiškai mąstyti; gebėjimą kalbėti prieš auditoriją; gebėjimą naudoti multimediją (*Power Point*) pristatant savo darbą ir t. t.).

Vertinant reikėtų atkreipti dėmesį į šiuos pagrindinius* kokybiško pristatymo požymius:

Turinio organizavimas	Turinio išdėstymas	Pristatymo kokybė
• Temos suformulavimas; • Problemos įvardijimas; • Įvado kokybė; • Nuoseklus, sklandus temos dėstymas; • Išvadų kokybė.	• Aiškus idėjų pristatymas; • Argumentavimo kokybė; • Atsakymų į klausimus kokybė; • Originalumas.	• Gebėjimas sudominti; • Kalbėjimo kokybė (aiškumas, garsumas); • Akių kontaktas su auditorija; • Pristatyti skirto laiko valdymas; • Vaizdinės medžiagos kokybė.

* Detalesni vertinimo kriterijai priklauso nuo mokytojo suformuluotų ugdymo tikslų ir mokiniams išdėstytų reikalavimų (pvz., gali būti vertinamas gebėjimas lyginti, pateikti teiginius iliustruojančius pavyzdžius; jei pristatymas grupinis, gali būti vertinamas gebėjimas bendradarbiauti ir t. t.).

Siūlymai

- ✓ *Vertinimą palengvintų vertinimo formos (pvz., 1 lentelė).*
- ✓ *Į vertinimą derėtų įtraukti ir mokinius, kurie, remdamiesi iš anksto žinomais kriterijais, pirmiausia įvertintų pristatymo privalumus, taip pat pateiktų pasiūlymus, ką galima tobulinti ir pan. Tai ne tik skatintų mokinius įdėmiau sekti pristatymą, bet ir lavintų jų gebėjimą kritiškai mąstyti, argumentuotai vertinti ir t. t.*

Daugiau skaitykite

Bulajeva T. *Žinių ir kompetencijų vertinimas: kaip susikurti studentų pasiekimų vertinimo metodiką*. Vilnius, 2007.
Nauckūnaitė Z. *Prezentacijos menas*. Vilnius, 2007.

Pristatymo vertinimas

Pranešėja (-as, -ai) _____

Pranešimo tema _____

Data _____

1. Tinkamai suformuluota tema, sudominantis, įtraukiantis, informatyvus įvadas.	1	2	3	4	5
2. Nuosekliai išdėstytas turinys (išsamiai atsakyta į iškeltus tikslus ir uždavinius, pateikti tinkami argumentai, iliustratyvūs pavyzdžiai ir t. t.).	1	2	3	4	5
3. Pateiktos pagrįstos, apibendrinančios, pranešimo reikšmę pabrėžiančios išvados.	1	2	3	4	5
4. Korektiškai panaudota mokslo literatūra ir šaltiniai.	1	2	3	4	5
5. Išsamiai atsakyta į auditorijos (mokytojo, klasės draugų) pateiktus klausimus.	1	2	3	4	5
6. Pateikta kokybiška (aiški, gerai matoma, neperkrauta iliustracijomis, tekstu ir t. t.) vaizdinė medžiaga.	1	2	3	4	5
7. Užmegztas ryšys su auditorija (sudominimas, akių kontaktas ir t. t.).	1	2	3	4	5
8. Pranešėja (-as, -ai) kalbėjo aiškiai, garsiai, entuziastingai.	1	2	3	4	5
9. Tinkamai išnaudotas pristatyti skirtas laikas.	1	2	3	4	5
10. Kita.....	1	2	3	4	5
Pristatymo privalumai: ✓ ✓ ✓					
Ką galima tobulinti: ✓ ✓ ✓					
Bendras vertinimas (pvz., įskaitoma, jei surenkama bent 20 taškų)					_____

4.3. Darbo su tekstu vertinimas

Filosofijos, literatūros, religijos tekstai yra daugiaprasmiai ir daugiasluoksniai. Juos skaitydami, analizuodami esame skatinami mąstyti, bendrauti su savimi, Dievu, įvairių laikotarpių kitų žmonių patirtimi. Tai žmonijos išmintis, atsiverianti daugiabriaune giluma. Šie tekstai praplečia mūsų mąstymo lauką, užduoda naujų klausimų, padeda susitelkti arba net geriau pažinti save. Tekstai sustabdo laiką, atitraukia nuo tikrovės paviršiaus, nuo skubrios jo tėkmės, lėtina ir ramina skaitytoją, gręžia jį į save, kreipia jį į vidinę kelionę. „Jie lyg persmelkia kiekvieną konkretų veiksma, įvykį, daiktą ar socialinę instituciją, suteikdami atskirai visumos dalies statusą ir nuspalvindami ją tos visumos atspalviu. Visuotinybė čia tampa atskirybės prasmingumo sąlyga, o atskirybė – visuotinybės realizacija.“² Tekstą galima skaityti kelis kartus, vis sugrįžtant prie jo, kol užčiuopiama esmė ir mintis pažadina naują įžvalgą. Tai padeda mus susitelkti ir būti *čia ir dabar*, įsigilinti į skaitomus žodžius ir juos apgyvendinti savo širdyje. Skaitant gerą tekstą visada bus įtampa ir nuostaba, atgaiva tiesos ištroškusiai sielai, intelektinės paieškos maistas. Pasak J. Baranovos, „tai mūsų minčių judėjimas trikampiu: teksto interpretacija–diskusija–meditacija.“³ Ne visuomet įmanoma tą mūsų giluminę minčių slinktį apčiuopti, juolab išmatuoti, pasverti ir įvertinti kokiais nors kriterijais. Tačiau mokiniams per pamokas skaitant ir mokantis analizuoti, interpretuoti bei pritaikyti savo laikui vidinę tekstų prasmę, vertinimo kriterijai yra aktualūs.

1. Skaitomo teksto vertinimo kriterijai

- ✓ Temos suvokimas ir klausimo ar problemos formulavimas.
- ✓ Pagrindinės minties, teksto prasmės nusakymas.
- ✓ Teiginių, prasmingų minčių išskyrimas ir jų susiejimas (galima pavaizduoti sąvokų schema).
- ✓ Konteksto ir faktų atskyrimas ir apibūdinimas.
- ✓ Teksto interpretacijos pagrįstumas, nuoseklumas, kryptingumas.
- ✓ Pagrindinės minties aktualumo išaiškinimas.
- ✓ Teksto vertinimas ir jo santraukos pateikimas.
- ✓ Glaustas teksto esmės atpasakojimas.

2. Teksto skaitymo metodai

- Teksto skaitymas ieškant argumentų (dviejų pusių dienoraštis). Tai skatina mokinius atidžiai skaityti tekstą ir ieškoti duomenų apie rūpimus klausimus ar problemas.

Coreth E. *Was ist der Mensch?* Innsbruck, 1986, p. 11. Vertė T. Sodeika. Cit. iš: Baranova J., Sodeika T. *Filosofija: žmogus*. Vadovėlis XII klasei. Vilnius, 2007. Tyto alba, 2002, p. 29.

Tuščio lapo viduryje brėžiama vertikali linija. Vienoje jos pusėje užrašoma teksto ištrauka, kuri atsako į klausimą. Taip pat gali būti išmintingas posakis. Dešinėje pusėje mokiniai rašo komentarus apie tą sakinį ar ištrauką: *kuo ši mintis svarbi, reikšminga? Kokių klausimų kilo?*

Ištraukos iš teksto	Komentarai

- Teksto skaitymas pasižymint nesuprantamas ar neaiškias vietas.

Neaiškūs teksto teiginiai	Reakcija
	Kas neaišku? Kodėl autorius taip mano? Kas nepriimtina? Ką šis posakis byloja? Ko paklausčiau autoriaus? Kaip argumentuočiau savo požiūrį? Ką svarbaus išvelgiu šioje mintyje? Neaiškius žodžius, terminus susirandu žodynuose.

- Teksto skaitymas ir sąvokų žemėlapių sudarymas.
- Teksto skaitymas, suskaidymas į esmines dalis, teksto plano užrašymas ir glaustas turinio dalių nusakymas savais žodžiais.
- Sugretinti autoriaus poziciją su kitų mąstytojų, religijos atstovų ir savo požiūriu aptariamam klausimui.
- Teksto skaitymas ruošiantis diskusijai: argumentų išskyrimas, klausimų užrašymas, išvadų suformulavimas.
- Meditacinis teksto skaitymas. Ramiai apmąstykite jus palietusias mintis. Medituodami leiskite joms įsitvirtinti jumyse, kol pajusite dvasinį pojūtį.

3. Teksto struktūros nustatymas, teksto esmė (pagal D. Buehl)

Teksto struktūra	Teksto esmė	Klausimai	Teksto struktūros metafora
Problemos ir sprendimo	Reikia išspręsti šią problemą.	Kokia kyla problema? Kieno tai problema? Dėl ko problema kilo? Kokie problemos padariniai? Kas stengiasi šią problemą išspręsti? Kokie siūlomi problemos sprendimai? Kokie šių sprendimų rezultatai? Ar problema išspręsta?	Ši teksto struktūra leidžia mokiniams pasijusti detektyvais, kurie ieško, kas negerai, kodėl negerai ir kaip tai galima pakeisti?
Priežasties ir padarinio	Tam tikros aplinkybės lemia tam tikrus rezultatus.	Kas vyksta? Kodėl tai vyksta? Kokie svarbūs veiksniai tai sukelia? Kaip šie veiksniai yra tarpusavyje susiję? Kodėl iš tokių priežasčių išplaukia tokie rezultatai? Kaip pasikeistų rezultatai, jei veiksmams (veiksniai) būtų kiti?	Ši struktūra leidžia mokiniams mąstyti kaip mokslininkams, t. y. klausti, kas ir kodėl vyksta.

Palyginimo ir supriešinimo	Tam tikri dalykai yra panašūs arba skiriasi.	Kas lyginama ar priešinama? Kokios ypatybės ar požymiai yra lyginami ar priešinami? Kuo šie dalykai panašūs? Kuo šie dalykai skiriasi? Kokie požymiai, ypatybės rodo, kad dalykai panašūs? Kokie požymiai, ypatybės rodo, kad dalykai skiriasi? Kuo šie dalykai labiau panašūs ar labiau skiriasi? Kokią galima padaryti išvadą apie šiuos dalykus?	Ši struktūra įpareigoja mokinius priimti pirkėjo nuostatą ir vertinti, kuo daiktai panašūs ir kuo skiriasi.
Tikslo, veiksmo ir rezultato struktūra	Kas nors ką nors daro dėl tam tikrų priežasčių.	Ko siekiame? Kas šio tikslo siekia? Kokių veiksmų buvo imtasi siekiant šio tikslo? Ar tam įtakos turi veiksmų seka? Kokie yra šių veiksmų rezultatai? Ar šie veiksmai padėjo siekti tikslo? Ar šie veiksmai nesukelia nelauktų rezultatų? Gal kiti veiksmai būtų buvę efektyvesni? Ar galima buvo dar ką nors padaryti?	Į tikslo, veiksmo, rezultato struktūrą galima žvelgti iš virėjo, gaminančio patiekalą pagal pateiktą receptą, arba iš sporto trenerio perspektyvos.
Sąvokos ir apibrėžties struktūra	Reikia suprasti sąvoką.	Kokia tai sąvoka? Kokiai kategorijai ji priklauso? Kokie svarbiausi jos bruožai ir požymiai? Ką ji daro? Kokios yra sąvokos funkcijos? Kokie jos pavyzdžiai? Kokie dalykai turi kai kurių bendrų požymių su ja?	Mokiniai gali išsivaizduoti esantys žurnalistai, renkantys informaciją ir klausiantys, kas, kur, kada ir kaip įvyko?
Teiginio ir patvirtinimo	Požiūris yra teigiamas ir tai yra patvirtinama.	Kokia yra tema ar problema? Koks pateikiamas teiginys (požiūris, teorija, klausimas, tema)? Kaip šis teiginys patvirtinamas? Ar pateikiama pavyzdžių, ar tai patvirtina tą teiginį? Ar pateikiama duomenų, ar tai patvirtina teiginį? Ar pateikiama loginių argumentų, paaiškinimų, ar jie patvirtina teiginį? Ar užtenka argumentų, rodančių pritarimą teiginiui?	Mokiniai gali pasijusti esantys teisėjai – analizuoti faktus, argumentus ir įvertinti juos patvirtinančius įrodymus.

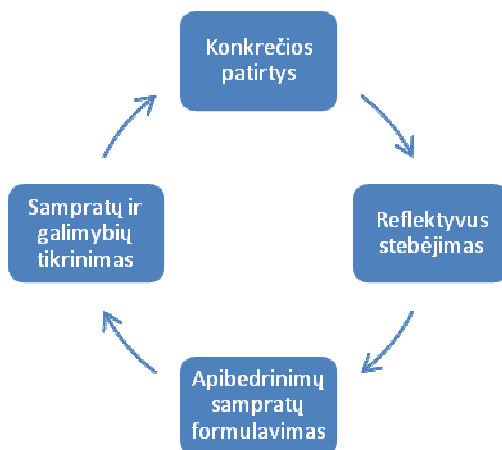
Pagal pamokos uždavinius, veiklos paskirtį būtina iš anksto sugalvoti mokiniams klausimų ir pateikti įvairius tekstus (ontologinius, gnoseologinius, antropologinius, etinius, teologinius ar kt.).

Daugiau skaitykite

Baranova J., Sodeika T. *Filosofija*. Vadovėlis XI–XII klasėms. Vilnius: Tyto alba, 2002.
 Brau J. C., Tilquin T. *La Bible: un livre.. .dès lectures*. Bruxelles: Lumen vitae, 1999.
 Buehl D. *Interaktyviojo mokymosi strategijos*. Vilnius: Garnelis, 2004.

4.4. Atvejo analizė ir vertinimas

Atvejo analizės metodas yra plačiai taikomas ugdant situacijas, patirtį. Tokiu būdu organizuojant ugdymą taikomas D. A. Kolb'o mokymosi procesas (žr. 1 pav.).

Tokia veikla motyvuoja mokinius, nes analizuojant atskleidžiamas praktinis žinių, gebėjimų, vertybinio požiūrio pritaikymas gyvenime. Tai mokymasis pačiam atrandant mokinių pagal poreikius, interesus pažinimo siekius. Atradimas įtraukia visą žmogų į šį procesą. R. Kvalsund'as teigia, kad žmogus išmoksta ko nors svarbaus dėl savęs ir tai keičia jo elgesį, nes jis sužino ne tik apie išorinį pasaulį, bet atranda save patį ir savo santykį su pasauliu ir žmonėmis. Bet koks išmokimas susideda iš trijų grandžių: patyrimo, įvardijimo (konceptualizacijos) ir integracijos, o baigiasi asmeniniu žinojimu. Asmeninis žinojimas yra asmens santykis su tuo, ką žinome, ir visada savo paties atradimų rezultatas. Jei mokymasis kyla iš vidinių asmens galių, tai apima visą – žmogaus sielą, protą, jausmus, kūną – asmenybę, siekiančią tapti laisva, kuriančia, atsakinga. Atvejo analizė yra kaip priemonė, padedanti mokiniams įgyti naujų žinių, analizuoti jas, daryti išvadas ir, svarbiausia, susieti įgytas žinias su realia veikla bei pritaikyti jas praktikoje. Tai padeda mokiniui drauge su kitais mokytis. Mokiniams tokia veikla yra įdomi, aktuali, padeda kritiškai vertinti gyvenimo situacijas pagal pasaulėžiūrą, mokslo pasiekimus, vertybinę poziciją kartu įsisąmoninant savo vertybes. Taikant atvejo analizės metodą, sudaromos prielaidos mokiniams įgyti bendrųjų ir dalykinių kompetencijų:

- *pažinimo* (gebėti nagrinėti tekstus, išskirti pagrindines mintis, suformuluoti problemų ratą, klasifikuoti, analizuoti ir atlikti sintezę, spręsti problemas, priimti sprendimus);
- *bendravimo* (gebėti nurodyti ir paaiškinti kalbos ženklus, simbolius, žodžius, interpretuoti jų prasmę žmogaus gyvenime ir įtaką kultūrai);
- *socialinės* (gebėti dirbti savarankiškai ir komandoje, efektyviai bendrauti ir bendradarbiauti, išsakyti idėjas, pasiskirstyti vaidmenimis, aiškiai, pagrįstai, pagarbiai išsakyti poziciją, diskutuoti);

- *kultūrinės* (gebėti tirti, analizuoti savo aplinkos socialinę ir kultūrinę situaciją, lyginti, vertinti panašumus ir skirtumus, vesti dialogą);
- *asmeninės* (gebėti atskirti savo nuostatas nuo situacijų nagrinėjimo, įsisąmoninti savo tikslus, vertybes, įsitikinimus, apmąstyti ir išsakyti savo požiūrį į situaciją, kūrybiškai pristatyti veiklą).

Ugdant (Amstrong, 2001, Kolb, 1984) *atvejo analizė* apibūdinama kaip daugiaplanė strategija, kurią sudaro šios dalys:

- *analitinė tiriamoji* – mokomasi atlikti tyrimus, identifikuoti, atrinkti, grupuoti problemas, rinkti argumentus, daryti apibendrinimus, analizuoti, atlikti sintezę, priimti sprendimus;
- *darbo grupėmis mokymo* – mokomasi dirbti komandomis, dalintis vaidmenimis, keistis informacija, priimti kolegialius sprendimus, kurti organizacinę kultūrą;
- *lyderystės ugdymo* – sudaromos prielaidos mokiniams ugdytis lyderio savybes (gebėti vadovauti, deleguoti, prisiimti atsakomybę, išsakyti pasaulėžiūros poziciją);
- *sėkmės kūrimo* – skatinamas teigiamas mąstymas, sudaromos galimybės klysti ir taisyti klaidas, taikomos skatinimo priemonės įvairių gebėjimų raiškai;
- *asmenybės ugdymo* – sudaromos prielaidos ugdyti asmens dvasines ir kultūrinės savybes, analizuoti ir vertinti situaciją vertybiniu ir religiniu požiūriu, lavinti pagarbą kitokiam požiūriui, empatiją.

Atvejo analizės metodas turi aiškiai apibrėžtus struktūrinius vienetus: mokytojas (kaip instruktorius, konsultantas, vertintojas), mokiniai (kaip atvejo analitikai), konkrečios analizės technikos (kaip analizės ir vertinimo priemonės), konkretus atvejis (analizuojamasis tekstas, situacija) (Amstrong, 2001). Pamokoje taikant atvejo analizės metodą reikėtų laikytis veiksmų nuoseklumo, t. y. atvejo analizės etapų: tekstų ir užduočių parengimo, darbo grupėmis veiklos modeliavimo, darbo veiklos pristatymo, rezultatų vertinimo. Atvejo analizė gali būti atliekama skirtingais būdais: raštu, individualiai, grupėmis.

Veiklos vertinimo kriterijai pagal atvejo analizės metodą:

- pagrindinės situacijos minties įvardijimas, problemų rato sudarymas;
- prasminių minčių išskyrimas ir jų susiejimas;
- konteksto ir faktų atskyrimas bei apibūdinimas;
- pagrindinės minties interpretacija ir suaktualinimas;
- kritinis, vertybinis situacijos vertinimas ir jo pateikimas.

Siūlomi keli atvejo analizės metodo taikymo būdai doriniam ugdymui.

1 pavyzdys. Gamta ir religijos. Ekologinės problemos ir jų sprendimo būdai.

4 grupės gauna skirtingas užduotis, kuriose jos turi susipažinti su informacija. Išsiaiškinti aptariamą religiją ir gamtos santykį, požiūrį į ekologines problemas. Pagal metaplaną schemą, įvardinti ekologines Lietuvos problemas ir nurodyti, kaip aptariama religinė bendruomenė siūlytų spręsti šią problemą, argumentuoti savo poziciją:

Koks požiūris? (religinė bendruomenė ir gamta)	Kokie simboliai, tekstai? (patvirtina)
Kaip yra? (ekologinė problema)	Kaip turi būti?
Kodėl taip yra? (įvairios priežastys)	Ką daryti, kad būtų geriau?

Grupės darbo pristatymas kūrybine forma.

Darbų pristatymas ir jų vertinimas pagal kriterijus:

- aiškus minčių pristatymas;
- adekvatus religinio požiūrio atskleidimas;
- tikslus problemos įvardijimas;
- pagrįsti, argumentuoti pagal aptariamą situaciją sprendimo būdai;
- pristatymo originalumas, kūrybiškumas;
- darbo grupėje veiklos įsivertinimas.

2 pavyzdys. Trumpo filmo apie socialinį neteisingumą peržiūra. Darbas keliomis grupėmis: išskirti svarbiausias mintis, apibūdinti matytame filme atskleidžiamą požiūrį į žmogų, jo santykį su religija, visuomene, įvardinti kelias esmines socialinio neteisingumo problemas. Įvertinti filme matytus epizodus šiais lygiais:

Faktai	Moralinis vertinimas	Simbolinė prasmė

Grupės darbo pristatymas gali būti pateiktas filmo anotacijos forma.

Vertinimo kriterijai:

- temos suaktualinimas;
- mokslinis, moralinis, religinis problemos vertinimas;
- loginių, meninių, simbolinių sąsajų paaiškinimas;
- anotacijos aiškumas, tikslumas, pagrįstumas, originalumas;
- argumentuotos asmeninės pozicijos raiška.

3 pavyzdys. Požiūris į šeimą pasaulio religijų ir sekuliaraus pasaulio aspektu. Darbas keliose grupėse siekiant išanalizuoti, išskirti šeimos požymius pagal pasirinktą religijos konfesiją, įvertinti sankirtas, rasti ryšius su sekuliarios visuomenės požiūriu ir sukurti trumpą vaidinimą – situacijų scenarijų išryškinat konfliktines situacijas ir siūlant sprendimo būdus. Kiekvienas grupės narys turėtų prisiimti vaidmenį ir kūrybiškai integruotis į vaidinimą atskleidamas tarpkultūrinį dialogą. Vaidinimų pristatymas ir kitų grupių vertinimas.

Vertinimo kriterijai:

- problemos aktualumas ir konfliktinės situacijos aiškumas;
- tinkamas, pagrįstas, realus konflikto sprendimo būdas;
- teisinga, sąžininga vertybinių nuostatų raiška pagal pristatomą religinę konfesiją;
- pagarbos kitokiai pozicijai perteikimas;
- originalumas, kūrybiškumas;
- asmeninės pozicijos raiška meno forma.

Siūloma įsivertinti darbą grupėje pagal kiekvieno indėlį ir užduoties tikslą, savęs pažinimą: kuo šios situacijos praplėtė mano požiūrį į šeimą?

Tokie ugdymo veiklos vertinimo aspektai gali būti įvairūs. Vieni kreipia dėmesį į problemų išskyrimą ir jų sprendimą, argumentų formulavimą, kritinį vertinimą, religijos adekvačios pozicijos pagrįstumą, dvasinių ryšių su gyvenimu atradimą. Kiti vertinimo kriterijai išryškina asmens raiškos formas, kūrybiškumą, minties nuoseklumą, užduoties atlikimo kokybę, dvasines nuostatas, pagarbą kitokiems požiūriams.

Daugiau skaitykite

Bono E. *Paralelinis mąstymas*. Vilnius: Kronta, 2007.

Buehl D. *Interaktyviojo mokymosi strategijos*. Vilnius: Garnelis, 2004.

Grendstad N. M. *Mokytis – tai atrasti*. Vilnius: Margi raštai, 1996.

Šiaučiukienė L., Visockienė O., Talijūnienė P. *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai*. Kaunas: Technologija, 2006.

Kolb D. *Experiential Learning: Experience as a Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs, NJ, Prentice Hall, 1984.

4.5. Viduramžių disputo metodika

Kas yra viduramžių disputas?

Renesanso ir Apšvietos epochos autoriai, taip pat ir naujųjų laikų vadovėliai mums piešia skurdų viduramžių universitetų ir mokymo įstaigų vaizdą. Jis dera prie bendrojo, ypač Apšvietos epochos žmonių polinkio viduramžius vadinti tamsumo, primityvumo ir barbarizmo laikotarpiu. Volterui ir Holbachui – tai niūrus prietarų, karingo fanatizmo, Bažnyčios apgavikų siautėjimo, didžiausio žmonijos dvasinio nuosmukio metas. Į viduramžius kaip į „tamsiuosius amžius“ žvelgta iki pat XIX amžiaus.

Dera pripažinti, kad viduramžių epocha turėjo savo tamsiųjų bruožų ir šiandienos požiūriu tuščių užmačių. Jai ištis būdingas specialiųjų mokslų nuosmukis. Tačiau filosofijos, teologijos ir mąstymo kultūros požiūriu padėtis buvo kitokia. Tuo metu buvo sukurtos mąstymo sistemos ir šiandien stebinančios savo darna, samprotavimų taisyklingumu ir griežtumu, žodžio taupumu ir jo vertės suvokimu, teorinių išvalgų gelme.

Disputus imta rengti jau XIII amžiuje pirmuosiuose Europos universitetuose, ir netrukus jie tapo neatsiejama universitetų mokslinio darbo dalimi. Kai kuriuose universitetuose laikui bėgant įsitvirtino tradicija disputu pradėti mokslo metus. Beje, naudojant disputą, viduramžių universitetuose buvo ginamas magistro laipsnis.

Disputo tema galėjo būti patys įvairiausi klausimai: nuo aukščiausių metafizinių spekuliacijų iki kasdienio – privataus ar viešojo – gyvenimo problemų gvildinimo. Disputo problema arba tezės, taip pat disputo laikas ir vieta buvo paskelbiami iš anksto, pranešant apie juos universiteto bendruomenei ir miesto gyventojams. Vykstant disputams, visos paskaitos, turėjusios vykti tuo laiku, būdavo nutraukiamos. Juose dalyvaudavo visi fakulteto bakalai, gausiai susirinkdavo magistras ir kitų fakultetų studentai, taip pat įvairaus rango dvasininkai. Jei dėstytojas buvo ryški to meto figūra, atvykdavo ir kitų universitetų dėstytojai bei studentai.

Disputą sudarydavo dvi dalys. Pirmoje dalyje vykdavo įtemptas, aktyvus klausimo svarstymas. Disputui vadovaudavo dėstytojas (magistras), dažniausiai tezės ar tezių autorius. Tačiau disputuoti tą dieną galėjo ne jis pats, o būsimasis bakalas. Auditoriją sudarydavo proponentai (lot. *proponens*), oponentai (lot. *opponens*) ir žiūrovai (lot. *populus*), stebėdavę visą ginčą. Pagrindinis disputantas, žinoma, atlikdavo proponento vaidmenį. Pirmiausia pačius įvairiausius prieštaravimus išsakydavo susirinkę dėstytojai, paskui bakalai ir, galiausiai, studentai. Disputantas į juos atsakydavo, o jeigu prireikdavo, dėstytojas jam padėdavo. Tai būdavo labai intensyvi, aistringa disputo dalis. Viduramžių riterių turnyruose vykdavo jėgos ir narsumo mūšis, o universitetų disputuose – išpūdinga mąstymo ir žodžio kova.

Antroji dispuoto dalis vykdavo kitą dieną. Ji buvo vadinama *dėstytojo apibrėžimu* (lot. *determinatio magistri*), nes tada buvo galutinai suformuluojama disputui pristatoma doktrina. Dėstytojas – dispuoto tezės ar tezių gynėjas – pirmiausia pagal loginę tvarką išdėstydamas kritikų argumentus, prieštaraujančius jo tezei, ir juos suformuluodavo. Po to jis pateikdavo keletą jo siūlomą doktriną patvirtinančių argumentų. Tada išsamiai apžvelgdavo ir pagrįsdavo savo pristatomą tezę ar tezes. *Apibrėžimą* baigdavo atsakymai į kiekvieną kritikų argumentą.

Dėstytojo apibrėžimai būdavo užrašomi. Tokie viduramžių tekstai vadinami *disputo klausimais* (lot. *quaestiones disputatae*).

Disputo metu vykusioms diskusijoms būdinga aukšta minties dėstyimo kultūra. Formuluojamas tezes derėjo argumentuoti laikantis silogistinio įrodinėjimo taisyklių, pateikiant pavyzdžius, vengiant mąstymo klaidų (pavyzdžiui, nesiremti tuo, kas dar turi būti įrodyta, nelaikyti kelių skirtingų klausimų vienu klausimu ir pan.). Disputai neleido gudrauti, sukčiauti, pataikauti. Disputantai riteriškai ir oriai siekdavo pergalės.

Viduramžių dispuoto vedimo mokymo procese metodinės rekomendacijos

1. Disputui mokytojas parenka klausimą ar problemą, aktualią ir rūpimą daugumai klasės mokinių. Ji gali kilti diskutuojant ar ginčijantis per pamokas, gali būti gyvenamojo laikotarpio aktualija, susijusi su dėstomo dalyko programos turiniu.
2. Mokytojas suformuluoja tezę, kurią siūlo disputui. Jei klasėje yra pajėgių mokinių, mokytojas gali pasiūlyti jiems suformuluoti dispuoto tezę.
3. Dispuoto tezė paskelbiama prieš kelias pamokas iki dispuoto. Sykiu paskiriamas asmuo, tezės proponentas, kuris bus pagrindinė dispuoto figūra, pristatysianti ir argumentuosianti dispuoto tezę, vadovausianti dispuoto eigai ir atsakinėsianti į oponentų kritiką. Dispuoto vadovu siūloma būti mokytojui. Jis gali padėti pagrindiniam proponentui, o po dispuoto turi parengti *apibrėžimą* ir jį pristatyti antrąją dispuoto dieną. Jei klasėje yra pajėgių mokinių, dispuoto vadovo vaidmenį galima siūlyti jiems. Kitiems mokiniams rekomenduojama pagalvoti ir pasirinkti šiuos vaidmenis: proponentų (teigėjų), oponentų (prieštarautojų) ar žiūrovų. Prieš prasidedant disputui jo dalyviai nurodo, kurį vaidmenį pasirinko.
4. Pirmąją dispuoto dieną siekiama išsakyti visus „už“ ir „prieš“, stengiantis ne kuo greičiau rasti atsakymą, bet kuo išsamiau išnagrinėti problemą. Siekiama formuluoti abejones dėl tezės, ieškoti jų priežasčių. Vykstant disputui ne prieštaraujama dėl prieštaravimo, ne priešinamasi dėl paties priešinimosi, bet ieškoma išsamaus pagrindimo ginamai pozicijai. Jai suformuluoti reikalingas alternatyvios nuomonės argumentuotas dėstymas. Kuo daugiau alternatyvių nuomonių, tuo geriau. Todėl disputuojant keliama klausimai, abejojama dėl nepakankamai pagrįstų teiginių, ieškoma gilesnės ar alternatyvios argumentacijos būdų. Į visus oponentų

keliama klausimą mėginama argumentuotai atsakyti ir išsklaidyti abejones. Bandoma formuluoti išvada. Svarbi viduramžių disputo detalė – ketinant prieštarauti kuriam nors išsakytam teiginiui, kalbos pradžioje reikia jį suformuluoti ir taip parodyti, kad jį supranti, ir tik tada dėstyti savąją kritiką.

5. Antrajai disputo daliai skirta pamoka – mokytojo ar kito proponento *apibrėžimo* pristatymas. *Apibrėžimas* nėra disputo protokolas ar stenograma, bet savitai išdėstytas išsamus tezės pagrindimas, galutinai suformuluojama disputui pristatyta doktrina. Jo struktūra tokia:
  - 5.1. Pirmiausia išdėstomi ir suformuluojami visi kritikų argumentai, prieštaraujantys disputo tezei. Kritinių argumentų išdėstymas grindžiamas tam tikra logine tvarka.
  - 5.2. Pateikiami disputuojant nuskambėję keli siūlomą doktriną patvirtinantys argumentai.
  - 5.3. Suformuluojama, apžvelgiama ir pagrindžiama disputo tezė. Tai *apibrėžimo* branduolys. Čia išsamiai pagrindžiama proponento pozicija, jo sprendimo principai, pateikiama argumentacija.
  - 5.4. Atsakoma į kiekvieną kritikų argumentą. Kritikų argumentų paprastai nesiekiama paneigti, bet stengiamasi atskleisti jiems būdingą tiesos aspektą.
6. Pristačius *apibrėžimą*, būtų naudinga su mokiniais jį ir visą disputą aptarti.

Skirtingų funkcijų disputuojant vertinimo kriterijai

Disputuodami mokiniai atlieka penkias skirtingas funkcijas: pagrindinio proponento, proponentų, oponentų, neutralių žiūrovų (kurie per disputą gali tapti proponentais arba oponentais) ir *apibrėžimo* autoriaus (jei juo nėra mokytojas). Vertinamos gali būti keturios funkcijos: pagrindinio proponento, proponentų, oponentų ir *apibrėžimo* parengimas.

Bendrieji visų funkcijų vertinimo kriterijai yra šie:

- teorinės pozicijos ir argumentacijos aiškumas;
- pateiktų argumentų savo pozicijai pagrįsti tinkamumas;
- argumentacijos gilumas ir (ar) analitinė išvalga;
- vengimas prieštarauti dėl prieštaravimo;
- pastanga vengti mąstymo klaidų;
- disputavimo kultūra (riteriškas orumas, siekis ne žūtbūt nugalėti, bet tarnauti tiesai).

Specialieji pagrindinio proponento vertinimo kriterijai:

- aktyvus kontaktas su auditorija;
- derama išsakomų argumentų diferenciacija, diskusijai paliekant tik jos eigai vertingus argumentus;
- nepalikti be dėmesio svarbių išsakytų argumentų.

Specialieji *apibrėžimo* autoriaus vertinimo kriterijai (jei *apibrėžimą* rengia mokinys):

- kritikų argumentų išdėstymui būdinga loginė tvarka;
- deramai išdėstytas *apibrėžimo* turinys , argumentuojant pagrindžiamą tezę;
- ginamos tezės probleminio lauko pažinimo ir (ar) įsigilinimo į problemą lygis;
- pastanga ne paneigti kritikų argumentus, o atskleisti juose slypintį tiesos aspektą;
- išsamiai atspindėtas disputo turinys.

Daugiau skaitykite:

Copleston Frederick SJ. *A History of Philosophy*, vol. II. New York: The Newman Press, 1950.

Gilson Etienne. *History of Christian Philosophy in the Middle Ages*. London: Sheed and Ward, 1989.

Mandonnet Pierre. *Chronologie des questions disput ées de saint Thomas d.Aquin*. // *Revue thomiste*, XXIII, 1928.

Žilionis J. *Scholastika XIII a. Europos universitetuose*. // *Logos*. Nr. 45 (2006) .

Weisheipl J. OP. *Friar Thomas d'Aquino. His life, Thought, and Work*. New York, 1974.

4.6. Projektinė veikla ir vertinimas

Kaip naudotis projektų metodu?

Projektas – tai planinga, sisteminga, organizuota veikla, galinti peraugti į pastovią, nukreipta į unikalaus tikslo siekimą atliekant užduotis, turinti savo pradžią ir pabaigą. Projektinė veikla – tai mokymosi metodas, kurio tikslas – rengti mokinius gyvenimui, išmokyti žiniomis naudotis praktiškai. Tai – darbo ir mokymo(si) būdas, skatinantis mokinius sieti mokymąsi su tikrove ieškant reiškinių prasmių sąsajų, pratinantis dirbti grupėje, su kitais sprendžiant vieną aktualią problemą. Projektinė veikla susitelkia į tai, kas nežinoma, bet siekiama tirti, pažinti, pasimokyti, įgyti naujų žinių. Tai ugdo mokinių savarankiškumą, žadina iniciatyvą, drąsą veikti konkrečioje veikloje, planuoti veiklos žingsnius, juos įgyvendinti ir įsivertinti galutinį rezultatą. Šis metodas suteikia žymiai daugiau autonomijos besimokantiems, tai skatina geriau išmokyti. Projektas nėra vienkartinė mokymo(si) užduotis. Tai mokytojo siūloma kryptinga veikla, padedanti mokiniams iš(si)ugdyti tam tikrų įgūdžių, gebėjimų išauginant ir taikant žinias. Su mokiniais reikėtų iš anksto susitarti dėl veiklos sąlygų, priemonių, laiko, veiklos būdų, laukiamų rezultatų. Turėtų būti aiški projekto tema, tikslas, užduotys, pagrindinės idėjos (problemos), klausimai, projekto planas ir vertinimas. Mokytojas yra įkvėpėjas, konsultantas ir veiklos partneris. Projektinė veikla – tai aktyvi, kūrybiška mokymosi forma, padedanti informacijos sraute atsirinkti tai, kas yra svarbiausia. Tai mokymasis gyvenimo realybėje apmąstant ir pritaikant teoriją ir patirtį mokantis planuoti, organizuoti veiklą, analizuojant ir vertinant pasiektus rezultatus.

Galimi įvairūs projektiniai darbai: mokslo tiriamieji, meniniai kūrybiniai, socialiniai kultūriniai. Ugdomai doriškai socialiniuose kultūriniuose projektuose svarbi moralės ir (ar) religijos požiūriu grindžiama asmens idealo samprata, kai išryškinamas žmogaus dvasinio pasaulio tobulėjimas. Taigi projektas – kryptinga ir organizuota mokinių veikla, kurios tikslas – skatinti mokinius bendradarbiauti ir bendrauti, kurti, būti savarankiškus, norėti pažinti aplinką, domėtis mokslo naujovėmis, analizuoti literatūrą, rinkti informaciją, stiprinti atsakomybę už savo veiklą ir jos rezultatus. Pagal trukmę projektai gali būti skirstomi į trumpalaikius, vidutinės trukmės ir ilgalaikius (kelerių metų).

Projektinės veiklos uždaviniai:

- padėti mokytis, taikyti įvairius mokymosi ir tyrimo metodus;
- planuoti ir organizuoti darbą;
- perteikti mokiniams projektinio darbo atlikimo ir aprašymo, pristatymo ypatumus;
- rinkti ir naudoti reikiamą literatūrą;
- sisteminti didelės apimties medžiagą;
- mokytis integruoti įvairių dalykų žinias ir patirtį;

- kritiškai vertinti informaciją, mokslo naujoves, jas sieti su gyvenimu;
- bendradarbiauti sprendžiant iškeltus uždavinius;
- kūrybingai dirbti;
- ugdyti atsakomybės jausmą;
- skatinti mokinių motyvaciją.

Atliekant projektinį darbą svarbūs planavimo, informacijos rinkimo ir jos sisteminimo, apipavidalinimo, aprašymo, projekto pristatymo ir jo vertinimo etapai.

Aprašant projektinį darbą reikėtų nepamiršti svarbiausių dalių: *pavadinimo* (nurodant darbo vadovą, jei yra – recenzentą, miesto pavadinimą, metus), *turinio*, *įvado*, *dėstymo* (literatūros apžvalga, darbo tikslas ir uždaviniai, tyrimų medžiaga ir metodika, darbo rezultatai ir jų analizė), *išvadu*, *literatūros sąrašo*, *santraukos*, *priedų* (pavyzdžių, lentelių, schemų, diagramų, brėžinių, iliustracijų, nuotraukų ir kt.).

Antraštiniame lape esantis darbo *pavadinimas* turi būti trumpas, tikslus ir aiškus. Jis turi atitikti darbo turinį. Darbo *turinys* rašomas po antraštinio puslapio. Turinyje įvadinių dalių, skyrių ir baigiamųjų dalių pavadinimai rašomi didžiosiomis raidėmis, o potemių, poskyrių – mažosiomis. Įvade pateikiamas trumpas tiriamojo objekto apibūdinimas, suformuluojama problema. Svarbu pagrįsti temos aktualumą, darbo tęstinumą. Įvade gali būti padėka asmenims, prisidėjusiems rengiant darbą. *Literatūros apžvalgos* nereikėtų atsieti nuo perskaitytų straipsnių, knygų, surinktos informacijos analizės. Mokinys turėtų vertinti, analizuoti sukaupą medžiagą, lyginti duomenis – neužtenka referuoti kitų autorių mintis. Baigiant apžvalgą reikia padaryti išvadas, kuriomis remiantis formuluojamas tyrimo tikslas, uždaviniai ir parenkami metodai, darbo rezultatai ir jų analizė. Darbo tikslas ir uždaviniai rašomi atskirame puslapyje. Formuluojamas dažniausiai vienas darbo tikslas, kuris pagal prasmę turi atitikti darbo pavadinimą ir turinį. Tikslas pasiekiamas realizavus numatytus konkrečius uždavinius. Nurodomi tik pagrindiniai uždaviniai, kurie turi atsispindėti darbo rezultatuose, jų aptarime ir išvadose. Turi būti aprašyta tyrimo medžiaga (kūrybiniam darbui atlikti reikalingos darbo priemonės ir medžiagos), kaip buvo atlikti tyrimai, pateikta tiek tikslios informacijos, kad kitas tyrėjas galėtų pakartoti ir, jei reikia, įsitikinti duomenų teisingumu. Čia turėtų atsispindėti, kaip buvo sprendžiama problema. Pateikiant pagrindinę projekto dalį – darbo rezultatus ir jų analizę (kūrybinio darbo rezultatas gali būti filmas, paveikslas, nuotrauka ar jų paroda, laikraštis, žurnalas ir kt.) – svarbiausia apibūdinti, kas buvo atrasta. Apibendrinant rezultatus atskleidžiami dėsningumai, tarpusavio ryšiai, bendrumai, skirtumai ir išimtys. Darbo pabaigoje suformuluojamos aiškos konkrečios *išvados*, kurios turi sietis su tyrimų rezultatais. Kiekvieną darbo uždavinį atspindi 1–2 išvados. Čia turi būti aišku, ką reiškia atliekant tyrimą gauti rezultatai. *Literatūros sąrašas* turi būti pateiktas tvarkingai: pirmiausia nurodant Šventąjį Raštą ir Bažnyčios dokumentus, paskui kitą naudotą literatūrą. *Santraukoje* trumpai

aprašomas tyrimo objektas, darbo tikslas, kokie pagrindiniai rezultatai ir jų reikšmė. Pristatant projektą (įvairia forma: stendinis pranešimas, pristatymas žodžiu ir pan.) reikia nepamiršti pasakyti darbo tikslo, uždavinių, išvadų, problemų, su kuriomis teko susidurti, atliekant darbą.

Tiriamąo darbo vertinimas

1. Moksliskumas (gebėjimas remtis moksline literatūra, duomenų lyginimas ir analizė, mokslinės metodikos taikymas ir eksperimento kokybė, apibendrinimas).
2. Darbo tęstinumas, savarankiskumas (darbo sąsaja su anksčiau vykdytais tyrimais, jei tokie buvo, ir numatomos plėtojimo galimybės).
3. Tyrimų ryšys su gyvenimu (mokslinių duomenų atskleidimas, visuomenės informavimas, renginių organizavimas ir kita praktinė veikla – talkos, ekskursijos ir kt.).
4. Kalbinė raiška (stilius, kalbos raiškumas, maketavimas).

Kūrybinio darbo vertinimas

1. Pasirinktos dalyko rūšies specifikos išmanymas.
2. Išradingas ir tikslingas pasirinktos technikos panaudojimas.
3. Darbo temos ir idėjos atskleidimas.
4. Kaip estetiškas darbo pateikimas ar eksponavimas atitinka pasirinktos dalyko rūšies specifiką.

Projektinis darbas pateikiamas atsižvelgiant į bendruosius lietuvių kalbos kultūros reikalavimus.

Pristatymo vertinimas

1. Tikslingas ir informatyvus laiko naudojimas (nustatytos kelios minutės).
2. Išsamūs ir glausti atsakymai į klausimus.
3. Estetiška vaizdinė informacija.
4. Kalbos kultūra.
5. Projektinio darbo aprašas.

Svarbu yra projektinio darbo problema, darbo planavimas ir eiga, patirtis, laukiami rezultatai, sprendimai ir išvados. Projektinės veiklos aprašo schema pateikiama *priede*.

Vertinant projektinį darbą reikėtų atsižvelgti į:

- temos rinkimosi pagrįstumą, vertingumą, moksliskumą, originalumą;
- ar tikslas, uždaviniai, pasirinkti šaltiniai, metodika atitinka pasirinktą temą;
- ar projekto darbas atitinka numatytą veiklos etapą ir planuotą laiką;
- tiriamosios veiklos kokybę – ryšį su gyvenimu;

- iškeltų problemų sprendimų tinkamumą ir originalumą;
- išvadų tikslingumą, pagrįstumą;
- mokinio savarankiškumą, stropumą, kūrybiškumą;
- projektinio darbo aprašymo nuoseklumą, aiškumą, logiškumą, tikslumą, estetiškumą, raštingumą;
- gebėjimą atrinkti ir susisteminti reikiamą medžiagą iš įvairių šaltinių;
- gebėjimą naudoti informacines technologijas;
- darbo pristatymo kokybę (kalbos aiškumą, taisyklingą, pristatymo glaustumą, informatyvumą, vaizdinės medžiagos tikslingumą, atsakymus į klausimus).

Projektinę veiklą galima **vertinti etapais**:

I etapas – projekto plano sudarymas, problemos suformulavimas, literatūros pristatymas;

II etapas – pusės projektinio darbo pristatymas – temos nuoseklumas, tyrimo eiga, mokinio pastangos, kūrybiškumas;

III etapas – viešas projektinio darbo pristatymas ir projektinės veiklos aprašo pateikimas.

Kiekviena mokykla gali susidaryti savo vertinimo kriterijų lenteles ir nustatyti vertinimo formą (žr. *priedus*). Mokykloje svarbu turėti bendrai priimtus vertinimo principus. Tikybos mokymo projektai gali būti įvairūs: vieni nukreipti pažinti, tyrinėti, kiti nukreipti į socialinę ir dvasinę pagalbą, tretį į tarpdalykinę integraciją ir kūrybinę bei meninę raišką.

Daugiau skaitykite

Buehl D. *Interaktyviojo mokymosi strategijos*. Vilnius: Garnelis, 2004.

Šiaučiukienė L., Visockienė O., Talijūnienė P. *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai*. Kaunas: Technologija, 2006.

Tamošiūnas T. *Projektų metodas ugdymo praktikoje*. Šiauliai: ŠU, 1999.

Šilutės pirmosios gimnazijos mokinių projektinių darbų rašymo ir gynimo aprašas:

www.pirmojigimnazija.lt/failai/projektai-aprasas.doc

Vilniaus Jėzuitų gimnazijos projektinių darbų vertinimo metodika:

http://www.vjg.lt/modules.php?name=Downloads&d_op=viewdownload&cid=8

MOKYKLOS PAVADINIMAS

DALYKAS

TRUMPAS PROJEKTO APRAŠAS

Projekto tema	
Tikslas	
Uždaviniai	
Laukiamas rezultatas	
Dalyviai	
Metodai	
Projekto eiga	
Priemonės	
Literatūra	
Projekto atlikimo data	

Tiriamąo darbo vertinimas

Vilniaus Jėzuitų gimnazija

Eil. nr.	Vertinimo kriterijai	Darbo vadovas	Recenzentas
1.	Darbo struktūra ir maketavimas (iki 6 taškų)		
	Pavadinimo ir darbo turinio atitikimas. Įvadas (problemos atskleidimas, aktualumo pagrindimas, hipotezės iškėlimas, susipažinimas su nagrinėjamos temos literatūra). Tikslas ir uždaviniai. Metodika, medžiagos, priemonės. Darbo rezultatas, jų analizė. Išvados. Literatūra.		
	Formatas.		
	Rašto kultūra.		
2.	Moksliskumas (iki 6 taškų).		
	Gebėjimas remtis mokslinė literatūra. Duomenų lyginimas ir analizė. Mokslinės metodikos taikymo kokybė ir eksperimento atlikimo kokybė. Apibendrinimas.		
3.	Darbo tęstinumas, savarankiskumas (iki 3 taškų).		
4.	Tyrimų ryšys su gyvenimu (iki 5 taškų).		
	Tyrimo rezultatų reikšmė ir panaudojimas socialinėje aplinkoje (gimnazijoje). Mokslinių duomenų atskleidimas. Visuomenės informavimas. Renginių organizavimas.		
	Iš viso		

5.1. Modulio *Filosofinė etika* diagnostinių užduočių pavyzdžiai

(Teisingai atlikęs šią užduotį gali surinkti 10 balų.)

A diagram of a 10x10 grid with a path of 10 numbered arrows. The path starts at (1,10) and ends at (10,1). The arrows are: 1 (down), 2 (right), 3 (right), 4 (right), 5 (right), 6 (right), 7 (right), 8 (right), 9 (right), 10 (right).

- 100

II UŽDUOTIS

(Puikiai atlikęs šią užduotį gali surinkti 20 balų.)

Moralinė dilema kyla tada, kai žmogui reikia priimti sprendimą ir pasirinkti iš keleto priešingų situacijų. Tai, kokią dilemos sprendimą renkasi žmogus, priklauso nuo jo vertybių, įsitikinimų, požiūrio.

Nėra vieno teisingo atsakymo į dilemoje pateiktą klausimą. Priklausomai nuo pateiktų argumentų, visi atsakymai gali būti teisingi.

Vertinant tavo atsakymus į klausimą, daugiausiai dėmesio bus kreipiama į tai, kaip argumentuosi vienokią ar kitokią savo pasirinkimą. Gali pateikti ir keletą pasirinkimo variantų, tik būtinai parašyk, kodėl būtent tokie sprendimai tau atrodo tinkamiausi.

Perskaityk žemiau pateiktas moralines dilemas. Atsakyk į pateiktus klausimus.

I moralinė dilema:

Įsivaizduok, kad vieną rytą atsibundi ligoninėje. Lovoje šalia tavęs guli smuikininkas genijus. Judviejų gyvybiniai organai sujungti įvairiais vamzdeliais. Medikai tau paaiškina, kad smuikininkas smarkiai serga, o tu buvai pagrobtas todėl, kad esi vienintelis, kuris gali išgelbėti jo sveikatą. Kad smuikininkas visiškai pasveiktų, tau reikia gulėti prie jo prijungtam devynis mėnesius. Kaip pasielgsi?

Klausimai:

1. Kurį iš dilemoje pateiktų variantų renkiesi (arba koks yra atsakymas į dilemoje pateiktą klausimą)?
2. Aprašyk savo mąstymo procesą: kokių minčių kilo pirmiausia? Ar gerai pagalvojus jos pasikeitė? Jei pasikeitė, tai kaip ir kodėl? Kodėl pasirinkai būtent tokį galutinį sprendimą? Kokius padarinius sukels pasirinktas elgesys? Pateik argumentų, kodėl būtent toks sprendimas tau atrodo tinkamiausias.
3. Išvardyk, kokios dorinės ir etinės vertybės slypi šioje dilemoje (pvz.: atsakomybė, pagarba, sąžiningumas ir t. t.).

III UŽDUOTIS. Išanalizuok moralinę dilemą (iškelk vieną ar kelis probleminius klausimus, pateik galimus moralinės dilemos sprendimo būdus ir savo samprotavimus pagrįsk).

(Puikiai atlikęs šią užduotį gali surinkti 20 balų.)

Įsivaizduok, kad esi žymus istorikas. Dvi daugybę metų kariavusios šalys, skatinamos tarptautinių organizacijų, ką tik pasirašė taikos sutartį, tačiau konfliktas dar nėra visiškai užgesęs. Rašydamas mokslinį darbą, randi aiškių įrodymų, kad dėl kilusio karo yra kalta šalis A. Niekas, išskyrus tave, to nežino. Tačiau jei atskleisi šiuos faktus, tarp šalių vėl kils karas. Tavo kaip profesionalo pareiga – visiems atskleisti istorinius faktus. Kaip pasielgsi?

Parašyk samprotavimą iki 200 žodžių.

IV UŽDUOTIS. Moralinės problemos iškėlimas.

(Puikiai atlikęs šią sudėtinę užduotį gali surinkti 50 balų)

4.1. Perskaityk literatūros kūrinio ištrauką ir suformuluok ne mažiau kaip 3 klausimus, iškeliančius moralinę problemą.

– Vieną gražią dieną, Džonatanai Livingstonai Žuvėdra, privalėsi suvokti, kad elgdamasis neatsakingai neišgyvensi. Gyvenimas paslaptingas ir mums nepažinus; aišku tik viena: atėjome į šį pasaulį maitintis ir kuo ilgiau išsaugoti savo gyvybę.

Jokia žuvėdra nebuvo prieštaravusi Būrio Tarybai, bet Džonatanas ryžosi.

– Jūs kalbate apie mano neatsakingumą? Mano broliai! – garsiai ir tvirtu balsu sušuko jis. – Kas begali būti atsakingesnis už tą, kuris, atradęs gyvenimo prasmę ir aukščiausią tikslą, jais seka? Tūkstančius metų mes naršydavome vandenyno platybes ieškodami žuvų galvų, o dabar mums atsivėrė gyvenimo prasmė – galime mokytis, atrasti ir būti laisvi! Suteikite man galimybę, leiskite parodyti, ką atradau...

Būrys sustingo kaip stabo ištiktas.

R. Bachas

- 1.
- 2.
- 3.

4.2. Išanalizuok P. Breigelio paveikslą *Aklieji* ir suformuluok ne mažiau kaip 3 klausimus, iškeliančius moralinę problemą.

- 1.
- 2.
- 3.

4.3. Išanalizuok filosofinį tekstą ir suformuluok ne mažiau kaip 3 klausimus, iškeliančius moralinę problemą.

Asmeninio pasirinkimo idealas numato, kad, be pasirinkimo, esama kitų reikšmingų dalykų. Tas idealas negali būti vienas, nes jis yra reikalingas dalykų reikšmingumo horizonto, padedančio apibrėžti prasmingus asmeninės savikūros aspektus.

Pasak Nyčės, esu tikrai didelis filosofas, jei keičiu vertybių skalę. Tačiau tai reiškia, kad turiu iš naujo apibrėžti vertybes, susijusias su svarbiais klausimais, o ne kaitalioti McDonaldo meniu ar kitų metų kasdienių rūbų madą.

Gyvenimo prasmės siekiantis subjektas, bandydamas prasmingai apsibrėžti, turi gyventi svarbių klausimų horizonte.

Tik gyvendamas pasaulyje, kuriame ištis svarbu istorija, gamtos reikmės, mano artimųjų poreikiai, pilietinės pareigos, Dievo pašaukimas ar dar kas iš tų nepaprastai svarbių dalykų, aš galiu taip apsibrėžti savo tapatybę, kad ji nebūtų triviali.*

Ch. Taylor

* *Trivialus* – paprastas, prastas, nuvalkiotas, kasdieniškas.

1.

2.

3.

4.4. Apibendrink šių trijų užduočių bendrą problemą ir sukurk moralinę dilemą.

Iki 100 žodžių

Problema:

Dilema:

V UŽDUOTIS. Moralės problemos sprendimo filosofiniai pagrindai.

(Tai gali būti individuali užduotis arba grupės projektas).

Nėra etikos teorijos, kuri pateisintų vagystę. Tačiau konkrečioje situacijoje gali kilti sudėtinga moralės dilema. Pamąstykite, kaip vertintumėte vyro poelgį, sprendami garsiąją Heinzo dilemą (pagal M. Kohlbergą).

Europoje viena moteris, serganti vėžiu, buvo netoli mirties. Gydytojo nuomone, ją išgelbėti galėjo vieninteliai vaistai, kuriuos buvo sukūręs garsus miesto vaistininkas. Tų vaistų pagaminimas buvo brangus (200 \$), bet vaistininkas dar dešimt kartų padidino vaistų kainą (2 000 \$) už kiekvieną vaistų dozę.

Sergančios moters vyras Heinzas visų pažįstamų prašė paskolinti pinigų, bet surinko tik pusę reikiamos sumos, apie 1 000 \$. Jis pasakė vaistininkui, kad žmona miršta ir paprašė vaistus parduoti pigiau arba leisti trūkstantį sumą sumokėti vėliau. Tačiau vaistininkas atsisakė nuleisti kainą arba duoti vaistus į skolą, nes norėjo uždirbti ir gauti pelną už savo išrastus vaistus. Heinzas, apimtas nevilties, įsilaužė į to vyro vaistinę ir pavogė vaistus savo žmonai.

Atsakykite į dilemos sprendimo klausimus ir pagrįskite savo nuomonę:

1. Ar galėjo Heinzas taip pasielgti? Kodėl?

....., nes .....

2. Jeigu Heinzas žinotų, kad jį pagaus policija, ar būtų įsilaužęs į vaistinę? Kodėl?

....., nes .....

3. Įsivaizduokite, kad mirus žmonai Heinzas turėtų paveldėti nekilnojamąjį turtą. Kaip manote, ar jam apsimokėtų vogti vaistus, ar ne?

....., nes .....

4. Jeigu vietoj žmonos vėžiu sirgus mylimas augintinis šunelis, ar Heinzas vogtų vaistus? O jeigu sirgus jo vaikas? Arba kaimynas? Kodėl taip arba ne?

....., nes.....

5. Ar vaistų vagystė šiuo atveju yra nusikaltimas prieš įstatymą, ar tai yra moralinė nuodėmė? Kodėl taip arba ne?

....., nes .....

6. Ar visi žmonės privalo laikytis įstatymų, nepaisydami aplinkybių? Ar įstatymai absoliučiai teisingi? Kodėl taip manote?

..... todėl, kad .....

7. Ar žmonės privalo daryti viską, kad išgelbėtų kitų žmonių gyvybę ir prigimtinę teisę gyventi? Kaip tai susiję su Heinzo atveju?

....., nes .....

Pabandykite pagrįsti teoriškai ir sumodeliuoti, kokių argumentus pateiktų skirtingų filosofinių mokyklų atstovai, sprenddami šią Heinzo dilemą (pagal M. Kohlbergą).

Teorija	Argumentai	Jūsų komentarai ir argumentų vertinimas
Hedonizmas	Prieš vagystę	
Utilitarizmas	Prieš vagystę	
Dorybių etika	Prieš vagystę	
Socialinio teisingumo etika	Prieš vagystę	
Feminizmo etika	Prieš vagystę	
Humanizmas	Prieš vagystę	

Vertinimo kriterijai

1. Filosofinės etikos žinių ir supratimo taikymas.
2. Kritinio mąstymo gebėjimo raiška.
3. Argumentų pagrįstumas ir nuoseklumas.

Argumentuotai atsakę į visus klausimus galite gauti aukščiausią įvertinimą.

Parengė Vilniaus miesto etikos metodinio būrelio mokytojai

5.2. Modulio *Profesinė etika* diagnostinių užduočių pavyzdžiai

I UŽDUOTIS. Profesinės etikos dalyko žodynas.

Pateikta užduotis gali būti atlikta individualiai arba kaip grupinis projektas.

Per tam tikrą laiką (pvz., per 30 min.) reikia papildyti pateikiamą žodyną būtinomis *Profesinės etikos* dalyko studijoms sąvokomis ir jas paaiškinti.

Elgesys – susijusių veiksmų visuma.
Gyvenimo kokybė – žmonių materialinių, socialinių ir kultūrinių sąlygų įvertinimas, jų palyginimas su tam tikru visuomenėje pasiektu standartu.
Interesas – reikšmingumas, domėjimasis kuo nors.
Konfliktas – priešingų grupių, interesų, pažiūrų susikirtimas.
Kvalifikacija – žmogaus gebėjimų ir įgūdžių visuma, reikalinga tam tikroms užduotims atlikti.
Metodas – procesų ir reiškinių tyrimo priemonė.
Motyvas – tiesioginis (sąmoningas arba ne) veiksmo skatintojas ir pagrindėjas.
Normos – ekspektacijos lūkesčiai ir standartai, realizuojami žmonėms tarpusavyje sąveikaujant.
Poreikis – individo, socialinės grupės reikmė, socialinio aktyvumo priežastis.
Sankcijos – bausmės arba skatinimai, skiriami už normų laikymąsi ar jų nesilaikymą. Gali būti skiriamos neigiamos (bausmės) ir teigiamos (premijos, pareigos, aukštesnis socialinis statusas) sankcijos.
Stereotipas – supaprastinta kategoriška prielaida apie rasę, tautą, lytį, profesiją ir kt.
Vertybės – strateginiai veikimo orientyrai, viešai priimti įsitikinimai, susiję su tikslais, kurių reikia siekti, pagal kuriuos galima atskirti geidžiamą nuo negeidžiamo, gerą nuo blogo ir kt.
Vertybių konfliktas – situacijos, kai viena vertybė prieštarauja kitai arba ją riboja.

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

- 1) Pasirinktų sąvokų vertinimas, ar pasirinktos sąvokos yra iš *Profesinės etikos* žodyno?
- 2) Ar pasirinktos sąvokos yra esminės *Profesinės etikos* dalykui mokėti ir suprasti?

II UŽDUOTIS. Atvejo analizė.

Socialinė atsakomybė

Socialinė atsakomybė – sąmoningai formuojamų ekonominių, politinių, teisinių, dorovinių santykių tarp organizacijos ir visuomenės, įvairių jos struktūrų forma; pasirengimas atsakyti už savo poelgius ir veiksmus, gebėjimas atlikti pareigą ir prisiimti sau visuomenės sankcijas, esant tam tikroms teisingumo arba kaltumo sąlygoms.

Socialinė atsakomybė reiškia, kad garbingi profesionalai, priimdami sprendimus, atsako už kiekvieną savo veiksmą, kuris veikia žmones, bendruomenes, gamtą. Neigiama verslo arba valstybės įstaigų įtaka žmonėms, visuomenei, gamtai turi būti pripažįstama, padaryta žala atlyginama iš bendrovės pelno arba iš valstybės biudžeto lėšų.

FILANTROPINĖ ATSAKOMYBĖ
Pagerinti bendruomenės (savivaldos, valstybės, regiono, pasaulio lygiu) narių gyvenimo kokybę. <i>Raskite pavyzdžių Lietuvos žiniasklaidos priemonėse.</i>
ETINĖ ATSAKOMYBĖ
Įsipareigoti daryti tai, kas yra teisinga, moralu ir etiška. <i>Raskite pavyzdžių Lietuvos žiniasklaidos priemonėse.</i>
TEISINĖ ATSAKOMYBĖ
Įsipareigoti laikytis įstatymų, nevengti sankcijų už įstatymų pažeidimus. <i>Raskite pavyzdžių Lietuvos žiniasklaidos priemonėse.</i>
EKONOMINĖ ATSAKOMYBĖ
Gauti pelno. Sustiprinti valstybės ekonomikos pagrindus. Vengti žalos. <i>Raskite pavyzdžių Lietuvos žiniasklaidos priemonėse.</i>
EKOLOGINĖ ATSAKOMYBĖ
Siekti subalansuotos plėtros – prisidėti prie darnaus vystymosi. Vengti žalos aplinkai. <i>Raskite pavyzdžių Lietuvos žiniasklaidos priemonėse.</i>

Socialinės atsakomybės sampratos analizei rekomenduojama taikyti **segtuvo** arba **aplanko metodą**.

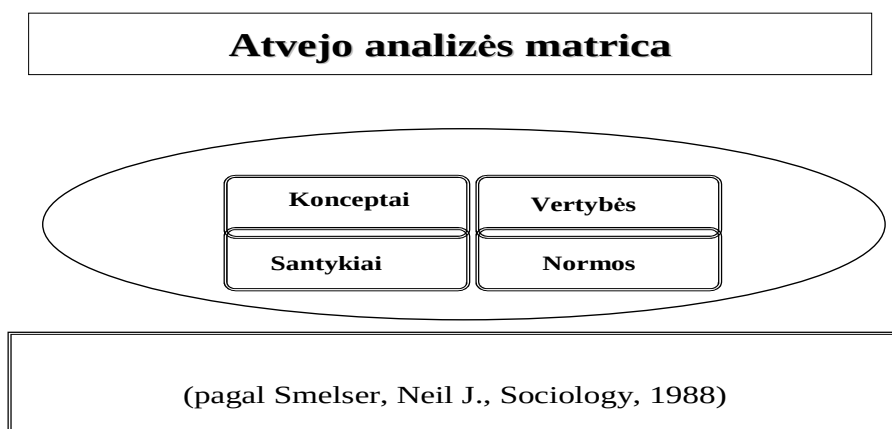
Tai gali būti grupinis (rekomenduojama) arba individualus projektas.

Pirmas etapas. Grupė mokinių apie kiekvieną iš lentelėje išvardytų socialinės atsakomybės rūšių keletą savaičių renka medžiagą ir sega ją į segtuvą.

Antras etapas. Mokiniai turi apsvarstyti surinktus pavyzdžius ir, vadovaudamiesi atvejų atrankos kriterijais, išrinkti tinkamiausius atvejui analizuoti:

- Kiek šis pavyzdys tinkamas aptariant socialinės atsakomybės teorinius klausimus. Kokios bendrosios etikos teorijos skatino XX a. antroje pusėje Vakarų pasaulio visuomenės suformuoti socialinės atsakomybės principą kaip pamatinį verslo, politikų ir valstybės tarnautojų etikoje? Ar atrinktas pavyzdys leis apsvarstyti filosofinius filantropinės, etinės, teisinės, ekonominės, ekologinės atsakomybės motyvus?
- Kiek tipiškas yra atrinktas pavyzdys? Jei tai neigiamas atvejis (neatsakingų verslo, politinių, vykdomosios valdžios sprendimų), tai kiek dažni panašūs atvejai? Jei tai teigiamas atvejis, kiek Lietuvos verslo, politinė, teisinė ir administracinė aplinka palanki tokiems atvejams tapti dažnesniems?
- Kiek atrinktas pavyzdys leidžia analizuoti atskiro žmogaus – garbingo profesionalo įtaką verslo organizacijoms ir valstybės įstaigoms, priimant socialiai atsakingus sprendimus ir juos įgyvendinant?

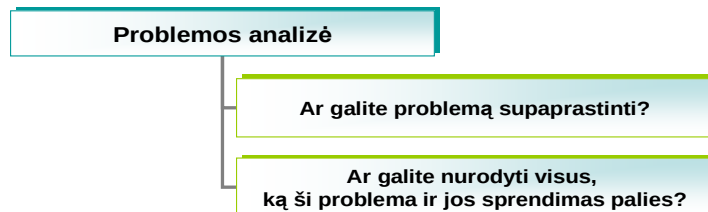
Trečias etapas. Mokiniai ruošiasi pristatyti atvejo analizę. Kadangi atvejo analizės tyrimai dar vadinami interpretaciniais tyrimais, tai būtina svarbiausią dėmesį kreipti į analizuojamos situacijos ir profesionalų elgesio motyvacijos ryšius, kurie lemia analizuojamo atvejo patirties vertinimą.

Atvejo analizės pagrindas – sprendimų, kurie yra kiekvieno atvejo pamatinė priežastis, analizė.

Mokiniams siūloma standartinė sprendimų analizės matrica:

Etiškų sprendimų priėmimo modelis

Etiškų sprendimų priėmimo modelis

III UŽDUOTIS. Neigiamo atvejo analizė.

Atvejis iliustruoja, tačiau nieko neįrodo

Apie vidurkį: jei viena koja stojame į ugnį, kita – ant ledo, ar tai reiškia, kad mums nei šilta, nei šalta?

Kai susiduriame su neetiška verslo, mokslo, švietimo ar sveikatos apsaugos sistemų, žiniasklaidos, politikos ar viešojo administravimo veikla (veiklos tikslai, interesų derinimas, sprendimai ir jiems įgyvendinti pasirinktos priemonės), dažnai girdime, kad tai – tik pavieniai atvejai, kuriems nesudėtinga rasti atsvarą – labai teigiamus pavyzdžius.

Profesinė etika yra taikomoji etikos teorija, taigi – mokslas. Moksle pavyzdžiai (atvejai) gali inspiruoti mokslinius tyrimus, iliustruoti teorines išvadas, bet atvejai nieko neįrodo ir teorinių teiginių nepagrindžia.

Pasinaudokite turimais *Atvejo analizės* aplankuose pavyzdžiais.

Keliais sakiniais pasamprotaukite tema: „Neetiškos profesinės veiklos atvejai versle, politikoje, moksle, švietimo, sveikatos apsaugos sistemose, žiniasklaidoje, viešajame administravime, kurie gali padaryti nepataisomos žalos profesijos prestižui, piliečių pasitikėjimui institucijomis. Pavieniai neigiami atvejai padaro daugiau žalos, nei gausūs teigiami pavyzdžiai, kurie gerina profesijos įvaizdį ir prestižą.“

.....
.....
.....
.....
.....

Pateikite neigiamo atvejo pavyzdį ir argumentuokite, kodėl tai yra esminis pavyzdys kaip kompromituojamas profesijos prestižas pasirinktu atveju. Pagrįskite, kodėl taip vertinate.

Pasinaudokite neigiamų profesinės etikos atvejų analizės gairėmis.

Atvejų konteksto analizės gairės	Paaškinimas
Nauda ir etika	Kokia naudos kaina? Ar būna per brangi nauda? Kokią naudą <i>velniai gaudo</i> ?
Teisingumas	Kaip manote, ar profesinės privilegijos modernioje demokratinėje visuomenėje gali didinti profesijos patrauklumą ir prestižą?
Pažado laikymasis	Kokius etinius padarinius sukelia pažadų netesėjimas?
Įtartinas pasiūlymas	Kokie profesinės veiklos pasiūlymai turi būti vertinami kaip nepriimtini?
Kompromitavimas	Pateikite pavyzdžių, iliustruojančių pasirinktos profesijos prestižo kompromitaciją.
Nesėkmių analizė	Kurių profesijų atstovų nesėkmės labiausiai mato visuomenė? Ar visada žiniasklaidos priemonės nesėkmės analizuoja nešališkai ir kompetentingai? Kokia tokios analizės reikšmė profesionalams?
Išėjimas	Jei žmogų galima ižveisti net to nenorint, kurių profesijų atstovai privalo būti labai taktiški, demonstruoti geras manieras ir puikiai išmanyti

	profesinį etiketą?
Pažeminimas	Nieko nėra žmogui skausmingesnio kaip pažeminimas. Kaip manote, kodėl profesijos prestižą ir patrauklumą kai kurie žmonės sieja su galimybe žeminti kitus?
Kategoriškumas	Ar tikrai kategoriškumas liudija nepagarbą aplinkiniams ir nepasitikėjimą savo profesionalumu, skatina agresyvų gynybišką elgesį?
Kuklumas	Kaip atskirti kuklumą ir nepasitikėjimą savo profesinėmis kompetencijomis ir gebėjimais (pasyvų gynybiškumą ir susigūžimą)?

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

1. Pasirinktų atvejų vertinimas (ar pasirinktas analizei atvejis leidžia aptarti esmines profesinės etikos problemas);
2. Problemų lauko tyrimas (kiek esmingos, tipiškos išskiriamos problemos).
3. Konteksto ir faktų atskyrimas ir apibūdinimas.
4. Filosofinės etikos žinių panaudojimas.
5. Kritinio mąstymo gebėjimų raiška.
6. Argumentacijos pagrįstumas ir nuoseklumas.
7. Atvejo analizės ir interpretacijos kūrybiškumas ir originalumas.

IV UŽDUOTIS. Profesinės etikos problemų sprendimo filosofinė metodologija.

(Tai sudėtinga užduotis, todėl rekomenduojama kaip „namų darbai“. Gali būti pateikiama kaip individuali užduotis arba kaip grupinis projektas.)

Nerasime tokios profesinės etikos teorijos, kuri pateisintų kyšius profesionalams. Pabandykite sumodeliuoti ir teoriškai pagrįsti, kokių argumentų pateiktų skirtingų filosofinių mokyklų atstovai, smerkdami kyšių davimą ir ėmimą.

Teorija	Argumentai	Jūsų komentarai ir argumentų vertinimas
Utilitarizmas		
Deontologija		
Dorybių etika		
Feministinė etika		
Reliatyvistinė etika		
Pragmatizmo etika		

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

3. Filosofinės etikos žinių taikymas.
4. Kritinio mąstymo gebėjimų raiška.
5. Argumentacijos pagrįstumas ir nuoseklumas.

5.3. Modulio Šeimos etika diagnostinių užduočių pavyzdžiai

Remiantis Bloom'o taksonomija, parengti skirtingo sunkumo užduočių pavyzdžiai, kuriais mokytojai galėtų remtis atsižvelgdami ne tik į programos reikalavimus, bet ir į kitus aspektus (klasės ypatybes, individualius mokinių skirtumus, mokymosi stilių ypatumus ir t. t.).

Kai kurios 3–4 taškų užduotys gali būti tiek individualus, tiek grupės darbas, atliekamas klasėje ar namuose ir pateikiamas mokytojo rekomenduota ir (ar) mokinio pasirinkta forma (esė, referatas, pristatymas, atvejo analizė ir t. t.)

Rekomenduojama taikyti kaupiamąjį vertinimą.

Užduočių pavyzdžiai

1 taško užduotys, skirtos mokinių *mokėjimui*, jų gebėjimui *teigti, atkartoti, apibrėžti* įvertinti.

a) Apibrėžkite, kokia šeimos forma vadinama monogamija?

.....
.....
.....

b) Pažymėkite, koks šeimos modelis vadinamas *simetriniu*:

- 1) kai sutuoktiniai gyvena skirtingose šalyse;
- 2) kai vyras uždirba pinigus, o žmona rūpinasi namais ir vaikais;
- 3) kai vyras ir žmona dirba ir kartu rūpinasi namais ir vaikais.

c) E. Fromas, klasifikuodamas meilės formas pagal objektą, išskiria *brolišką, motinišką, ...*, *meilę sau, meilę Dievui*. Vietoj taškučių įrašykite nepaminėtą meilės formą.

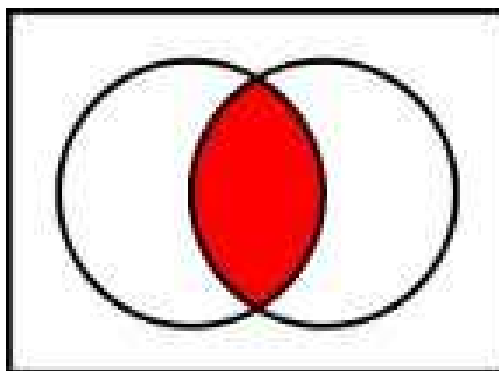
d) Įvardykite, kokias žinote šeimos funkcijas?

-
-
-
-
-
-

2 taškų užduotys, skirtos mokinių *suvokimui*, jų gebėjimui *klasifikuoti, paaiškinti, interpretuoti* įvertinti.

a) Nusibraižykite Venn'o diagramą ir, naudodamiesi ja, palyginkite *feministinės ir krikščioniškosios etikos kryptų atstovų požiūrius į šeimą*. Požiūrių skirtumus surašykite į skirtingus apskritimus (feministinės etikos – į kairįjį, krikščioniškosios etikos – į dešinįjį), panašumus – ten, kur persidengia apskritimai.

b) Įrašykite senovės graikų išskirtas meilės formas:

..... – meilė, kai geismas visiškai paklūsta žmoniškumui, kai gebama aukotis, kai mylimieji susilieja vienas su kitu dvasiškai.

..... – meilė kupina švelnumo, nesąlygiškumo.

..... – stichiškas ir aistringas įsimylėjimas, susijęs su nežabotu noru turėti geidžiamą objektą, pasiglemžti jį egoistiškai, nepaisant nieko.

..... – meilė, prilygstanti draugystei, nugalima aistra ir sugebama susivaldyti.

(žmoniškoji *agapė*, jausmų kupina *eros*, draugiškoji *filija*, rūpestingoji *storge*)

c) Naudodamiesi pateiktais apibūdinimais, baikite pildyti lentelę:

Nepilnoje šeimoje su vaikais gyvenančio tėvo ar motinos lytis; santuokos sudarymo pagrindas; tėvo (motinos) gyvenimas drauge; sutuoktinių skaičius ir lytis; sutuoktinių skaičius; sutuoktinio dominavimas; drauge gyvenančių sutuoktinių porų skaičius.

Šeimos forma	Klasifikavimo pobūdis
<i>Pilna, nepilna</i>	
<i>Monogaminė, poligaminė</i>	
<i>Poligininė, poliandrinė</i>	
<i>Patriarchalinė; „matriarchalinė“, egalitarinė</i>	
<i>Matrifokalinė, patrifokalinė</i>	
<i>Branduolinė (mažoji), išplėstinė (didžioji)</i>	
<i>Laisva valia sudaryta, konvencionali (tėvų valia)</i>	

- d) Remdamiesi šeimos politiką reglamentuojančiais dokumentais ir kitais šaltiniais (pvz., filosofiniais, sociologiniais, antropologiniais ir kt. tekstais), **paiškindami santuokos ir šeimos santykį. Aptarkite galimus prieštaravimus.**

3 taškų užduotys, skirtos mokinių *analitiniams* gebėjimams, taip pat gebėjimams *kurti, modeliuoti, galvoti* įvertinti:

- a) Remdamiesi Z. Baumano knygoje *Likvidi meilė* (2003) vaizduojama *prekybos centro* alegorija, aptarkite meilės, geismo ir trumpalaikio noro santykį.
- b) Remdamiesi lietuvių liaudies tradicijomis, sukurkite pasirinktos šeimos šventės scenarijų. Apgalvokite ne tik organizacinius, bet ir vertybinius šventės aspektus.
- c) Sukurkite trumpą filmuką (koliažą, pristatymą, karikatūrų albumą ir pan.) apie kartų konfliktus.
- d) Siekdami išsiaiškinti, kaip Lietuvos žmonės (skirtingo amžiaus, lyčių ar net tautybių) vertina kohabitaciją, atlikite nedidelį tyrimą (tai gali būti apklausa raštu ar interviu). Pristatydami tyrimo rezultatus, interpretuokite juos remdamiesi skirtingomis etikos teorijomis.

4 taškų užduotys, skirtos mokinių *kritinio vertinimo* gebėjimams įvertinti.

- a) Remdamiesi lietuvių literatūros ir (ar) tautosakos kūriniiais, aptarkite juose vaizduojamus „tradicinės“ (pvz., XIX a. – XX a. I pusės) šeimos santykius, išskirkite teigiamus ir neigiamus šių santykių bruožus. Savo nuomonę argumentuokite, remdamiesi istorinio, socialinio, kultūrinio konteksto ypatybėmis ir anuomet bei dabar vyraujančiomis etinėmis normomis.
- b) Tyrinėtojai teigia, kad šiais laikais meilė patiria vis daugiau prieštaravimų, pvz.:
  - Šiuolaikinių santykių problema – priešara tarp individualizmo ir įsipareigojimo.
  - Įsipareigojimas ir pasitikėjimas remiasi tik partnerių tarpusavio susitarimu, neturi institucinio palaikymo, todėl dažnai yra labai trapūs.
  - Romantinė meilė yra feminizuota.
  - Meilės modeliai veikiami populiariosios kultūros.
  - Kultūrinius meilės modelius valdančios taisyklės tampa vis įvairesnės ir tarpusavyje prieštaringos.

Pasirinkite vieną, Jūsų nuomone, aktualiausių prieštaravimų ir iliustruokite jį, remdamiesi įvairiais šaltiniais (spauda, ypač paaugliams ir jaunimui skirtais žurnalais, pvz., *Panelė*, *Cosmopolitan*, interneto portalais (pvz., *YouTube* ir kt.), TV laidomis). Kokių nepaminėtų prieštaravimų dar aptikote?

- c) Pasvarstykite, ar *rutina yra santykių žudikė*, ar – *saugumo ir pastovumo garantas* (galima remtis F. Nietzsches, A. Schopenhauerio, A. Giddenso mintimis).
- d) Remdamiesi spauda ir (ar) sociologiniais tyrimais, aptarkite atotolio šeimoms ir (ar) atskiriems jų nariams kylančias problemas. Aptarkite etinį šių problemų pobūdį. Kaip rekomenduotumėte šias problemas spręsti?

5.4. Modulio *Etika ir kinas* diagnostinių užduočių pavyzdžiai

1. Keliais sakiniais pasamprotaukite tema „Kinas kaip žiniasklaidos priemonė: kokias žmogaus galimybes jis pratęsia?“

.....

.....

.....

.....

.....

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

- 1) Žiniasklaidos teorijos išmanymas.
- 2) Pagrindimo argumentai.

2. Kokiais filosofais remdamiesi ir kodėl būtent jais, analizuotumėte? (pasirinkite vieną iš trijų filmų):

- Kūrybiškumo kaip prasmės paieškų problemą W. Wenderso filme *Klaidingas judesys*:

.....

.....

.....

.....

- Pasitikėjimo ir išdavystės bendruomenėje problemą Larso von Treire'o filme *Dogvilis*:

.....

.....

.....

.....

- Kūno ir sielos dermės problemą J. Schnabelio filme *Skafandras ir drugelis*:

.....

.....

.....

.....

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

- 1) Moralės filosofijos išmanymas.
- 2) Moralės filosofijos taikymas interpretuojant filmą.
- 3) Įžvalgų originalumas.

3. Remdamiesi E. Levino ir F. Dostojevskio mintimis apie vaikų ir tėvų santykius, palyginkite, kaip atskleidžiama tėvų ir vaikų santykių problema bent dviejuose iš čia pateiktų keturių filmų: D. Aranovskio *Svajonių rekvijem*, I. Bergmano *Rudens sonata*, A. Žebriūno *Riešutų duona*, M. Haneke *Baltas kaspinas*.

.....

.....

.....

.....

.....

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

- 1) E. Levino ir F. Dostojevskio pagrindinių idėjų išmanymas.
- 2) Moralės filosofijos taikymas interpretuojant kiną.

3) Gebėjimas analizuoti lyginant filmus.

4. Prisiminkite A. Juzėno filmo *Vilniaus getas* siužetą ir raskite herojus, geriausiai atspindinčius K. Jasperso aprašytas kaltės rūšis:

1) Politinė ....., nes.....

2) Kriminalinė....., nes.....

3) Moralinė....., nes.....

4) Metafizinė....., nes.....

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

1) K. Jasperso kūrinio *Kaltės klausimas* išmanymas.

2) Moralės filosofijos taikymas analizuojant filmą.

3) Gebėjimas suprasti ir analizuoti filmo pasakojimą.

5. Pasirinkite vieną iš dviejų animacinių filmų: J. Norsteino *Pasakų pasaka* arba Z. Rybczynskio *Tango*, ir aptarkite stipriąsias animacijos ir multimodalumo (muzikos, vaizdo, teksto dermės) puses, atskleidami gyvenimo rutinos ir kūrybiškumo kontrastą (galima remtis F. Nietzsche, A. Schopenhaueriu, A. Giddensu).

.....
.....
.....
.....
.....

Vertinimo kriterijai (dešimtbalė sistema)

1) Filosofijos supratimas.

2) Teorijos taikymas analizuojant filmą.

3) Gebėjimas suprasti ir analizuoti skirtingų priemonių derinimo viename kadre efektą, stiprinant norimą žinutę ar emociją.

5.5. Modulis *Katalikybė ir pasaulio religijos diagnostinių užduočių pavyzdžiai*

1. Parašyti 10–20 sakinių esė *Kaip filosofija ir pasaulio religijos padeda atrasti gyvenimo prasmę sekulariojoje visuomenėje.*
2. Užpildyti lentelę *Požiūris į šeimą įvairiose religijose:*

Religija	Šeimos samprata	Vyro ir moters vaidmenys	Religiniai papročiai ir šventės šeimoje
ISLAMAS			
JUDAIZMAS			
KRIKŠČIONYBĖ			
PASIRINKTA KITA RELIGIJA			
SEKULIARUS POŽIŪRIS			

3. Sukurti „minčių voratinklį“ apie pagrindinių pasaulio religijų (islamo, judaizmo, krikščionybės ir kt.) šventų tekstų sąsajas (pvz., pavadinimas, parašymo kalba, struktūra, autorius, Dievo savybės, požiūris į žmogų, moralė, šventų tekstų paskirtis ir kt.).
4. Sukurti *Pasaulio religijų ramybės dekalogą*.
5. Įvardyti 4–5 priežastis, dėl kurių modernus žmogus patenka į dvasines aklavietes, ir pasiūlyti išėties kelius remiantis kultūros ir pasaulio religijų vertybėmis.

Siūlymas. Mokiniai gali atsiskaityti už modulį ir gauti įvertinimą, kai atliks diagnostinę užduotį arba kai pristatys per mokslo metus įgyvendintą projektinę veiklą (pvz.: *Gyvybė ir mirtis pasaulio religijose; Mokslas be tikėjimo yra luošas, o religija be mokslo – akla* (A. Einšteinas); *Ką pasakytų įvairių religijų šiuolaikiniai žmonės apie tikėjimo svarbą?*; *Jono Pauliaus II mintys jaunimui; Judaizmas Lietuvoje; Lietuvos karaimai ir dvasinis paveldas; Stačiatikių dvasingumo pėdsakai Lietuvos kultūroje; Krikščionių bendruomenių ženklai mano aplinkoje; Iškilios religijų asmenybės Lietuvoje* ir kt.).

5.6. Modulio *Pašaukimai gyvenimui* diagnostinių užduočių pavyzdžiai

1. Sukurti gyvenimo aprašymą (CV), skirtą Dievui apie savo unikalumą.
2. Parašyti 10–20 sakinių esė *Kas yra pašaukimas*.
3. Trumpai suaktualinti Šv. Rašto palyginimo apie talentus (Mt 25,14–29) tekstą (žr. 1 priedą).
4. Užpildyti lentelę:

Pašaukimai	Tikslas	Gyvenimo uždavinys	Reikalingos savybės	Būdai įveikti sunkumus	Mano mintys apie pašaukimą
PASAULIEČIAI					
MOTINYSTĖ (TĖVYSTĖ)					
KUNIGYSTĖ					
VIENUOLIS (-Ė)					
TAVO PASIRINKTA PROFESIJA					

5. Sukurti elektroninės svetainės medį *Ieškant dvasingumo* arba maldą apie pašaukimus.

Siūlymas. Mokiniai gali atsiskaityti už modulį ir gauti įvertinimą tada, kai atlieka diagnostinę užduotį arba pristato per mokslo metus įgyvendintą projektinę veiklą (pvz.: *Ką padarėte vienam iš mažiausiųjų brolių...*; *Motinos Teresės pašaukimas*; *Ižymių šiuolaikinių žmonių profesijos mano aplinkoje*; *Profesijos etiketas*; *Mano parapijos socialinės tarnystės veikla*; *Mano svajonių Bažnyčia*; *Jauni šventieji*; *Jaunimo siekiai moderniam pasaulyje*; *Reliatyvizmo kultūra ir sąmoningo tikinčiojo pozicija*; *Dievo pėdsakai kasdienybėje* ir kt.).

Mt 25, 14–29

Palyginimas apie talentus

¹⁴ „Bus taip, kaip atsitiko vienam žmogui, kuris, iškeliaudamas į svetimą šalį, pasišaukė tarnus ir pavedė jiems savo turtą. ¹⁵ Vienam jis davė penkis talentus, kitam du, trečiam vieną – kiekvienam pagal jo gabumus – ir iškeliavo. ¹⁶ Tas, kuris gavo penkis talentus, tuojau nuėjęs ėmė verstis ir pelnė kitus penkis. ¹⁷ Taip pat kuris gavo du talentus, pelnė kitus du. ¹⁸ O kuris buvo gavęs vieną, nuėjo, iškasė duobę ir paslėpė šeimininko pinigus.

¹⁹ Praslinkus nemažai laiko, anų tarnų šeimininkas grįžo ir pradėjo daryti su jais apyskaitą. ²⁰ Atėjo tas, kuris buvo gavęs penkis talentus; jis atnešė kitus penkis ir tarė: „Šeimininke, davei man penkis talentus, štai aš pelniau kitus penkis.“ ²¹ Šeimininkas atsakė: „Gerai, šaunusis ir ištikimasis tarne! Kadangi buvai ištikimas mažuose dalykuose, aš tau pavesiu didelius. Eikš į savo šeimininko džiaugsmą!“ ²² Taip pat tas, kuris buvo gavęs du talentus, atėjęs pasakė: „Šeimininke, davei man du talentus, štai aš pelniau kitus du.“ ²³ Šeimininkas tarė: „Gerai, šaunusis ir ištikimasis tarne! Kadangi buvai ištikimas mažuose dalykuose, aš tau pavesiu didelius. Eikš į savo šeimininko džiaugsmą!“ ²⁴ Prisiartinęs tasai, kuris buvo gavęs vieną talentą, sakė: „Šeimininke, aš žinojau, kad tu – žmogus kietas: pjauni, kur nesėjai, renki, kur nebarstei. ²⁵ Pabijojęs nuėjau ir paslėpiau tavo talentą žemėje. Še, imkis, kas tavo.“ ²⁶ Šeimininkas jam atsakė: „Blogasis tarne, tinginy! Tu žinėjai, kad aš pjaunu, kur nesėjau, renku, kur nebarsčiau.“ ²⁷ Taigi tau reikėjo leisti mano pinigus į apyvartą, ir sugrįžęs aš būčiau gavęs juos su palūkanomis. ²⁸ Todėl atimkite iš jo talentą ir atiduokite tam, kuris turi dešimt talentų. ²⁹ Kiekvienam, kas turi, bus duota, ir jis turės su pertekliumi, o iš neturinčio bus atimta ir tai, ką jis turi.

ŠVENTASIS RAŠTAS. Senasis ir Naujasis Testamentas. Vilnius: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija, 1998. [http://biblija.lt/index.aspx?cmp=reading&doc=BiblijaRKK1998_Mt_25–251#251](http://biblija.lt/index.aspx?cmp=reading&doc=BiblijaRKK1998_Mt_25-251#251).

5.7. Modulio Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė diagnostinių užduočių pavyzdžiai

1. Suformuluokite penkis teiginius ir jais remdamiesi pagrįskite Šventojo Rašto išskirtinumą.
2. Užpildykite Biblijos veikėjus apibūdinančią lentelę (galima remtis Šv. Rašto tekstais):

Biblijos veikėjas	Šv. Rašto knyga	Koks veikėjo santykis su Dievu?	Kas per jį buvo atskleista?	Kuo man artimas veikėjas?
ABRAOMAS				
MOZĖ				
JEREMIJAS				
JĖZUS				
MARIJA				
PAULIUS				

3. Šv. Rašto (Jn 20, 24–29) teksto (žr. 1 šaltinį) analizė ir interpretacija. Perskaitykite ištrauką ir įvardinkite, kokia teksto vieta jus palietė? Kokia pasakojimo pradžia ir pabaiga? Kokie yra pagrindiniai teksto veikėjai ir kokie jų santykiai? Kokia teksto prasmė išryškėja? Kaip Jėzus atsiliepė į Tomo abejones? Kuo yra reikšmingas Tomo atsakymas? Kas tau padeda suprasti, kad Jėzus yra Viešpats? Kaip tai veikia tavo gyvenimą?
4. Palyginkite Jėzaus Kalno pamokslo palaiminimus (Mt 5, 1–10) su duotais teksta ir nurodykite, kas šiuos tekstus sieja (žr. 2–4 šaltinius)?

Siūlymas. Mokiniai gali atsiskaityti už modulį ir gauti įvertinimą tada, kai atlieka diagnostinę užduotį arba kai pristato per mokslo metus įgyvendintą projektinę veiklą (pvz.: parašyti *Penktąją evangeliją*; *Šv. Rašto vertimai į lietuvių kalbą*; *XXI a. krikščionis sekuliarioje visuomenėje*; *Ką reiškia šiandien būti pranašu?*; *Dievo Žodžio keliai, vedantys XXI a. krikščionį į gyvenimą*; *Šv. Rašto skaitymo būdai, padedantys įveikti dvasios alkį šiandien*; *dienoraštis Mano pokalbis su Dievu kasdienybės įvykiuose* ir kt.).

1 ŠALTINIS

***Tomo netikėjimas* Duccio di Buoninsegno paveikslas, nutapytas 1308 m. – 1311 m.**

Netikintis Tomas

²⁴ Vieno iš dvylikos – Tomo, vadinamo Dvyniu, – nebuvo su jais, kai Jėzus buvo atėjęs. ²⁵ Taigi kiti mokiniai jam kalbėjo: „Mes matėme Viešpatį!“ O jis jiems pasakė: „Jeigu aš nepamatysiu jo rankose vinių dūrio ir neįleisiu piršto į vinių vietą, ir jeigu ranka nepaliesiu jo šono, aš netikėsiu.“

²⁶ Po aštuonių dienų jo mokiniai vėl buvo kambaryje, ir Tomas su jais. Jėzus atėjo, durims esant užrakintoms, atsistojo viduryje ir prabilo: „Ramybė jums!“ ²⁷ Paskui kreipėsi į Tomą: „Įleisk čia pirštą ir apžiūrėk mano rankas. Pakelk ranką ir paliesk mano šoną; jau nebebūk netikintis – būk tikintis.“ ²⁸ Tomas sušuko: „Mano Viešpats ir mano Dievas!“ ²⁹ Jėzus jam ir sako:

„Tu įtikėjai, nes pamatei.

Palaiminti, kurie tiki nematę!“

ŠVENTASIS RAŠTAS. Senasis ir Naujasis Testamentas. Vilnius: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija, 1998.

Palaiminimų kalnas Galilėjoje (Izraelis)

*Palaiminimų kalnas – Kalno pamokslo vieta
apaštalams*

Vieta, kur Kristus sakė pamokslą

KALNO PAMOKSLAS

Mt 5, 1–10:

Palaiminimai

- 1 Matydamas minias, Jėzus užkopė į kalną ir atsisėdo. Prie jo prisiartino mokiniai.*
- 2 Atvėręs lūpas jis mokė:*
- 3 „Palaiminti turintys vargdienio dvasią: jų yra dangaus karalystė.*
- 4 Palaiminti liūdintys: jie bus paguosti.*
- 5 Palaiminti romieji: jie paveldės žemę.*
- 6 Palaiminti alkstantys ir trokštantys teisumo: jie bus pasotinti.*
- 7 Palaiminti gailestingieji: jie susilauks gailestingumo.*
- 8 Palaiminti tyraširdžiai: jie regės Dievą.*
- 9 Palaiminti taikdariai: jie bus vadinami Dievo vaikais.*
- 10 Palaiminti persekiojami dėl teisumo: jų yra dangaus karalystė.*
- 11 Palaiminti jūs, kai dėl manęs jus niekina ir persekioja bei meluodami visaip šmeižia.*
- 12 Būkite linksmi ir džiūgaukite, nes jūsų laukia gausus atlygis danguje. Juk lygiai taip kadaise persekiojo ir pranašus.*

Paaiškinimai:

1 Mt 5,3-5,12: Palaiminti – tikrai laimingi. Šie palaiminimai yra Dievo karalystės žemėje programa ir krikščioniškojo tobulumo santrauka. Kiekvienas palaiminimas koku nors nauju atspalviu paryškina vieną bendrą dvasią: Dievas aukščiau už visa!

2 Mt 5,3: Vargdienio dvasią turi tas, kas Dievą brangina labiau už visas žemiškas gėrybes, žinodamas, kad pastarosios Dievo akyse yra niekis; tas, kuris nesiremia žmonių galia, o visko tikisi iš Dievo. Paprastumas, neturtas, kūdikiška dvasia yra sąlygos įeiti į Dievo karalystę žemėje ir amžinąją jo karalystę danguje.

3 Mt 5,5: Žemę – amžinąją laimę: kaip išrinktoji tauta gavo Pažadėtąją žemę, taip romieji gaus dalį Mesijo viešpatystėje.

ŠVENTASIS RAŠTAS. Senasis ir Naujasis Testamentas. Vilnius: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija, 1998: http://biblija.lt/index.aspx?cmp=reading&doc=BiblijaRKK1998_Mt_5

**Mykolo Kleopo Oginskio priesakai keturiolikmečiam sūnui Irenėjui,
1822 m. išvykstančiam mokytis į Italiją**

Mykolas Kleopas Oginskis (1765 – 1833)

Irenėjus Kleopas Oginskis (1808 – 1863)

Vaikelį mano, tu palieki tėvo namus ir nuo šio pirmojo žingsnio prasideda naujas tavo gyvenimo etapas, nuo šio momento tu gali pasakyti: „Aš pradedu gyvenimą.“ Labai atidžiai įsiklausyk į žodį „gyvenimas“ – tai ne tik gyvenimo darbas, kas yra visų gyvųjų priedermė, bet ir gyvenimo menas. Todėl reikia susimąstyti apie esminius jo tikslus ir priemones jiems pasiekti. Tegul žodžiai „galvoti“, „susimąstyti“, „įsigilinti“ nebaugina tavęs, mano brangus sūnau. Nėra tokio amžiaus, kuriam protas būtų nepavaldu. Gyvenimo mokslas yra toks, kaip ir kiti mokslai, kurių galima išmokyti, tik reikia prisiversti susikaupti pačiam savyje, perprasti save, įsiklausyti į patarimus žmonių, kurie ves tave pirmaisiais savarankiško gyvenimo keliais.

Štai ką aš tau patariu ir įpareigoju:

1. Visų pirma įsisąmonink pagrindinę tiesą: žmogus – ne atsitiktinumo padarinys, jis negimsta be prasmės. Už viską jis turi būti dėkingas savo Kūrėjui – Dievui. Religija – tai žmogaus pareiga, kaip dovana, kurią jam davė pats Viešpats. Be religijos žmogus yra niekas, tiktai bereikšmis skaitmuo. Pirmiausia būk krikščionimi, būk paprastu tikinčiuoju, kol tapsi tikinčiu iš įsitikinimo. Tai, ką aš čia kalbu ir toliau pasakysiu, tau kol kas nelengva suprasti, bet vėliau tu įsitikinsi, kad šiuose priesakuose yra tai, kas būtina, kad taptum laimingas.

2. Nė akimirkai nepamiršk nieko, už ką turi būti dėkingas savo pačiai pirmajai geradarei – tavo Motinai. Nieko, ką tau davė Ji – vienintelė, kuri myli tave su tokiu atsidavimu, kurio ribų tu dar negali suvokti, bet kurį tu suprasi ir patikrinsi, jei stengsis būti jo vertas. Prisiek nieko nekalbėti ir nedaryti prieš tai savęs nepaklausęs: „O mano Motina už tai pagirs, ar ne?“ Ir jeigu šio išbandymo metu tavo nuojauta atsakys: „Mano Motina už tai pagirs“, tada veik ryžtingai ir neatidėliodamas. Tačiau, jeigu Ji tau pasakys priešingai, atsisakyk to sumanymo ir išvengsi klaidingo žingsnio, abejonių graužaties. Vykdydamas šį patarimą, tu suprasi visa, ko Ji tavęs prašo. <...> Jos prašymas tebus tavo poelgių kelrodžiu.

3. Būk visur ir visada ankstyvas – kelkis su aušra, kai tiktai tave pažadins, iš karto stokis ant kojų ir neatiduok daugiau nė valandėles snauduliui ar tinguliui. Nugalėk juos savyje. Visų pirma, prašyk Aukščiausiąjį globoti tavo nuostabią Motulę, prašyk laiminti tavo artimuosius ir tave patį, prašyk nukreipti gerų minčių ir darbų linkme. Po šios pirmosios pareigos, antroji – higiena. Kūno švara veda link dvasinės švaros.

4. Tu privalai vengti nesaikingumo valgydamas. Truputis vyno – per du pirštus – viskas, ką gali sau leisti. Nepiktnaudžiauk ir alumi. Už viską geriau – gaivinamieji gėrimai. Saikingumas, kaip tu jau žinai, yra blogų poelgių ir nesveikų įpročių užtvara, todėl būtina vengti ir gausaus maisto, ir gėrimo, viso to, kas gali pakenkti sveikatai.

5. Kad išsaugotum sveikatą, reikia rūpintis ne tiktai higiena, saikingumu, bet ir režimu, mankšta.

6. Dieną reikia užbaigti taip, kaip ir pradėjai, – malda.

7. Nepamiršk, kad tarp nuoširdumo ir familiarumo yra didžiulis skirtumas. Nuoširdumas – tai širdies kilniadvasiškumo atspindys, o familiarumas – vulgaraus vidutiniškumo užkratas. Jeigu gimei ne tuo, kuris patarnauja, bet tuo, kuriam patarnaujama, – tai tiktai atsitiktinumas ir nėra jokio pagrindo tuo didžiulotis. Tu pats turėsi sukurti savo tikrąją vertę, atrasti tinkamiausią paskirtį gyvenime.

8. Kad sustiprintum savo poreikį atlikti savianalizę, nėra nieko lengviau, kaip rašyti dienoraštį ir fiksuoti jame savo pastebėjimus, ypač mintis. Šis įprotis turi dvigubą naudą: pirma – įprasi susitelkti savyje, išžiūrėti ir išsiklausyti į save, tai veda link saviugdos; antra – išlavinsi gebėjimą rašyti ir suformuoti savitą minčių reiškimo stilių. <...> Nuolatinė saviugda tau padės įsiminti ir tvarkyti daugybę reikalų.

9. O dabar – apie būsimus užsiėmimus ir mokymąsi. Įžvelgiu tau diplomato karjerą. Todėl tavo užsiėmimus reikėtų nukreipti taip, kad jie padėtų siekti šio tikslo. Iš pradžių – humanizmo paskaitos. Tu jau turi gerus graikų kalbos pagrindus ir greitai šią kalbą puikiai mokėsi. Sutelk pastangas dviejų klasikinių kalbų studijoms vienu metu. Tai, kas gera ir naudinga, pasiliks visam laikui, nes tiesos ir gėrio niekas negali pakeisti.

10. Aš nesigilinsiu čia į įvairiausias filosofijos ir istorijos mokslų detales, kurias turėsi įsisavinti, kad galėtum vėliau garbingai tarnauti. Šių mokslų išmanymas, kaip ir iškalba bei kitos priemonės, visada yra patikimos apsišvietusio žmogaus pagalbininkės. Noriu duoti dar vieną patarimą – mokykis ir šiuolaikinių kalbų – jos būtinos karjerai, kurią išsirinksi. Šiuo gyvenimo laikotarpiu tavo atmintis labai gera, todėl kalbas įvaldyti bus lengva, o jos ateityje bus labai reikalingos.

11. Kalbą reikia labai gerai išmokti, reikia ją suprasti ir pamilti. Tam tikslui turi skaityti geriausių Italijos autorių knygas, turi šia kalba rašyti. Susirašinėk šia kalba su savo draugais.

12. Po to, kai baigsi paruošiamuosius užsiėmimus, tęsi mokslą universitete. Pasistenk pelnyti savo bendrakursių pasitikėjimą ir draugiškumą, su kiekvienu iš jų būk vienodai malonus ir dėmesingas. Būna neramaus charakterio studentų, kurie mėgsta šlaistytis, kelti erzėlį ir sumaištį su

savo kompanijomis. Tai maras, kurio reikia saugotis visomis išgalėmis, ir pati geriausia priemonė jam išvengti – nesivelti į jų ginčus ir išmones. Tikrasis vyriškumas atsiskleidžia tada, kai be išdavystės, kantriai siekiama savo tikslo, įgyvendinamos pareigos. Tas, kuris baiminasi būti pavadintas bailiu ir savo įžūlumą ar puikybę pristato kaip drąsą, tas dažniausiai ir yra bailys, skundikas. Pastarieji priklauso labiausiai atstumiančių, pasibjaurėtinų asmenų luomui.

13. Pasikliauk žmogumi, kuris prisiims ant savo pečių tavo mokymo ir lavinimo našta. Pats geriausias būdas pelnyti jo pasitikėjimą ir nuoširdų palankumą – pedantiškai vykdyti savo pareigas.

14. Visus tavo išvykos rūpesčius nori prisiimti tavo teta ir dėdė Dolgorukiai, kurie globos tave kaip motina ir tėvas. Nėra reikalo daugiau kalbėti, kaip turi elgtis su savo artimaisiais. Aš tavimi, mano mielas drauguži, visiškai pasitikiu ir esu tikras, kad gerbsi jų valios apraiškas ir dėsi visas pastangas, kad užsitarnautum jų pasitikėjimą ir palankumą.

S. Michael Craven. Laiškas abiturientams

Adolfas Hitleris yra pasakęs: Laimė valdantiejiems, kai žmonės nemąsto. Patarlių knygos autorius šią tiesą pabrėžia, tardamas: [Išmintis] gelbės tave nuo nedorų žmonių kelio, nuo klastingai kalbančiųjų (2, 12).

Šventasis Raštas aiškiai parodo, kad pažinimui, išminčiai ir supratimui Dievas teikia didelę reikšmę, vadinasi, Jis vertina ir mokymąsi, kuris būtinas jiems įgyti. Patarlių knygos ketvirtame perskyrime sakoma: Tebrangina tavo širdis, ką aš sakau; laikykis mano įsakymų, ir gyvensi. Įgyk išminties, įgyk supratimo! <...> įgyk supratimo, nors tai kainuotų visa, ką turi. Toliau Biblija kalba, kad supratimas saugos nuo nuodėmės: Kvaila moteris nepastovi, ji nemokša ir nieko neišmano. Ji sėdi savo namų tarpduryje <...> šaukdama praeivius <...>: „Neišmanėliai, užsukite čionai!“ <...> Bet kvailasis nežino, kad ten šešėliai, o jos svečiai jau Šeolo gelmėse (Pat 9, 13–18).

Dievas žmonių sukūrė pagal savo paveikslą, vadinasi, esame apdovanoti Dievui būdingomis savybėmis, pavyzdžiui, kūrybingumu, atjauta, meile ir t. t. Dievas mus apdovanojo ir protu. Kitaip tariant, Dievas mums suteikė gebėjimą protauti ir mąstyti. Būtent dvasia turi viešpatauti kūne, būtent protas, apšviestas dieviškojo apreiškimo, turi valdyti mūsų aistras. Tačiau mūsų mintys yra iš prigimties sugedusios, todėl ir joms reikalingas perkeitimas ir atnaujinimas (žr. Rom 12, 1–2). Tai apima ir mokymąsi, ir čia skirtumo tarp pasaulietiško ir švento nėra. Visas bet kurio dalyko mokymasis gali būti protingai plėtojamas ir racionaliai suvokiamas bendrame teologijos kontekste.

Anksčiau mūsų valstybės istorijos socialiniame ir kultūriniame gyvenime vyravo būtent krikščioniška gyvensena ir pasaulėžiūra, apimanti ir formuojanti beveik kiekvieną Amerikos socialinio ir kultūrinio gyvenimo aspektą. Krikščioniškosios vertybės ir principai formavo socialinį ir moralinį

konsensusą, krikščionys vadovavo daugumai kultūros institucijų. Iš esmės tai priklausė nuo ano meto švietimo sistemos, kuri rėmėsi krikščioniškuoju realybės suvokimu.

Visi per pirmąją Jungtinių Amerikos Valstijų nepriklausomybės amžių įsteigti universitetai buvo įkurti įvairių protestantiškų denominacijų arba Romos Katalikų Bažnyčios. Atsidavimas intelektualumui, moksliskumui ir akademiškumui buvo pamatinė Bažnyčios misijos dalis. Tai nebuvo tiesiog atsitiktinis religingos visuomenės veiksmas. Ana krikščionių karta suprato ir vykdė biblinį mandatą valdyti kūrinių, plėsti Dievo karalystę ir būti druska ir šviesa. Šitai jie vykdė atsakingai, pasitelkdami intelektą. Jie suprato, kad raštingame pasaulyje krikščionims tenka pareiga būti tarp intelektualų elito ir kad būdami išsimokslinę jie savo ruožtu formuos kultūrą ir platins Dievo karalystę.

Palyginkime tai su šių dienų Amerikos Bažnyčios būkle. Mes ne vien faktiškai užleidome visas kultūrą formuojančias institucijas, bet iš esmės apleidome ir savąjį išipareigojimą ugdyti krikščioniškąjį mąstymą. Daugybė tyrimų atskleidžia stulbinamą mūsų visuomenės biblinio ir teologinio neišmanymo lygį.

Didžioji dauguma jūsų bendraamžių abiturientų yra intelektualiai menkai pasirengę ginti tikėjimą (o dar menkliau pasirengę jį skleisti) dabartiniuose universitetuose įprastomis intelektualinio, moralinio ir dvasinio puolimo sąlygomis. <...> Per pastarąją šimtmetį krikščionybei netekus įtakos kultūrą formuojančioms institucijoms, įvyko pamatinis šios šalies viešosios filosofijos pokytis. Kiekvienas viešojo gyvenimo ir kultūros aspektas tapo nuodugniai ir beveik visiškai sekuliarizuotas. Štai į tokį pasaulį jūs dabar ir leidžiatės. Tai pasaulis, kuriame ištisa amžiaus srovė yra nukreipta prieš tuos, kurie šiandien neša krikščionio vardą.

Vis dėlto krikščionims per daugelį amžių yra tekę atsidurti daug sunkesnėse aplinkybėse. Tie „mąstantys“ krikščionys su bebaime tvirtybe ir intelektualiniu atsidavimu liudijo priartėjusią Dievo viešpatystę (t. y. skelbė evangeliją), sukeldami didžiulį socialinį ir kultūrinį pokytį. Dabar šis uždavinys tenka jums!

Jūs stovite prie suaugusiųjų nepriklausomybės skardžio, tarsi rengdamiesi persikelti per Jordaną ir paveldėti žemę. Tiems iš jūsų, kurie ketinate tęsti mokslus, pasakysiu štai ką: dabar nuspręskite, koks bus jūsų mokymosi tikslas. Galite mokslo siekti – kaip kad siekia pasaulis – vien kaip priemonės tikslui. Kitaip tariant, kad gautumėte gerą darbą. Tačiau toks tikslas labai lėkštas. Gyvenimo prasmę jis linksta sumenkinti iki finansiniu saugumu grindžiamos asmeninės ramybės. Šitaip mokymasis tampa paprasčiausia priemone saviems tikslams siekti.

Tikrasis mokymosi tikslas, kaip rašė didis krikščionis poetas Miltonas, yra atstatyti iš mūsų pirmųjų tėvų paveldėtus griuvėsius. Raginu jus, kad būtent tai būtų jūsų tikslas, siekiant aukštesnio išsilavinimo. Išnaudokite šį laiką išminčiai įgyti, kad geriau suprastumėte kultūrą, kurioje gyvenate, ir formuotumėte sąmoningą krikščionišką gyvenimo ir realybės suvokimą, kad pasaulyje galėtumėte tarnauti Dievo atperkamiesiems tikslams.

Taip pat raginčiau jus nieko nepaisyti ir vyti Kristų – rizikuokit visu savo gyvenimu dėl amžinybės! Nesitenkinkite mažais žingsneliais Karaliaus tarnyboje, o dideliais žingsniais drąsiai meskite iššūkį pasaulio lengvabūdiškumui ir nerūpestingam Viešpaties ir Išganytojo nepaisymui. Kad ir kuria kryptimi jus nuves jūsų studijos, kad ir kokią karjerą pasirinksite: pedagogiką, politiką, teisę, tiksluosius ar technikos mokslus, žurnalistiką, dailę, verslą, – studijuokite dalykus taip, kad inkorporuotumėte šias sferas į Dievo karalystę. Šią atmintinę jūsų gyvenimo akimirką dera šie Pakartoto Įstatymo knygos žodžiai:

Šiandien padėjau prieš tave gyvenimą ir gerovę, mirtį ir pražūtį. Jei laikysiesi Viešpaties, savo Dievo, įsakymų, kuriuos šiandien tau duodu, mylėsi Viešpatį, savo Dievą, eisi jo keliais, laikysiesi jo įsakymų, įstatų ir įsakų, klestėsi ir tapsi gausus, o Viešpats, tavo Dievas, laimins tave krašte, kurio eini paveldėti. Tačiau jei tavo širdis nusigręš, jei neklausysi ir būsi išvestas iš kelio garbinti svetimų dievų ir jiems tarnauti, šiandien tau persakau, kad tikrai žūsi. Ilgai neišliksi žemėje, kurios, pereidamas Jordaną, eini paveldėti (Įst 30, 15–18).

Visi abiturientai, raginu jus! Eikite ir paveldėkite tą žemę, atsiimkite ją Kristaus vardu – Jo šlovei ir Jo Karalystei.

Cituota iš *The Christian Post*, vertė Kęstutis Pulokas (www.bernardinai.lt 2010-05-29).

5.8. Modulo *Religijos filosofija* diagnostinių užduočių pavyzdžiai

1. Pamėginkite analizuoti, ar Platono Olos alegorijoje pasakojama kiekvieno žmogaus, vadinasi ir Jūsų, gyvenimo istorija? Remkitės savo patirtimi. Pamėginkite nuosekliai apmąstyti ir interpretuoti visus šiuos alegorijos fragmentus ir pagrįskite arba paneikite jų sąsajas su Jūsų gyvenimu*:

- a) „Kojos ir kaklas iš pat mažens surakinti grandinėmis, todėl jie negali pasijudinti iš vietos ar pasukti galvos į šalį ir visą laiką mato tik tai, kas yra prieš juos.“

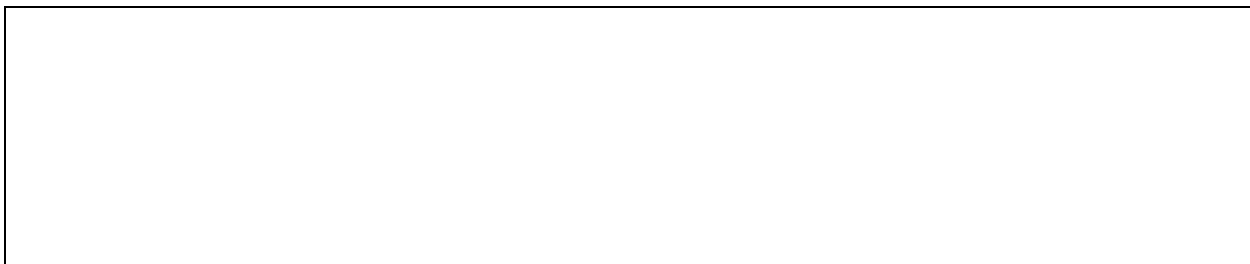
- b) Jie nėra matę nieko kita, „išskyrus šešėlius, kuriuos ugnis meta ant prieš juos esančios olos sienos.“ „Kaliniai tikrove laikytų ne ką kitą, o pro šalį nešamų daiktų šešėlius.“ „Jie tenai reikšdavo pagarbą ir girdavo vienas kitą, apdovanodavo tą, kuris geriausiai įžiūrėdavo pro šalį slenkančius daiktus ir geriausiai įsimindavo juos.“

- c) „Jei kuriam nors iš jų nuimtų grandines ir priverstų jį atsistoti, pasukti galvą, vaikščioti, pažvelgti aukštyn – į šviesą, visa tai jam sukeltų skausmą.“ „Jį priverstų žiūrėti tiesiai į pačią šviesą, jam imtų skaudėti akis, ir jis apsisukęs bėgtų atgal prie tų daiktų, kuriuos įstengia matyti, ir manytų, kad jie tikresni už tuos, kuriuos jam rodo.“

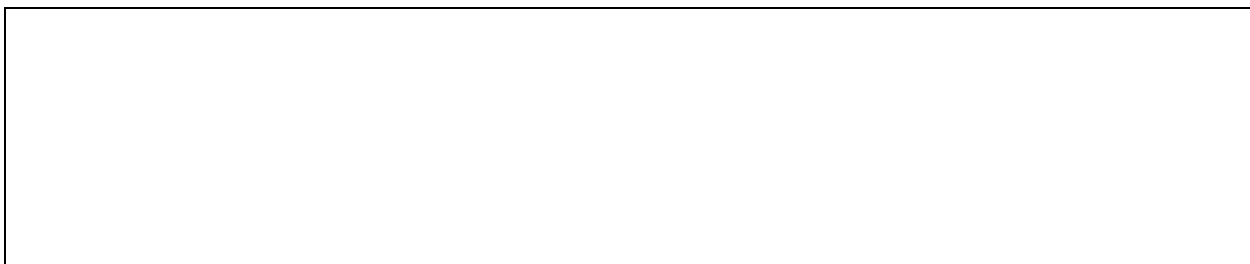
* Cituojamas šaltinis: Platonas. *Valstybė*. Vilnius: Mintis, 1981. VII kn. I, II dalys.

- d) Jeigu „kas nors jėga temptų jį šlaitu aukštyn ir nepaleistų tol, kol neišvilks į šviesą, argi jis nekentėtų ir nesipiktintų šitokia prievarta?“

e) „Iškopęs į viršų, jis būtų apakintas stiprios šviesos ir negalėtų žiūrėti nė vieno iš tų tikrų dalykų, apie kuriuos jam kalba.“ „Jis pirmiau turėtų priprasti.“

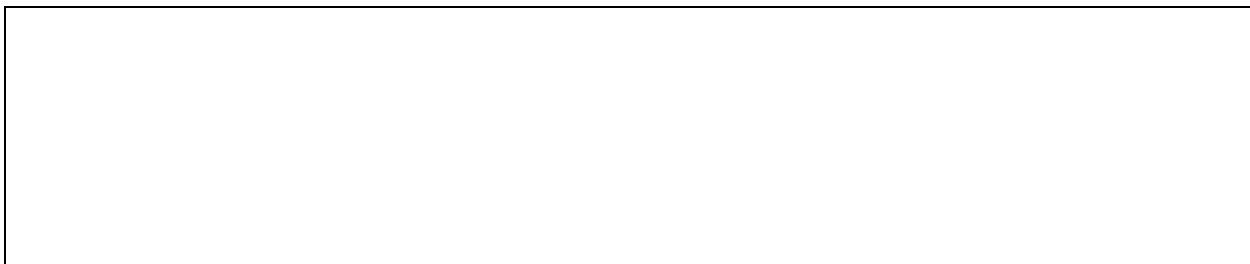
f) „Jis prieitų išvadą, kad nuo Saulės priklauso ir metų laikai, ir metų tėkmė, kad ji valdo visa regimajame pasaulyje ir pati kažkokiu būdu yra priežastis viso to, ką jis ir kiti kaliniai matė oloje.“

g) Ar „jis nelaikytų palaima savo padėties pasikeitimo ir negailėtų savo draugų?“ Jis norėtų verčiau „bet ką iškęsti, negu laikytis kalinių pažiūrų ir gyventi taip, kaip jie.“

h) „Jei šitas žmogus vėl nusileistų į olą ir užimtų savo ankstesnę vietą“, jo akis uždengtų tamsa, „taip staiga pasitraukus nuo Saulės šviesos.“ Kol jo „akys apsipras“, jis keltų jiems juoką. „Ar nesakytų jie, kad, užkopęs aukštyn, jis sugadino akis, ir todėl nesą verta nė mėginti išlipti į viršų.“

i) Tą „kuris bandytų juos išlaisvinti ir išvesti į viršų“, jie nužudytų „jei tik jis pakliūtų jiems į rankas.“

2. Perskaitytą tekstą atsakykite į klausimus:

Dievo buvimas gali būti įrodomas penkiais būdais. Pirmasis ir aiškesnis būdas išplaukia iš judėjimo (ex motu) supratimo. Juk yra aišku ir įrodoma pojūčiais, kad kai kas šiame pasaulyje juda. Tačiau visa, kas juda, yra judinama kieno nors kito. Juk tai, kas juda, juda tik dėl to, kad yra potencialus to, kurio link juda, atžvilgiu. O išjudinti kas nors gali todėl, kad pats yra veikiantis: juk išjudinti ką nors yra ne kas kita, kaip daikto potencialą paversti veiksmu. Tačiau jokio daikto potencialios negalima paversti veiksmu kitaip, kaip tik tam tikros veikiančios būties dėka. Pavyzdžiui, veikianti ugnies šiluma priverčia potencialią medžio šilumą virsti veikiančia šiluma; taip ji išjudina medį ir keičia jį. Tačiau neįmanoma, kad tas pats daiktas kartu būtų ir veikiantis, ir potencialus tuo pačiu atžvilgiu. Toks jis gali būti tik skirtingais atžvilgiais. Tai, kas yra aktualiai šiltas, tuo pačiu metu gali būti ne potencialiai šiltas, bet tik potencialiai šaltas. Lygiai taip pat neįmanoma, kad kas nors tuo pačiu atžvilgiu ir tuo pačiu būdu būtų ir judinantis (movens), ir judinamas (motum), kitaip tariant, pats būtų savo judėjimo priežastis. Taigi visa, kas juda, turi būti judinama kieno nors kito. O jeigu judinamas daiktas ir pats juda, vadinasi, jį judina dar kas nors kitas, ir t. t. Tačiau tai negali tęstis iki begalybės, nes tokiu atveju nebūtų pirmojo judintojo ir kartu jokio kito judintojo, nes antros eilės judintojai juda tik tiek, kiek patys yra išjudinti pirmojo judintojo. Pavyzdžiui, lazda juda tik tiek, kiek yra rankos išjudinta. Taigi būtina prieiti iki kažkokio pirmojo judintojo, kurio niekas kitas nejudina. Tokiu judintoju visi laiko Dievą.

Klausimai

- a) Kokio žymaus teksto dalis yra šis fragmentas? Kas jo autorius? Jei galite, nurodykite veikalo pavadinimą.

- b) Savais žodžiais paaiškinkite tekste suformuluotą argumentą.

- c) Kokį Dievą šiame argumente mėginama įrodyti – religijos Dievą ar filosofų Dievą, Absoliutą? Atsakymą pagrįskite.

3. Perskaitykite maldą ir 4–5 sakiniais suformuluokite argumentuotą teorinį jame išsakytos patirties atitikmenį. Įvardinkite poetinės maldos ir teorinių teiginių skirtumą bei santykį su asmenine patirtimi, kurią jie abu nusako (iki 200 žodžių).

VIEŠPATIE, KODĖL LIEPEI MAN MYLĖTI

*Viešpatie, kodėl įsakei man mylėti visus žmones, savo brolius?
Aš bandžiau tai daryti, bet išsigandęs grįžtu pas Tave...
Viešpatie, vienas aš buvau toks ramus,
buvau taip patogiai ir ramiai įsitaisęs.
Mano dvasia buvo rami, aš gerai jaučiausi.
Buvau vienas, bet santaikoje su savimi.
Jaučiausi saugus nuo vėjo, lietaus ir purvo.
Būčiau likęs švarus savo vienatvės bokšte.*

*Bet Tu, Viešpatie, radai plyšį mano tvirtovėje.
Tu privertei mane šiek tiek praverti duris.
Žmonių riksmas privertė mane krūptelėti,
tarsi lietaus šuoras, krisdamas į neprisidengtą veidą;
tarsi audringas vėjas mane sukrėtė draugystė,
tarsi saulės spindulys nepastebimai įsiskverbė
ir sukėlė sieloj nerimą Tavo malonė,
ir aš, būdamas neišmintingas,
palikau duris truputį praviras.*

*Viešpatie, dabar aš žuvęs!
Lauke manęs tykojo žmonės.
Aš nežinojau, kad jie taip arti, –
tuose pačiuose namuose, toje gatvėje, įstaigoje, –
mano kaimynas, mano bendradarbis, mano draugas.
Pravėręs duris, pamačiau juos ištiestomis rankomis,
godžiu žvilgsniu, ilgesinga siela,
trokštančius išmaldos tarsi elgetos prie bažnyčios durų.*

*Pas mane apsigyveno patys pirmieji.
Juk mano širdyje buvo truputis vietos.
Aš priėmiau juos, aš būčiau jais rūpinęsis,
būčiau juos glamonėjęs, prižiūrėjęs, –
savo mažuosius avinėlius, savo mažąją kaimenę.
Tu jau būtum buvęs patenkintas, Viešpatie:*

*jie buvo gerai aprūpinti, gerbiami, švarūs, tvarkingi.
Iki kol viskas daryta išmintingai...*

*Tačiau aš nepastebėjau tų, kurie atsekė iš paskos,
nes pirmieji juos užstojo.
Tų buvo daugiau, jie buvo didesni vargšai,
jie užplūdo mane neperspėję.
Aš vėl turėjau užsidaryti, turėjau surasti savyje vietas.*

*Dabar jie susirinko iš visur,
lyg nesiliaujančios bangos jie stumia ir gena vieni kitus.
Jie susirinko iš visur – iš viso miesto, iš viso krašto,
iš viso pasaulio, be skaičiaus, be galo.
Jie renkasi ne po vieną, bet būriais, virtinėmis,
susikibę, susirišę, susimaišę – tikros žmonijos atplaišos.*

*Jie ateina ne vieni, o apsikrovę sunkiais nešuliais
neteisybės, pykčio, neapykantos, kančios ir nuodėmės našta...
Jie velka paskui save pasaulį,
tempia surūdijusį, beprasmišką šlamštą
arba godžiai vaikosi, kas modernu,
ir naudojasi tuo be prasmės, be tikslo.*

*Viešpatie, man skaudu dėl jų!
Jie painiojasi man kelyje, jiems niekas nerūpi.
Jie baisiai išalkę, jie praris mane!
Aš jau nieko nebegaliu padaryti;
kuo daugiau ateina, kuo labiau beldžiasi į duris,
tuo plačiau durys atsiveria...*

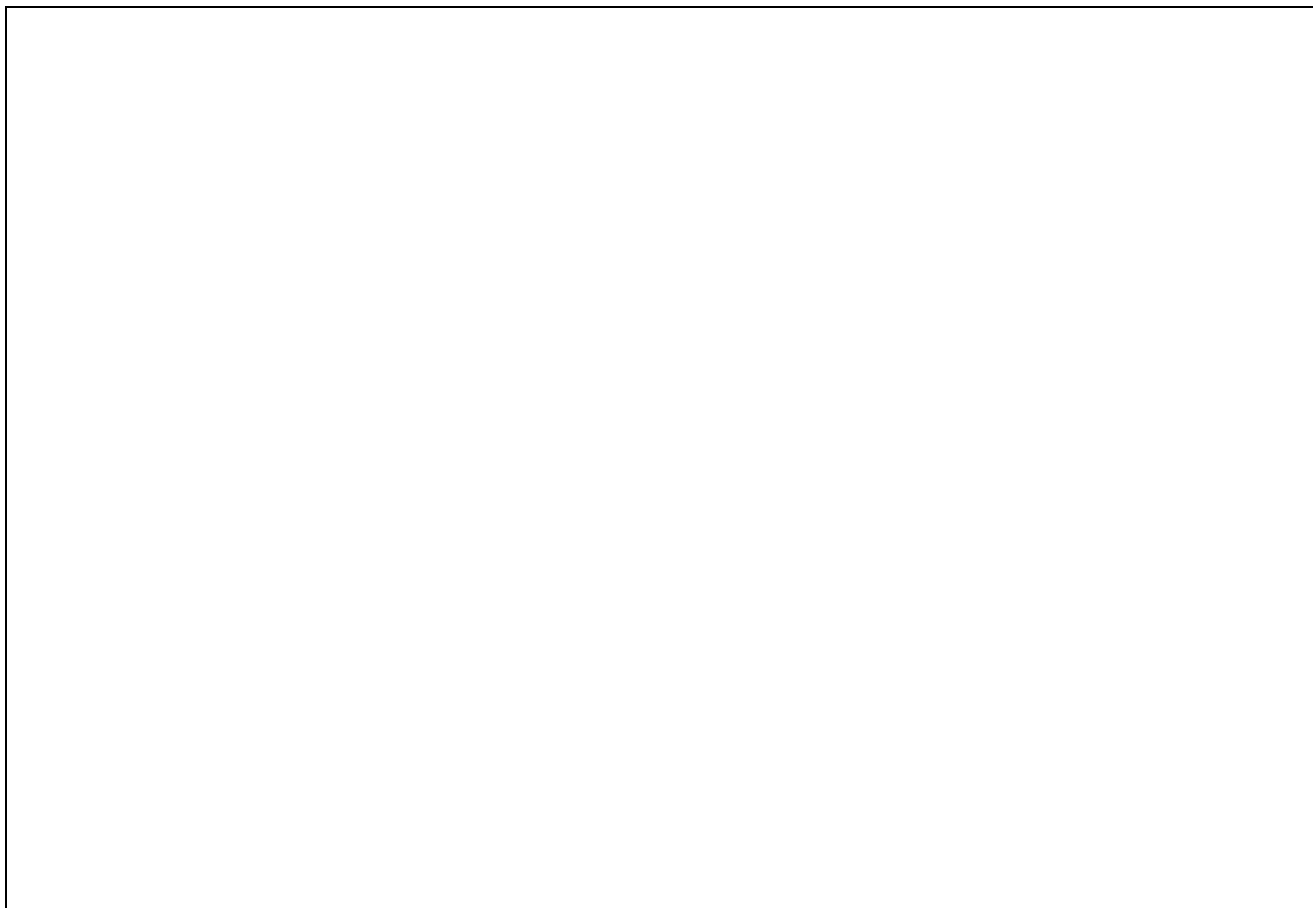
*Ak, Viešpatie, mano durys atviros ligi galo!
Aš daugiau nebegaliu! To man per daug!
Tai jau nebe gyvenimas!*

*O kaip mano padėtis?
O kaip mano šeima?
O mano ramybė?
O mano laisvė?
O kaip aš pats?*

*Ak, Viešpatie, aš visko netekau: aš jau daugiau nebe aš;
mano paties namuose man jau nebėra vietos.*

*Nebijok, – sako Viešpats, – tu laimėjai viską;
nes kai pas tave atėjo žmonės,
ir Aš, tavo Dievas, ir aš, tavo Tėvas,
nepastebimai įėjau drauge su jais.*

Cituota iš kn. *Überall treffe ich auf Dich, mein Gott.* // *Rūpintojėlis.* Kaunas, 2000, p. 44–46.

4. Perskaitykite šią Šventojo Rašto ištrauką (Mt 14,13–21)** ir apibūdinkite keturias teksto reikšmes:

¹³ Tai išgirdęs, Jėzus laiveliu nuplaukė į dykvietę, į vienumą. Minios sužinojo ir iš miestų pėsčiomis nusekė paskui. ¹⁴ Kai išlipo į krantą ir pamatė daugybę žmonių, Jėzui pagailo jų, ir jis išgydė jų ligonius. ¹⁵ Atėjus vakarui, prisiartino mokiniai ir tarė: „Vietovė tuščia, ir jau vėlus metas. Atleisk žmones, kad, nuėję į kaimus, nusipirktų maisto.“ ¹⁶ Jėzus atsakė: „Nėra reikalo jiems iš čia eiti. Jūs duokite jiems valgyti.“ ¹⁷ Jie atsiliepė: „Mes čia teturime penkis kepalikus duonos ir dvi žuvis.“ ¹⁸ Jėzus tarė: „Atneškite man juos.“ ¹⁹ Ir, liepęs miniai susėsti ant žolės, jis paėmė penkis kepalikus ir dvi žuvis, pažvelgė į dangų, sukalbėjo palaiminimą, laužė ir davė mokiniams, o tie dalijo žmonėms. ²⁰ Visi valgė ir pasisotino. Ir surinko nulikusius kąsnelius, iš viso dvylika pilnų pintinių. ²¹ O valgytojų buvo apie penkis tūkstančius vyrų, be moterų ir vaikų.

Istorinė (tiesioginė) reikšmė _____

_____

Moralinė (tropologinė) reikšmė _____

_____

Alegorinė reikšmė _____

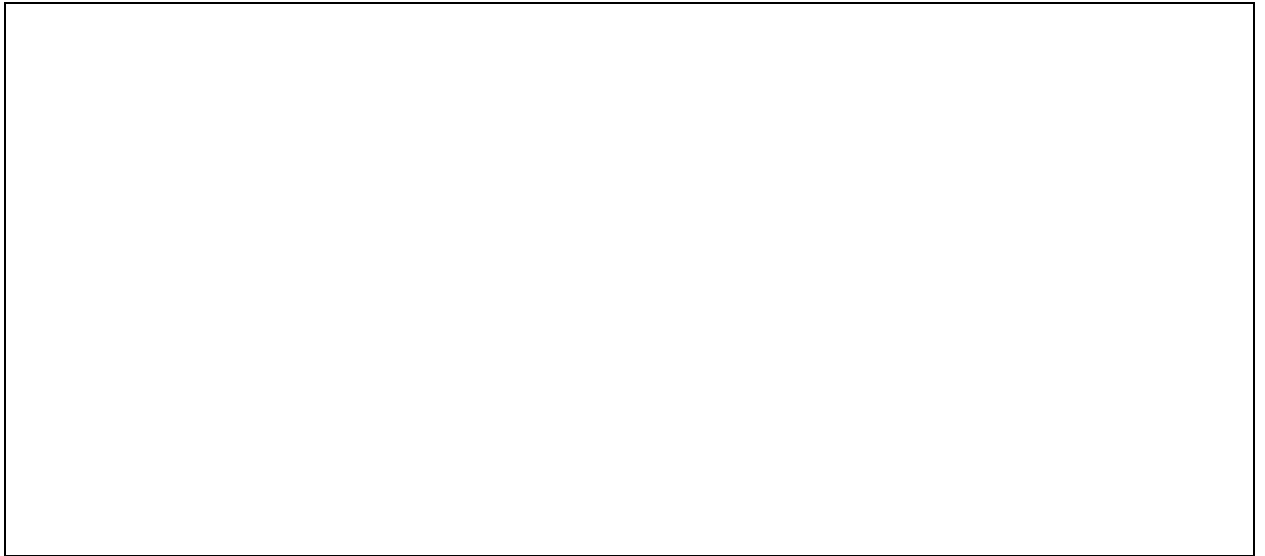
_____

Anagoginė reikšmė _____

_____

5. Pamėginkite sukurti filosofo maldą.

** ŠVENTASIS RAŠTAS. Senasis ir Naujasis Testamentas. Vilnius: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija, 2009, p. 2111–2112.

6. Rekomenduojama literatūra

6.1. Modulis *Filosofinė etika*

Dalykiniai šaltiniai

- Anzenbacher A. *Etikos įvadas*. Vilnius: Aidai, 1995.
- Baranova J. *Etika: filosofija kaip praktika*. Vilnius: Tyto alba, 2002.
- Baranova J. *XX amžiaus moralės filosofija: pokalbis su Kantu*. Vilnius: VPU leidykla, 2004.
- Baranova J. *Filosofija ir literatūra: priešpriešos, paralelės, sankirtos*. Vilnius: Tyto alba, 2006.
- Buberis M. *Dialogo principas I: Aš ir Tu*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
- Girnius J. *Filosofijos pagrindai. Gimnazinis kursas*. // Raštai T. 1. Vilnius: Mintis, 1991.
- Girnius J. *Laisvė ir būtis*. // Raštai T. 1. Vilnius: Mintis, 1991.
- Girnius J. *Žmogiškoji kančios prasmė*. // Raštai T. 1. Vilnius: Mintis, 1991.
- Girnius J. *Žmogus be Dievo*. // Raštai T. 2. Vilnius: Mintis, 1992.
- Girnius J. *Idealas ir laikas*. // Raštai T. 3. Vilnius: Mintis, 1995.
- Girnius J. *Lietuviškojo charakterio problema*. // Raštai T. 3. Vilnius: Mintis, 1995.
- Jaspers K. *Filosofijos įvadas*. Vilnius: Pradai, 1998.
- Kardelis N. *Pažinti ar suprasti? Humanistikos ir gamtotyros akiračiai*. Vilnius: Naujasis Židinys–Aidai, 2008.
- Levinas E. *Apie Dievą, ateinantį į mąstymą*. Vilnius: Aidai, 2001.
- Maceina A. *Jobo drama*. // Raštai T. 3. Vilnius: Mintis, 1990.
- Maceina A. *Filosofijos kilmė ir prasmė*. // Raštai T. 6. Vilnius: Mintis, 1994.
- Maceina A. *Filosofija ir kultūra*. // Raštai T. 9. Vilnius: Margi raštai, 2004.
- MacIntyre A. *Trumpa etikos istorija. Dorovės filosofijos istorija nuo Homero iki dvidešimto amžiaus*. Vilnius: Charibdė, 2000.
- Plečkaitis R. *Tolerancija*. Vilnius: Pradai, 1998.
- Taylor Ch. *Autentiškumo etika*. Vilnius: Aidai, 1996.
- Williams B. *Etika ir filosofijos ribos*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2004.
- Wojtyla K. *Asmuo ir veiksmai*. Vilnius: Aidai, 1997.
- Wojtyla K. *Meilė ir atsakomybė*. Vilnius: Alka, 1994.

Pedagoginiai ir metodiniai šaltiniai

- Aškinytė R., Degėsys L. *Etika kaip loginio mąstymo teorija ir praktika*. Vilnius: VPU leidykla, 2004.
- Baranova J. *Metodinės rekomendacijos mokytojui, dirbančiam pagal „Filosofinės etikos chrestomatiją 11–12 kl.“*. Vilnius: ŠAC leidykla, 2000.
- Duoblienė L. *Mąstymo ugdymas mokant filosofijos gimnazijoje: daktaro disertacijos santrauka*. Vilnius, VU leidykla, 2000.
- Duoblienė L. *Šiuolaikinė ugdymo filosofija: refleksijos ir dialogo link*. Vilnius: Tyto alba, 2006.
- Petty G. *Šiuolaikinis mokymas. Praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto alba, 2007.
- Petty G. *Įrodymais pagrįstas mokymas. Praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto alba, 2008.
- Marzano R. J. *Naujoji ugdymo tikslų taksonomija*. Vilnius: Žara, 2005.
- Ozmon H. A., Craver S. M. *Filosofiniai ugdymo pagrindai*. Vilnius: Leidybos centras, 1996.
- Pollard A. *Refleksyvusis mokymas: veiksminga ir duomenimis paremta profesinė praktika*. Vilnius: Garnelis, 2006.
- Sprindžiūnas A. *X–XII klasių mokinių tolerancijos ugdymas. Daktaro disertacijos santrauka*. Vilnius: VU leidykla, 2000.

6.2. Modulis *Profesinė etika*

1. Arlacchi P. *Mafija ir verslas: mafijos etika ir kapitalizmo dvasia*. Vilnius: Tyto alba, 1998.
2. Beržinskas G. *Etika gyvenime ir versle: pažinimas ir taikymas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2002.
3. *Dalykinė etika: pasaulinės tendencijos ir postsocialistinių šalių aktualijos*. Sud. N. Vasiljevienė. Kaunas: Technologija, 2002.
4. Gefenas E. *Hipokrato priesaika*. Vilnius: LFSI, 1998.
5. Kučinskas V. *Vadovavimo etika*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2003.
6. Laurinavičius A. *Administravimo pareigūnų etika*. Mokymo leidinys. Kaunas, 2001.
7. *Lietuvos etikos kodeksai, nuostatai, taisyklės*. Sud. G. Butkus. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006.
8. Liubarskienė Z. *Normatyvioji medicinos etika*. Kaunas: KMU leidykla, 2005.
9. Misevičius V. *Verslo etikos ir bendravimo organizavimo pagrindai: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija, 2003.
10. Mozūraitė V. *Profesinė etika*. Vilnius: VU KF, 2001.
11. Palidauskaitė J. *Etika valstybės tarnyboje: mokslinė monografija*. Kaunas: Technologija, 2009.
12. Palidauskaitė J. *Viešojo administravimo etika*. Kaunas: Technologija, 2001.
13. Paulavičiūtė A. *Verslo etikos būklė Lietuvoje*. Vilnius: Ciklonas, 2004.
14. Pruskus V. *Verslo etika: laiko iššūkiai ir atsako galimybės*. Vilnius: Enciklopedija, 2003.
15. Razauskas R. *Aš vadovas: gero vadovo beiėškant*. Vilnius: Pačiolis, 1997.
16. Širinskienė A., Narbekovas A. *Medicinos etika : mokomasis leidinys*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2007.
17. Ten Have H. A. M. J., Ter Meulen R. H. J., Van Leeuwen E. *Medicinos etika*. Vilnius: Charibdė, 2003.
18. *Valstybės tarnautojų etika*. Sud. Gyula Gulyas. Vilnius: Margi raštai, 2002.
19. Vasiljevienė N. *Verslo etika ir elgesio kodeksai: filosofinės ištakos, metodologiniai pagrindai ir šiuolaikinės praktikos bruožai*. Kaunas: Naujasis lankas. 2000.
20. Vasiljevienė N. *Organizacijų etika: institucinės etikos vadybos sistemos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006.
21. Vyšniauskienė D., Kundrotas V. *Verslo etika*. Kaunas: Technologija, 1999.
22. Vyšniauskienė D., Minkutė R. *Socialinės veiklos profesinė etika*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2008.
23. Williams J. R. *Medicinos etikos vadovas*. Vilnius: Lietuvos gydytojų sąjunga, 2007.
24. Žemaitis V. *Bendravimo etika*. Vilnius: Ethos, 1998.

Interneto portalai

Mokomoji medžiaga valstybės tarnautojams: Skaidrumo ir atsakomybės didinimas viešajame sektoriuje. Viešojo sektoriaus išteklių serija.

<http://www.stt.lt/lt/menu/antikorupcinis-svietimas/mokomoji-medziaga/>

Mokomoji medžiaga bendrojo lavinimo mokyklų moksleiviams. Metodinė priemonė: Antikorupcinio ugdymo galimybės bendrojo lavinimo mokykloje.

<http://www.stt.lt/lt/menu/antikorupcinis-svietimas/mokomoji-medziaga/>

Medicinos ir sveikatos priežiūros etikos struktūra.

http://www.vsv.lt/mokymas/Medicinos_ir_sveikatos/index.html

Straipsniai

1. Abromaitytė-Sereikienė L. Marketingo etika Lietuvos žiniasklaidoje: žiniasklaidos turinio vadovų ir marketingo / pardavimo vadovų etinių nuostatų palyginimas. // *Informacijos mokslai*, 2010, t. 52, p. 84–95.
2. Kalenda Č. Taikomoji etika: iškilimas ir ypatybės Lietuvoje. // *Filosofija. Sociologija*. 2009, t. 20, nr. 1, p. 55–62.
3. Gefenas E. Šiuolaikinė medicina ir dorovinės dilemos. // *Medicina*, 1997 (33) (11 priedas), p. 21–25.
4. Genevičiūtė N., Vasiljevas A. Vartotojų elgsenos pokyčiai verslo etikos kontekstuose: nauji epochos iššūkiai įmonėms. // *Tiltai*. Klaipėda: KU, 2003, nr. 13, p. 152–163.
5. Jakavonytė L. Dalykinės etikos dėstymo strategijos. // *Problemos*. 2006, (69), p. 176–183.
6. Jurčiukonytė A., Vasiljevienė N. „Vokelių skandalas“: viešosios moralės anatomija // *Baltos lankos: tekstai ir interpretacijos*. Vilnius: Baltų lankų leidyba, 2008, nr. 28, p. 106–136.
7. Laumenskaitė E. Verslo etikos funkcionalumas. // *Filosofija. Sociologija*. 2003, nr. 4, p. 7–14.
8. Liubarskienė Z. Praktinės etikos vertės klausimai sveikatos priežiūroje. // *Medicina*, 2007, 43 (12) p. 930–934.
9. Palidauskaitė J. Elgesio kodeksai: naujos teorinės paradigmos ir praktiniai įgyvendinimo aspektai. // *Viešojo politika ir administravimas*. 2003, nr. 6, p. 55–64.
10. Palidauskaitė J. Etikos infrastruktūros teoriniai ir praktiniai aspektai. // *Tiltai*. 2003, nr. 3, p. 25–33.
11. Palidauskaitė J. Etiniai iššūkiai „naujamajai viešajai vadybai“. // *Naujoji viešojo vadyba*. Kaunas: Technologija, 2007, p. 76–99.
12. Palidauskaitė J. Interesų konflikto vadyba: nuo teorinio ir teisinio draudimo link praktinio realizavimo galimybių. // *Organizacijų vadyba: Sisteminiai tyrimai*. 2005, nr. 3, p. 125–140.
13. Palidauskaitė J. Korupcijos ir atsakomybės problema viešojo administravimo sistemoje. // *Viešojo politika ir administravimas*. 2005, nr. 13, p. 25–38.
14. Palidauskaitė J. Korupcijos sklaidos formos Lietuvoje: tarp sovietinio palikimo ir rinkos padiktuoto pragmatizmo. // *Viešojo politika ir administravimas*. 2006, nr. 18, p. 57–72.
15. Palidauskaitė J. Motyvacijos unikalumas valstybės tarnyboje. // *Viešojo politika ir administravimas*. 2007, nr. 19, p. 33–45.
16. Palidauskaitė J. Valstybės tarnautojų pareigos ir teisės Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje. // *Viešojo politika ir administravimas*. 2006, nr. 16, p. 16–26.
17. Palidauskaitė J. Valstybės tarnautojų veiklos teisinis reglamentavimas: etinis aspektas. // *Viešojo politika ir administravimas*. 2003, nr. 4, p. 82–90.
18. Palidauskaitė J. Viešojo administravimo etikos institucionalizacija. // *Tiltai*. 2004, nr. 2 (27), p. 53–63.
19. Palidauskaitė J. Viešojo administravimo profesinės vertybės: vadybinė perspektyva. // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. 2004, nr. 29, p. 135–150.
20. Palidauskaitė J. Viešojo administravimo profesinių vertybių teoriniai aspektai. // *Filosofija. Sociologija*. 2004, nr. 1, p. 33–38.
21. Palidauskaitė J., Didžiulienė R. Viešojo administravimo etikos aspektai Lietuvoje. // *Viešojo politika ir administravimas*. 2002, nr. 1, p. 61–66.
22. Palidauskaitė J., Ibenskas R. Valstybės užvaldymas Lietuvoje: priežastys ir formos. // *Viešojo politika ir administravimas*. 2007, nr. 21, p. 61–75.
23. Palidauskaitė J., Purvinis O., Vaičekonienė V. Lietuvos valstybės tarnautojų etosas: sociologinė perspektyva. // *Viešojo politika ir administravimas*. 2003, nr. 5, p. 48–56.
24. Palidauskaitė J., Raudonienė A. Antikorupcinės kultūros gairės Lietuvoje. // *Kultūrologija*. 2004, kn. 11. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, p. 55–76.
25. Palidauskaitė J., Staponienė V. Efektyvumo ir etikos santykis valstybės tarnyboje. // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Šiauliai: Šiaulių universitetas, 2004, nr. 4, p. 164–170.

26. Palidauskaitė J., Staponienė V. Rinkos ir demokratijos vertybių susidūrimas valstybės taryboje: priešprieša ar suderinamumas? // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. 2005, nr. 5, p. 292–295.
27. Palidauskaitė J., Vaisvalavičiūtė A. Antikorupcinio švietimo Lietuvoje svarba. // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Šiauliai: Šiaulių universitetas. 2005, nr. 5, p. 287–291.
28. Petuškienė E., Glinskienė R. Profesinės etikos institucionalizavimo įtaka individo adaptacijai organizacijoje. // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2008, nr. 3 (12), p. 219–230.
29. Vasiljevas A., Genevičiūtė N. Šiuolaikinės tarptautinio verslo problemos ir socialinio kontrakto etika. // *Tiltai*. Klaipėda: KU, 2001, nr. 2 (4), p. 18–31.
30. Vasiljevienė N. Ekonomikos humanizacija – efektyvios Lietuvos ūkio integracijos į Europos Sąjungą sąlyga. // *Ekonomika: mokslo darbai*. 2003, t. 63, p. 66–86.
31. Vasiljevienė N. Etika ir elgesio technologija: prieštaravimas ar suderinamumas. // *Humanistica*. Kaunas: KTU, 1998, nr. 2, p. 26–35.
32. Vasiljevienė N. Etikos institucionalizacija – postmodernistinė humanistikos paradigma. // *Humanistica*. Kaunas: KTU, 2001, nr. 2 (10), p. 49–62.
33. Vasiljevienė N. Konkurencingumo plėtojimo tendencijos organizacijose ir šiuolaikinės etikos institucionalizacija. // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. 2001, nr. 20, p. 217–234.
34. Vasiljevienė N. Organizacijų etika kaip naujų vadybos technologijų raiška // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. 2006, nr. 37, p. 169–184.
35. Vasiljevienė N. Verslo etikos metodologinės problemos. // *Ekonomikos reforma Rytų ir Vidurio Europoje*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 1999, p. 335–353.
36. Vasiljevienė N. Verslo etikos paradigmos specifika. // *Mokslas kultūros kontekste*. Kaunas: Technologija, 1999, p. 132–140.
37. Vasiljevienė N., Kubka J. Organizacijos etika ir kultūra: būti ar atrodyti. // *Tiltai*. Klaipėda: KU, 2003, nr. 13, p. 482–491.
38. Vasiljevienė N., Lewicka-Strzalecka A. Verslo etika ir etiniai organizacijų vadybos aspektai. // *Tiltai*. Klaipėda: KU, 2001, nr. 4, p. 47–55.

6.3. Modulis *Šeimos etika*

1. Bauman Z. *Likvidi meilė: apie žmonių ryšių trapumą*. Vilnius: Apostrofa, 2007.
2. *Emigracija ir šeima: vaikų ugdymo problemos ir iššūkiai*. Vilnius: Versus aureus, 2008.
3. Fromas E. *Menas mylėti*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1992.
4. Harris M. *Kultūrinė antropologija*. Kaunas: Tvermė, 1998.
5. Kavolis V. *Moterys ir vyrai lietuvių kultūroje*. Vilnius: Lietuvos kultūros institutas, 1992.
6. Marcinkevičienė D. *Lietuvių šeimos ideologijos: nuo XIX a. tradicijos ir nacionalizmo iki sovietinės šeimos politikos 1994–1970m.* Vilnius: VU leidykla, 2009.
7. Marcinkevičienė D. *Vedusiųjų visuomenė: santuokos ir skyrybos pokyčių Lietuvoje XIX a. – XX a.* Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 1999.
8. Maslauskaitė A. *Meilė ir santuoka pokyčių Lietuvoje*. Vilnius: Sociologinių tyrimų institutas, 2004.
9. *Pasaulis ir šeima: Nacionaliniai šeimos ypatumai*. Vilnius: Filosofijos, sociologijos ir teisės institutas, 1992.
10. Rupšienė L. *Šeimotyro įvadas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2001.
11. Skujienė G., Steponėnienė A. *Šeimos etika*. Vilnius: Rosma, 2007.
12. Uzdila J. *Dorinis asmenybės ugdymas šeimoje*. Vilnius: Academia, 1993.
13. Uzdila J. *Lietuvių šeimotyra. Kritinė familistinė XX a. panorama*, Vilnius: Lietuvos mokslas, 2001.
14. Vyšniauskaitė A., Kalnius P., Paukštytė R. *Lietuvių šeima ir papročiai*. Vilnius: Mintis, 1995.
15. Vyšniauskaitė A., Kalnius P. Paukštytė-Šaknienė R. *Lietuvių šeima ir papročiai*. Vilnius: Mintis, 2008.
16. Zoja L. *Tėvas: istorinė, psichologinė ir kultūrinė perspektyva*. Vilnius: Ciklonas, 2008.

6.4. Modulis *Etika ir kinas*

1. Slawomiro Idziako esė:

http://www.kinomanai.lt/ex/index.php?option=com_content&view=article&id=361:slawomiras-idziakas-es-qkino-pasaulis--btinyb-galvoti--ateit&catid=73:idja-scenarijus&Itemid=171.

2. Duoblienė L. *Medijų raštingumo ugdymas: globalios tendencijos ir lietuviško kelio paieškos*.

// *Santalka*, 2010, t. 18, nr. 2. Prieiga per internetą:

http://www.coactivity.vgtu.lt/upload/filosof_zurn/santalka_vol18_no2_16-28_duobliene.pdf.

3. *Informacinio raštingumo projektas*: N. Mileriaus kino pamokos. Prieiga per internetą:

<http://www.pprc.lt/irm/pamokos/kinas/>.

4. Jankauskas V. *Lobotomija*. // *Verslo klasė*, 2007, nr. 11.

5. *Kinas mano mokykloje*: www.kinasmokykloje.lt/lt/apie_mus.

6. *Mokymo apie visuomenės informavimo procesus ir žmogaus teises bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams programa*. Vilnius: ŠAC, 2006.

7. McLuhan M. *Kaip suprasti medijas. Žmogaus tęsiniai*. Vilnius: Baltos lankos, 2003.

8. Sodeika T. *Įvadas į medijų filosofiją*. // *Medijų kultūros balsai – teorijos ir praktikos*. Sud. V. Michelkevičius. Vilnius, 2009.

9. Masterman L., Mariet F. *Media Education in 1990s' Europe. Council of Europe Press. A teacher's guide*. 1994.

10. Masterman L. *Media Awareness Education: Eighteen Basic Principles*. Nottingham, 1989.

11. Peucker B. *The material Image. Art and the Real in Film*. Stanford, California: Stanford University Press, 2007.

Metodika anglų kalba

<http://www.filmeducation.org/pdf/film/City%20of%20God.pdf>

<http://www.filmeducation.org/slumdogmillionaire/>

<http://www.filmeducation.org/pdf/film/Amelie.pdf>

Ugdymo priemonės (kino filmų pavyzdžiai)

1. Saviugda ir savisauga: Aš–Žmogus

Kas yra žmogus, kūnas ir siela

J. Schnabel. *Skafandras ir drugelis*.
P. Almadovar. *Pasikalbėk su ja*.
K. Kieslowski. *Dvigubas Veronikos gyvenimas*.
A. Amenabar. *Jūros gelmėse*.
A. Žebriūnas. *Gražuolė*.

Vienatvė

I. Bergman. *Tyla*.
J. Norstein. *Ežiukas rūke*.
P. Greenaway. *Skenduolių skaičiuoklė*.
S. Kopola. *Pasiklydę vertime*.
F. Haines. *Stepių vilkas*.

Kančia

J. Norstein. *Pasakų pasaka*.
R. Polanski. *Pianistas*.
Ch. Kraus. *Keturios minutės*.
J. J. Annaud. *Septyneri metai Tibete*.
V. Žalakevičius. *Žvėris, išeinantis iš jūros*.
M. Scorsese. *Paskutinis Kristaus gundymas*.

Gyvenimo prasmė

W. Wenders. *Klaidingas judesys*.
K. Kieslowski. *Mėlyna*.
Teshi Gahara Hiroshi. *Moteris smėlynuose*.
A. Araminas. *Mažoji išpažintis*.

Išmintis

Kim ki Duk. *Pavasaris, vasara, ruduo, žiema*.
A. Tarkovski. *Aukojimas*.
B. Bertolucci. *Mažasis Buda*.

2. Dialoginis bendravimas: Aš ir Tu

Draugystė

C. Klapich. *Europudingas*.
T. Kitano. *Lėlės*.
Lars von Treire. *Dogvilis*.
F. Truffout. *Žalias kambarys*.
A. Grikevičius. *Jausmai*.

Vyras ir moteris

C. Lelouch. *Vyras ir moteris*.
J. Taymor. *Frida*.
W. Wenders. *Paryžius – Teksasas*.
A. Puipa. *Nuodėmės užkalbėjimas*.

Pavydas ir neapykanta

C. Saura. *Karmen*.

S. Kubrik. *Plačiai užmerktos akys*.

J. Mangold. *Mergina su trūkumais*.

Kaltė ir atlaidumas

M. Scorsese. *Paskutinis Kristaus gundymas*.

T. Abuladze. *Atgaila*.

V. Alen. *Kasandros prakeikimas*.

3. Socialiniai santykiai: Aš ir Mes

Tėvai ir vaikai

D. Aranovski. *Svajonių rekvijem*.

I. Bergman. *Rudens sonata*.

P. Almodovar. *Viskas apie mano mamą*.

A. Žebriūnas. *Riešutų duona*.

Laisvė

R. Banionis. *Vaikai iš Amerikos viešbučio*.

V. Landsbergis. *Kai aš buvau partizanas*.

R. Polanski. *Pianistas*.

R. Benigni. *Gyvenimas yra gražus*.

M. Forman. *Skrydis virš gegutės lizdo*.

Laimė

A. Tarkovski. *Stalkeris*.

Agnes Varda. *Laimė*.

J. C. Mitchell. *Triušio ola*.

Atsakomybė

J. P. Dardenne. *Kūdikis*.

L. Ryfenshtal. *Valios triumfas*.

A. Juzėnas. *Vilniaus getas*.

V. Alen. *Kasandros prakeikimas*.

M. Haneke. *Baltas kaspinas*.

4. Santykis su pasauliu: Aš ir Tai

Žaidžiantis žmogus

D. Fincher. *Žaidimas*.

M. Cocoyanni. *Graikas Zorba*.

R. Benigni. *Gyvenimas yra gražus*.

Žiniasklaida

J. Kounen. *14,99*.

I. Miškinis. *Diringas*.

Žmogus ir gamta

R. Fricke. *Baraka*.

D. Guggenheim. *Nepatogi tiesa*.

National Geographic. *Aftermath: Population Zero (Apskaičiavus. Be žmonijos)*.

6.5. Modulis *Katalikybė ir pasaulio religijos*

Bažnyčios dokumentai

1. *Šventasis Raštas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
2. *Youcat. Katalikų katekizmas jaunimui*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
3. Katalikų bažnyčios katekizmas. Kaunas: TTK leidykla, 1996.
4. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Dogminė konstitucija *Dei verbum*. Dekretas apie Rytų katalikų bažnyčias *Orientalium ecclesiarum*. Dekretas apie ekumenizmą *Unitatis Redintegratio*. Bažnyčios santykių su nekrikščionių religijomis deklaracija *Nostra Aetate*. Vilnius: Aidai, 2001.
5. Popiežius Benediktas XVI. Enciklika apie krikščioniškąją meilę *Deus caritas est*. Kaunas: KIT, 2006.
6. Popiežius Jonas Paulius II. Apaštališkoji Adhortacija *Familiaris Consortio*. Vilnius: Lumen, 1994.
7. Popiežiaus Jono Pauliaus II *Laiškas šeimoms*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidykla, 1994.
8. Popiežius Benediktas XVI. Enciklika *Caritas in veritate* apie visapusišką žmogaus vystymąsi meilėje ir tiesoje. Kaunas: KIT, 2009.
9. Popiežius Benediktas XVI. Posinodinis apaštališkasis paraginimas apie Dievo žodį Bažnyčios gyvenime ir misijoje. *Verbum Domini*//Bažnyčios žinios, 2010, Nr. 22, 23.
10. Popiežiškoji kultūros taryba. Atsiliepiant į šiandienį netikėjimo ir religinio abejingumo iššūkį 2004 m. kovo 11–13 d. visuotinio susirinkimo baigiamasis dokumentas *Kur tavo Dievas?*//Bažnyčios žinios, 2006, Nr. 10,12.
11. Tarptautinė teologijos komisija. *Bendrystė ir tarnystė: Žmogaus asmuo sukurtas pagal Dievo paveikslą* (2000-2002)//Bažnyčios žinios, 2005, Nr. 3, 4.
12. *Tikiu. Trumpas Katalikų Bažnyčios Katekizmas*. Kirche in Not/ostpriesterhilfe, 1999.
13. Popiežius Jonas Paulius II. Enciklika apie ekumeninę pareigą *Ut Unum Sint* (www.katalikai.lt).
14. Popiežius Jonas Paulius II. Enciklika *Sollicitudo rei sociallis* (www.katalikai.lt).
15. Popiežiškoji Biblijos komisija. *Biblijos aiškinimas Bažnyčioje* (www.katalikai.lt).
16. Popiežiškoji Biblijos komisija. *Žydų tauta ir jų šventieji Raštai krikščionių Biblijoje* (www.katalikai.lt).
17. Popiežiškoji krikščionių vienybės taryba. *Ekumenizmo principų ir normų įgyvendinimo vadovas* (www.katalikai.lt).
18. Popiežiškoji kultūros taryba. *Dėl kultūros pastoracijos* (www.katalikai.lt).
19. Popiežiškoji tarpreliginio dialogo taryba. *Jėzus Kristus – gyvojo vandens nešėjas. „Naujojo amžiaus“ (New Age) krikščioniškasis apmąstymas* (www.katalikai.lt).
20. Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. *Bažnyčia ir internetas* (www.katalikai.lt).
21. Krikščionių vienybės sekretoriato pastabos. *Žydai ir judaizmas katalikų Bažnyčioje* (www.katalikai.lt).
22. Religinį santykių su judaizmu komisija. *Mes atsimeiname: SOA apmąstymas* (www.katalikai.lt).

Vadovėliai ir metodinė literatūra

1. Beresnevičius G. *Religijotyra*. Vadovėlis XI klasei. Vilnius: Tyto alba, 2003.
2. Buehl D. Interaktyviojo mokymosi strategijos. Vilnius: Garnelis, 2004.
3. Danes S. ir C. *Dabarties problemos ir krikščionybė*. Vilnius: Alma littera, 1997.
4. Duoblienė L. Šiuolaikinė ugdymo filosofija: refleksijos ir dialogo link. Vilnius: Tyto alba, 2007.
5. Dzenuškaitė St., Šalkauskienė R. *Pasaulio šviesa*. Tikybos vadovėlis 12 klasei. Kaunas: LKC leidykla, 2001.

6. Easley Shirley – Dale, Mitchell Kay. *Vertinimo aplankas: kur, kada, kodėl ir kaip jį naudoti?* Vilnius: Tyto alba, 2007.
7. *Geriausios programos grupėms*. Sud. Hansenas S. S. Kaunas: TKK leidykla, 1999.
8. Jenkins J. *Šių laikų dorovinės problemos*. Vilnius: Alma littera, 1997.
9. Leitner R. L. *Religijos pedagogika*. 3 d. Kaunas: TKK leidykla, 1998.
10. Magnar N. *Mokytis – tai atrasti*. Vilnius: Margi raštai, 1996.
11. Marzano E. J. *Naujoji ugdymo tikslų taksonomija*. Vilnius: Žara, 2005.
12. Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo tobulinimo dorinio, meninio ir kūno kultūros ugdymo procese rekomendacijos. Vilnius: ŠAC, 2010.
13. *Naujasis Testamentas darbui grupėse*. Kaunas: LKC, 1998.
14. Petty G. *Šiuolaikinis mokymas. Praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto alba, 2007.
15. Petty G. *Įrodymais pagrįstas mokymas. Praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto alba, 2008.
16. Pollard A. *Refleksyvusis mokymas: veiksminga ir duomenimis paremta profesinė praktika*. Vilnius: Garnelis, 2006.
17. Saulaitis A., Karaliūtė A. *Krikščionybė ir kultūra*. Studento vadovas. Kaunas: MTC leidykla, 2003.
18. Saulaitis A., Karaliūtė A. *Savanorystė, dora ir bendruomenė*. Kaunas: MTC leidykla, 2004.
19. Saulaitis A., Briliūtė B. *Bažnyčia postmoderniame pasaulyje*. Kaunas: MTC leidykla, 2005.
20. Šiaučiukienė L., Visockienė O. ir kt. *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai*. Kaunas: Technologija, 2006.
21. Šiaučiukienė L., Stankevičienė N. ir kt. *Didaktikos teorija ir praktika*. Kaunas: Technologija, 2011.
22. Weeden P., Winter J., Broadfoot P. *Vertinimas. Ką tai reiškia mokykloms?* Vilnius: Garnelis, 2005.

Literatūra

1. Albisetti V. *Sielos svajonės. Įgyvendinti savo siekius*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
2. Andrijauskas A. *Kultūrologijos istorija ir teorija*. Vilnius: Dailės akademijos leidinys, 2003.
3. Bauman Z. *Globalizacija: pasekmės žmogui*. Vilnius: Apostrofa, 2007.
4. Beresnevičius G., Glodenis D. ir kiti. *Religinės bendruomenės*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2009.
5. *Biblijos enciklopedija*. Vilnius: Alma littera, 1992.
6. *Biblijos žinynas*. Vilnius: Alma littera, 2001.
7. Binz S. J. *Pašnekesys su Dievu skaitant Šv. Raštą. Šiuolaikinis požiūris į lectio divina*. Kaunas: Gyvieji akmenėliai, 2009.
8. Buber M. *Dialogo principas I. Aš ir TU*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
9. Bulgakovas S. *Stačiatikybė. Stačiatikių bažnyčios mokymo apybraižos*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
10. Būgaitė E. *Filosofinė antropologija*. Mokymo priemonė. Kaunas: VDU, 2003.
11. Carmody L. D., Carmody J. T. *Malda pasaulio religijose*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2001.
12. Collins F.S. *Dievo kalba. Mokslininkas liudija tikėjimo į Dievą pagrįstumą*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
13. Colombero G. *Nuo žodžių į dialogą*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2004.
14. De Lange N. *Judaizmas*. Vilnius: Aidai, 1996.
15. Déroche F. *Koranas. Pažintis su islamo Šventuoju raštu*. Vilnius: Žara, 2008.
16. Dundulienė P. *Pagonybė Lietuvoje*. Vilnius: Mintis, 1989.
17. Eliade M. *Šventenybė ir pasaulietiškas mokymas*. Vilnius: Mintis, 1997.
18. Federavičienė E. *Krikščioniškosios kultūros istorijos bruožai*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2000.
19. Frankl V. E. *Žmogus ieško prasmės*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
20. Frankl V. E. *Nesąmoningas Dievas*. Vilnius: Vaga, 2000.
21. Fromas E. *Būti ir turėti*. Vilnius: Mintis, 1990.

22. Gandhi M.K. *Kelias Dievo link*. Vilnius: Dialogo kultūra, 2003.
23. Girnius J. *Žmogiškoji kančios prasmė*//Raštai T. 1. Vilnius: Mintis, 1991.
24. Girnius J. *Idealas ir laikas*//Raštai T. 3. Vilnius: Mintis, 1995.
25. Gitonas Ž. *Dievas ir mokslas*. Materializmo link. Kaunas: TKK leidykla, 1996.
26. Grün A. *Gera elgtis su savimi*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2003.
27. Grün A. *Širdies ramybė. Būti darnoje su savimi*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
28. Guillerand A. *Slėpinių šviesa. Kartūzų meditacijos*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
29. Gülen M.F. *Klausimai islamui*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2005.
30. Yancey Ph. *Jėzus, kokio niekada nepažinojau*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2002.
31. Johnson P. *Žydų istorija*. Vilnius: Aidai, 1999.
32. Junker R., Wiskin R. *Pradžios knygos 1 ir 2 skyriai: argi čia nepateikti du skirtingi pasakojimai apie pasaulio pradžią*//Prizmė, 1976.
33. Kard. Kasper W. *Ekumenizmas šiandien ir rytoj*//Bažnyčios žinios, 2007, Nr. 23.
34. Kard. Poupard P. *Krikščioniškasis tikėjimas auštant naujam tūkstantmečiui ir netikėjimo bei religinio abejingumo iššūkis*//Bažnyčios žinios, 2005 Nr. 18.
35. Kard. Ratzinger J. *Ieškant atsakymo į mirties ir gyvenimo klausimą*//Bažnyčios žinios, 2005, Nr. 19.
36. Kard. Ratzinger J. *Man gera būti arti Dievo*//Bažnyčios žinios, 2005, Nr. 19.
37. Kard. Ratzinger J. *Tikėjimas tarp proto ir jausmo*//Bažnyčios žinios, 2006, Nr. 8.
38. Kard. Schönborn Ch. *Sukūrimas ir evoliucija*//Bažnyčios žinios, 2005, Nr. 23.
39. Kard. Schönborn Ch. *Apie žmogų kaip „kūrinių viršūnę“*//Bažnyčios žinios, 2006, Nr. 9.
40. Kard. Schönborn Ch. *Dar kartą: „Sukūrimas ir evoliucija“*//Bažnyčios žinios, 2006, Nr.17.
41. Kard. Trujillo A. L. *Popiežiškoji šeimos taryba. Šeima ir gyvybė Europoje*//Bažnyčios žinios, 2005, Nr.5.
42. Kavaliauskas Č. *Trumpas teologijos žodynas*. Vilnius: Logos knyga, 1992.
43. Kierkegaard S. *Baimė ir drebėjimas*. Vilnius: Aidai, 2002.
44. *Koranas*. Vilnius: Kronta, 2010.
45. Kramer K. *Šventas menas numirti: kaip pasaulio religijos supranta mirtį*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2006.
46. Kroll G. *Jėzaus pėdomis*. Vilnius: Atkula, 1997.
47. *Kultūra ir religija*. Vilnius: VLC, 1995.
48. Kuzavinis K., Savukynas Br. *Lietuvių vardų kilmės žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2009.
49. Lahayne H. *Siela, dvasia ir širdis – Biblija apie žmogų*//Prizmė, 1998.
50. Lankutytė M. *Vilniaus keliautojai laiku*. Vilnius: Versus aureus, 2006.
51. Lobato A. *Žmogaus orumas ir likimas*. Vilnius: Logos leidykla, 2001.
52. Mina C. *Džiaugsmas augti. Saviraiškos kelio gairės*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
53. *Mitologijos enciklopedija*. I tomas. Vilnius: Vaga, 1997.
54. Montefoschi G., Nirenstein F. *Vienas Dievas, trys tiesos*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2005.
55. Narbekovas A. ir kt. *Lytiškumo ugdymo etika*. Kaunas: Vytauto didžiojo universitetas, 2008.
56. Nhat H. Th. *Gyvasis Buda, gyvasis Kristus*. Kaunas: Mijalba, 2008.
57. Nouwen H. J. M. *Siekimas. Dvasinio gyvenimo tobulumo link*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
58. Nouwen H. J. M. *Vidinės meilės balsas. Kelionė per kančią į laisvę*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
59. *Pasaulio religijos*. Kaunas: Jotema, 2005.
60. Paškus. A. *Meilė žmogaus pašaukimas*. Kaunas: Naujas lankas, 2003.
61. Peškaitis A., Glodenis D. *Šiuolaikinis religingumas*. Vilnius: Vaga, 2000.
62. Popiežius Benediktas XVI. *Tiesa, skelbimas ir gyvenimo autentiškumas skaitmeniniame amžiuje* //Bažnyčios žinios, 2011, Nr.8.
63. Račius E. *Jėzaus paveikslas islame*//Prizmė 99/2, p. 51-52.

64. Račius E. *Islamo žinynas*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2007.
65. Rahner K. *Apie maldos būtinumą*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1999.
66. Ratzinger J. Benediktas XVI. *Jėzus iš Nazareto*. I d. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
67. Ratzinger J. Benediktas XVI. *Jėzus iš Nazareto*. II d. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
68. Rau J. *Kultūrų dialogas – dialogo kultūra*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2005.
69. *Religijos, bažnyčios, tikėjimai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2005.
70. Rubenis J. *Dešimt Dievo įsakymų*. Vilnius: Alma litera, 2004.
71. Rubšys A. *Raktas į Senąjį Testamentą*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996.
72. Schirmacher Ch. *Mirtis ir laidotuvės islame*//Prizmė, 1979.
73. Sticht F. *Mirtis – nutrauktas ar užbaigtas gyvenimas?*//Prizmė, 1973.
74. Šapoka A. *Lietuvos istoriografija. Lietuvos istorija*. Vilnius: Mokslo, 1990.
75. Špidilk T. *Krikščioniškųjų Rytų dvasingumas*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2007.
76. Šveiceris A. *Kultūra ir etika*. Vilnius: Mintis, 1989.
77. Trimakas K. *Asmenybės raida gyvenime*. Kaunas: TKK leidykla, 1997.
78. Trimakas K. *Jaunimo patirtis ir išvalgos*. Kaunas: MTC leidykla, 2000.
79. Trimakas K. *Tikint bręsti*. Kaunas: LKC leidykla, 1998.
80. Vanier J. *Bendruomenė: atleisti ir švesti*. Vilnius: Vyturys, 1998.
81. Vanier J. *Kiekvienas žmogus – šventa istorija*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
82. Veaser W. *Kas suteikia gyvenimui prasmę*//Prizmė, 1997.
83. Veličkienė. *Ariadnės siūlas*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1999.
84. Weigel G. *Laiškas jaunajam katalikui*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidykla, 2008.
85. Wünnch H.G. *Dievo ir žmogaus autoritetas*//Prizmė, 1993.

Straipsniai

1. *Bažnyčia ir valstybė*//www.bernardinai.lt.
2. Brooks D. *Gyvenimo tikslas nėra atrasti save*//www.bernardinai.lt.
3. Dulskis R. *Ekumenizmas*//www.bernardinai.lt.
4. *Kaip įmanomas religijų dialogas, arba „Plaktuko teologija“*//www.bernardinai.lt.
5. Kard. Tauran J. L. *Kas yra ir kas nėra religijų dialogas*//www.bernardinai.lt
6. Popiežius Benediktas XVI. *Europos kultūros šaknys*//www.bernardinai.lt
7. Sadauskas V. SJ. *Ignaciškasis humanizmas: kas tai?*//www.bernardinai.lt.
8. Steinsaltz A. *Vakarų kultūra virsta pagoniška?*//www.bernardinai.lt.

6.6. Modulis *Pašaukimai gyvenimui*

Bažnyčios dokumentai

1. Šventasis Raštas. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
2. *Youcat. Katalikų katekizmas jaunimui*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
3. Katalikų bažnyčios katekizmas. Kaunas: TKK leidykla, 1996.
4. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Dogminė konstitucija *Gaudem est spes*. Dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Lumen gentum*. Vilnius: Aidai, 2001.
5. Popiežius Benediktas XVI. Enciklika apie krikščioniškąją meilę *Deus caritas est*. Kaunas: KIT, 2006.
6. Popiežius Benediktas XVI. Enciklika *Caritas in veritate* apie visapusišką žmogaus vystymąsi meilėje ir tiesoje. Kaunas: KIT, 2009.
7. Popiežius Benediktas XVI. Posinodinis apaštališkasis paraginimas apie Dievo žodį Bažnyčios gyvenime ir misijoje. *Verbum Domini* // Bažnyčios žinios, 2010, Nr. 22, 23.
8. Popiežiaus Jono Pauliaus II *Laiškas šeimoms*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidykla, 1994.
9. Popiežius Jonas Paulius II. Apaštališkoji adhortacija *Familiaris Consortio*. Vilnius: Lumen, 1994.
10. Popiežius Jonas Paulius II. Apaštališkasis laiškas *Dies domini* apie Viešpaties dienos pašventinimą. Kaunas: KIT, 2004.
11. Tarptautinė teologijos komisija. *Bendrystė ir tarnystė: Žmogaus asmuo sukurtas pagal Dievo paveikslą* (2000-2002) // Bažnyčios žinios, 2005, Nr. 3,4.
12. *Tikiu. Trumpas Katalikų Bažnyčios Katekizmas*. Kirche in not/ostpriesterhilfe, 1999.
13. Popiežius Jonas Paulius II. Enciklika *Sollicitudo rei socialis* // [www.katalikai.lt/baznycios dokumentai](http://www.katalikai.lt/baznycios-dokumentai).
14. Popiežiškoji Biblijos komisija. *Biblijos aiškinimas Bažnyčioje* // [www.katalikai.lt/baznycios dokumentai](http://www.katalikai.lt/baznycios-dokumentai).
15. Popiežiškoji kultūros taryba. *Dėl kultūros pastoracijos* // [www.katalikai.lt/baznycios dokumentai](http://www.katalikai.lt/baznycios-dokumentai).

Literatūra

1. Albisetti V. *Sielos svajonės. Įgyvendinti savo siekius*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
2. Beresnevičius G., Glodenis D. ir kiti. *Religinės bendruomenės*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2009.
3. *Biblijos žinynas*. Vilnius: Alma littera, 2001.
4. Canova Fr. *Gyventi kartu*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2002.
5. Colombero G. *Vidinio išgijimo kelias. Kad geriau sutartume su savimi*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2001.
6. Connell J. T., Faricy R. *Maldos galia*. Kaunas: R. Anankos leidykla, 2003.
7. Dajczer T. *Tikėjimo įžvalgos*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2000.
8. Danes S. ir C. *Dabarties problemos ir krikščionybė*. Vilnius: Alma littera, 1997.
9. Daniel-Ange. *Broliška meilė, kuri teikia gyvenimą*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
10. Eliade M. *Šventenybė ir pasaulietiškumas*. Vilnius: Mintis, 1997.
11. *Eik į savo kambarėlį: dvasinės pratybos kasdieniame gyvenime*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
12. Fausti S. *Liaupsė mūsų laikams. Šiuolaikiškumas, laisvė ir krikščionybė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2003.
13. Forte B. *Mažasis įvadas į krikščionio gyvenimą*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2002.
14. Frankl V. E. *Žmogus ieško prasmės*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
15. *Geriausios programos jaunimo grupėms*. Kaunas: TKK leidykla, 1996.
16. González – Carvajal L. *Toks yra mūsų tikėjimas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
17. Grün A. *Gerei elgtis su savimi*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2003.
18. Häring B. *Kunigas šiandien*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.

19. Yancey Ph. *Jėzus, kokio niekada nepažinojau*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2002.
20. Jacques Ph. *Vidinė laisvė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005.
21. Kard. Ratzinger J. *Man gera būti arti Dievo* // Bažnyčios žinios, 2005, Nr. 19.
22. Karen A. *Ateikite ir pamatysite*. Suaugusiųjų įkrikščioninimo programa. Kaunas: MTC leidykla, 2003.
23. Kavaliauskas Č. *Trumpas teologijos žodynas*. Vilnius: Logos knyga, 1991.
24. Kroll G. *Jėzaus pėdomis*. Vilnius: Atkula, 1997.
25. Lewis C. S. *Tiesiog krikščionybė*. Šiauliai: Nova Vita, 1998.
26. Lobato A. *Žmogaus orumas ir likimas*. Vilnius: Logos leidykla, 2001.
27. Maceina A. *Dievas ir laisvė // Raštai*. VII tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
28. Madre P. *Dievas kviečia. Kaip atpažinti savo pašaukimą*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
29. May R. *Meilė ir valia*. Vilnius: Vaga, 2010.
30. Menis A. *Nuo Kalėdų iki Velykų*. Vilnius: Spauda, 1994.
31. Merton T. *Gyvenimas ir šventumas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
32. Merton T. *Nė vienas žmogus nėra sala*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2010.
33. Mina C. *Džiaugsmas augti. Saviraiškos kelio gairės*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
34. Narbekovas A. ir kt. *Lytiškumo ugdymo etika*. Kaunas: Vytauto didžiojo universitetas, 2008.
35. Nouwen H. J. M. *Mylimojo gyvenimas. Dvasios gyvenimas sekuliariame pasaulyje*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
36. Nouwen H.J.M. *Siekimas. Dvasinio gyvenimo tobulumo link*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
37. Paškus A. *Krikščionis ir šiandiena*. Ateitis, 1987.
38. Peškaitis A., Glodenis D. *Šiuolaikinis religingumas*. Vilnius: Vaga, 2000.
39. Popiežius Jonas Paulius II. *Laiškai jaunimui*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2000.
40. Ratzinger J. *Eschatologija*. Vilnius: Aidai, 1994.
41. Ratzinger J. *Krikščionybės įvadas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
42. Ratzinger J. Benediktas XVI. *Jėzus iš Nazareto*. I d. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
43. Ratzinger J. Benediktas XVI. *Jėzus iš Nazareto*. II d. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
44. Ratzinger J., Balthasar Hans Urs von, Rahner K. *Kodėl šiandien dar esu krikščionis*. Vilnius: Aidai, 2008.
45. Rupnik M. I. *Perėjimo kultūra*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2001.
46. Sasnauskas J. *Dar kartą Žmogaus Sūnus*. Vilnius: Alma littera, 2007.
47. Saulaitis A., Karaliūtė A. *Krikščionybė ir kultūra*. Studento vadovas. Kaunas: MTC leidykla, 2003.
48. Saulaitis A., Karaliūtė A. *Savanorystė, dora ir bendruomenė*. Kaunas: MTC leidykla, 2004.
49. Saulaitis A., Briliūtė B. *Bažnyčia postmoderniame pasaulyje*. Kaunas: MTC leidykla, 2005.
50. Schönborn Ch. *Mylėti Bažnyčią*. Panevėžys: PVKC, 2005.
51. Schönborn Ch. *Džiaugsmas būti kunigu*. Vilnius: Aidai, 2010.
52. Trimakas K. *Asmenybės raida gyvenime*. Kaunas: TTK leidykla, 1997.
53. Trimakas K. *Tikint bręsti*. Kaunas: LKC leidykla, 1998.
54. Vanier J. *Bendruomenė: atleisti ir švęsti*. Vilnius: Vyturys, 1998.
55. Vanier J. *Kiekvienas žmogus – šventa istorija*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
56. Vorgrimler H. *Naujasis teologijos žodynas*. Kaunas: KTI, 2003.
57. Weigel G. *Laiškas jaunajam katalikui*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidykla, 2008.

6.7. Modulis Šventasis Raštas – gyvenimo kelionė

Bažnyčios dokumentai

1. *Šventasis Raštas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
2. *Katalikų bažnyčios katekizmas*. Kaunas: TTK leidykla, 1996.
3. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Dogminė konstitucija *Dei verbum*. Dogminė konstitucija *Lumen Gentium*. Vilnius: Aidai, 2001.
4. Popiežius Benediktas XVI. Posinodinis apaštališkasis paraginimas apie Dievo žodį Bažnyčios gyvenime ir misijoje. *Verbum Domini* // Bažnyčios žinios, 2010, Nr. 22, 23; 2011, Nr. 2,3,4.
5. Tarptautinė teologijos komisija. *Bendrystė ir tarnystė: Žmogaus asmuo sukurtas pagal Dievo paveikslą* (2000-2002) // Bažnyčios žinios, 2005, Nr. 3,4.
6. *Tikiu*. Trumpas Katalikų Bažnyčios Katekizmas. Madrid, 1999.
7. Krikščionių vienybės sekretoriato pastabos. *Žydai ir judaizmas katalikų Bažnyčioje* // www.katalikai.lt / bažnyčios dokumentai.
8. Popiežiškoji Biblijos komisija. *Biblijos aiškinimas Bažnyčioje* // www.katalikai.lt / bažnyčios dokumentai.
9. Popiežiškoji Biblijos komisija. *Žydu tauta ir jų šventieji Raštai krikščionių Biblijoje* // Bažnyčios žinios, 2004, Nr. 3,4,5.
10. Popiežiškoji kultūros taryba. *Dėl kultūros pastoracijos* // www.katalikai.lt / bažnyčios dokumentai.
11. Popiežius Pijus XII. Enciklika *Divino afflante Spiritu* apie tinkamai puoselėtinas Šv. Knygų studijas: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/divino-afflante.html.
12. Popiežiškoji Šv. Rašto komisija. *Nurodymai apie istorinę evangelijų tiesą*: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/nurodymai-apie-istorine-evangeliju.html.

Literatūra

1. Albisetti V. *Sielos svajonės*. Įgyvendinti savo siekius. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
2. Armstrong Karen. *Biblija. Knygos biografija*. Vilnius: Tyto alba, 2008.
3. *Bažnyčios mokymas*. Apie bažnyčią. Sudarė: Persie J. I dalis. Kaunas: Laetitia, 2010.
4. Beresnevičius G. *Religijotyros įvadas*. Vilnius: Aidai, 1997.
5. Beresnevičius G. *Religijotyra*. Vadovėlis XII klasei. Vilnius: Tyto Alba, 2003.
6. *Biblijos enciklopedija*. Vilnius: Alna litera, 1992.
7. Binz S. J. *Pašnekesys su Dievu skaitant šv. Raštą*. Šiuolaikinis požiūris į *lectio divina*. Kaunas: Gyvieji akmenėliai, 2009.
8. Bloom A. *Dvasinė kelionė*. Vilnius: Aidai, 2010.
9. Br. Roge iš Taizė. *Dievas tegali mylėti*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2004.
10. Brielmaier B., Eltrop B. Reuter E. *Šventojo Rašto nagrinėjimas su vaikais. Kelyje su Jėzumi*. Evangelija ir liturginių metų skaitiniai. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
11. Brielmaier B., Eltrop B. *Šventojo Rašto nagrinėjimas su vaikais. Kokia palaima*. Evangelija ir liturginių metų skaitiniai. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
12. Buber M. *Dialogo principas I. Aš ir tu*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
13. Buika M. *Dievo Žodžio reikšmė* // Krikščioniškos minties, kultūros ir visuomenės laikraštis XXI amžius, Nr.35 (1628).
14. Cantalamessa R. *Marija – Bažnyčios veidrodis*. Kaunas: Gyvieji akmenėliai, 2001.
15. Carmody, Lardner D. *Malda pasaulio religijose*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2001.
16. Ciardi Fabio. *Tavo Žodis – ugnis. Kaip gyventi Evangeliją*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
17. *Credo: [365 mintys apie tikėjimą]* / parengė Mühs W. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1999.
18. Dajczer T. *Tikėjimo įžvalgos: dvasingumo teologijos klausimai*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
19. De Mello A. *Vienos minutės išmintis*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2009.

20. Di Falko J. – M., Beigbeder F. *Aš tikiu. Aš irgi ne. Vyskupo ir netikinčiojo dialogas*. Vilnius: Tyto alba, 2005.
21. Dubay T, S.M. *Maldos pradžiamokslis. Įžiebtą vidinę ugnį*. Vilnius : Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
22. Epiktetas. *Pamąstymai apie moralę*. Kaunas: Vada, 2000.
23. Evely Louis. *Džiaugsmas*. Kaunas: LKB TKK leidykla, 1995.
24. Fausti S. *Liaupsė mūsų laikams*. Šiuolaikiškumas, laisvė ir krikščionybė. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2003.
25. Fausti S. SJ. *Evangelijos atminimas ir pasakojimas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
26. Forte B. *Mažasis įvadas į krikščionio gyvenimą*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2002.
27. Franklis V. *Sielogyda*. Vilnius: Vaga, 2007.
28. Frankl V. E. *Žmogus ieško prasmės*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
29. *Gyventi palaiminimų dvasia*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2000.
30. Girnius J. *Žmogiškoji kančios prasmė // Raštai*. I tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
31. Groeschel B. J. *Pakilimas iš tamsos. Ką daryti, kai gyvenimas praranda prasmę*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
32. Grün A. *Širdies ramybė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
33. Guillerand A. *Slėpinių šviesa*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
34. *Jeigu neatsiversite ir nepasidarysite kaip vaikai*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2001.
35. Jonas Paulius II. *Atmintis ir tapatybė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005.
36. *Kaip pradėti skaityti Bibliją? Pagal Fischer G. SJ // „Bažnyčios žinios“*, 1997, Nr. 9.
37. Kreeft P. *Angelai (ir demonai). Ką mes iš tikrųjų žinome apie juos*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
38. Kreeft P. *Viskas, ką norėjai sužinoti apie Dangų... Bet nė nesvajojai paklausti*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
39. Lewis C. S. *Kipšo laiškai*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996.
40. Lewis C. S. *Kančios problema*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
41. Lewis C. S. *Tiesiog krikščionybė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
42. Lewis C. S. *Apstulbintas džiaugsmo*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
43. Link M. *Kvietimas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2002.
44. Lubich C. *Kada matėme Tave?* Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
45. Lubich C. *Meditacijos*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
46. Lubich C. *Trošku būti Tavo žodžiu*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
47. Maceina A. *Krikščionis pasaulyje/ Raštai*, T.5. Vilnius: Mintis, 1993.
48. Madre P. *Dievas kviečia*. Kaip atpažinti savo pašaukimą. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
49. *Malda bendruomenėje: metodai jaunimo grupėms*. Kaunas: KAJC, 2004.
50. Marcovits P.-D. *Mažieji palaiminimai*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005.
51. Marcovits P.-D. *Mokytojau, paaiškink mums!* Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
52. Martinetti G. *Kodėl aš tikiu*. Kaip peržengti vilties namų slenkstį. Vilnius: Logos leidykla, 1999.
53. Mina C. *Džiaugsmas augti*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
54. Merton T. *Gyvenimas ir šventumas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
55. Merton T. *Mintys vienumoje*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2003.
56. Merton T. *Naujosios kontempliacijos sėklos*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
57. Merton T. *Dykumos išmintis*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
58. Merton T. *Nė vienas žmogus nėra sala*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
59. Messori V. *Hipotezės apie Jėzų*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
60. Mina C. *Menas būti*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
61. Montefoschi G., Nirenstein F. *Vienas dievas, trys tiesos*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2005.
62. Morello S. A. OCD. *Lectio divina ir šv. Teresės maldos praktika*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2007.

63. Motina Teresė. *Ateik, būk mano šviesa*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
64. *Naujasis Testamentas darbui grupėse*. Kaunas: Lietuvos Katechetikos centras, 1998.
65. *Naujojo Testamento egzėgėzė grupėms*. Kaunas: TTKK leidykla, 1996.
66. Nouwen H. J. M. *Mylimojo gyvenimas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
67. Nouwen H. J. M. *Siekimas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
68. *Pasaulio religijos*. Vilnius: Alma littera, 1994.
69. *Pasaulio religijos*. Kaunas: Jotema, 2005.
70. Paškus A. *Asmuo ir laisvė*. Chicago: Ateitis, 1984.
71. Paškus A. *Krikščionis ir šiandiena*. Chicago: Ateitis, 1987.
72. Paškus A. *Žvilgsnis į pasaulėžiūrinę aplinką, šventovę, save*. Kaunas: LKCL, 2002.
73. Philippe Jacques. *Šventosios Dvasios vedimas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005.
74. Philippe Jacques. *Vidinė laisvė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005.
75. Philippe Jacques. *Laikas Dievui*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
76. Philippe M.-D. *Sekti paskui avinėlių*. Vilnius: Šv. Jono kongregacijos Vilniaus vienuolynas, 1999.
77. Pulcinelli G. *Apaštalo Pauliaus pažinimo abėcėlė*. Vilnius: UAB „Katalikų pasaulio leidiniai“, 2008.
78. Račius E. *Jėzaus paveikslas islame* // Prizmė, 1999, Nr. 3.
79. Raeper W., Smith L. *Po idėjų pasaulį*. Vilnius: Alma littera, 1995.
80. Ralph M. *Viešpaties diena jau arti?: Katalikų požiūris į Antrąjį Jėzaus atėjimą*. Kaunas: Gyvieji akmenys, 1999.
81. Rahner K. *Mano problema: pokalbiai su jaunimu*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
82. Ratzinger J. Benediktas XVI. *Jėzus iš Nazareto*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
83. Ratzinger J. *Krikščionybės įvadas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
84. Ratzinger J. *Dievas ir pasaulis: krikščionių tikėjimo paslaptys*. Vilnius: Alma littera, 2010.
85. Ratzinger J. Benediktas XVI. *Jėzus iš Nazareto*. 2 d.: Nuo įžengimo į Jeruzalę iki prisikėlimo. Vilnius: UAB „Katalikų pasaulio leidiniai“, 2011.
86. Reitereris F. V. *Dievo teisyne ir gyvenimas*. Vilnius: Aidai, 1997.
87. *Religijos pedagogika* 1d. Kaunas: TTKK, 1996.
88. *Religijos pedagogika* 3d. Kaunas: TTKK, 1996.
89. *Religijotyros žodynas*. Vilnius: Mintis, 1991.
90. Rilke R. M. *Pasakojimai apie gerąjį Dievą*. Vilnius: Ardor, 2000.
91. Rubšys A. *Raktas į Senąjį Testamentą* 2 d.: Pranašai ir Karaliai. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996.
92. Rubšys A. *Raktas į Senąjį Testamentą* 3 d.: Tiltai ar sienos? Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996.
93. Rubšys A. *Šventojo Rašto kraštuose 2 d. Apaštalo Pauliaus pėdsakais*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
94. Rubšys A. *Šventojo Rašto kraštuose 3 d. Apaštalo Pauliaus pėdsakais*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
95. Rubšys A. *Dorovės principai Šventajame Rašte*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
96. Rubšys A. *Išminties sąjūdis ir raštija*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
97. Rubšys A. *Kūrėjo ir kūrinio sąveikos – pokalbio teologija Senajame Testamente*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.
98. Saulaitis A., SJ, Karaliūtė A., SJE. *Krikščionybė ir kultūra*. Kaunas: MTC leidykla, 2003.
99. Schwarz A. *25 žingsniai norint suprasti Bibliją. Apžvalgos knyga smalsuoliams*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
100. Schönborn Ch. *Mylėti Bažnyčią*. Panevėžys: PVKC, 2005.
101. Seidenstricker Iris. *Biblijos išmintis*. Vilnius: Alma littera, 2008.
102. Sinopsė [Parengė: Sidoravičius R.]. Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 2004.
103. Stuhlmüller C. CP. *Biblijos meditacijos*. Advento ir Kalėdų laikas. Kaunas: Gyvieji akmenėliai, 2002.
104. Stuhlmüller C. CP. *Biblijos meditacijos*. Gavėnia. Kaunas: Gyvieji akmenėliai, 2003.

105. Stuhlmüller C. CP. *Biblijos meditacijos*. Velykų laikas. Kaunas: Gyvieji akmenėliai, 2003.
106. Šimkūnas V., SJ. *Koinonia – hermeneutinė prieiga suvokiant Bažnyčią ir krikščionį // Konferencijos medžiaga. Krikščioniškosios antropologijos postulatai. Tradicija ir dabartis*. Vilnius: VPU, 2010.
107. Špidlik T. *Širdies nutyrimas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2001.
108. Šv. Liudvikas Marija Grinjonas de Monforas. *Auksinė knyga*. Kaunas: Laetitia, 2008.
109. Šv. sesers Faustinos maldos. Sudarė: Parulskienė D. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2007.
110. Terwitte P., Leitschuh M. C. *Nebijok kitaip melstis: apie maldą smalsiesiems*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
111. Tillich P. *Drąsa būti*. Vilnius: Vaga, 1999.
112. Vamosh M.F. Gyvenimas Jėzaus laikais. Herzlia: Palphot Ltd. P.O. Box 2, 2001.
113. Vanier J. *Kiekvienas žmogus – šventa istorija*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
114. Vanier J. *Į Jėzaus slėpinį – skaitant Evangeliją pagal Joną*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007.
115. Walsch N. D. *Pokalbiai su Dievu III knyga*. Kaunas: Mijalba, 2005.
116. Walsch N. D. *Draugystė su Dievu*. Kaunas: Mijalba, 2008.
117. Walsch N. D. *Sajunga su Dievu*. Kaunas: Mijalba, 2009.
118. Weigel G. *Laiškai jaunam katalikui*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
119. Wolniewiczzius M. Jėzaus tėvynė. Kaunas: Caritas, 1996.
120. Zago P., Budani M. *Jeigu man parašysi*. Meditacijos SMS forma. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
121. Žemaitis V. *Etikos žodynas*. Vilnius: Rosma, 2005.

Straipsniai internete

1. *6 patarimai Biblijos skaitytojui*: <http://www.dominikonai.org/biblija.html>.
2. *Apie Biblijos skaitymą*: <http://vilkaviskis.lcn.lt/klausimai/rodyti.html,118>.
3. *Ar aš vis dar esu laisvas, jeigu atsiliepiu į Kristaus kvietimą?*: http://www.taize.fr/lt_article7413.html.
4. *Atraskime Lectio divina palaiminimą* Craig E. Morrison O. Carm: <http://www.zodistarpmusu.lt/?id=250>.
5. Bažnyčios tėvai: Jonas Auksaburnis. *Vienas kūnas*: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-06-26-baznycios-tevai-jonas-auksaburnis-vienas-kunas/64974/comments#list/>.
6. *Biblijos apmąstymai* (pagal brolius iš Taizé): http://www.taize.fr/lt_article1469.html.
7. *Biblija ir jos vertimai į lietuvių kalbą*: http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=356&Itemid=96.
8. *Biblijos keliai į Lietuvą*. Į PRIZMĖS klausimus atsako Petras Kimbrys // Prizmė, 1997/4): http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=304&Itemid=91.
9. *Biblija Lietuvos dvasinėje kultūroje*. Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 2003: http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=356&Itemid=96.
10. *Biblijos skaitymo grupė parapijoje*: www.skrynia.lt.
11. Blunck J. *Laisvė*: http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=330&Itemid=94.
12. Bružaitė T. *Apie draugystę su Dievu*: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-05-04-toma-bruzaite-apie-draugyste-su-dievu/44402>.
13. Brolio Roger laiškas Viltis iš Taizé 2003/3: http://www.taize.fr/lt_article1354.html.
14. Cantalamessa R., OFMCap. *Atvėrė Raštų prasmę*: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-05-08-raniero-cantalamessa-ofmcap-paaiskino-jiems-rastus/>.
15. *Dešimt didžiųjų laisvių, kurias nori suteikti Dangiškasis tėvas*: www.skrynia.lt.
16. Ewert D. *Kaip skaityti ir suprasti Bibliją*: <http://vlkb.blogspot.com/2010/04/kaip-skaityti-ir-suprasti-biblija.html>.
17. *Išėjimas*: http://www.lcn.lt/gti/naujas_gti/export/1d_3.html.

18. Jesús Castellano Cervera. *Naujas šventumo veidas*: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-06-17-jesus-castellano-cervera-naujas-sventumo-veidas-ii/64593>.
19. Kazakevičiūtė - Gudauskienė I. *Literatūriniai Biblijos žanrai, formos, formuluotės* / Bendrasis įvadas į Bibliją: http://biblija.lt/index.aspx/ivada_i_rakt/ivadas_ikg/2/2/.
20. *Kelias į tikėjimą*: <http://www.skrynia.lt/modules.php?name=News&file=print&sid=636>.
21. *Kodėl katalikas turėtų skaityti Šventąjį Raštą?*: http://biblija.lt/index.aspx/kaip_skaityti/pradzia/.
22. Kubsch Ron. *Kaip aš skaitau Bibliją?*:
http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=354&Itemid=96.
23. *Kuo ypatingas krikščionių tikėjimas?*: http://www.taize.fr/lt_article5512.html.
24. Kuprevičius V. *Lietuviškai pradėti spausdinti Biblijai – 350 m.* (apie S. Chylinskio bibliją): <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-02-26-vidmantas-kuprevicius-lietuviskai-pradetai-spausdinti-biblijai-350-m/41077>.
25. *Labai paprasta tikrovė* (Brolis Roger apie tikėjimą): http://www.taize.fr/lt_article1298.html.
26. Lahayne H. *Jis patikėjo Viešpačiu*: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-09-23-holger-lahayne-jis-patikejo-viespaciui/50662>.
27. *Lietuviški Šventojo Rašto vertėjai*: http://biblija.lt/index.aspx/lt_vertimai/vertejai/.
28. *Lietuviški Šventojo Rašto vertimai*: http://biblija.lt/index.aspx/lt_vertimai/.
29. *Lietuviškųjų Šventojo Rašto vertimų vertėjai, leidėjai, redaktoriai*:
http://biblija.lt/index.aspx/lt_vertimai/vertejai/abc/.
30. *Lietuviškų vertimų istorija*: <http://www.biblijosdraugija.lt/index.php?submenu=43>.
31. *Malda su Šventuoju Raštu*: <http://www.gtinstitutas.lt/gti/kursai/5/Malda2.pdf>.
32. McDowell J. *Biblijos unikalumas*: <http://www.btz.lt/article/articleview/3514/1/386/>.
33. *Mozė*: <http://kvjk.lt/tekstai/zodyno/zodis/moze>.
34. Packer J. I. *Dievo išmintis ir mūsų išmintis*: <http://www.lksb.lt/straipsniai/straipsnis-605.htm>.
35. *Pasiūlymas kaip skaityti Bibliją*: <http://lbsd.puslapiai.lt/?id=8>.
36. *Septynios bažnytinės veiklos sritys*: www.skrynia.lt.
37. *Šventojo Rašto skrutacija*: http://www.kapuciniai.lt/?page_id=1523.
38. *Šventasis Raštas – pokalbis su Dievu*: <http://www.zodistarmusu.lt/?id=175>.
39. *Trejopas žmogaus pašaukimas*:
<http://www.jesuit.lt/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=103>.
40. Vainorius G., SJ. *Tikrasis žmogaus pašaukimas*: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2008-08-22-gvidas-vainorius-sj-tikrasis-zmogaus-pasaukimas/3650>.
41. Vaišvilaitė I. *Visuomenė nesikeis, jeigu krikščionys neliudys*:
<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-05-17-savaite-pokalbis-irena-vaivilaite-visuomene-nesikeis-jeigu-krikscionys-neliudys/62880/comments#list>.
42. *Veikliųjų žmonių bendrijos vyrų liudijimai*: <http://www.vzb.lt/>.

Kita

1. Biblija CD (tekstas). Išleido: Lietuvos Biblijos draugija, 2005.
2. DVD *Biblijos kraštas*, dokumentinių filmų ciklas, I - IV d. United Bible Societies, 2004 – 2007. Bible lands as classroom. Vertimas į lietuvių kalbą. Lietuvos Biblijos draugija, 2011.
3. DVD *Apaštalo Pauliaus kelionės*. Dokumentinio filmo kūrėjas – Dalius Ramanauskas, 2009.
4. DVD *Apaštalo Pauliaus metai*: Apaštalas Paulius ir jo kelionės. Šv. Pauliaus - tautų apaštalas (Apaštalas Paulius Biblijoje). Ieškokime atsakymo su apaštalu Pauliumi. Vilkaviškio vyskupijos kurija, 2008.
5. DVD *Jėzus* (pagal Luko evangeliją). Visuomeninė Organizacija „Agapė“, 2009.
6. DVD *Kristaus pėdomis*. Kelionė per Šventąją Žemę. I d. (Jėzaus viešoji veikla Dievo Karalystės Skelbimas), II d. (Sinajaus kalnas; Jėzaus atsimainymas Taboro kalne; Žydų Velykos; Paskutinė Vakarienė; Kristaus Kančia; Mirtis ir Prisikėlimas.). Filmas verstas ir įgarsintas Katalikų televizijos studijoje.
7. VIDEO *Jėzus ir Jo žemė po 2000 metų*. UAB „Katalikų pasaulio leidiniai“, Vilnius, 2004.
8. Plakatas. *Kaip atsirado Biblija*. Lietuvos Biblijos draugija, 2010.

Interneto svetainės

Biblijos skaitymo draugijos svetainė <http://www.biblijos-skaitymas.lt>. (lietuvių kalba)
Gerosios Naujienos centro programos „Kelionė Biblijos puslapiams" pagal John Vernon McGee svetainė <http://www.gnc.lt/programos.htm> (lietuvių kalba)
Interneto enciklopedijos Vikipedija interneto svetainė <http://lt.wikipedia.org/wiki/elektronika>. (lietuvių kalba)
Jėzuitų internetinio puslapio svetainė <http://www.skrynia.lt>. (lietuvių kalba)
Joanitų svetainė <http://www.joanitai.org>. (lietuvių kalba)
Bažnyčios žinių svetainė <http://www.baznycioszinios.lt>. (lietuvių kalba)
Biblijos paveikslėlių svetainė http://www.biblecoloringpages.org/.../Jesus_Loves_Me (anglų kalba)
Kasdienių liturginių Šv. Rašto skaitinių meditacijų žurnalo ŽODIS TARP MŪSŲ svetainė <http://www.zodistarpmusu.lt>. (lietuvių kalba)
Katalikų Bažnyčios katekizmo svetainė <http://katekizmas.lt>. (lietuvių kalba)
Katalikų Bažnyčios Lietuvoje Dievo žodžio svetainė <http://www.katalikai.lt/index.php?id=14>. (lietuvių kalba)
Krikščioniškos minties, kultūros ir visuomenės laikraščio „XXI amžius" svetainė <http://www.xxiamzius.lt>. (lietuvių kalba)
www.magnificat.lt; www.religija.lt ; www.tikiu.lt ; www.zodistarpmusu.lt.
Lietuvos Biblijos draugijos svetainė <http://www.biblijosdraugija.lt>. (lietuvių kalba)
Lietuvos Katalikų Bažnyčios informacijos centro dvisavaitinio leidinio BAŽNYČIOS ŽINIŲ svetainė <http://www.lcn.lt/bzinios>. (lietuvių kalba)
Lietuvos vyskupų konferencijos svetainė <http://lvk.lcn.lt>. (lietuvių kalba)
MAGNIFICAT kasdinių skaitymų svetainė <http://www.magnificat.lt>. (lietuvių kalba)
Mėnesinio žurnalo krikščioniškai šeimai ARTUMA svetainė <http://www.artuma.lt>. (lietuvių kalba)
Ortodoksų svetainė <http://www.orthodoxy.lt/index.php/where,home>. (rusų kalba)
Palendrių šv. Benedikto vienuolyno svetainė <http://www.palendriai.lt>. (lietuvių, prancūzų, anglų kalba)
Religijos mokslų žurnalo SOTER svetainė <http://www.vdu.lt/Leidiniai/SOTER>. (lietuvių, anglų, vokiečių, prancūzų, italų, lenkų ir rusų kalbomis)
Religijos studijų ir tyrimų centro svetainė <http://www.rstc.vu.lt/index.php?id=00181;>(<http://www.rstc.vu.lt/index.php?id=00305>).
Šventojo Rašto lietuviškai svetainė <http://biblija.lt/>; www.biblebasicsonline.com/lithuanian;
<http://carelinks.net/doc/bbintro-lt>.
„Tikėjimo žodžio“ leistos Biblijos svetainė <http://www.ebiblija.lt/cgi-bin/bible/read.py>.
Vatikano radijo svetainė <http://www.vaticanradio.org/lituanoproletua.htm>
<http://www.radiovatican.org>. (lietuvių kalba)
Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentų svetainė:http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s.
Žurnalo KATALIKŲ PASAULIS svetainė http://www.katalikuleidiniai.lt/index.php?lng=lt&content=pages&page_id=12. (lietuvių kalba)
Žurnalo LOGOS svetainė www.litlogos.lt. (lietuvių kalba)
Žurnalo NAUJASIS ŽIDINYS ir AIDAI leidyklos svetainės: <http://www.aidai.lt>. (lietuvių kalba)
Žurnalo PRIZMĖ svetainė <http://www.prizme.lt>. (lietuvių kalba)

Svetainės kitomis kalbomis

Biblical Studies on the WEB <http://www.bsw.org>.
U.S. Catholic Bishops New American Bible <http://www.nccbuscc.org/nab/bible>.
Catholic Biblical Association of America <http://studentorg.cua.edu/cbib>.
International Bible Society (Europe) <http://www.eurobible.net/main>.
American Bible Society <http://www.americanbible.org>.
Jėzuitų žurnalo "Company" svetainė. Šis žurnalas leidžiamas JAV: <http://www.CompanySJ.com>.

Bible Study Tools [http:// bible.crosswalk.com/](http://bible.crosswalk.com/) ; <http://www.crosswalk.com/>
 The Unbound Bible <http://unbound.biola.edu>.
 New Testament Gateway <http://www.ntgateway.com>.
 Resource Pages for Biblical Studies <http://www.torreys.org/bible>.
 Internet Theology Resources: Scripture - Annotated links:
<http://www.csbsju.edu/library/internet/theosson.html>.
 A Glossary of Important Terms for New Testament Studies:
<http://clawww.lmu.edu/faculty/fjust/Bible/Glossary.htm>.
 Blue Letter Bible <http://www.blueletterbible.org>.
 NET Bible (New English Translation): <http://www.bible.org/netbible>.
 Postmodern Bible - Amos <http://www.bible.gen.nz>.
 Postmodern Bible - Bible Dictionary: <http://www.bible.gen.nz/dictionary.htm>.
 Search Gods Word.org -- Bible study resources from HeartLight.org:
<http://www.searchgodsword.org>.
 Online Cross-Bible Search Tool:
http://www.spiritualworx.com/skw_template.php?page=bible_search.php.
 World Wide Study Bible <http://ccel.org/wwsb>.
 Catholic Biblical Apologetics <http://www.catholicapologetics.org/cabiapbk.htm>.
 Codex Sinaiticus (apie...) <http://www.codex-sinaiticus.net>; <http://www.e-manuscripts.org>.
 Katalikiška enciklopedija <http://www.newadvent.org/cathen>. (anglų kalba)

6.8. Modulis *Religijos filosofija*

1. Anzenbacher A. *Filosofijos įvadas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1992.
2. Baranova J. *Filosofinės etikos chrestomatija* XI-XII klasei. Vilnius: Alma litera, 1998.
3. Baranova J., Sodeika T. *Filosofija: žmogus*. Vilnius: Tyto alba, 2007.
4. Bartkus R. Kontempliatyvus išbudimas – giliausia tikrovės atvertis // *Soter*, 2010. Nr. 36(64).
5. *Bažnyčios tėvai. Antologija*. Vilnius: Aidai, 2003.
6. Boer Theo de. *Filosofų Dievas ir Pascalio Dievas: Filosofijos ir teologijos paribyje*. Vilnius: Aidai, 2006.
7. Buber M. *Dialogo principas I. Aš ir tu*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
8. Buber M. *Dialogo principas II. Dialogas. Klausimas pavieniui. Tarpžmogiškumo pradai*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2001.
9. Dostojevskis F. Inkvizitoriaus legenda // *Broliai Karamazovai*, I tomas. Vilnius: Vaga, 1986. P. 262-281.
10. Drunga M. Kelių į Dievo pažinimą ieškant // *Tikėjimo prieigos. Filosofinės studijos*. Vilnius: Aidai, 2003.
11. Eliade M. *Šventybė ir pasaulietiškasumas*. Vilnius: Mintis, 1997.
12. Feuerbachas L. *Krikščionybės esmė*. Vilnius: Mintis, 1985.
13. Frankl V. E. *Žmogus ieško prasmės*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2008.
14. Frankl V. E. *Žmogus prasmės akivaizdoje*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2010.
15. Girnius J. *Amžinybės perspektyva ir laiko horizontas* // *Raštai*. I tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
16. Girnius J. *Ateistinis humanizmas kaip prasmės ieškojimas beprasmybėje* // *Raštai*. II tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
17. Girnius J. *Žmogiškoji kančios prasmė* // *Raštai*. I tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
18. Girnius J. *Žmogus be Dievo* // *Raštai*. II tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
19. Heidegeris M. Nyčės žodis „Dievas mirė“ // *Rinktiniai raštai*. Vilnius: Mintis, 1992.
20. Jacopozzi A. *Religijos filosofija*. Vilnius: Aidai, 1997.
21. Jokubaitis A. Tikėjimas ir politiškumas // *Tikėjimo prieigos. Filosofinės studijos*. Vilnius: Aidai, 2003.
22. Kardelis N. *Tikėjimas ir mąstymo patirtis: Kaip galimi Dievo buvimo įrodymai šiandien? // Tikėjimo prieigos. Filosofinės studijos*. Vilnius: Aidai, 2003.
23. Kierkegaard S. *Baimė ir drebėjimas*. Vilnius: Aidai, 2002.
24. *Klasikinės ir šiuolaikinės filosofijos problemos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2008. (Filmų ir tekstų rinkinys (DVD))
25. *Kultūra ir religija*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1995.
26. Levinas E. *Apie Dievą, ateinantį į mąstymą*. Vilnius: Aidai, 2001.
27. Levinas E. *Etika ir begalybė*. Vilnius: Baltos lankos, 1994.
28. Lewis C.S. *Didžiosios skyrybos*. V.: Katalikų pasaulis, 2003.
29. Lewis C.S. *Kipšo laiškai*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996.
30. Lewis C.S. *Tiesiog krikščionybė*. Šiauliai: Nova vita, 1998.
31. Lotz J. B. Apie meditaciją // *Naujasis židinys*, 1992. Nr. 11.
32. Maceina A. *Cor inquietum* // *Raštai*. III tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
33. Maceina A. Dievas ir laisvė // *Raštai*. VII tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
34. Maceina A. Filosofijos kilmė ir prasmė // *Raštai*. VI tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
35. Maceina A. *Ora et labora* // *Raštai*. VII tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
36. Maceina A. Prometėjizmo problema // *Raštai*. II tomas. Vilnius: Mintis, 1992.
37. Maceina A. Religija ir kalba // *Raštai*. IX tomas. Vilnius: Margi raštai, 2004.
38. Maceina A. Religijos filosofija // *Raštai*. VII tomas. Vilnius: Mintis, 1994.
39. Maritain J. *Protu ir tikėjimu*. Putnam, 1975.
40. Murprij J. J. Šventasis Kryžiaus Jonas ir religijos filosofija: Dievo meilė ir mistinės patirties parametrai // *Logos*, 1998. Nr. 13-14.
41. Nietzsche F. *Linksmasis mokslas*. Vilnius: Pradai, 1995.

42. Nyčė F. *Rinktiniai raštai*. Vilnius: Mintis, 1991.
43. Pascal B. *Mintys*. Vilnius: Aidai, 1997.
44. Ratzinger J., Balthasar H. Urs von, Rahner K. *Kodėl šiandien dar esu krikščionis*. Vilnius: Aidai, 2008.
45. Ratzinger J. *Krikščionybės įvadas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008.
46. *Religija* (seminaras, vykęs Kaprio saloje vadovaujant Jacques'ui Derrida ir Giani Vattimo). Vilnius: Baltos lankos, 2000.
47. Salij J. OP. Moralinių nuostatų reikšmė Dievui pažinti // *Logos*, 1998. Nr. 13-14.
48. Salij J. OP. Tikėjimas ir įsitikinimai // *Logos*, 2000. Nr. 20.
49. Seidl H. Krikščioniškasis tikėjimas tarp istorinės tiesos ir absoliučios tiesos // *Logos*, 1999. Nr.17.
50. Sodeika T. Apie tikėjimo prasmę // *Naujasis židinys*, 1993. Nr. 1.
51. Sodeika T. Miesto metafizika: Dykumos Tėvų profenomenas, arba tobulo tylėjimo pamokos // *Miestelėnai: „Tauros“ almanachas : 3. Tyla ir postmodernioji kultūra*. Vilnius: Taura, 1999.
52. Sodeika T. Tylos sėja: Thomas Mertonas // *Logos*, 2009. Nr. 59.
53. Šerpytė R. *Religija ir filosofija*. Vadovėlis XI klasei. Vilnius: Tyto alba, 2003.
54. Špidlik T. *Krikščioniškųjų Rytų dvasingumas*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2007.
55. Tillich P. *Drąsa būti*. Vilnius: Vaga, 1999.
56. Velaso J. M. *Įvadas į religijos fenomenologiją*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2003.
57. Wodziński C. *Šv. Idiotas: apofatinės antropologijos projektas*. Vilnius: Aidai, 2007.
58. Wuchterl Kurt. *Religinis protas. Analizė ir kritika*. Vilnius: Taura, 1994.